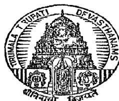
భారతీయతత్త్వశాస్త్రము

[డాక్టరు సర్వేపల్లి రాధాకృష్ణని
ఇండియన్ ఫిలాసఫీ ' అను నాంగ్లగ్రంధమునకు
ఆంధ్రానువాదము]

ప్రథమభాగము

అనువాదకులు
బులుసు వేంకటేశ్వర్లు, ఎం ఏ
పి ఆర్ కాలేజి కాకినాడ

ప్రచురణ
కార్యనిర్వహణాధికారి,
తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు తిరుపతి
1981

BHARATIYA TATTVASASTRAMU

BY

BULUSU VENKATESWARLU M A

T T D Religious Publications Series No 97

Subsidised Price Rs 5 00

Published by

P V R K PRASAD I A S

Executive Officer

Tirumala Tirupati Devasthanams Tirupati

Printed at

T T D Press Tirupati

Copies 000

ముందుమాట

డాక్టరు సర్వేపల్లి రాధాకృష్ణ రచించిన భారతీయ తత్త్వశాస్త్ర చరిత్ర విశ్వవిఖ్యాతి పొందిన గ్రంథం ఆంగ్లభాషలో ఉన్న ఆ ఉద్గ్రంథాన్ని పాశ్చాత్యులూ పలువురు ప్రాచ్యవిద్వాంసులూ ప్రాచీన భారతీయ వేదాంత దర్శనాలకూ ఆర్షసంస్కృతికీ సంబంధించిన ప్రామాణిక రచనగా ప్రశం సించారు

భారతీయ వేదాంత దర్శనాలను పాశ్చాత్యులకు అర్థమయ్యే శైలిలో నుడికారాలతో పలుకుబడులతో సుకుమార సుందర సుస్నిగ్ధ గా అందించే అభినివేశం ఆంగ్ల విద్యాకోవిదుడైన రాధాకృష్ణ మనీష ప్రత్యేకత హిమాలయ నిర్ఝరిణిలాంటి ఆంగ్లపద గుంఫనాలతో నయాగరా జలపాత సదృశమైన వక్తృత్వంతో ఆయన ప్రతీచీ సాంస్కృతిక జగత్తుకు సనాతన భారతీయ వేదాంత తత్త్వచరిత్ర వినిపించాడు పులకాంకుర ప్రకీరాలతో ప్రాచ్య ప్రతీచీ విద్వాంసులు రాధాకృష్ణ పండితుడి ప్రతిభకు కర్పూర నీరాజనాలు సమర్పించారు హృదయంగమమైన ఆయన కృతులకు ప్రపంచమంతటా స్వాగత సత్కారాలూ గౌరవప్రపత్తులూ లభించాయి

ఆంగ్లభాషలో రాధాకృష్ణ పండితుడు రాసిన ఆ మహోద్గ్రంథాన్ని తెలుగులోకి అనువదించడానికి అభినవ భగీరథ తపస్సు అవసరం అను వాదకుడికి ఆంగ్లభాషావైదుష్యమూ తెలుగులో ప్రతిభావ్యుత్పత్తులూ సనాతన భారతీయ వేదాంతదర్శనాలకు సంబంధించిన సాంగోపాంగమూ సర్వతో ముఖమూ అయిన ఉపజ్ఞా ఉండాలి పై మూడు ప్రజ్ఞలతోపాటు ఆ గ్రంథాన్ని ఆంధ్రసోదరులకు అందించాలనే ఆదర్శప్రేరణ ఉండాలి అదృష్టవశాత్తు అన్ని అధికారాలూవున్న శ్రీ బులుసు వేంకటేశ్వర్లుగారు ఈ గ్రంథాన్ని రెండు దశాబ్దాలకు పూర్వమే ఆర్షతపోదీక్షతో అనువదించారు

ఈ ఆంధ్రానువాదానికి కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీవారి జాతీయ బహుమతి లభించింది ఇలాంటి గ్రంథాన్ని మళ్ళీ ప్రచురించే మహదవకాశం తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానంవారికి కలగడం సంతోషదాయకం సనాతన సాంస్కృతిక పునర్వికాసానికి ఈ గ్రంథం దోహదం చేస్తుందని ఆశిస్తున్నాము

తిరుపతి
మే 11 1981

పి వి ఆర్ కె ప్రసాద్, ఐ ఏ ఎస్
కార్యనిర్వహణాధికారి
తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు తిరుపతి

విషయసూచిక

ప్రథమాధ్యాయము — ఉపోద్ఘాతము

ద్వితీయాధ్యాయము — వైదికయుగము

తృతీయాధ్యాయము — సంధికాలము

చతుర్థాధ్యాయము — ఉపనిషత్తత్త్వము

భారతీయ తత్త్వశాస్త్రము

ప్రథమభాగము

ఓం

భారతీయ తత్త్వశాస్త్రము

ప్రథమాధ్యాయము

ఉపోద్ఘాతము

౧

భారతవర్ష వైజలక్షణము

ఆలోచనాశక్తి గల మానవులు వికాసము నందుటకు వివిధకళాశాస్త్రముల అభివృద్ధిఁ గాంచుటకు రక్షణము తిండిని జేకూర్పఁ గలసాయి నొందిన సంఘము ప్రప్రథమముగాఁ గావలసియున్నది. ఉదరపోషణమునకై సంచరించుచు దారిద్ర్యమున క్రమ్మగుచు జీవించు నాటవికజాతికి మహనీయమైన సంస్కృతి యబ్బుట దుస్తరము. అదృష్టవశమున భారతదేశము సహజప్రకృతిసంపదలతో సర్వాంగమనోహరమై యొప్పారినది. దేశాంతరముల నుండి శత్రువుల దాడికి గుఱి కాకుండ నొకప్రక్క మహోన్నత హిమాలయపర్వతశ్రేణియు నితరదిశలందు మహాసాగరములును నీ దేశమును గాపాడినవి. సర్వసంపత్సమృద్ధమై ప్రకృతి మృష్టాన్నము నిచ్చుటచే నాహారసంపాదనక్లేశము భారతీయున కవసరమే లేకపోయెను. అధికారధనప్రభుత్వముల కొఱకుఁ గొట్లాడు యుద్ధరంగమే లోకమని భారతీయుఁ డెన్నఁడును దలఁచి యుండలేదు. ఇహలోకజీవయాత్రయందు శరీరపోషణసంబంధములగు సమస్యలను సాధించునిమిత్తము ప్రకృతిశక్తులను నిగ్రహించి ఉపయోగించుటకై మనశ్శక్తుల నన్నిటిని వ్యయింప నవసరము లేనిచో నప్పుడు మనము పరమార్థజీవితమును గూర్చియుఁ బరిపూర్ణమైన ఆత్మజీవితమును గూర్చియు నాలోచింప నారంభింతుము. దేశముయొక్క సమశీతోష్ణ వాతావరణము భారతీయునికి విశ్రాంతియందు నేకాంతవాసమునందును ప్రీతిని జనింపఁ జేసియుండవచ్చును. ముముక్షువైన వ్యక్తి ఏకాంతముగా మహారణ్యవీధులఁ దిరుగాడుచు ప్రశాంతహృదయముతో నూతన భావములఁ గాంచుచు ఆనందపులకితుఁడై గీతము లాలపించు నవకాశము కలిగినది. సంసారభారముచే నలసిన మానవులు ప్రకృతిరమ్యసీమలకుఁ బోయి స్వేచ్ఛగా విహరించు వాయుప్రసారములను ఝరీపరంపరలను సందేశములను విని పక్షిసంఘముల కలగానామృతమును గ్రోలి శాంతహృదయములతోఁ బ్రజ్వలితాత్ములై

ఆత్మశాంతిఁ గాంచి తిరిగి వచ్చుచుందురు అతిసూక్ష్మములగు జీవితసమస్యలను గూర్చి భారతీయ మేధావులీ తపోవనములందు నాశ్రమములందు ధ్యానసాధనములు సల్పిరి స్థిరమైన పోషణసౌకర్యము సహజ ప్రకృతి సంపద ఉదరపోషణాదిక వివిధక్లేశరాహిత్యము కాలమును సరసకముగా మ్రింగివేయు వ్యవహారకర్మరంగమందలి యాందోళనారాహిత్యము యివి భారతజాతియొక్క పరమార్థ జీవితాన్వేషణమును బెంపొందించినవి ఆ కారణముచేఁ జరిత్రారంభకాలమునుండియు నీ జాతిలో సత్యాన్వేషణాంచ జ్ఞానపిపాస విజ్ఞానవీధుల విహరించు సపేక్షయు గానవచ్చుచున్నవి

ప్రకృతి ప్రసాదించిన సదుపాయములచే వస్తుతత్త్వాన్వేషణ సమస్యలను గూర్చి సశితపరిశీలనము చేయునవకాశములు గలిగియుండిన భారతీయులకు పేటోతత్త్వవేత్త చెప్పిన దౌర్భాగ్యమునకెల దౌర్భాగ్యమగు వివేకద్వేషము సంభవించి యుండలేదు పేటో మహాశయుఁడు తన ఫయిడో గ్రంథమున నిటు చెప్పెను అన్నిటికన్న ముఖ్యముగా నొకవిపత్తు మనకు సంభవింపకుండ మనము జాగరూకులమై యుందుముగాక ! మానవ జాతిని ద్వేషించు కొందఱివలె మనమును వివేకమును ద్వేషించువారము కాకుందుముగాక ! ఎలన మానవునకు వివేక ద్వేషముతో సమానమైన దురవస్థ మఱొకటి లేదు జ్ఞాన పిపాసయే మానవునకుఁ గల సంపదలలోఁ బరమపావనమైనది ఈ జ్ఞానకాంక్ష భారతీయుని మానసాగారమున జాజ్వల్యమానప్రదీపమై యున్నది లోకములో ననేక దేశములందు జనులు జీవితపరమార్థమునుగూర్చి సమాలోచనము చేయుటొక విధమైన విలాసముగాఁ జూతురు ముఖ్యకాలమును వ్యవహారరంగములో వ్యయించి తత్త్వజిజ్ఞాస యేపనియు లేనప్పుడు చేయుదురు ప్రాచీన భారతదేశములో నేశాస్త్రమునకుఁ గాని కళకుఁ గాని యనుబంధముగా నుండక సంపూర్ణస్వతంత్రశాస్త్రమై తత్త్వశాస్త్రము విలసిలినది పశ్చిమ ఖండమున నీ శాస్త్రము పేటో అరిస్టోటల్ మున్నగువారికాలమున యౌవనప్రాదుర్భావము నందినప్పుడు కూడ నైతిక రాజకీయశాస్త్రములు ప్రాపు నాశించినది తత్త్వశాస్త్ర మనఁగా మధ్యయుగములలో మతవిశ్వాసము బేకను న్యూటనులకాలములోఁ గేవల ప్రకృతిశాస్త్రము పందొమ్మిదవ శతాబ్దపు మేధావులకు రాజతంత్రము చరిత్రము సాంఘికవిధానమునై యొప్పినది భారతవర్షమున మాత్రము తత్త్వశాస్త్రము తనపాదములపై నిలిచినది తదితర శాస్త్రములు కళలు తమ మహాశయప్రోత్సాహముల కొఱకు దానిపై నాధారపడినవి బ్రహ్మవిద్య సర్వ విద్యాజననియై ప్రకాశించినది బ్రహ్మవిద్యాధారములేని విద్యలన్నియు నిరర్థకములు గర్హ్యములు నైనవి ముండకోపనిషత్తు సర్వవిద్యాప్రతిష్ఠా బ్రహ్మవిద్యా యని వలికినది అర్థశాస్త్రకర్త కౌటిల్యుఁడు తత్త్వశాస్త్రము సర్వశాస్త్రములకు దీపము సర్వ కర్మములకు నాధారము సర్వవిధులకు మూలబీజ మని వల్కినాఁడు

జగద్రహస్యసమన్యల నర్థము చేసకొనుటకై చేయు మానవయత్నమే తత్త్వశాస్త్ర కర్తవ్యము గాన నది జాతి సంస్కృతుల సంస్కారములకు లోనై యుండును ప్రతిజాతికి జన్మసిద్ధమైన సహజమానసిక లక్షణము ప్రత్యేక శేముషీప్రవృత్తియు నుండును. గతించిన చరిత్రయుగములలోఁ గడచిన శుభాశుభాంతర్దశలరో మాయ్పులేని భరతమాతృమూర్తి గోచరించును తనప్రత్యేక మగు—అనుశ్రుతముగా వచ్చిన—సంప్రదాయమునకుఁ జెందిన కొన్ని మన ప్రకృతులను భారతజాతి గట్టిగాఁ బట్టుకొని నిల్చినది తా నొకజాతిగా నిలుచు నంతకాలము భారతజాతి యీ లక్షణములను విడువఁజాలదు ప్రత్యేకవ్యక్తిత్వ మనఁగాఁ బెంపొందుటకు స్వాతంత్ర్యము కాని దీనియర్థ మితరులతో నాకృతిసామ్య మేమియు లేకుండుట గాదు ఆకృతిసామ్యము స్వల్పముగానైన లేకుండుట సాధ్యము కాదు ఎలన మానవత్వ మనునది యందు ముఖ్యముగా నాత్మపదార్థము లోకములో సర్వజాతులందు నొకటే భేదము లన్నియు యుగ చరిత్రాప్రవృత్తుల ననుసరించి యేర్పడినవే ఆర్జింపఁదగిన దేనికని లేనట్టే తత్త్వజ్ఞాన వికాసమునకును నొకే యొక రాజమార్గము లేదు అందుచే నీ భేదము లన్నియు విశ్వసంస్కృతి కలంకారములై యొప్పును భారతజాతి విజ్ఞాన విశేష లక్షణములను దెలిసికొనుటకుముందు భారతవిజ్ఞానముపై బశ్చిమ విజ్ఞానప్రభావ మెట్టిదో కొన్నిమాటలు చెప్పవలసియున్నది

గ్రీసు మున్నగు దేశాంతరములనుండి భారతజాతి కొన్ని భావములను స్వీకరించెనా? స్వీకరించిన నెంతవఱకు? అను సమస్య పెక్కుసార్లుతలయెత్తినది భారతీయ విజ్ఞానధనులు తెల్పిన కొన్ని భావములకుఁ బురాతన గ్రీసుదేశమునందుఁ బెంపొందిన కొన్ని సిద్ధాంతములకుఁ బోలిక లుండుటచే వీనికిఁగాని వానికిఁగాని న్యూనత నాపాదింపఁదలఁచిన వ్యక్తి కీ కార్యమంత కష్టమైనది కాదు *

సర్ విల్లియమ్ జోన్సు ఇట్లు వ్రాసినాఁడు వేదాంతశాఖల విషయమున నిచట నొక వ్యాఖ్య చేసవఁ జాలును న్యాయసిద్ధాంతము పెరిపటిక్ సిద్ధాంతమునకు సరిపోవును వైశేషిక సిద్ధాంతము ఆయోనిక్ సిద్ధాంతమును బోలును రెండు మీమాంస సిద్ధాంతములలో రెండవది యగు వేదాంతము ప్లేటో తత్త్వమునకును గౌతమసిద్ధాంతము ఆరిస్టాటల్ తత్త్వమునకును సరిపోవును ఇంకను కణాదుఁడు థేల్సు జైమిని సోక్రటీసు వ్యాసుఁడు ప్లేటో కపిలుఁడు పైథాగరస్ పతంజలి జీనోలు సమభావసమన్వితులు (గ్రంథము పుట 360 1) మఱియు కోల్‌బ్రూక్సు మిసెలేనియస్ ఎస్సేస పుట 1 436) చూడనగును విశేషమేమనఁగా గ్రీకుల సంస్కృతి భారతీయ సంస్కృతి ననుకరించిన దని తఱచుగా నుగడింపఁబడినంతగా భారతవిజ్ఞానము గ్రీకువిజ్ఞానమునుండి స్వీకరించినట్లుగాఁ జెప్పఁబడలేద. [హిరియణ్ణ గారి ప్రాచీ భారతీయ తత్త్వశాస్త్రము అధ్యాయము ॥]

భారతీయ తత్త్వశాస్త్రము

ఎ భావము లేజాతికిఁ జెందిన వనునన్వేషణము నిరర్థకమైంది నిష్పాక్షికదృష్టికి వసాదృశ్యములు చరిత్రలోఁ దటస్థించిన సమానభావము లని గోచరించును మానవ హృదయములలో సమానానుభవములు సమానభావముల నుదయింపఁజేయును ఒకజాతి ుదు ముఖ్యముగా భారతజాతి తనభావముల నింకొక జాతినుండి స్వీకరించిన యాధార మాణము లెవ్వియును లేవు మేము రచింపఁబోవు భారతీయతత్త్వఘట్టములు పరికించినచో భారతీయతత్త్వము సంపూర్ణ స్వతంత్రత గలిసదై మానసిక సత్యాన్వేషణ ఫలిత మని ియఁగలదు పాశ్చాత్యభావముల ప్రభావముకాని సంపర్కముగాని యేమియు లేకుండఁ నీ తత్త్వసమన్వయలు పరిశీలింపఁబడినవి అప్పుడప్పుడు పశ్చిమజాతి సంపర్కము కొంత ుభవించినను భారతజాతి తన జీవితాదర్శమును తత్త్వమును ధర్మమును సర్వ తంత్రముగాఁ బెంపొందించుకొన్నది ఈ భరతవర్షమునకు వచ్చిన ఆర్యుల ఆదినివాస దెనను పశ్చిమోత్తర ఖండములందలి తమజ్ఞాతులతో సంబంధము తెగఁద్రెంపుకొని ్యభావప్రపంచమును వారు నిర్మించుకొనిరి పశ్చిమోత్తర భాగములందలి అరణ్య రములనుండి యనేక జాతుల మూకలు భరతభూమిపై దండయాత్రలు సాగించినమాట మేకాని ఒక్క ఉలెగాండరు తప్ప మిగిలినవా రెవరును నీ యుభయప్రపంచముల ధ్యమందును వైజ్ఞానిక సంపర్కమును గలిగించి యుండలేదు ఇటీవల మాత్రము ముద్రద్వారములు తెలువఁబడి సన్నిహితసంబంధ సంపర్కము లేర్పడినవి కాని దీని ఫలితములను మన మింకను నిర్ణయింపఁజాలము ఎలన ఈ సంపర్కమింకను సంపూర్ణము లేదు కాఁబట్టి యిందుమించుగా భారతీయ సంస్కృతి నిజపోషణముచే స్వతంత్రముగాఁ ంపొందినదే యని నిర్ణయింపవచ్చును

౨

భారతీయసంస్కృతి సామాన్యలక్షణములు

భారతభూమియందలి తత్త్వశాస్త్రము ప్రధానముగా నాత్మసంబంధము కాల ఘాతములనుండియుఁ జరిత్రలోని సంక్షోభములనుండియు భారతదేశమును గాపాడినశక్తి రతజాతికిఁగల నిశితమైన పరమార్థచింతనమే కాని యే రాజ్యాంగ సాంఘిక నిర్మాణము ను గావు విజాతీయదండయాత్రలు స్వజాతిలోని యంతఃకలహములు గతచరిత్రలో క్కుసారులు భరతవర్షనాగరికతను వినాశమొనర్చినవా యనునంతపనిఁ జేసినవి గ్రీకులు థియనులు పర్షియనులు మొఘలులు ఫ్రెంచివారు వాంగ్లేయులు క్రమముగా భారత సంస్కృతినిఁ ద్రొక్కివేయ యత్నించిరి కాని భారతజనని తనశిరమును దిన్నగను నున్న

తమునగను నిలఁబెట్టుకొనఁగలిగినది. భరతభూమి నణఁచవేయుట యసాధ్యమైనది. ఆమె ఆత్మశక్తి సహజ తీక్ష్ణతతో జ్వలించుచునే యున్నది. యుగయుగములనుండియు నీ దివ్యభూమి ఒకే లక్ష్యముతో జీవించుచు వచ్చినది. ఆమె సత్యసంపాదనమునకు సత్యనిర్మూలనముకొఱకుఁ బోరాడినది. ఒకప్పుడామె దౌనఁగు లొనర్చియుండవచ్చును. కాని యెలప్పుడు నామె తన శక్తివంచనము లేకుండ ఎదిరి నెఱవేర్చినది. భారతీయాత్మజ్ఞానచరిత్రము సత్యమూతనము నిత్యసనాతనము నైన సత్యాన్వేషణమున కుదాహరణ మని చెప్పనగును.

ఆత్మజిజ్ఞాస భారతీయజీవనమునకు మూలతత్త్వము. భారతీయశత్త్వము ప్రజాసంబంధికాని గుహాంతరముల నాశ్రయించినది కాదు. ఈ బ్రహ్మజిజ్ఞాస మానవజీవితము నాధారముగాఁ జేసికొని వివిధశాస్త్రసీమల దాఁటి తిరిగి జీవితరంగమునందే ప్రవేశించినది. కాలక్రమమున బయల్వెడలిన విమర్శ భాష్యములవలెఁ బ్రమాణసూత్ర సిద్ధాంతరాద్ధాంతముల లక్షణములతోఁ బ్రాచీన వేదాంతగ్రంథములు నిండియుండలేదు. మహాగ్రంథము లగు నుపనిషత్తులు భగవద్గీతయుఁ బ్రజాసామాన్యవిశ్వాసములకు దూరమైనవి కావు. ఈ గ్రంథములు భారతజాతి ప్రేమించు దివ్యసారస్వతమై మఱియు భిన్నదర్శనములకు శాస్త్రములకు నాధారభూతములునై వెలసినవి. అధిక సంఖ్యాకవర్గముయొక్క అల్పగ్రహణశక్తి కనుగుణముగాఁ గథలు నుపాఖ్యానము లనువస్త్రములతో నాచ్ఛాదన మందిన పరమ సత్యములే పురాణములై యొప్పినవి. ఈ పురాణములు కొఱఁబడని తత్త్వశాస్త్రభావములను ప్రజాసామాన్యమునకు సులభముగా నందిచ్చి సఫలత నొందినవి.

తత్త్వశాస్త్రప్రవక్తలు ప్రజాకోటియొక్క సాంఘికాధ్యాత్మిక పునర్నిర్మాణముకొఱకు యత్నింతురు. భారతీయ నాగరికత బ్రాహ్మణమత మని చెప్పఁబడుటకుఁ గారణము తన్నిర్మాతలు బ్రాహ్మణులేయగుట కాదు. భారతీయ నాగరికతయొక్క స్వరూపస్వభావములు తత్త్వాన్వేషణపరులు దైవ విశ్వాసధురీణులు నగుమహనీయులచే నిర్మింపఁబడిన వని యర్థము. సంఘబోధకుల ప్రభువులు తత్త్వవేత్తలే కావలెనన్న ప్లేటోమహాశయుని యాశయము భారతదేశములో సమ్మతింపఁబడినది. పరమసత్యము లన్నియు నాత్మసంబంధములగుటచే ప్రజల సత్యజీవితము వని ననుసరించు సంస్కారము నందవలెను.

భారతభూమిలో మత మెన్నఁడు నొకేసిద్ధాంతమును బట్టుకొని యూఁగులాడు పిడివాదము గాదు. వ్యాప్తిచెందుచున్న తత్త్వవిచారణ ననుసరించు నూతనభావముల నెల్లపుడు తనలోఁ జేర్చుకొను సహేతుక సమన్వయవిధానమే భారత తత్త్వము. భావపురోభివృద్ధితో పాటు ముందుకుఁ బోవుచు విషయసత్యాసత్యముల నెప్పటికప్పుడు పరిశోధించి చేసిన

నిర్ణయములను తాత్కాలికముగాఁ జూచుపద్ధతి యిది. భారత విజ్ఞానము మేధస్సున కధిక ప్రాముఖ్యము నిచ్చి మతస్థానమునఁ దత్త్వజ్ఞానమును నెలకొల్పి నందునసామాన్య విమర్శనము భారతీయ తత్త్వము హేతువాదనిబద్ధ మని ధ్రువపఱచుచున్నది. ఒక తత్త్వనిర్మాణాధారము లేకుండ నెన్నఁడు నెట్టి మతోద్యమము తలయెత్తి యుండలేదు. హేవల్ అనునాతఁ డిట్లు వ్రాసినాఁడు.* భారతదేశములో మతమెన్నఁడు నొక ప్రత్యేకవాదము కాదు. అది ఆధ్యాత్మికాభివృద్ధిలో భిన్నాంతరువులకు జీవితములో భిన్నఘట్టములకు సరిపోవు నిత్యమానవ ప్రవర్తనముయొక్క తాత్కాలికమైన యొక సూత్రనిర్మాణము. ఎప్పుడెప్పుడు తత్త్వపరిశీలనము సంకుచిత సిద్ధాంతశాఖల రూపము నొంద యత్నించెనో అప్పుడు సంస్కారోద్యమములు బయలుదేఱి ఆయా భావములను విమర్శనాగ్నిపాత్రములఁ బోసి అసద్భావములను నిర్మూలించి సత్యభావములను సమర్థించి పోషించుచుండెడివి. అనుశ్రుతముగా వచ్చిన సంప్రదాయములు విశ్వాసములు మార్పుచెందినకాలమునను సరిపడక పోవుటయేకాక అసత్యములుగాఁ దోఁచినపుడు ఏ మహాదేశికునిదో అంతర్దృష్టి, ఒక బుద్ధునిదో మహావీరునిదో ఒక వ్యాసునిదో శంకరునిదో తత్త్వజిజ్ఞాస ప్రపంచమున నుద్భవించు యుగాంతములాగించెడిది. అట్టి మహనీయు లుద్భవించిన ముహూర్తములు భారతదేశ చరిత్రములో సుప్రసిద్ధములైనవి. ఎలన నివి పునర్విచారణ పునర్విలోకనము చేయు ముహూర్తములు. ఈ సమయములలో జన్మస్థానము తెలియకుండ నిచ్చవచ్చినచోట వ్యాపించు పరమాత్మమహాశావిర్భూత మహావేశపూర్వకాహ్వానమును గుర్తించి మానవశక్తి తన బ్రహ్మజిజ్ఞాసకు నూతనారంభము చేసి నూతనాన్వేషణము సాగించినది. తత్త్వరహస్యమునకును దైనిక ప్రజా జీవితమునకును గల సన్నిహితసంబంధమే మతము నెలపుడు సత్యమైనదిగను సజీవముగాను నిలఁబెట్టునది.

మతసమస్యలు తత్త్వజిజ్ఞాసను రేకెత్తించును. పరమాత్మస్వరూపము జీవితగమ్యస్థానము జీవాత్మపరమాత్మ సంబంధము మున్నగుసమస్యలపైనే భారతీయులమానసము లనుశ్రుతముగాఁ గేంద్రీకృతము లగుచువచ్చెను. భారతవర్షమున తత్త్వశాస్త్రము మతధర్మసమాలోచనములనుండి సంపూర్ణముగా విడివడియున్నను తత్త్వవిచారమున కీమతావేశములెన్నఁ డాటంకములు కలుగఁజేసియుండలేదు. మత తత్త్వముల సంబంధమెట్టి యపార్థములకుఁ దావొసఁగ లేదు. సిద్ధాంతమునకు ననుష్ఠానమునకు శాస్త్రప్రవచనమునకు జీవితమునకు నత్యంతసన్నిహితత్వము గలిగియుండుటచే నేతత్త్వము ప్రజాజీవితాచరణమునకు దూరమగునో ఆతత్త్వము చిరకాలము మనఁజాలదు. తత్త్వసూత్రములకు

* ఆర్యన్ రూల్ ఇన్ ఇండియా పుట ౧౩౦

చూ. హార్టు ఆఫ్ హిందూస్థాన్ పై వ్యాసము చూడు. హిబ్బర్టు జర్నల్ అక్టోబరు ౧౮౨౨

జీవితమునకుఁ గల గాఢసంపర్కము నెఱిఁగియున్నవారికి తత్త్వశాస్త్ర మొక జీవితవిధానము నాత్మసాక్షాత్కారమున కొకపద్ధతియునై వెలయును భారతదేశములో నేవేదాంతశాఖయును చివరకు సాంఖ్యమతమువంటిదైన నాచరణసాధ్యమైన శుష్కసిద్ధాంతముగా నెన్నఁడు నుండి యుండలేదు ప్రతివేదాంతసిద్ధాంతము సఖండనిశ్చయజ్ఞానమును గలిగించి మానవుని హృదయమును బరవశమొనర్చి యాతని యుచ్ఛ్వాసనిశ్వాసములలో లీనమైనది

భరతభూమిలోఁ దత్త్వశాస్త్రము ఆత్మపరీక్షావిమర్శనములు లేని దనువిమర్శన మసత్యము అతిబాల్యదశలందును మతవిశ్వాసములు సమ్యక్సమాలోచనము పరిశీలించుచునే వచ్చినది వేదమంత్రములనుండి యుపనిషత్తులవఱకుఁ గలిగిన తత్త్వాభ్యుదయమునుండి జనించిన మతాభివృద్ధిని గమనింపుఁడు బౌద్ధమతకాలమునాఁటికి తత్త్వ విచారము నిశ్చంచలాత్మవిశ్వాసముగా మాఱి బుద్ధివాదమున నేప్రమాణమునకును దాస్యమంగీకరింపక సత్యాన్వేషణమునకు సరిహద్దులు గమనింపక అన్ని విషయములలోఁ జొచ్చి అన్నిటిని సునిశితతర్కాయుధముచేఁ బరిశీలించి సహేతుకవాద మెచ్చటికిఁ దీసికొనిపోయిన నచటికిఁ బోవుటవనిపద్ధతియై వెలసినది మనము దర్శనశాస్త్రములయొద్దకు వచ్చునప్పటికి సమ్యక్పరిశీలనము చేయుపట్టుదలతోఁ గూడిన బ్రహ్మాండ ప్రయత్నములు గోచరించును ఈ దర్శనములు సంప్రదాయమతవిశ్వాసమునుండి యెంతస్వతంత్రముగాఁ బ్రవర్తించినవో దేవుని యొక్క అస్తిత్వమును సూత్రములచే ధ్రువపఱుచుట సాధ్యముకాదని నిశ్చయజ్ఞానమును గలియున్నమాట నిజమైనను ఆ విషయమును గూర్చి మౌనమువహించిన సాంఖ్యదర్శనము తెల్పుచున్నది వైశేషిక యోగశాస్త్రములు జగదీశ్వరు నొకని నంగీకరించినను నాతఁడు సృష్టికర్తగా నంగీకరింపవు జైమిని దేవునిఁ గూర్చి ప్రసంగించి యాతనికి విశ్వపతిత్వముఁ గాని ధర్మప్రవర్తనాధికారముఁ గాని లేవని నిరూపించెను ఆదిబౌద్ధమతము దేవునిగూర్చి యౌదాసీన్యము వహించెను చార్వాకులు దేవుఁడే లేఁడని వక్కాణించి వేదములను పురోహితులను నిందించి విషయసుఖమే మోక్షమని వరించిరి

మతమునందు సంప్రదాయములయందుఁ గలయఖండ గౌరవము తత్త్వజిజ్ఞాస నెన్నఁడు స్తంభింపఁజేయలేదు భరతవర్షమున గొప్పవిచిత్ర మేమన వ్యక్తి వర్ణబంధనములకు సాంఘిక జీవితములో బద్ధుఁడై మతాభిప్రాయ ప్రపంచమున స్వేచ్ఛా విహారమున కధికారి యైనాఁడు ఏ యే మతశాఖలందు జనులుద్భవించినను నాయాశాఖల విశ్వాసములను తర్కించి నిర్భయముగా విమర్శింతురు అందుచేతనే మతద్వేషి నాస్తికుడు సంశయాత్మకుడు హేతువాది స్వచ్ఛందభావప్రియుఁడు భోగప్రియుఁడుకూడ భారతదేశమున విహరింపఁగలిరి మునికొకమత మని మహాభారతము చెప్పుచున్నది

సర్వతోముఖ మానవప్రవృత్తి ధర్మమును తదంతరత సత్యమును దెలిసికొనుటకై భారతీయమానస మెట్టికృషిచేసెనో బుద్ధిపాటవ మెంత కలిగియుండెనో దీనివలనఁ దెలియుచున్నది జంతుశాస్త్రము మొదలు శిల్పశాస్త్రమువఱకును గల సర్వశాస్త్రముల విషయములోను కళల విషయములోను — అనఁగాఁ గేవలతత్త్వమతశాస్త్రములలోనే కాక — తర్కవ్యాకరణములు ఛందోభాషాశాస్త్రములు జ్యోతిర్వైద్యశాస్త్రములు మున్నగునన్నిటిలో భారతీయుల తార్కిక శక్తి పనిచేసినది జీవితమున కవసరము మనోహరము నైన ప్రతి విషయమును గూర్చియు నన్వేషణాపరిశీలనములు జరిగినవి గుఱ్ఱముల నెట్లు మేపుట ఏనుఁగుల నెట్లు శిక్షించుట మున్నగు నల్పవిషయములను గూడఁదీసికొని అశ్వగజశాస్త్రములు రచించి తత్సంబంధ సాహిత్యములను నిర్మించిన భారతీయుల సర్వతోముఖధీవికాసలక్షణము లెంతగొప్పవో తెలియఁగలవు

సత్యస్వరూప నిరూపణమునకు వలయుతత్త్వవిచారము ఆత్మపరిశీలనముతోఁ గాని విషయపరిశీలనముతోఁ గాని యారంభమగును భరతవరమునఁ దత్త్వాన్వేషణముయొక్క కేంద్రమాత్మయందే కలదు బాహ్యదృష్టిఁ దాత్కాలికవిషయ పరంపరలు గోచరించును భరతభూమిలో ఆత్మానంవిద్ధి ఆత్మను తెలిసికొనుము అనునదే వ్యక్తులయొక్కయు ధర్మము యొక్కయు సారమైయున్నది మానవునిలో నంతర్భూతమైయున్న ఆత్మవస్తువు సర్వసృష్టి కేంద్రమై యున్నది మనస్తత్త్వశాస్త్ర నీతిశాస్త్రములు మూలశాస్త్రము లైనవి అమిత వైవిధ్యములతో సూక్ష్మపరిణామములతోఁ గూడిన మనస్సుయొక్క చరిత్రము సంపూర్ణముగా వర్ణింపఁబడినది భారతీయ మనస్తత్త్వశాస్త్రము సత్యమును దర్శించుటకుఁ బ్రధానమైన దేకాగ్రత యని గుర్తించెను సంకల్పము యొక్కయు జ్ఞానము యొక్కయు శాస్త్రీయశిక్షణమున కందరాని జీవితముయొక్క గాని మనస్సుయొక్క గాని వ్యాపారములు లే వని భారతీయ మనస్తత్త్వము నమ్మినది మనశ్శరీరముల కత్యంతసంబంధమున్న దని యది గుర్తించినది మానసిక శక్తులైన దూరశ్రవణ దూరదర్శనములు భారతీయుల దృష్టిలో నసహజములైనవి కాని యద్భుతములైనవి కాని కావు ఈ శక్తులు రోగగ్రస్తుల యాలోచనములు కాని దేవతావేశములు కాని కావు ఇవి శాస్త్రీయశిక్షణముచే నావిష్కృతము లగుమానసశక్తులే మానవ మానసమునకు మూఁడవస్థలుగలవు జాగ్రదవస్థ సుషుప్త్యవస్థ తురీయావస్థలు స్వభావాతీతమైన మానసశక్తి యనఁబడునది పెక్కు పేళ్ళతోఁ బిలువఁబడుచున్న సమాధి, ప్రతిభ ఆవేశము ఉన్మాదము మున్నగున వన్నియుఁ దురీయావస్థ (Super Conscious) నుండి బహిఃప్రకటితము లగుచున్నవే యోగశాస్త్రమీ వివిధ విషయములనుగూర్చి చెప్పును ఇతర శాస్త్రములు వీనిని గూర్చి విశేష మాలోచింపకున్నను వాని నవసరమున్నచో నుపయోగించును

మనస్తత్త్వశాస్త్రము సమకూర్చిన యాధారములపైఁ దత్త్వశాస్త్రనిర్మాణము నిలబడును. కేవలజాగ్రదవస్థయందలి సత్యములపైమాత్రమే యాధారపడినకారణము పశ్చిమతత్త్వశాస్త్రము పాక్షికమైన దనువిమర్శనము నిస్సారముకాదు. ఎటుల జాగ్రదవస్థ యెంతముఖ్యమో మిగిలినవికూడ నంతముఖ్యములే. జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తులలో దేనిని విడువక యన్నిటి యొక్కసత్యమును భారతీయవిజ్ఞానము పరిశీలించినది. జాగ్రదవస్థయే సంపూర్ణావస్థ యని తలఁచినచో భౌతిక ద్వైత నానాత్వతత్త్వసిద్ధాంతము లుద్భవించును. కేవలస్వప్నస్థితినే తీసికొన్నచో వ్యక్తిగతసిద్ధాంతము లుదయించును. స్వప్నరహితమగు సుషుప్తి నొక్కదానినే గ్రహించినచో నర్థమగుట కసాధ్యము లగుతత్త్వములు పుట్టును.

ఆత్మపరిశీలనసమస్యలకు భారతీయహృదయ మెక్కువ మక్కువ చూపిన దని లోకసమస్యలకు వైముఖ్యము చూపెనని తలఁపరాదు. భౌతికశాస్త్రముల విషయములో భారతవర్షమెట్టి విజయ మందినదో చూచినచో నీవిషయము తెలియఁగలదు. ప్రాచీన భారతీయులు గణితయంత్రశాస్త్రములకుఁ బునాదులువేసిరి. వారుభూమిని కొలిచిరి. సంవత్సరమును భాగించిరి. ఆకాశమును సరిగా లిఖించిరి. సూర్యాదిగ్రహ మండలముల గతిని వివరించిరి. పదార్థనిర్మాణసామగ్రిని శోధించిరి. పశుపక్షి వృక్షబీజస్వభావముల నిర్ణయించిరి * ప్రపంచములోని జ్యోతిశ్శాస్త్రవిషయముల జన్మమునుగూర్చి చేయఁబడిన నిర్ణయము లెట్టివైనను జ్యోతిశ్శాస్త్ర రేఖాగణితములకుఁ బ్రయోగింపఁబడిన బీజగణితమును (Algebra) మొట మొదట హిందువులే కనిపెట్టి రని చెప్పనగును. హిందువులనుండి అరబ్బులు బీజగణితసూత్రములను నేర్చికొనుటయేకాక సంఖ్యలు దశాంశములు గూడ నేర్చికొనిరి. ఇవియే నేఁడు పూర్తిగా ఐరోపా యంతయు వ్యాపించి గణితశాస్త్రాభివృద్ధి కఖండసేవ యొనర్చినవి. † సూర్యచంద్రులగతులను హిందువులు స్పష్టముగా నిర్ణయించిరి. చంద్ర పరివర్తనము విషయములో గ్రీకుల భావములకంటె నధికసత్యములు సమీపములైనవే హిందువుల నిర్ణయము లని తెలినది. హిందువులు సూర్యగమనమార్గమును 27 28

---

* కోపెర్నికసు జననమునకు నిశ్చయముగా 2000ల సంవత్సరముల ప్రాచీనమైన ఐతరేయబ్రాహ్మణ మిటు చెప్పుచున్నది సూర్యున కుదయాస్తమయములు లేవు సూర్యుఁ డస్తమించుచున్నాఁడని ప్రజలు తలంచుటలోని భావ మేమనఁగాఁ బగలు పూర్తియగునప్పటి కాతఁడు స్వభావమును మార్చి ఒకవైపువారికి రాత్రిని మఱొకవైపువారికిఁ బగటిని గలుగఁజేయుచున్నాఁడు సూర్యుఁ డుదయించుచున్నాఁ డనఁగా రాత్రిపూర్తియగువేళకుఁ దనస్థానమును మార్చి యిటు ప్రక్కవారికిఁ బగలు నటువైపు వారికిఁ రాత్రి కలుగుచున్నది నిజమున కాతఁ డెన్నఁడు నస్తమింపఁడు హాగ్స్‌ప్రతి III—44 ఛాందోగ్యము III—II—1—3

† మానియర్ విలియమ్సు హిందూవిజ్ఞానము పుట 1841

భాగములు చేసిరి పదిచంద్రుని పరివర్తనము లెట్టివియో స్పష్టముగానో ఊహించిరి అమిత తేజోరాసులగు ముఖ్యగ్రహములఁగూర్చిన వారిజ్ఞానము పూర్ణమైనది హిందువులకు బాలియనులకు సమమైన అఱువది సంవత్సరముల చక్రమును వారి పంచాంగములలోఁ జొప్పించి సూర్యచంద్రగతులతోపాటు గురువు కాలమునుగూడ వారునిర్ణయించిరి అతి పురాతనకాలమందే తర్కవ్యాకరణములను హిందువులు రచించిరని నేడు లోకమంగీకరించినవిషయమే విల్సన్ వ్రాసినాఁడు వైద్యములోను జ్యోతిర్వేదాంతములందువలెనే యొకప్పుడు విజ్ఞానవిఖ్యాతము లగుప్రపంచములోని కొన్నిజాతులతో సమానముగా హిందువులు పేరొందిరి శల్యశాస్త్రము నభినవవిజ్ఞానవేత్తలు కనిపెట్టి లోకమున కీయకపూర్వమే యీ శాస్త్రనిర్మాణచరిత్ర యేజాతికి లేనపుడు వైద్యశాస్త్రమున భారతీయులు పూర్ణవైద్యవిద్యను శస్త్రచికిత్సావిధానమును గనిపెట్టి ఆచరణయోగ్యము లొనర్చిరి యంత్రములు చెప్పఁదగిన వెవ్వియు వారుకనిపెట్టనిమాట నిజమే దీనికిఁ గారణము మధురజలసమృద్ధి గల నదులు సర్వాహార సంపదలను ప్రసాదించుటచే వారికీ పని యనవసరమైనది పశ్చిమ ఖండమందైననూ యంత్ర నిర్మాణము పదునాఱవ శతాబ్దమున మాత్రమే యారంభమైన దను సంగతిని మనము మఱువరాదు ఇంచుమించుగా నా సమయముననే భారతదేశము స్వాతంత్ర్యమును గోల్పోయి పరాధీనపు బ్రతుకునకు లోనైనది ఈ పరాధీన జీవితదశలో భారతవర్షమునకుఁ గ్రియాశూన్య మనుమాంద్యరోగ మావహించినది ఈదురవస్థ వచ్చుటకుఁ బూర్వము జ్యోతిర్గణిత రాసాయనిక వైద్యశస్త్ర చికిత్సా శాస్త్రములందును ఇతర భౌతిక విద్యలందు నేకాక సర్వకళలందును వృత్తి పారిశ్రామికవిద్యలందును గూడ జగద్వంద్యమైన పదవి భారత దేశమాక్రమించినది శిలలను జెక్కి విగ్రహములను జేయుట బంగారమునకు నగిషీచేయుట సుచిత్రితవస్త్రములను నేయుట భారతమాత బాగుగా నెఱుఁగును అత్యంతనాగరిక జాతికి వలయుకళాపరిశ్రమ లన్నిటిని ఆమె వ్యాప్తిచేసినది భారతీయ నౌకావళి సముద్రములు లంఘించినవి భారతదేశ వాణిజ్యసంపద ఈజిప్టు మున్నగు మధ్య దేశములనుండి రోమువఱకు వ్యాపించినది నాఁటి భరతధాత్రి యొక్క మానవుని సంఘమును గూర్చిన భావములు మతధర్మ సూత్రములు విఖ్యాతములై వెలసినవి అందుచే భారతీయు లాధ్యాత్మికతత్త్వమునను గవితాగోష్ఠిలోను కాలము గడిపిరేకాని ప్రకృతి తత్త్వశాస్త్రములజిజ్ఞాస నెఱుఁగ రని యను టుచితవాదము కాదు ఒకటి మాత్రము నిజము వారు వస్తువుల యేకత్వమును మాత్ర మధికముగా నన్వేషించి నానాత్వమును భిన్నత్వమును నప్రధానముగాఁ జూచిరి

ఒక విధముగా నాలోచించినచో ధ్యానవిశిష్ట మగుమానసమధికమగు సమష్టిఁ దృష్టిని ప్రాకృతికమైన మానసము వస్తు విభాగదృష్టిని గలిగియుండును సృష్టి

లయములతోఁ గూడిన సర్వతో ముఖవిజ్ఞానవిలసితమైన విశ్వజనీనత్వము వెల్లడించు ధి సమన్వయదృష్టి సంపూర్ణత్వము నేకత్వమును విడిచి ప్రత్యేక విషయములలో భౌతికపరి శీలనమునఁ బడి సంకుచిత మగునది ప్రకృతిశాస్త్రదృష్టి. భారతీయవిజ్ఞానము విశ్వవిశా లములగు మానవాతీతభావముల నోలలాడుటచే భారతవర్షము కేవల యోగాజీవితముల గడపుచు లోకమున విదేశీయులవలె సంచరించు తత్త్వవేత్తల సృష్టింపఁజేసిన దనువిమర్శ నమున కవకాశమిచ్చినది. పాశ్చాత్యవిజ్ఞానము భిన్నత్వముతోఁ గూడి లౌకికలాభసమన్విత మైనదిగా గోచరించును. పశ్చిమదృష్టి పంచేంద్రియశక్తిపై నాధారపడును. భారతీయదృష్టి ఆత్మావలోకనముపై నాధారపడి ఒగద్రహస్యము నెఱుఁగ యత్నించును. మఱియు దీనికిఁ గారణము ప్రకృతివాతావరణమని యిదివఱకే చెప్పినట్లుగాఁ బ్రకృతిసహజసంపద తీఱిక భారతీయహృదయమునకు ధ్యానదృష్టి నొసఁగి సృష్టిసౌందర్యమును నాత్మజ్ఞానమునుగూర్చి గీతాగాథలలోను గానసృత్యములలోను గర్మయోగములలోను దాత్కాలికలోకవ్యామోహా ములకు లొంగకుండ నానందమయజీవితమును గడపనిచ్చినది. దీననుసరించి ఊహా సుగ్నమైన ఆసియా యని నిందాపూర్వకముగాఁ జేయఁబడిన విమర్శనమున కాధారము లకపోలేదు. ప్రస్తుతకాలములో వేఱుచేయఁబడిన వివిధశాస్త్రములను భారతీయసమన్వయ దృష్టి తన తత్త్వశాస్త్రమునందు లీనమొనర్చినది. గంచుమించుగా మూఁడుసంవత్సరముల నుండి పశ్చిమఖండమున నిదివఱకు దత్త్వశాస్త్రమున విలీనములైయున్న ధర్మ రాజ్యాంగ నీతి మనస్తత్త్వవిద్యలు క్రమముగా వేఱుచేయఁబడినవి. ప్లేటోకాలమునందు దూహాదృష్టి నరికట్టి మానవజీవితమున కవసరమైన సర్వశాస్త్రములు తత్త్వశాస్త్రమున నిమిడియుండె డివి. అట్లే ప్రాచీన భారతీయశాస్త్రగ్రంథములందు సర్వశాస్త్రభావములు తత్త్వవిజ్ఞానలో లీనమై యున్నవి. ఇటీవలఁ బశ్చిమఖండమునఁ దత్త్వశాస్త్ర మనఁగాఁ గేవలవాదోపవాద నిబద్ధమైన రసహీననిర్మాణముగా మాఱుటచేతనే ఊహారంహతము ఉచరణశూన్యము నైన శుష్కసూత్రసముచ్చయమే తత్త్వశాస్త్రమను భావము ప్రజలలో వ్యాపించుటకుఁ గారణమైనది.

భారతీయుల అంతరవలోకనకాంక్షను సమన్వయదృష్టిని మనము గమనించినచో జగత్సత్యము బ్రహ్మైకత్వముగా నెటు లభించునో తెలియఁగలదు. వేదవాఙ్మయమంతయు ని యేక బ్రహ్మసత్యమును సూచించును. దీనిపైననే బౌద్ధబ్రాహ్మణమతసిద్ధాంతములన్నియు నాధారపడినవి. భారతదేశమున గోచరించిన అత్యుత్తమ వేదాంతసారమిదియే. ద్వైతమును ననేకత్వమును ప్రతిపాదించునట్టి మతశాఖలైనను నీ సిద్ధాంతమును బుహాదిగాఁ దీసికొనినవి. బహుశాభిప్రాయములతోఁ గూడిన భారతీయవిజ్ఞానమును బరిశీలించినచో మొత్తముమీఁద సృష్టి జీవితముల నేకబ్రహ్మతత్త్వములుగా నిర్ణయించును. ఈ అద్వైతసూత్రము కేవలము

ఎడివాదముగాఁగాక పెక్కురూపములలో నొకప్పుడు పరస్పరవిరుద్ధరూపములలోఁ బ్రకటిత మైనది. వివరణములు పరివర్తనములు ప్రస్తుతము విడిచిపెట్టి ఈ అద్వైతమే యే ముఖ్య రూపములు దాల్చినదో పరిశీలింతము. దీని వలన భారతదేశములోని తత్త్వశాస్త్రముయొక్క స్వరూప స్వభావములు బోధపడును. దీనిని నాలుగువిధములుగా విభజింపవచ్చును. (౧) అద్వైతము (౨) శుద్ధాద్వైతము (౩) విశిష్టాద్వైతము (౪) గర్భితాద్వైతము.

అనుభూతసత్యాంశములపై నాధారపడి తత్త్వశాస్త్రము పెంపొందును. అనుభవాంశములు కేవలవ్యక్తిగతములా సార్వజనికములా యనువిషయమును నిశ్చయించుటకు దర్కసమాలోచన మవసరము. చూచినసత్యములనునిశ్చయముచేయునపుడే సిద్ధాంతము లంగీకరింప నర్హములు. పశ్చిమప్రకృతిశాస్త్రవేత్త లెంతశ్రద్ధాభక్తులతో భౌతికప్రపంచమును బరిశీలించిరో అంతశ్రద్ధాసక్తులతో భారతీయతత్త్వజ్ఞులు మానసికాత్మికప్రపంచ పరిణామములను బరిశీలించి రని యిదివఱకే చెప్పియున్నాము. అద్వైతరూపము లన్నితత్త్వవాద నిరయము లాంతరంగికజీవితపరిణామపరిశోధనములపై నాధారపడినవి.

జీవాత్మవ్యాపారము జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తులను త్రివిధావస్థలుగా గ్రహింపఁబడినది. స్వప్నావస్థలో నొకవాస్తవికప్రపంచము ప్రదర్శింపఁబడినది. మేలుకువవచ్చిన వెనుక నది యదృశ్యమగుటచే స్వప్నావస్థలో మనము చూచినవానిని నిజములని భావింపము. కాని యున్నంతకాలము తదితరావస్థలతోఁ బోల్చుకున్నచో స్వప్నప్రపంచము నిజమే. కలలోఁ గనఁబడి దబద్ధము. మెలకువగానున్నప్పటిస్థితి ననుసరించిచెప్పుచున్నామేకాని అన్ని యవస్థలు దేనిపై నాధారపడియున్నవో యట్టిపరమసత్యముతోఁ బోల్చి మనము నిర్ణయించుట లేదు. జాగ్రదవస్థయును స్వతంత్రమైన పరమసత్యముకాదు. మెలకువగానున్నప్పుడు మనము చూచినజగత్తు మనము మెలకువగా నున్నంతసేపే సత్యము. స్వప్నసుషుప్తులలో నది యదృశ్యమగును. కల కలలోని లోకము నొకదానిపై నొకటి. మెలకువ మెలకువ లోని లోకమునొకదానిపైనొకటి నిలిచినిటేలచియున్నవి. అవి స్వతంత్రములగుసత్యములు కావు. శంకరాచార్యునిమాటలలో స్వప్నప్రపంచము నిత్యము నదృశ్యమైనచో జాగ్రత్ప్రపంచము నరుదుగాఁ బ్రత్యేకపరిస్థితులలో నదృశ్యమగుచున్నది. సుషుప్తిలో జీవాత్మ వ్యాపారము స్తంభించుచున్నది. కొందఱు భారతీయతత్త్వజ్ఞులు సుషుప్తిలో బాహ్యస్మృతి లేకయున్నను ఆత్మ స్మృతి గలిగి యున్నదని చెప్పుదురు. ఏదియెట్లైనను సుషుప్త్యవస్థ కేవలశూన్యావస్థ కాదని మెలకువ వచ్చినతరువాత సుఖనిద్రానుస్మృతివలనఁ దేలుచున్నది. ఏవస్త్వనుభవములేకున్నను జీవాత్మమాత్ర మున్నదని మనము నిశ్చయించి తీరవలెను. స్వప్నశూన్యమైనగాఢనిద్ర యున్నంతకాలము జీవాత్మకు గోచరించువస్తువేదియును లేదు.

ఃవివిధావస్థలలోఁ గనఁబడి యదృశ్యము లగుచుండుభావపరంపరలచే ననక్తమై పరిశుద్ధాత్మ ఁకాశించుచునే యున్నది ఎది మార్పునొందదో మార్పునొందుపస్తువులమధ్యమందుండి ను మార్పుచెందదో అది యావస్తువులనుండి భిన్నమైనది ౧ అవస్థలు మాఱునుగాని స్తు పొఽటే భూతవర్తమానములందు జరిగిన జరుగనున్న నెలఌ ఎండ్లు శతాబ్ద ములు యుగచక్రములవలన నీయాత్మవస్తువు స్వయంప్రకాశమై యేౕమైయుదయాస్తమయ హితమై వెలుఁగుచున్నది ౨ దేశకాలములు తత్సంబంధ వస్తుజాలముతోఁగూడ నదృశ్య ములైపోయి సర్వావస్థలనుండి యేదిస్వతంత్రమై యున్నదో అదియే ఆత్మ జాగ్రత్స్వప్న ుషుప్త్యవస్థలలో దృశ్యమానము లగుచుండు సర్వవస్తుభావ నాటకమునకు సాక్షియై ప్రకా ంచున దీయాత్మ మంచిచెడ్డలకు ధర్మాధర్మములకు సుఖదుఃఖములకు నతీతమైన వేదియోమనయందున్న దని నిశ్చయింపవచ్చును ఆత్మ ఎన్నఁడుఁగుచావదు పుట్టదు — అజమై శాశ్వతమై సనాతనమై దేహనాశనముతో నశింపనది చంపువాఁడు తాను చంపఁగలన యు హతుఁడు తాను నహతుఁడననియుఁ దలఁచునచో వారిరువురును నిజము నెఱుఁగనివారు – ఆత్మ చంపదు చావదు ౩

నిత్యసమానత్వముగల యాత్మతో పాటు దృశ్యమానవస్తుపరంపరయును గలదు ఆత్మ యవినాశము స్థిరము వస్తుజాలము క్షణికము పరిభ్రమణశీలము ఆత్మ సర్వవస్తు వులనుండి స్వతంత్రమైనది గనుక నరము వస్తుజాల మనస్థాభేదముపై నాధారపడినది కావున యస్థిరము

మనము జగదస్తిత్వము నెటర్థముచేసికొనవలెను? వస్తుజాలము దేశకాలకారణములచే బంధింపఁబడియున్నది ఆత్మ ఏకము మార్పులేనిది సర్వవ్యాప్తమునైనచోఁ బరస్పర విరోధలక్షణములు గలవస్తువులు లోకమునఁ గన్పట్టుచున్నవి లోకమును మనము అనాత్మ ద్రష్టయొక్క దృశ్య మని చెప్పవచ్చును కాని యిది నిజ మెన్నఁటికిని గాదు దృశ్య ప్రపంచముయొక్క ప్రధానప్రమాణము లగుదేశ కాల కారణములు పరస్పరవిఘాతము లైనవి అవి పరస్పరాంశములపై నాధారపడియున్నవి వానికి స్వతంత్రమైన యునికి లేదు కాని యవిలేని వానితో జమ కాదు ప్రపంచము మనయెదుట నున్నది దానిలో నుండి దానిసాయమున మనము పనిచేయుచున్నారము ఈసృష్టి యెందుకుఁ గలిగిన

---

౧ యేషువ్యావర్తమానేషు యదనువర్తతే
తత్తేభ్యోభిన్నమ్ భామతి

౨ పంచదశి 1 — 7

౩ కఠోపనిషత్తు 11—18 19 భగవద్గీత 11—19 20

దను ప్రశ్నమునకు జవాబు మనకు దెలియదు గ్రహించుటకు శక్యము కాదు ప్రపంచ స్వభావమునే మాయ యనుశబముతో వాడుచున్నారు పరమసత్యమైన యాత్మకును నిత్యపరివర్తనమందుచున్న ప్రపంచమునకును సంబంధమెట్టిదని కాని ఆత్మ జగత్తు నీరెండు నెటెందుకు న్నవని కాని ప్రశ్నించుట ప్రతివస్తువునకు గారణము తప్పకయుండ వలెనని మన మూహించుటయే అందుచే ననంతమైన యాత్మ సాంతమగు నీప్రపంచ మెట్లైన దని కాని యెటు ప్రదర్శనమైనదనికాని యడుగుట కేవల మసంగత మగు ప్రశ్నయై యున్నది పరిమితమైన దపరిమితమైనదానిని బ్రదర్శింపజాలదు అపరిమితమైనది పరిమితమైనదిగా మాఱునెడ నాయపరిమితమైనదియు బరిమితమైపోయినది పరమసత్య మైన ఆత్మ పరిచ్ఛేద్యమైన విశ్వదృశ్యముగా మాఱినదనుట పరమసత్యప్రమాణమునకు విరుద్ధము పరిపూర్ణమైనవస్తువునకు లేశమైన లోప మెన్నడు సంభవించదు పరిపూర్ణ జ్యోతిలో జీకటియా? పరిపూర్ణసత్యమైన పరమాత్మ పరిమిత ప్రపంచముగా మార్పుచెందె ననుట మన మంగీకరింపజాలము మార్పుచెందుట తనకుగొఱతయున్న దని తలచు టయే అనగా బరిపూర్ణము కాదని స్పష్టము పరమసత్య మెన్నడును దెలిసికొనుటకు సాధ్యమగునది కాదు ఎలన పరిమితము నసంపూర్ణమైనదే మనకు దెలియును పరిమిత మైన మనమనస్సు దేశకాలకారణముల పరిహద్దులను దాటి పోజాలదు మన మీదేశ కాలకారణముల రహస్యముల నెఱుగజాలము ఎలన వానిలో గలిసియున్న మనము వానిని వేఱుగా నూహింపజాలము మనజ్ఞానమంతయు మెలకువగా నున్న స్వప్నము శాస్త్రము తర్కము నిట్టిస్వప్నభాగములు స్వప్నసంతానములే! తత్త్వశాస్త్రముయొక్క యిట్టివ్యర్థతనుగూర్చి సంతోషవిచారములు గాని దూషణ భూషణములు గాని విడిచిపెట్టి దీనిస్వభావము నర్థము చేసికొనుటే మనకర్తవ్యము అప్రమేయప్రజ్ఞానిధులయ్యు ముగ్ధ వినయమూర్తులై ప్లేటోమహాశయుడో లేక నాగారునుడో క్యాంటో లేకశంకరుడో, మనజ్ఞానమంతయు బరిచ్ఛిన్నజగత్తునుగూర్చినదే కాని పరమసత్యమునుగూర్చినది కాదని వక్కాణింతురు పరమాత్మతర్కలబ్ధముకానిదైనను సత్యాన్వేషకులందఱు తమజీవితములో నవినాభావముగా లీనమైయున్నదానినిగాననుభవముచే దెలిసికొందురు సర్వము పరమాత్మమూలమునే తెలియును సర్వజ్ఞానసాక్షి పరమాత్మయే సత్యాంశములయం దలితత్త్వముపై దనవాద మాధారపడునని యద్వైతిచెప్పును మనకు దెలిసినట్టియు దెలియనట్టియు సర్వవస్తువులం దున్న శక్తియగుటచే నందఱయనుభవములో నున్న అత్యం తాంతరంగికసత్యమే పరమాత్మ తెలిసికొనుటకు గలవస్తువు పరమాత్మ తెలిసికొను నదియు బరమాత్మయే అదియే సత్యము—శాశ్వతమునైనది తదన్య మేదియును లేదు వివిధనామరూపప్రపంచమునుగూర్చి యద్వైతి చెప్పున దేమన నది యున్నది పోవునది

యని చెప్పను అది యెట్లనునది మనకుఁ దెలియదు అది స్వవిరుద్ధమైనది కాని నిజమే గౌడపాదశంకరుల అద్వైతములోని తత్త్వ మిదియే

ఈభావముచేఁ దృప్తిపొందని అద్వైతవాదులుకొందఱు మనఅజ్ఞానమును మాయ యనునామముతో వ్యవహరించినంతమాత్రమునఁ బ్రయోజనము లేదని యందురు వ్యాప్తి యాకాశములో ననుస్యూతమైన వేద్యమై యెన్నఁడు మార్పు నాశనము లేనిపరమాత్మకును నిత్యపరివర్తనశీల మగుప్రపంచమునకును గలసంబంధమునుగూర్చి యింకొకవిధముగా వీరు సిద్ధాంతీకరించుచున్నారు పరమాత్మయొక్క పరిపూరతత్త్వమును మనము చెక్కు చెదరకుండ నిలుపవలయునన్నచోఁ బరమాత్మేతర మేమియును లేదు గావున జగత్తు పరమాత్మకాని యేయితర వస్తువునుండియో కలిగిన దనుటకు వీలు లేదు అందుచే వారు పరమాత్మ యొక్క సంకోచరూపమే ప్రపంచమనుచున్నారు ప్లేటోతత్త్వములోనియనాత్మవంటిదికాని ఆరిస్టోటెల్సిద్ధాంతములోని పదార్థమువంటిదికాని యొకవ్యతిరేకధర్మమునూహించి తన్మూలమున జగముద్భవమైన దని చెప్పుచున్నారు ఈధర్మముచేతనే అనేకత్వములో నీయేక పరమాత్మ ప్రవేశించుచున్న దని చెప్పుచున్నారు సూర్యమండలమునుండి కిరణకోటి ప్రసరించుచున్నది కాని స్వతస్సిద్ధముగాఁ గిరణములు సూర్యునిలో లేవు అంతములేని ప్రకృతిని అశాంతిని గలిగిన ప్రపంచప్రవాహమునకుఁ గారణభూత మైనయొక ధర్మమునే మాయ యని పిలుచుచున్నారు మిథ్యామాత్రమైన పరమాత్మ సంకుచితత్వముచే నీలోక ముద్భవించుచున్నది పరమాత్మ ప్రపంచములోని సర్వవస్తు సద్రూపమై యున్నది లోకములోనివస్తువులు తమకులోపమైన యసంపూర్ణత్వమునుండి పూర్ణత్వము నొంద నిత్యము ప్రయత్నించుచుఁ దమప్రత్యేకత్వమును వ్యక్తిత్వమును విడనాడ శక్యముగాక మాయ యను భ్రాంతిచే నపహతములగుచున్నవి ద్వంద్వభ్రాంతిని వినరించి అపరిపూర్ణత్వమును సంహరించి మాయాయవనికను జించవైచి యైక్యనియత్వము నభ్యసించినచో దేశకాల కారణములు తిరిగి పరమాత్మలో నదృశ్యములగును మాయయొక్క అసంపూర్ణత యెంతకాల ముండునో అంతకాలము మనము దేశకాలకారణములచే నల్లఁబడిన వలలోఁ జిక్కుకొని యుండకతప్పదు మాయ మానవకల్పితముకాదు అది మనబుద్ధిపూర్వక మైనదియు స్వతంత్రమైనదియును మనవ్యక్తిత్వములకును మనబుద్ధిబలమునకును కారణము సర్వశక్తివంతమైనమాయయే దానినే యొకప్పుడు ప్రకృతియని వాడుచుందురు సృష్టిలయములక్రమము ననంతమగు కాలచక్రపరిభ్రమణము వీని కన్నిటికిఁ గారణము మాయాకల్పితమైన యాదిసృష్టియొక్క అసంపూర్ణతయే ప్రపంచము పరమాత్మయొక్క నిశ్చలత్వచలనము పరమాత్మప్రతిబింబమే మాయ ప్రపంచము పరమాత్మయొక్కమార్పు

కాదు పరమాత్మని యింకొకరూపమే పరమాత్మనుండి వేఱుగా మాయాప్రపంచముండఁ జాలదు సంచలన మచల మైనదిలేనిదే లేదు సంచలప్రపంచమూల మచలపరమాత్మలో నున్నది

జగత్తు పరమాత్మయొక్క చలనమం దున్నటే అజ్ఞా ము లేక అవిద్య విద్య లేక జ్ఞానముయొక్క చ్యుతియందున్నది సత్యము నెఱిఁగి గ్రహింపవలె నన్నచో మన మవిద్య తత్సంబంధబుద్ధ్యావరణములను పరిరింపవలెను జ్ఞాన ప్రవేశముతో నవిద్యా వినాశ మగును అనఁగా బుద్ధిమాంద్యము కాదు మాయాకల్పితజగత్తునుగూర్చి మనబుద్ధిబలముచే మనము కల్పించుకొనిన సూత్రావళిని నత్యనిరయము నందు విశిచిపెట్టవలె నని తత్త్వతర్కశాస్త్రములు మనకు బోధించును ఎంతకాలము మనము బుద్ధిబద్ధులమై భిన్నత్వముతోఁ గూడినజగత్తును నమ్మి యుందుమో యంతకాలము నద్వితీయపరమనత్య దర్శనావకాశము దూరమగును పరమాత్మ సంకోచమువలన జగత్తును విద్యాచ్యుతివలన నవిద్యయు నెటు సంభవించినవను ప్రశ్నకు సమాధానము చెప్పఁజాలము బుద్ధిసంభవము లైనసూత్రము లన్నియు స్వతంత్రత లేనట్టియు జగత్తుపై నాధారపడినట్టియుఁ బద్ధతుల పైనే నడచునవి కావున నవి యథార్థములు కాఁజాల వనియుఁ బరమాత్మదర్శనమున కసమర్థము లనియుఁ దత్త్వతర్కములు ఘోషించును సత్యపరిభ్రమణ మందుచున్న ప్రపంచమునకు నంబంధములేనట్టియు నవి నాశమైనట్టియుఁ బరమాత్మనుగూర్చి బుద్ధి శక్తి మన కేదియు స్పష్టముగాఁ జెప్పఁజాలదు ప్రపంచకారణ మగుమాయను గూర్చియుఁ జెప్పఁజాలదు బుదిబలము పరమాత్మదర్శనమునకు సూటిగా సాయపడలదు కాని ఆత్మదర్శనము వలయుచో మనము దృష్టిని దలక్రిందొనర్పవలెను అప్పుడది మనకు సత్యసూచనము చేసి దానిని నమర్థించ ప్రచురించుటకు సాయపడవచ్చును అద్వైత వాదులు బుద్ధ్యతీతమైన యొకచూపుకలదనియు దానికిఁ బరమాత్మసాక్షాత్కర మగు ననియుఁ జెప్పుదురు సర్వవ్యాప యైన పరమాత్మసాగరములో నుటికి మునిఁగి సర్వాత్మ భావమును పొందవలెను అప్పుడు పరమాత్మనుగూర్చి మన మాలోచించుట మాని, అనుభవింతుము దాని వెఱుఁగుట మాని అదియే యగుదుము ఇట్టి యద్వైతవాదము తర్కము తర్కాతీతదృష్టి పరమాత్మఁ సృష్టివిభాగములతోఁ గూడి కొన్ని యుపనిషత్తు లందును నాగారునశంకరులు తత్త్వాతీతదశలందుఁ బలికినవాక్యములందును శ్రీహర్షాది అద్వైతవాదులందును గోచరించును వీని ప్రతిధ్వనులు పేటో పెర్మనేడ్సులందును స్పైనోజాప్లాటినస్‌లందును బ్రాడ్లీ బెర్గ్సనులందును, నితరగూఢతత్త్వజ్ఞులందును వినఁ బడును

ఇంద్రియాతీతదృష్టిలో గోచరించుపరమాత్మ యెట్టిదైనను బుద్ధికిమాత్ర మద్ది యొకసంపూర్ణశుష్కభావమే జగత్తుయొక్క సర్వనామరూపములు నశించినవు డది మిగిలి యుండు నందుచే సృష్టి నంతయు మూసఁ బోసి కరఁగించిన మిగులుసార మది భూమియు సముద్రములను సూర్యనక్షత్రాదులను దేశకాలములను మానవుని దేవుని బుద్ధినుండి తొలఁగించు కష్టమైన అభ్యాసముతోఁ గూడిన తత్త్వ మది సర్వప్రపంచమును జీవరాశియు వస్తుజాలమును తొలఁగింపఁగా మనస్సాలోచించుటకు వేఱువస్తు వేదియు లేదు పరిమిత మైనది యితరాధారముపై నుండునది యగుమనస్సు సర్వవస్తుజాల మదృశ్యమైనప్పుడు పనిచేయుట కేమియును లేక ఆందోళనపడును భావప్రాధాన్యము గలమనస్సునకు పరమాత్మయే యున్నదను నింద్రియాతీతదృష్టిగోచరమైన నిత్య మేమియు లేదను సిద్ధ మిచ్చును హేగెల్ చెప్పినట్లు పంచేంద్రియగోచరము లగువస్తువులతో మనస్సు పనిచేయును మనస్సుయొక్క ఆలోచనాపద్ధతిలోఁ బ్రతివస్తువు నిత్యానిత్యములతో నాత్మానాత్మలతోఁ గలిసియున్నది అందుచే నింద్రియాతీతదృష్టిగోచర మగు పరమాత్మతత్త్వమువలనఁ దృష్టి కలుగనివారు రూపవంతమై మానసగమ్య మైనయొకసమన్వయమును గోరిరి అట్టివారు నిర్గుణ మైనపరమాత్మను సగుణమైన సృష్టిని గలిపి దేవుఁడనుసమన్వయ భావమును గాంచిరి శివాద్వైతులైనను ప్రపంచము పరమాత్మపై నాధారపడియున్న దనిరి ఇప్పుడు బ్రహ్మము జగము రెంటిసారమూర్తి యైనయొక దేవునిఁ గాంచినాము ఇందు నానాత్వము నేకత్వము అంతము ననంతము నగురెండును మేళవించినవి ఇపుడు పరమాత్మ జగత్కర్తయై జగమును సృజించి తిరిగి తనలోనికి దీసికొనును హెగెల్ మాటలలో వాద ప్రతివాద సమన్వయము లనంతమైన చక్రభ్రమణములో నడచుచున్నవి దృశ్యమాన మగు ప్రపంచలక్షణము లేవనఁగా నొకద్రష్ట యొకదృశ్యము రెండు నుండ వలెను ప్రతిమూర్తిలో నీ రెంటి సమ్మేళనమును గలదు భగవంతునిలోఁ గూడఁ బరస్పర విరుద్ధము లైన యీ రెండును గలవు ఇవి రెండును పరస్పరాధారభూతములై అన్యోన్య రూపములే కూడ నైయున్నవి శాశ్వత చక్రభ్రమణశీలము గల క్రియాశక్తిమూర్తియగు పరమేశ్వరు నంగీకరించినపుడు తృణబ్రహ్మ పర్యంతముగల నానారూపవ్యక్తివస్తుజాలము సులభముగా నుద్భవించును అట్టిపరమేశ్వరుని మనము పరిగణించినప్పుడు పరమేశ్వరున కును శూన్యమునకును మధ్యమందుఁ గల సర్వజీవకోటిజన్మమును నిర్ణయించినటే ఇపుడు మనకు మానసకల్పితమైన జగతు మనస్సమాలోచనమున కనుగుణమై మనస్సుచేఁ బోషింపఁ బడి కర్మకర్త లంశములుగా మేళవించినరూప మైనది దేశకాల కారణములు వ్యక్తి గతములు కాక జ్ఞానముయొక్క విశ్వవిశాలసూత్రము లైనవి కేవలాద్వైతమం దున్న ఏకత్వానేకత్వముల సంబంధము మనకర్థముకానిదైన నిచట నాలోచములేదు ప్రపంచ

మేకమయ్యు ననేకమైనది. రెంటిలో నేదియు నొంటరిగా లేదు. పరమేశ్వరుఁ డేకత్వము నకు మూలభూతుఁడు. ప్రపంచ మా పరమేశ్వరుని ప్రదర్శనము లేక పరమేశ్వరుని స్వీయా విష్కరణము.

అద్వైతవాదము ననుసరించి పరిపూర్ణ పరమాత్మనుండి అత్యల్పసంకోచము పొంది ఈషణ్మాత్రభేదము కలవాఁడే దేవుఁడు. విద్యనుండి అతి ప్రీతిచే జనించిన అవిద్యాకల్పితమూర్తియే యతఁడు. ఇంకొక విధముగాఁ జెప్పినచో నీ పరమేశ్వర భావము మనమహోన్నతానుభవములైనవానిలో నత్యుత్తమభావము. కాని విచారింపవలసిన దేమనఁగా నది యొకబుద్ధి సంజాత మగువస్తువే. మనబుద్ధినుండి జనించిన యీ భావ మెంత గొప్పదైనను విద్య కాఁజాలదు. ఈ భావము కల్పించిన దేవు యందుఁ గలపరిపూర్ణత్వ ములో లేశమాత్ర మసంపూర్ణత గలదు. కాని లేశమాత్రమైనను నది యసంపూర్ణతయే. పరిపూర్ణత్వమున కేపాటిలోటు గలిగినను అణుమాత్రమాయా స్పర్శచే నది దేశకాలశృంఖ లాబద్ధమై పోవును. పరిపూర్ణపరమాత్మ సృష్టికర్త యగు దేవుఁడుగా మాఱి దేశమున క్రమించి తన స్థానమునుండి కదలకుండ లోపలనుండి సర్వమును కదలించుచున్నాఁడు. సర్వకర్త యైనదేవుఁడు సర్వకార్యములం దేదో విధముగాఁ బ్రవేశించుచున్నాఁడు. ఈ భగవానుఁ డాత్మా నాత్మమూర్తి. మాయా కలితబ్రహ్మము. కర్మకర్తృమిళితరాశి. అనంతశక్తిస్వరూపు. ఆరిస్టొటలన్నట్లు స్వయముగా నచలుఁడై జగత్తునకుఁ జలనమిచ్చువాఁడు. హెగెల్ యొక్క పూర్ణశక్తి. రామానుజుని విశిష్టాద్వైతమూర్తియుఁగాఁ దెలియఁబడుచున్నాఁడు. దేవునిక్రియా శక్తి అనాద్యనంతము గావున, నాతని సృష్టియు నాద్యంతములు లేనిదే. నిత్యసంభ్రమణమే ఆతని శీలము.

ఈ భావము సమాలోచనమునకు సాధ్యమగు వానిలో నుత్తమమైన దనుటకు సంశయము లేదు. భిన్నతలో నేకత్వమును గల్పించుట, పరస్పర విరోధభావములను సమన్వయించుట యను లక్షణములు గల బుద్ధి సహజప్రచారముల ననుసరించి పోయినచో నాత్మయు ననాత్మయుఁగాక రెంటిసామరస్యముతోఁ గూడినతత్త్వమును మనకు లభించును. సర్వభిన్నభావముల నొక పూర్ణభావములోఁ గలిపిన నీతత్త్వము భ్రమను. దీని ననుస రించిన తత్త్వశాస్త్రము నిర్మాణశీలము, సమృద్ధిభావ సమన్వితము, క్రియాప్రపంచమున సమన్వయవిశిష్టము. కాని యందుఁగూడ భావములతోఁ బనిచేయు తర్కవ్యాపారము భావములకు జీవమిచ్చు సగుణవ్యక్తిత్వమును మనదృష్టినుండి మఱుఁగుపఱచును. కాని యీ తర్కలోపములను హేతుచర్చచే నవరింపవచ్చును. నానా వస్తుజాల పరిశీలనము నుండి బయలుదేఱి పరమార్థ స్వరూపమైన భగవానుని భావము గాంచి భగవానునుండి

మొదలిడి నానాస్పష్ట భావములకును బోవచ్చును. కాని బుద్ధిజనితభావము సంపూర్ణమా యని శంకించినచోఁ జిక్కువచ్చును. ఎమియు విభాగ సమన్వయలక్షణాన్విత మగు మన మనస్సంజాత మగు నీతత్త్వమునకుఁ బరిమితత్వ దోషము లేదా? మన మనస్సునకంటె విలక్షణమైన మఱియొక మనస్సునకు జ్ఞానము వేఱై కన్పింపవచ్చును. మనకుఁ గలిగిన యా జ్ఞానము మనము నిర్మించుకొన్న తత్త్వమే సరియైన దని మనకు గోచరింపఁజేయును కాని యిది యెట్లు లోపరహిత ... మర్శకు లుగడించినచో మనము సమర్థించు నవ కాశము తక్కువ. సత్యస్వరూప నిర్మాణ మొనర్చిన మనబుద్ధి సంజాత భావము సరి యైనదే కావచ్చును. కాని మన భావమె సత్యము కాఁజాలదు. భిన్నభావములను పూర్ణభావముగాఁ జేసినంత మాత్రమున నదియు నొకభాగము మాత్రమే! సంబంధములు కల్పించుట యనునది మనస్సులో నొక భాగమే. అఖండ ప్రజ్ఞా సమన్వితమైనను మనస్సు మనస్సే కాని మఱొకటి కాఁజాలదు. ఈ విశిష్టాద్వైతము కొన్ని యుపనిషత్తులందును భగవద్గీతలోను కొందఱు బౌద్ధవాదులందును రామానుజ వాదమందును బాదరాయణ సూత్రములలో నల్పముగను గోచరించును. పశ్చిమ ప్రపంచమున ఆరిస్టోటల్ హెగెల్ యీ సిద్ధాంతమును బోధించిరి.

మొదటివాదము ననుసరించి పరమాత్మయే సత్యము జగత్తు మిథ్య. కారణము తెలియదు. రెండవవాదము ననుసరించి ప్రపంచము పరమాత్మయొక్క సంకుచిత రూపము. మాయాశక్తి వలన దేశకాలములందుఁ బ్రవేశించినది. మూఁడవ వాదము ననుసరించి ఆత్మానాత్మల సమన్వయరూపమైన భగవంతుఁడు తక్కిన తృణబ్రహ్మ పర్యంతవస్తుజాలమును వెంటనే దీనినను సరించి సంభవించును. పరిపూర్ణనిర్గుణ బ్రహ్మ ప్రపంచమునకు నిరుపయోగ మనియు సృష్టికర్త యగు భగవంతుని భావమును నిర్హేతుకము కాదనియు మనము విడిచిపుచ్చినచో నిరంతరము తాను కాని దేదో కావలయు నని పరి భ్రమించుచున్న విశ్రాంతి శూన్యజగత్తు మిగులును. ఇదియే బౌద్ధమత ప్రధాన సిద్ధాంతము. విశిష్టాద్వైతవాదము ననుసరించి ప్రపంచము నందలి భిన్నాంతరువులలోని వస్తుజాలము వీని సత్యమివి పరమాత్మ కెంతదూరముగ నున్నవో దానినిఁ బట్టి నిర్ణయింపఁబడును. వీనికి సామాన్యలక్షణములు దేశకాలములు. సూక్ష్మపరిశీలనముచేఁ గొన్ని ప్రత్యేకలక్షణములును గోచరించును. ఆలోచన గలజీవులు జడపదార్థములుగా మనము విభజించినచో, మధ్వా చార్యతత్త్వమగును. ఇదియు నేకబ్రహ్మ వాదమే. పలవ నీజగద్వస్తుభాగములు స్వతంత్రతుఁ డైనభగవంతునిమీఁద నాధారపడియున్నవి. కాని పరస్వతంత్రములై అనఁగాఁ బరతంత్రములై యున్నవి. ఆలోచనగల జీవకోటికి స్వతంత్రతను సమర్థించినచో నానాత్వము నంగీక

రించన సాంఖ్యసిద్ధాంతము లభించును ఇందు మనము ఋజువుచేయలని దేవునియస్తిత్వమును గూర్చి మౌనము వహింపవలెను ఈ సాంఖ్యసిద్ధాంతమునకు జగద్విస్తునానాత్వమును గలిపినచో భౌతికానేకత్వవాదము సిద్ధించును ఇందు దేవుడుకూడ దానెంత శక్తివంతుడైనను జీవకోటిలో నొకడు మాత్రమే అనేకాంతరువులు గల వస్తుజాలము నందు ప్రతి వస్తువు కుం గలవ్యక్తిత్వము వేదాంతసృష్టికి మిథ్యాకల్పితమే జగన్నాటకకారణమైన పరమ శక్తి యొక్క లక్షణనిర్వచనము ననుసరించ తత్త్వములు ఉపనిషత్తులో నాస్తికములో తెలియును ఈతత్త్వనిర్వచనమొకప్పుడు తేజోమయమై భగవానుని నిరూపించును మఱొకప్పు డంతర్ధానమగును మానవ మానసికతత్త్వము ననుసరించి ప్రపంచసపెన్య లీవిధముగా బరిష్కారము లగుచున్నవి

భారతీయ విజ్ఞానములో ఈశ్వరులమధ్యమందు సహృదయసంబంధ మున్నది పశ్చిమవిజ్ఞానముల నీ రెంటికిని విరోధము విశేషముగా నున్నది ఈ జాతులపురాణగాథలు దీనినే ప్రకటించుచున్నవి జూన్ అనువాడు మానవజాతినంతను నాశనమొనర్చి అంతకంటె నుత్కృష్టమైన యింకొకజాతిని సృజించెద నని ప్రయత్నింపగా నాతని నాశకార్యక్రమము నుండి మానవజాతిని రక్షింప యత్నించు మానవజాతి ప్రతినిధి యగు ప్రామొథియస్ కథయును ప్రపంచమును గాపాడవలె నని యనేక ప్రయత్నములు చేయు హెర్క్యులిస్‌గాథయును ఏసుక్రీస్తును దేవునిపుత్రునిగా స్వీకరించిన చరిత్రయును పశ్చిమ ఖండమున మానవునికి ప్రాధాన్య మిచ్చి రని సూచించును క్రీస్తు దేవునిజ్యేష్ఠపుత్రుండనియు ధర్మదీక్షాపరుం డగు దేవునిక్రోధ ముపశమించుటకు క్రీస్తును బలియొనగవలె ననియుం జెప్పబడినది మనము తెలిసికొనవలసిన ముఖ్యవిషయమేమన పశ్చిమఖండము నందలి సంస్కృతిలో నరేశ్వరులవిరోధమే విశేషముగా జూపబడినది అందు మానవుడు దేవుని శక్తి నెదుర్కొని యాతని తేజమును లోకమును గాపాడుటకై దొంగిలించు భారత దేశమున మానవుడు దేవాంశసంభూతుడు జగత్తంతయు దేవునియజ్ఞసంభూతము మానవ కోటిని జగత్తును రక్షించు దేవునిసర్వకాలయజ్ఞమునుగూర్చి పురుషసూక్తము పలుకుచున్నది[1] సర్వనామరూపములను దనయందే ధరించి అఖండశక్తిస్వరూపుడైన విరాట్పురుషునిగా దేవునందు వరించియున్నారు భారతీయ సంస్కృతికి రూపమిచ్చి భాగములను బోషించిన ప్రధానలక్షణము బ్రహ్మజ్ఞానాభిలాష భారతీయ సంస్కృతియను మణిమయసౌధమున కాత్మానుభవజ్ఞానమే పునాది ఆది నిగూఢయోగతత్త్వము లనగా నేదో యొకవిచిత్రశక్త్య

---

౧ ఋగ్వేదము ౧౦—90 ఋగ్వేదము ౧౦—81 3 శ్వేతాశ్వతరోపనిషత్తు III—3 భగవద్గీత I అ

పానసముచే లభించినదని కాదు మానవప్రకృతిని సుశిక్షిత మొనర్చి పరమాత్మాను సంధానమునకు దోడ్కొని పోవు సభ్యాసమునకుఁ బ్రాధాన్యము నిచ్చినది శ్రీబాష్యములయుఁ గ్రైస్తవులయుఁ బురాణములు నెక్కువగా మతధర్మములు నీతిసూత్రములతో నిండియుండ హిందువుల పవిత్రగ్రంథములు బ్రహ్మజ్ఞానధ్యానముల కుత్తమస్థానమిచ్చినది పరబ్రహ్మమే జీవితములోని పరమసత్యమని నమ్మినది భారతదేశము

సత్యమైన దేదియు నాత్మవిరుద్ధము కాఁజాల దనునది భారతీయ తత్త్వశాస్త్రములకు వెనుకనున్న విశ్వాసము విజ్ఞాన చరిత్రమునందుఁ బైనుదాహరించిన విశ్వాసముయొక్క ప్రాముఖ్యము దాని నిత్యజీవనములో నాచరించిన ఫలితమును గూర్చి తెలిసికొనుటకుఁ గొంతకాలము పట్టును సామాన్య జ్ఞానమున విమర్శాపూర్వకముగా నంగీకరించినవిధానము ఋగ్వేదములోఁ గలదు ఉపనిషత్ప్రపంచమును సమీపించునప్పటికి దర్శనసమస్యలు బయలు దేఱి జ్ఞానమును నిర్ణయించుకష్టము సుస్ఫుటమగును బుద్ధిజ్ఞానపరిమితిని నిర్ణయించు ప్రయత్నములు బుద్ధ్యతీతదృష్టికి స్థానమిచ్చు పద్ధతియు నుపనిషత్తులలో గోచరించును హేతువాద మందు విశ్వాసము సడలినప్పుడు సంశయములు తలలెత్తి సంశయవాదులను నాస్తికులను నుదయింపఁజేసినది నిరుణాత్మకమైన పరబ్రహ్మము తర్కవిశిష్టమైన బుద్ధికి గ్రహణ సాధ్యము కాదను నుపనిషత్తులభావము నంగీకరించి బౌద్ధమతము జగత్తువ్యర్థ మని ప్రకటించినది బౌద్ధమతము జగద్వస్తువు లన్నియు నాత్మవిరుద్ధము లనియుఁ బరస్పర వ్యతిరేకవస్తువులస్పర్ధచే దృశ్యజగత్తు నిలిచియున్న దనియు నిశ్చయించినది మనము చూచుచున్న ప్రపంచము కాక వేఱేమైన నున్నదో లేదో మనకుఁ దెలియదు ఈ ప్రపంచము మాత్రము స్వీయవిరోధలక్షణము గలది బౌద్ధవాదము యొక్క చివరివాక్య మిది నాగారుజుని సిద్ధాంతములో నుపనిషత్తుల కేంద్రభావము సహేతుకముగాఁ జూపఁబడినది సత్యమగున దొకటి కలదు దానిని మన మెఱుఁగఁజాలము మనమెఱిఁగినది సత్యము కాదు సకల జగత్కారణస్వభావముల నర్థముచేసికొనుటకై మనము చేయునిర్ణయము లన్నియు వ్యర్థములగును ఇట్టి చర్చ స్వశక్తిబలము నెఱిఁగిన బుద్ధిపరిశీలనమునకు సూచనచేసినది బుద్ధిజాత మగునాలోచనయే స్వవిఘాతము నసమర్థము నైనది సత్యమును దా నేల దర్శింప లేకున్న దను ప్రశ్నకు భిన్నభావములు బయలుదేఱినవి బుద్ధి సత్యము నెందుచే గ్రహింప లేకున్నది ! అది సంపూర్ణత లేనియంశములను మాత్రమే శోధించుటవలననా? లేక తనజన్మసిద్ధమైన నిర్మాణలోపముచేతనా? లేక ఆత్మవిరుద్ధలక్షణలక్షిత మగుటనా? సత్యము హేత్వతీతమైన దైనను హేతువిరుద్ధము కాదనియు వాదించువారు కలరు అందుచే బుద్ధి మనకుఁ బూర్ణసత్యము నీయఁజాలకున్నది బ్రాడ్లీమాటలలో 'ఏది'యనునది

అది యనుదాని నతిక్రమించుచున్నది బుద్ధి మఱు సత్యమునుగూర్చినజ్ఞానము నిచ్చుచున్నది కాని యీజ్ఞానమే నతఃముకాదు సత్యము సామరస్యము గల దనియు బుద్ధిన్వవిరోధలక్షణయుక్త మనియుఁ జెప్పువారు కొందఱు కలరు ఏకములో ననేకమును మేళవించునంతకాలము భావ మెంతమహోన్నతమైనదైనను నది పక్షభావమే సత్యమునే మనము పట్టుకొనవలె నన్న భావమును విసరింపవలెను మొదట సత్యమును గూర్చిన భావములు పాక్షికములు కాని సత్యవిరుద్ధములుకావు పాక్షికభావములు స్వవిఘాతములే యెలన నవి పరమార్థముయొక్క అంశానంబంధములే కాన, వా కిఁ బూర్ణతలేదు ఇంకొకపద్ధతి ఇంద్రియాతీత మగునొక ఋజుమైనచూపుచే సత్యగ్రహణము సాధ్యమగును లందుచేఁ బరమసత్యజ్ఞానమునకు బుద్ధిశక్తికి మఱొకదానిని మనము చేర్చవలెను దానినే దర్శన మనిరి దర్శన మనఁగా నొక ప్రత్యేకసిద్ధాంతమును ప్రతిపాదించుశాస్త్రము

దృశ్ చూచుట యనుధాతువునుండి దర్శనశబ్ద ముద్భవించినది ఈ చూచుట ప్రత్యక్షము కాని బుద్ధిచే ననుమానించుట కాని యోగదృష్టి కాని యగుచున్నది సామాన్యముగా దర్శనము లనఁగా విమర్శన పూర్వకసిద్ధాంత నిర్వచనములు హేతు చర్చచే నిర్ణయింపఁబడిన సూత్రములు దర్శనమనఁగాఁ బ్రాచీనగ్రంథములందీ నిర్వచనము కానరాదు యోగదృష్టిచేఁ జూడఁబడిన సత్యాంశములను హేతుదృష్టిచేఁ గల్పితములైన భావములతోఁ గలిపి యొకశాస్త్రముగాఁ బ్రదర్శించుట యనుభావము గోచరించును తీవ్రాద్వైతవాదిములు బుద్ధిశక్తి యొక్క ప్రయోజనము సత్యసందర్శనమునందు దాని యసమర్థతను వెలడించి యీ యుపకారమువలన నింకొకమార్గము నన్వేషించుటకు దారి చూపు నని వర్ణించియున్నది సామాన్యాద్వైత వాదములందు, పరమాత్మ యొకవిరాట్స్వరూపముగా నిశ్చయింపఁబడినపుడు సత్య మొక పూర్ణభావముగాఁ జిత్రింపఁబడినది కాని యట్టి సత్యరూపమైన యీశ్వరుఁడు మననత్యభావముల నధిగమించి చరించును తీవ్రాద్వైతమందు సంపూర్ణత్వము గల సత్యమును యోగదృష్టి మనకొసఁగును ఏకేశ్వర వాదమున మనబుద్ధిజాత మైనజ్ఞానము యోగదృష్టి రెండును గలిసి పనిచేయును కాని, యీబుద్ధి నిర్ణయము లనుభవ జ్ఞానముతో సమానములు కాఁజాలవు మఱియు నొకభావము జీవితానుభవపరీక్షకు నిలిచినపుడే యది సత్యమగును

దర్శన శబ్దము సందేహార్థముతో వాడఁబడినది తీవ్రాద్వైతతత్త్వము నొక వైపున సహేతుకముగా సమర్థించుటకును యోగదృష్టిచేఁ జూడఁబడిన పరమసత్యమును వెల్లడించుటకు నుపయోగింపఁబడినది ధ్యానానుభవముచే లభించినసత్యమును బుజువు

ఎఱచి తర్కసహాయమున దానిని ప్రకటించుటకు దర్శన శబమను తత్త్వశాస్త్రముప యోగించినది యోగసిద్ధమైనన గాకున్నను బుద్ధిబలముచే నిర్మించుకొనిన పరమసత్య భావమును సహేతుకముగా నిరూపించువిధానమే దర్శన మనుభావము నితరశాస్త్ర ములును గ్రహించిన పరమ త్యమునుగూర్చి మానవబుద్ధి తీసికొనుభావము లన్నియు దర్శనములే సత్య మొకటైనపుడు దానిని ప్రతిబింబించు భావములకు సామ్య ముండవలెను అది కేవల మూహారంభవము గాక సత్స్వరూపములు గావలెను భిన్నదృష్టి పథములనుండి సత్యమును మనము చిత్రించినపుడు వీనన్నిటినిగలిపి పూర్ణ సత్యముగాఁ జేయుటతర్కము చేయవలసినపనియే పరమసామ్యము నీవిధముగా భావ కల్పనము చేసి దానివలన సంతృప్తిగానక ధ్యానయోగముచే నతీంద్రియదృష్టిలో నాసత్య మునే దర్శించుచున్నాము భిన్నదర్శనములలోఁ భిన్నరూపములుగా వర్ణింపఁబడిన వేదాంత ములయొక్క నిజస్వరూపమైన పరమసత్యమును మన మతీంద్రియాతీతదృష్టిచేతనే చూడఁ గలమని అద్వైతముయొక్క సారాంశము

ఒక దర్శన మనఁగా సత్యసాక్షాత్కారము ఆత్మావలోకనమునకు గోచరించిన పూర్ణసత్యము తత్త్వమును ననుష్ఠానముచెయుటచేఁ గలుగునియాత్మావలోకనము నిజముగాఁ దత్త్వవేత్త యెవఁడో తెలియపఱచును అంతశ్శుద్ధిచే నాత్మశుద్ధి నారించినవారికే మహోన్నత ములైన తత్త్వబీజములు చేకూడును ఆత్మశుద్ధి యనఁగా మానవునంతరంగములో గర్భీ భూతమైయుండి ధ్యానకాలములో నొకమట్టమున నెట్టి యపూర్వశక్తి జీవితరహస్యము నొక్కచూపులోఁ జూచి గ్రహింపఁగలదో యిట్టిశక్తి బహిర్ముఖమగుటే ఎంతనిశితమైన బుద్ధికైన నసాధ్యమైన జీవితరహస్యమును తత్త్వవేత్త యీ అంతర్దృష్టిచే మన కిచ్చును పువ్వునుండి పండు వచ్చినంతసులభముగాను సహజముగాను యోగికిఁ బరంజ్యోతి సాక్షా త్కార మనిర్వచనీయమైనరీతినిఁ గలిగి దానితోఁ గరినసమస్య లన్నియుఁ బరిష్కృతము లగును

సత్యాన్వేషణమునకు బయలుదేఱువానికి మొదటఁ గొన్నిముఖ్యలక్షణములు కావలసి యున్నవి వేదాంతప్రథమ సూత్రభాష్యములో శంకరుఁడు తత్త్వవిద్యార్థికి నాలుగులక్ష ణములను సూచించినాఁడు మొదటిది నిత్యానిత్యవస్తువివేకము అనఁగా సంపూర్ణజ్ఞాన మని కాదు అది తుదకు లభించునది చూచిన దెల్ల సత్యముకాదని వస్తుపరిశీలనము చేయు జ్ఞానపిపాస దృశ్యమానవస్తుజాలమును శోధనదృష్టితోఁ జూచి పరస్పరవిరోధము లుగా గోచరించువిషయపరంపరనుండి వాని మూలభూత మైనసత్యమును బట్టుకొనఁ గలజాజ్వల్యమానమగు మహాశక్తి గలిగి ధ్యానముచేయు నభ్యాసముచేఁ బ్రసన్నచిత్తము

కలవాఁడే సత్యాన్వేషణమున కర్హుఁడు ఇహాముత్రఫలభోగవిరాగము రెండవది క్షుద్రవాంఛలు స్వార్థచింత వ్యావహారికలాభముల నన్నిటిని విడిచిపెట్టువిరాగపద్ధతి విచారణశీలము గల మనస్సున కన్వేషణమే పరమప్రయోజనము సదసద్వస్తుజాలమును సరిగా నర్థముచేసికొనుటయే బుద్ధికి సక్రమవినియోగము అనిశ్చితాభిప్రాయములను గొన్నిటిని మనమున నిడికొని వస్తుజాలపరిశీలనముచేఁ గన్పట్టిన దోషమును తగ్గించుటకాని గుణమును హెచ్చించుటకాని చేయనిసహజ వివేకసంపద గలవాఁడే తత్త్వవేత్త జీవితము నుండి అసంగుఁడై యాతఁడు దానినిఁ జూడవలెను అందుకే యాతనికి వర్తమాన భావిదశలయాలోచన ముండరాదు అప్పుడు మాత్రమే యాతఁడు పరిశుద్ధవిచారణ కొఱకు సత్యసిద్ధాంతములకొఱకు సర్వము నర్పించి యథార్థవిషయములం దత్యంత శ్రద్ధవహించి స్వార్థ రహిత విశ్వవిశాలదృష్టిని నిలుపఁగలఁడు ఇటిదృష్టి కలుగుటకు హృదయపరివర్తనము కావలెను దీనినే మూఁడవలక్షణముగాఁ జెప్పిరి ఇదియే శమదమాది షట్కసంపత్తి వేదాంత విద్యార్థి బాహ్యాంతరింద్రియనిగ్రహము తితిక్ష చిత్తసమత శాంతి విశ్వాసముల నలవఱచుకొనవలెను దేహమును సమగ్రశిక్షణములోనికిఁ దెచ్చి నిగ్రహసిద్ధి కలవాఁడే ప్రాణాంతమైనను తపస్సాధన చేయఁగలఁడు ఇహలోకమోహముల కెన్నఁ డాతఁడు వశుఁడు గాక లక్ష్యము నెన్నఁడు విడువక కృషిచేయఁగలఁడు సత్యాన్వేషి మహోన్నతలక్ష్యసిద్ధికై సర్వత్యాగమొనర్చు సాహసము కలిగియుండును అందుచే నాతఁడు కఠినశిక్షణమునకు లోఁబడవలెను సుఖాపేక్ష దుఃఖావమానముల నోర్పుతో భరింపవలెను దయాశూన్యమైన ఆత్మపరీక్ష చేసికొనునాతఁడే చివరకు సత్యదర్శనము చేయఁగలఁడు నాలుగవలక్షణము ముముక్షుత్వము లేక మోక్షాపేక్ష కాంక్షలను గాల్చివైచి వైరాగ్యసంపన్నమైనమనస్సు శాశ్వతబ్రహ్మపదవి నారింపఁ దీవ్రకాంక్ష గలిగియుండును జ్ఞానశక్తిని శేముషీసంపదను గలిగిన యిట్టితత్త్వవేత్తలను భారతీయు లమితముగా గౌరవించునభ్యాసము కలవారు తీవ్రసత్యారాధనముచే జగద్రహస్యము నెఱిఁగి అహోరాత్రకృషిచే నిద్రావిశ్రాంతులఁ ద్యజించి లోకసంగ్రహార్థము జీవించుదివ్యదృష్టి సమన్వితులే నిజముగాఁ బూజ్యు లగుతత్త్వవేత్తలు మానవజాతిపక్షమున వా రనుభవజ్ఞానము నార్జింతురు అందుకే, మానవజాతి శాశ్వతకృతజ్ఞతకు వారు పాత్రులు

ప్రాచీనజ్ఞానసంపద యన్నఁ బూజ్యభావము భారతీయ లక్షణములలో నింకొకటి గతించినయుగములలో విలువగల దేని నిర్లక్ష్యముచేయనిపటుదల యమోఘమైన సంకల్పము నీజాతికిఁ గలవు నూతనసంస్కృతి ప్రవాహముల నెదుర్కొనినప్పుడు క్రొత్త భావములు కనిపెట్టఁబడినప్పుడు తాత్కాలిక వ్యామోహబద్ధుఁడు గాక సంప్రదాయవిశ్వా

సముల నెక్కనఁజేర్చుకొని వీలైనన్నినూత్నభావముల నందిముడ్చుకొనును ఇట్టి సంప్రదాయప్రయత్నముతోఁ గూడిన విశాలదృష్టియే భారతీయసంస్కృతినాగరికతలవిజయరహస్యము ప్రపంచమున వెలసినగతనాగరికత లన్నిటిలో నేఁటికి సజీవమై యున్నది భారతీయనాగరికత యొక్కటే ఈజిప్టు గతములో నొకప్పుడు పొందిన నాగరికతామహత్త్వము నేఁడు మనము భూగర్భపరిశోధకుల వ్రాఁతలనుండియే తెలిసికొనవలెను భౌతికశాస్త్రీయవ్యవసాయపద్ధతి నిర్మాణచాతురి సత్యాద్భుతముగాఁ బ్రదర్శించిన బేబిలోను సామ్రాజ్యము నేఁడు శిథిలశిలారూపమునమాత్రమే కాననగును ఒకప్పుడు విశ్వఖ్యాతి గాంచిన రోమను నాగరికత బాగుగాఁబోషింపఁబడిన రాజ్యాంగతంత్రము ధర్మము సమానత్వసూత్రములతోఁ గూడినసంస్కృతియుఁ జాలవఱకుఁ గాలగర్భమునఁ గలిసిపోయినవి కనీసము నేఁడందఱు నొప్పుకొన్న 4 000 యేండ్లనాఁటి భారతీయనాగరికత నేఁటికిఁ జెక్కుచెదరనిప్రధానలక్షణములతో నిలచియున్నది వేదముల కాలమునుండి అవిచ్ఛిన్నముగాఁ బ్రవహించుచున్న భారతీయనాగరికతావాహిని వార్ధక్యయౌవనము లనేకకాలమునసే కలిగియున్నది చరిత్రములో నేఘట్టమునం దవసరమైనను భారతీయనాగరికత నూత్నయౌవనమును బొందుచున్నది ఒక మార్పుజరిగినప్పు డది యవిజ్ఞాతముగానే నడచుచున్నది మార్పు జయప్రదముగానే జరుగును కాని పూర్వభావమే క్రొత్తనామముతోఁ దలయెత్తినదని యందఱు తలఁతురు అంతకుఁ బూర్వముగల జాతుల భావములను ఋగ్వేదకాలములో దేశము నాక్రమించిన ఆర్యులు గమనించి గౌరవించునంతటి మతవిశ్వాసమును బ్రకటించిరి వింధ్యహిమాలయములమధ్యమ దు విహరించుచున్న ఆర్యులు పూజించుచుండిన దేవతలె ఆకాశసూర్యాగ్నివాయువుల కథర్వవేదకాలములో నూతననామములతోఁ గూడిన దేవతానామములను జేర్చిరి ఉపనిషన్మత మదివఱకే వేదములలో నున్నభావముల పునరుద్ధరణ మని నమ్ముదురు అవనపత్సారములే తాను ప్రకటించుచుంటి నని భగవద్గీత చెప్పుచున్నది పురాణములలో వేదములనాఁటి ప్రకృతిపూజ తరువాతి మహోన్నతమతభావములు కలసి ప్రదర్శింపఁబడినవి పూర్వసంప్రదాయమందలి గౌర భావమువలననే నవీనభావములకు విజయము లభించును ౧ ప్రాచీనరూపములు పోయినను భావములు పోరాదు ఈ భారతీయలక్షణమును గాంచియే భారతదేశము కదలికలేని మాంద్యమునఁ బడిపోయినదను వివేకవిహీనవిమర్శనము బయలుదేఱినది మానవ మానస మెన్నఁడును జడపదార్థము కాదు కాని, గతచరిత్రతో నెన్నఁడు పూర్తిగా సంబంధమును ద్రెంపుకొనఁజాలదు

---

౧ గిల్బరుమర్రె గ్రీకుమతము నాలుగుదశలు (పుట 58) నవీన భావమును బురాతనమైన దానినిగాఁ జెప్పుకొనుట మహోదయము లన్నిటికి సామాన్యలక్షణమే —

ఈ విధమగు సంప్రదాయములందలి పూజ్యభావమే భారతీయవిజ్ఞానము సంచ్చిన మొనర్చినది గతించిన వివిధయుగములసంప్రదాయములు సహజగౌరవముతో సహవా మొందినవి వందలకొలఁది శతాబ్దములతోఁ గూడిన పెక్కుయుగములఫలితమే భారతీయ సంస్కృతి అందుఁ గొన్నిశకములు పెదవి ఫలశూన్యములు విచారహేతువులు నైన కొన్ని చిన్నవైనను వేగము గలిగి యానందప్రదములైనవి కాని ప్రతిశకము ప్రాచీ సంప్రదాయజ్ఞాననిధి కొక నూతనభావరత్నమును జేర్చినది భారతీయసంస్కృతి యొ మహావాహినితోఁ బోల్చఁబడినది ఈమహానది ఉత్తరమున హిమాచల శిఖరములనుం బయల్వెడలి పుణ్యదేశములందలి విశాలక్షేత్రముల మీఁదుగాఁ బ్రమోదవాదములకే నచటనచట నున్న యుపనదీపరంపరలను దనలోఁ గలిపికొని ప్రవహించి ముందుగల ప్రజ కోటియదృష్టముల కాధారమై వాడవాడలఁ బ్రసరించు వేగము శక్తి గలిగినవఱదయై వేలకొలఁది యాత్రికులభారములు మోసి యేమాత్రముతగనిపోఁడిమితో నుఱకలిడుచున యీదివ్యవాహిని సర్వజీవవాహినీపతి యైన సాగరము నెప్పుడు చేరునో యెవ రెఱుఁగుదురు

భారతీయ తత్త్వశాస్త్రము తయు నొకభయవిచ్ఛిన్నమైన దైవప్రసాద మని ప్రాది భారతీయులు కొందఱు కలరు లట్టివ గరికత భగవంతుని కార్యక్రమమును నెఱవేర్చుట పనిచేయుచున్నదని వారు నమ్మెదరు ౧ ప్రతిజాతి నొకపద్ధతిలోఁ బూర్ణపరిపక్వదశక దొడ్డాకనిపోవుట కంతర్వర్తియైన యొకదైవనియమ మున్నదని వారిభావము భారతదేశముల ప్రకటింపఁబడిన భావములన్నియు నొకేవృక్షముయొక్క వివిధశాఖలని నుడువుదురు త చంటిబిడ్డకుఁ జంద్రునిఁ జూపునపుడు కట్టెదుటనున్న చెట్టుకొనను గల కాంతిచక్ర మ చెప్పును దానినే పలవాఁడర్థముచేసికొనఁగలఁడు అంతేకాని చంద్రునికి భూమికిఁ గ యమితమైన దూరమునుగూర్చి ప్రసంగించి చో శిశువు కంగారుపడును అదేవిధము షడ్దర్శనముల పరబ్రహ్మమునుగూర్చిన వివిధభావములు అల్పశక్తులు గల లోక కర్థమగుటకొఱకై యొకేసత్యమును బెక్కురీతులఁ జెప్పిరి భారతీయ తత్త్వశాస్త్రములో షడ్దర్శనములు పరస్పర విరుద్ధములు కావు యు నొకే అజాతుండైన పరమేశ్వరు గూర్చిన వివిధావలోకనము లనియు వేదాంతనాటక మగు ప్రబోధ చంద్రోదయము చె చున్నది ఒకేజ్ఞానసూర్యునికిరణములు మానవకోటిముఖదర్పణములనుండి ప్రతిబింబిం కలిసిన దివ్యజ్యోతివలె నీవివిధతత్త్వములు న్నవి క్రీస్తువెనుక 1380 సంవత్సరమునక జెందిన మాధవాచార్యుని సర్వదర్శన సారసంగ్రహము పదునాఱువిధములైన దర్శనముల

౧ గ్రీకుల లీ లక్షణమునే ఒకజాతియొక్క నైజమనిరి దానినే భారతీయు ధర్మమందురు

గూర్చి ప్రసంగించుచు నివి క్రమభావాభ్యుదయముచే నద్వైతముతో పూర్తి యగు ని చెప్పుచున్నది హెగెల్ భావరీతిని భారతీయ తత్త్వవిద్య యంతయుఁ గ్రమాభివృద్ధి నందిన మానవజాతియొక్క జగత్తును గూర్చిన వారభావమని చెప్పును క్రమదశలలో వినిర్మితములైన శాస్త్రములలో సత్యము వివిధములగు నంశములుగా గోచరించి తుదకు సంపూర్ణముగా దృశ్యమైన దని వాదింతురు అద్వైతవేదాంతమునందుఁ బెక్కుజ్వాల లొక్కదివ్యజ్యోతిగాఁ గలిసినవి పదునాఱవ శతాబ్దమునకుఁ జెందిన విజ్ఞానభిక్షువు షడ్దర్శనములు ప్రమాణములే యని చెప్పును ౧ వీని నాతఁ డనుపాన సిద్ధాంతభేదముల ననుసరించి రెండుగా విభజించె సాంఖ్యమతమే పరమసత్యమని నమ్మును మధుసూదన సరస్వతి తన ప్రస్థానభేదమున నిట్లు వ్రాసినాఁడు వివిధశాస్త్రనిర్మాత లగు మునులు మాయావాదమును సమర్థించి సర్వసారభూతి యగు నేక పరబ్రహ్మమును పరమసత్యముగా నిశ్చయించుటకే సంపూర్ణముగాఁ బ్రయత్నించి రనుటకు సందేహములేదు ఈమునులు సర్వజ్ఞులగుటచే వేఱువిధముగా వారు తలఁచియుండరు మనుష్యులు విషయలోలురగుటచే నొక్కమాటే పరమసత్యములను గ్రహించు కుశాగ్రబుద్ధులు కారు గావున వారు నాస్తికులై పోకుండ తత్త్వమును గూర్చి అనేక సిద్ధాంతములు వారికొఱకర్యములకై చెప్పఁబడినవి మునులయొక్క యీయుద్దేశము గ్రహింపనేరక వేదములకు విరోధముగాఁ గూడ వారు సిద్ధాంతముల నెలకొల్పిరని తలఁచి కొందఱు ప్రత్యేకసిద్ధాంతముల నుయాయులై మత శాఖలను సృజించిరి ౨ విమర్శకులు వ్యాఖ్యాతలందఱును భిన్నసిద్ధాంత సమన్వయి ములకై ప్రయత్నించిరి ౩ సత్యరూపనిర్ణయములోనే వారికిఁ గలభేదము న్యాయ సిద్ధాంతమును సమర్థించిన ఉదయనునివంటివా రదియే సత్యమనియు రామానుజానుచరులు విశిష్టాద్వైతమే సత్యమనియు నమ్ముదురు ఎన్నెన్నిరీతుల భారతీయసంస్కృతి భిన్న వాహినులుగాఁ బ్రవహించినను తుదకన్నియుఁ దమజీవనములను గొనిపోయి దేవుని పటణ మను మహాసాగరమునఁ జేరును

మొదటినుండియు సత్య మనేక ముఖ సమన్విత మనియు నానాదృక్పథముల కొకేసత్యములోని యొకముఖము కన్పట్టుననియు నేయొకచూపు నాసత్యమును సంపూర్ణ ముగాఁ జూడజాల దనియు భారతీయుఁడు నమ్మినాఁడు హేతుసిద్ధమైనచో నెట్టి ప్రమాద సిద్ధాంతములనైనను భారతీయుఁ డంగీకరించి సహనభావము నిర్భయత్వము గలిగి వర్తించును తనకు సాధ్యమగుచో నంప్రదాయ సిద్ధమగు సంస్కృతిలోని యొక్క

---

౧ ౨ చూడు మూడు మూలసంస్కృతగ్రంథములు అధ్యా IV 1 2

౩ సర్వదర్శన సామరస్యము

లేశమైనను లక్షింపకుండఁజూచి తన తత్త్వములో దాని కుచితస్థానము నిచ్చెను అట్టి యౌదార్యము చూపిన ఋషులు మనము ముందుచూతుము విశాలదృష్టికిఁ బ్రమాదములు కూడ లేకపోలేదు దీనివలన భారతీయ వైజ్ఞానికులు సంశయాస్పద సిద్ధాంతములను హేతురహితభావములను సం[illegible]వాదముల నపుడపుడు సమర్థించిరి

౩

భారతీయ తత్త్వశాస్త్రముపైఁ గొన్ని యారోపణలు

భారతీయ తత్త్వశాస్త్రముపైఁ గల యారోపణములలో ముఖ్యమైనవి నిరాశావాదము పాక్షికత్వము, నీతియం దౌదాసీన్యము పురోగమనశూన్యత

భారతీయ తత్త్వమును సంస్కృతిని విమర్శించిన ప్రతి విమర్శకుఁడు దీని నిరాశాజనక మని పాటగాఁ బాడెను ౧ హతాశచే నలసిపోయిన మానవమానస మెట్లు స్వతంత్రాలోచనముచేసి జీవిత పునర్నిర్మాణ మెటు చేసికొన్నదో నాకు బోధపడుటలేదు నిరాశయే ఫలితముగాఁ గలిగినచో భారతీయ విజ్ఞానము పూర్ణ స్వాతంత్ర్యముతోఁ బ్రకాశించు టాత్మవిరుద్ధ ప్రసంగ మని చంటిబిడ్డలకును దెలియఁగలదు ఉన్న పరిస్థితిలో సంతృప్తిలేకుండుటే నిరాశాతత్త్వమైనచో భారతీయ తత్త్వమట్టిదే అంతేకాదు ఈ భావములో సన్నిహితత్త్వములు నిరాశాపూరితములే ప్రాణికోటి యనుభవించు దుఃఖమే తత్త్వసమస్యలను మతసమస్యలను మనయెదుటఁ బెట్టుచున్నది దుఃఖవిమోచనము నుగడించు మత సంస్థలన్నియు మన యిహలోక జీవితమునుండి బయిటపడు మార్గమును సూచింప యత్నించుచున్నవి కాని సత్యము దుఃఖమయము కాదు భారతీయ తత్త్వములో సతి శబ్దమునకు సత్యము సంపూర్ణత యనునర్థములున్నవి సత్యము సద్గుణము పరమార్థము పరిపూర్ణతలు కలిసియే యున్నవి ఏది సత్యమో యిది సర్వమంగళప్రదమైన దగుటచే ఆశింపఁదగినది బోశాంకేపండితుఁ డిటు వ్రాసినాఁడు ౨ నే నాశావాదిని కాని నిరాశావాద మెంతవఱకుఁ బోవునో యంతవఱకుఁ బోయి దాని నతిక్రమించిన ఆశాతత్త్వమే మనకుఁ బూజ్యమైనది జీవితమున కుచితమైనధోరణి యిదియే ఎవరైన నిది ప్రమాదకరమైనపద్ధతి యని

---

౧ చైలీ పరిపాలన సమస్యలను గ్రంథములో (పుట 67) భారతీయతత్త్వము మాంద్యమునుండియు వలసతనుండియు జనించిన దని వ్రాసినాఁడు

సాంఘికాంతర్జాతీయదర్శములు పుట 43

తలఁచి అనుచితములగు దోషముల నంగీకరించుచో వారికి నా జవాబేమి యనఁగా సంపూర్ణతను స్పృశించు నేసత్యమైన సోపానమునకుఁ బ్రమాదకరమే! యని చెప్పెదను దృశ్యమానప్రపంచ సన్నివేశము దోషకలిత మనియు మిథ్య యనియుఁ దలఁచుట సరా తత్త్వమైనచో భారతీయ వైజ్ఞానికులు నిరాశావాదులే సర్వశుభ నిలయమైన సత్యసీమకుఁ బోవుట కుపాయము లున్న వని విశ్వసించుటచే వారు పూర్ణాశావాదులనియుఁ జెప్పవచ్చును

ఒక సిద్ధాంతమును నమ్ముటలోనే భారతీయ తత్త్వమంతయు ఇమిడియున్న దనియు నందుచే నీ తత్త్వము పిడివాద మనియు విమర్శకులు చెప్పుచున్నారు మనము ముందీ గ్రంథమునఁ జెప్పబోవున దంతయు దానికి సమాధానమే ఇతర సమస్యలకుముందు జ్ఞానముయొక్క జన్మము ప్రయోజనము మున్నగు సమస్యలనుగూర్చి పెక్కు తత్త్వశాస్త్రము లాలోచింప నారంభించును వేదము లేక శ్రుతి అమోఘప్రమాణ మని భారతీయులు నమ్ముట నిజమే కాని ఒక తత్త్వశాస్త్రము పిడివాద మెప్పు డగు ననఁగా వేదములు చెప్పిన యర్థములు ప్రత్యక్షసాక్ష్యమునకు హేతుపరిశీలనమునకు ఒలిచిన భావము కంటె నతిశయమైనవని యెమి నచో నపు డట్లే యగును వేదవాక్యము లాప్తవచనములు కాఁబట్టి ఒకానొక సమస్యనుగూర్చి నిర్ణయముచేయుటలో నట్టియాప్తులు మనకంటె పెక్కు డర్హత సామర్థ్యము గలవారని మనకు నమ్మక మున్నచో విశ్వసింపఁదగినవని చెప్పఁబడెను సాధారణముగా నీ వేదవాక్యములు మహాద్రష్టల యనుభవములను జెప్పును సత్యనిరూపణమునఁ దెట్టి హేతుపద్ధతియైనను వారి యనుభవములను గుర్తించి తీరవలసి యుండును సంకల్పము గలవారికి వేదద్రష్టల యనుభవములు పొందఁదగినవే ౧ వేద ప్రమాణము నుదాహరించుటలో తత్త్వప్రమాణము నతిక్రమించుభావ మేమియును లేదు సామాన్య మానవున కేది యంధవిశ్వాసమో పవిత్ర హృదయమున కది యనుభవజ్ఞానము తరువాత భాష్యములలో సంప్రదాయ సిద్ధాంతములను సమరించునాచారము పెంపొందినది తత్పూర్వభాష్యములును వేదములలోని మంత్రములకే వ్యాఖ్యానములని చెప్పుకొనుచు నుపనిషత్తులు సర్వతోముఖ భావసమన్వితము లగుటచేఁ గేవల సంప్రదాయ సమర్థన విధానము నంగీకరింపలేదు ఎనిమిదవ శతాబ్దము దాఁటిన వెనుక తత్త్వచర్చ కేవల సంప్రదాయవాదమై పూర్వ స్వాతంత్ర్యమును గోల్పోయినది ఈ మతశాఖల స్థాపకులను పూజించుట కారంభించి వారికి భిన్నముగాఁ బ్రసంగించుట మహాదోషముగాఁ బరిగణించిరి మూలతత్త్వ సూత్రములు శాశ్వతముగా రచింపఁబడినవి ఉపదేశకుని కర్తవ్యమేమనఁ గాలావసరముల ననుసరించి వానినే లోకమునకు బోధించుట పూర్వనిర్ణయములకే నూతన

౧ చూడు వేదాంతసూత్ర శంకరభాష్యము—III ౨ 24

హేతువులు చూపుట క్రొత్తగా బయల్వెడలిన కష్టముల నెదుర్కొనుటకు నూతన బోధన విధానములు కనిపెట్టుట నామరూపముల మార్పుతోఁ బురాతన సిద్ధాంతమె ప్రకటించుట మున్నగుపద్ధతులు బయలుదేఱినవి మూలసమస్యలపై ధ్యానమునడలి అప్రధాన విషయములపై సంవాదచర్చలు పెంపొందినవి సంప్రదాయమను ఖని దానిలోని ధనము పిప్పులతిప్పలై ఎన యభివృద్ధి కాటంక హేతువైనది తత్త్వశాస్త్రము పురోగమించుట మానినది స్వతంత్ర వాయువు పీల్చుటకుఁ గఱవైనది పాండిత్య చర్చలలోఁ గాలము వ్యర్థమొనర్చిన యిటీవలి వ్యాఖ్యాతలకు మాత్రమే వర్తించు నిష్ప్రయోజకతానింద భారతీయ తత్త్వమునకుఁ దగిలించుట అధర్మము ఈ వ్యాఖ్యాతలు ప్రాచీన జ్ఞానులవంటి ధ్యాన సిద్ధులు గలవారు కారు వీరు కేవల మతప్రచారకులు కాని యింతగాఁ బెరిగి పోయిన పాదలమాటున భారతీయ తత్త్వముయొక్క ఆత్మ నిత్య యౌవనముతోడనే నిలిచి యీ వృద్ధవృక్షరాజ మవసరము వచ్చినపుడెల్ల పచ్చని యాకులతో లేఁజిగుళ్ళతోఁ జిగిరించుచునే యున్నది శంకరమాధవాదులవంటి మహనీయులు బయలుదేఱి భాష్యకారులని పిలువఁబడినను స్వతత్త్వోద్యమములను నడపుమూలసూత్రముల నంతర్దృష్టితో గ్రహించి ప్రచురించుచు వచ్చిరి

భారతీయతత్త్వము నీతిపోషకము గాదని విమర్శింపఁబడినది హిందువుల విజ్ఞానపు సరిహద్దులలో నీతిశాస్త్రమునకుఁ దావు లేదనియే చెప్పవచ్చును ○ కాని యీ నిందారోపణము నిలువఁజాలదు జీవితమంతయు నాత్మజ్ఞాన చైతన్యమయమొనర్చుటకుఁ బ్రయత్నములు జరిగినవి భారతీయ విజ్ఞానములోఁ బరబ్రహ్మ సిద్ధాంతమునకు మొదటి స్థానము తరువాత ధర్మమునకు రెండవస్థానమిచ్చిరి కేవల నీతిమాత్రప్రచారము తీసికొన్నను హిందూ బౌద్ధజైన మతము లే యితరమతములకును దీసిపోవు నైతికముగాఁ బరిపూర్ణత నందుటే బ్రహ్మజ్ఞానమునకు మొదటిమెట్టు

భారతదేశమున వేదాంత మనఁగా నభివృద్ధి లేని స్థావరమైపోయి ప్రాచీన సిద్ధాంతములనే తిరిగి తిరిగి స్మరించు ఏకదంపువంటి దని విమర్శించినారు కదలిక లని ప్రాఁక్ఖండ మను దానికర్థము భారతవర్షములోఁ గాలపురుషుఁడు కదలుట మాని శవాకృతిని నిలిచియున్నాఁడనియే పరిష్కరింపవలసిన సమస్యలు కాలభేదము లేనివైనవో నీవిధమగు స్థావరత్వ మన్ని తత్త్వశాస్త్రములకు సామాన్యలక్షణమే దేవుఁడు మోక్షము అమృతత్వము మున్నగుసమస్యలును వానియొక్క తృప్తిలేని పరిష్కారములును యుగయుగములనుండి తిరిగి తిరిగి చెప్పఁబడుచునే యున్నవి సమస్యలరూపము లొకటే యైనను భావములలో

○ ఫార్కహారు హిబ్బర్టు జర్నల్ అక్టోబరు 1921 పుట 24

మార్పులు వచ్చినవి. వేదములలో సోమపానము చేసిన దేవునికాలమునకును శంకరాచార్యు నద్వైతబ్రహ్మకాలమునకును వలసినంతవ్యత్యాస మున్నది. ఏ పరిణతులకు తత్త్వవిజ్ఞానము సధానమాముగా నుద్భవించినదో యీ పరిస్థితులు తిరిగి తిరిగి సంభవించుచుండఁగా దానిని బరిష్కరించుయత్నములు జరిగి చేయవలసియుండును. ఈ సమస్యాపరిష్కారములు వేదములందును ప్లేటోప్రాంతలందును క్రైస్తవుల గ్రంథములందును విశేషభేదము లేకుండఁగనే కన్పట్టుచున్న వని విమర్శకులభావ మైనచో దీనివలన స్పష్టమగున దేమన దయాశీలమైన యీ ఎరశుస్తు తనసందేశము నాయాకాలములలో నందఱకు వఁజేయుచున్న దని గ్రహింపవలెను. యుగములనుండి ఎత్తియుంగు నీ తత్త్వభావములు జాతిసంప్రదాయ భేదముల ననుసరించు భిన్నకాంతులతో మనకు లభించుచున్నవి. క్రొత్త సారాయిని ప్రాఁతసీసాలలోఁ బోసినట్లు భారతీయతత్త్వజ్ఞలు పురాతనసంప్రదాయములయందుఁ బూజ్యభావముతో నవీన తత్త్వములను బ్రదర్శింతురని యన్నచో నది భారతీయుల సహజ లక్షణమని మ మిదివఱకే చెప్పియున్నాము. అభివృద్ధికి లక్షణమేమన గతములోని మంచినంతను స్వీకరించి భవిష్యతులో నూత్నాంశములను దానిఁ గలుప యత్నించుటే, తండ్రులసంప్రదాయములను గ్రహించి కుమరుఁడు చేయవలసినపని తనకాలమున కనుకూలముగాఁ బునర్నిర్మాణ మొనర్చుకొనుటే. భౌతికశాస్త్రాభివృద్ధిని గమవింపలేదు కావున భారతీయతత్త్వశాస్త్రము వ్యర్థమని పలికినచో నూతనదృష్టికిఁ బ్రాచీనము లన్నియు నట్లే కనఁబడును. ఈ విమర్శకు లూహించునంతగా తత్త్వశాస్త్రప్రధాన విషయమునందు భౌతిక శాస్త్రములు మార్పు తీసికొనివచ్చు నుచ్చదశ కి కనురాలేదు. ప్రథమశ్రేణిభాష్యకారుల యనంతరదశకు వచ్చునప్పటికి భారతీయతత్త్వగమనము మాంద్యముపొందినమాట వాస్తవమే. చిరకాలము పనిచేసినభుజము బరువెక్కినది. ఆరంభశక్తి సన్నగిల్లినది. మతశాఖావాదుల ఎట్టుదలలు అంధ విశ్వాసములు సంప్రదాయములం దతర్కితగౌరవములు మితిమీఱినవి. నాఁటి భారతీయతత్త్వజ్ఞుఁడు కొంత స్వతంత్ర కృషిచేసినచో నీలోపమంతగా లేకుండెడిది. తత్త్వశాస్త్రపురోగమనమునకు సృజనాత్మకశక్తి యెడతెగక ప్రవహించుచుండుటకుఁ దత్కాలమున సజీవములై యున్న యుద్యమములతో స్వతంత్రభావసమన్వితమైన సంబంధసంపర్కము లుండవలెను. రాజకీయరంగమునఁ బరాధీనత నందినకారణముచే, భారతీయతత్త్వము తాను గోల్పోయిన బలసాహసములను నేఁడు తిరిగి స్వాతంత్ర్యప్రభాతారుణకాంతులు వెలివిరియుచున్నవి గావున సంపాదింపఁగలదని యాశించుచున్నాము. భారతీయతత్త్వజ్ఞులు ప్రాచీన సంప్రదాయమునందలి యభిమానముతో సత్యారాధన పరత్వమునందలి ప్రేమను గలిపినచో గతముకంటె నున్నతమైన భావిదశ ప్రాప్తింపకపోదు.

~~~~~~~~~~
~~~~~~~~~~

౪

భారతీయ తత్త్వశాస్త్ర పరిశీలన ప్రయోజనము

మనము భారతీయతత్త్వమును కేవల పురాతనవస్తు పరిశోధనదృష్టితో మాత్రమే చదువవలసిన అవసరము లేదు. కొందఱు ప్రాచీనమహాపురుషుల భావములు విలువలేనివి కావు. ఒకప్పుడు స్త్రీ పురుషుల హృదయముల రంజింపజేసిన భావములు తమపటుత్వము నేనాడును పూర్తిగా గోల్పోవు. వేదములనాటి ఆర్యులవిజ్ఞానములో మానవజాతి కూహాసాధ్యమైన యత్యున్నతసమస్యలతో రణము సల్పిన యఖండమానసికులను మనము దర్శింతుము. హెగెల్ చెప్పినట్లు నిజమగునర్థములో దత్త్వచరిత్రము గతముతో గాక అనంతమై యెడతెగని వర్తమానముతో విహరించును. ఫలితములు మానవబుద్ధినుండి జనించి ప్రదర్శనశాలలో వినోదార్థముంచబడిన వికారాకృతులు గావు. మనుష్యజాతిభావములో శాశ్వతముగా నంతర్గతములై యున్న దేవతామూర్తుల ప్రదర్శనము లని చెప్పవలెను [1]. భారతీయతత్త్వ చరిత్రము ప్రథమావలోకనమున సామాన్యునకు గన్పట్టు పరంపరాగతమైన గగనకుసుమ సదృశ భావసంపుటి గాదు.

వేదాంతమును వెక్కిరించుట సులభమే. ఐనను సాంసారికవిషయసుఖములందే తృప్తి గాంచి మందబుద్ధు లైనవారికి తత్త్వసమస్యలు అసత్యము లగు నాకాశహర్మ్యములవలె రసహీనములై గోచరించును. దీనియం దభిరుచి లేని విమర్శకులకు తత్త్వచర్చ లన్నియు 'ఎత్తు ముందా చెట్టు ముందా' యన్నగు పొడుపుప్రశ్నలతో గూడినతర్కములచే జేయబడినబుద్ధి వినోదశాలలోని గారడీవలె దోచును. మొదలులేని కాలమునుండియు భారతీయ తత్త్వశాస్త్రమున జర్చింపబడినసమస్యలు మానవకోటి నుత్కంఠితులగావించినవి. శాశ్వత తృప్తికరములగు సమాధానములు లేకుండుగాక. జీవాత్మపరమాత్మలనుగూర్చి స్వభావ స్వరూపములు దెలిసికొనవలె ననునది మానవజాతికి బుట్టుకచే సంభవించిన జ్ఞానపిపాస. బుద్ధిగల ప్రతిమానవుడు విరతి విశ్రాంతులు లేని జననమరణరూపకమైన సంసారమహా ప్రవాహములో బడి తాను గొట్టుకొనుచు నెదుటనున్న సృష్టి యంతయు కాలచక్రమున బడి పరిభ్రమించుచున్నట్లు గమనించినచో జీవయాత్రలో బుట్టుచుండు నల్పవిఘాతములమాట నటుండి మొత్తముమీద నీదృశ్యప్రపంచమున కర్థమేమి? ప్రయోజనమేమి? యని ప్రశ్నించుకొని తీరవలసియుండును. ఇట్టి తత్త్వజిజ్ఞాస భారతజాతికి బుట్టిన వికారమే కాదు. సర్వమానవకోటి హృదయము నాకర్షించునది.

[1] తర్కశాస్త్రము పుట 37 వాలేస్ చే ననువదింపబడినది

జీవనోపాధికై ప్రసంగింపఁబడు తత్త్వములను విమర్శించి చూచినచో భారతవర్షమున వృద్ధిపొందినవిజ్ఞాన ముత్తమోత్తమమైన హేతుపరిపూర్ణమైన భావసంపుటి యని తెలియఁగలదు భారతీయమేధావుల కృషిఫలితము కొన్ని దోషముల కాకరమైనను మానవవిజ్ఞానమున కమూల్యమైన ప్రధాన మని మా నిశ్చయాభిప్రాయము కృత్రిమ వాదదూషితము లని మనము నీ పూర్వతత్త్వములను నెట్టివేసినచో నీగతి భారతీయ తత్త్వములకేకాక లోకములోని యన్ని తత్త్వములకును బట్టవలసియున్నది పశ్చిమ తత్త్వజ్ఞశేఖరులైన ప్లేటో ఆరిస్టోటల్‌వంటి వారి రచనారణ్యములోని డొంకలు కొట్టివేయగా మానవజాతి జ్ఞానధనములో స్థిరముగాఁ జేర్చుటకు మిగులు విలువగు భావ బీజముల సంఖ్య యత్యల్పము మాత్రమే ప్లేటోయొక్క యద్భుత భావావేశములను డేకార్టేయొక్క విసుగుపుట్టించు ఎడివాదములను రసహీనమైన హ్యూమ్ భౌతికవాదములను హెగేల్‌యొక్క అన్యోన్య విరుద్ధభావారణ్యములను జూచి వెక్కిరించుట కష్టమైన పనికాదు కాని వారిరచనలను మనము పరిశీలించి లాభము పొందలేదని చెప్పఁగలమా? అదేవిధముగా భారతీయ తత్త్వజ్ఞుల భావములలోని కొన్నిసత్యములు మాత్రమే మానవ విజ్ఞానచరిత్ర నిర్మాణమునకు సాధనభూతములైనను బాదరాయణ శంకరులవంటివారిచే నిర్మింపఁబడిన సమన్వయ సిద్ధాంతములు తత్త్వనిరయములు మానవ విజ్ఞాన చరిత్రమున మార్గదర్శకములై మానవ కోటి ప్రతిభను జాటు శిలాభవనములై వెలయఁగలవు ౧

౧ భారతీయ తత్త్వశాస్త్రము విలువను బెక్కురు పశ్చిమ పండితులు గుర్తించియున్నారు ఆసియాఖండములోని ముఖ్యముగా భారతదేశములోని తత్త్వములను గావ్యములను శ్రద్ధతో పరిశీలించినయెడల మనకనేక సత్యములు అమూల్యము లగునవి గోచరించును నానితోఁ బోల్చినచోఁ గొన్నివిషయములలో స్తంభించిపోయిన పశ్చిమప్రతిభయొక్క ఫలితముల యల్పత్వము ప్రత్యక్షమగుటచేఁ బ్రాగేశవిజ్ఞాన మునెదుట సాష్టాంగమొనర్చి మానవజాతి బాల్యదశలో మహోన్నత తత్త్వములకు భారతభూమియే నిలయమని కనుఁగొందుము విక్టరు కజిన్ పశ్చిమజాతులమైన మన మింతవఱకు గ్రీకులయొక్కయు రోమనులయొక్కయు సెమిటిక్‌జాతియైన ఒక్క జూయిష్ జాతిలుండియు వచ్చిన భావములలోఁ బెరిగితిమి నేఁడు మనకుగల సంస్కృతిలోని లోపములను దొలగించుటకు మనదృక్పథములను వాంతరంగికజీవితమునింకను పరిపూర్ణ మొనర్చుకొనుటకు విశాల మొనర్చుకొనుటకు నీలోకయాత్రయందేకాక జన్మాంతర లోకాంతరము లందు మనకు శాశ్వతానందప్రదజీవిత సంపాదనకును ఏ వాఙ్మయమును మనమాశ్రయింపవలెనని ప్రశ్నించుకొనఁగా భారత నాగరికతయే గతియని నిశ్చయించినాను మ్యాక్సుముల్లర్ స్వజాతీయమైన తత్త్వములు శాస్త్రములు వీనియందు జన్మసిద్ధమైన యభిమానాదరములుగల జాతులలోఁ బ్రస్తుతజాతి జర్మనీజాతి పూర్వజాతి గ్రీకుజాతి కాని అత్యంత సనాతనమై ప్రథమస్థానము నాక్రమించినది హిందూ జాతియే

భారతీయ విద్యార్థికి భారతీయతత్త్వపరిశీలనమే ప్రాచీన భారతవివర్షజ్ఞాన సౌభాగ్య సౌందర్యములఁ దెలిసికొనుటకు వలయు సరియైనదృష్టి నొసఁగఁగలదు నేఁడు సామాన్యుఁడగు ప్రతి భారతీయుఁడును పూర్వతత్త్వములైన బౌద్ధమతము అద్వైతము ద్వైతము మున్నగు వానిని హేతుబద్ధములై పూజార్హములయిన వని యంగీకరించును

ఈ వివిధశాఖలను స్థాపించినవారు దైవాంశ సంభూతులని నమ్ముదురు భారతీయ తత్త్వపరిశీలనమువలనఁ బురాతనమైన దెల్ల పరమప్రమాణ మను విశ్వాసము పోయి స్వతంత్రసమాలోచనశక్తి యేర్పడును విచక్షణలేకుండ కేవల పురాతనములు గనుక ప్రమాణము లని తలఁచు దాస్యశృంఖలమునుండి విమోచనము తప్పక సంపాదింపఁ దగినది ఎలన దాస్యభావమునుండి విడివడిన బుద్ధికిఁ దిరిగి సృజనశీలమైన యుపజ్ఞ కలుగుట కవకాశ మున్నది భారతీయ విద్యార్థికిఁ దనదేశ పూర్వచరిత్రయందలి వివరములు దెలిసి కొనుట మన కేశసమన్వితమైనను సంతృప్తి నొసఁగును వృద్ధులు తమ యౌవనదశలోని సంగతులు స్మరించి సంతసింతురు వర్తమాన దురవస్థ విచారమును మఱచుటకు ముందు పురాతన ఘనవిజయములను స్మరించుటే

~~~~~~~

౩

భారతీయ తత్త్వదశాంతర్దశలు

భారతదేశమున నితర జాతులకు స్థాన ముండఁగా హిందువుల తత్త్వశాస్త్రములను గూర్చి చర్చించుచు నిదిఁ భారతీయ తత్త్వశాస్త్ర మని పలుకుటకుఁ గల యౌచిత్యమును మనము కొంత చర్చింపవలసియున్నది అన్నిటికన్న సువిదితమైన కారణ మిట్టిపేరు వాడుకలో నుండుటయే నేఁడైనను భారతదేశమనఁగా నత్యధిక హిందూజనాన్వితము మన గ్రంథవిషయము చరిత్రలేని కాలమునుండి యించుమించుగా క్రీస్తుశకము 1000 సంవత్సరములు దాఁటువఱకుఁగల భారతీయుల తత్త్వ చరిత్రమే ఆ తరువాతమాత్రమే క్రమక్రమముగా హిందువుల చరిత్ర కితరుల జీవిత సంపర్కము కలిగినది

అవిచ్ఛిన్నమైన భారతీయ తత్త్వాభివృద్ధికి వివిధ దశలలోని జనులు వారి ప్రజ్ఞా సౌరభముల నిచ్చిరి కాని మొత్తము మీఁద భారతజాతికి సహజమైన యాంతరంగికశక్తి వారి భావములకు రూప మిచ్చినది చారిత్రకమైన దశావిభాగమును జేసిచెప్పుట సాధ్యము
~~~~~~~

కాదు కాని చరిత్రదృష్టితోడనే భారతీయ తత్త్వదశావిశేషముల వివరించుటకుఁ బ్రయత్నింతము కొన్ని ప్రత్యేక శాఖలకుఁ జెందిన సిద్ధాంతములు తత్కాల పరిస్థితులతో సంబంధించియుండును గాన రెంటిని గలిపి పరిశీలింపవలసియున్నది అట్లు చేయకున్నచో మనకు జీవప్రదమైన యాహ్లాదము జనింపక తత్త్వశాస్త్రము జడాత్మకమైన సంప్రదాయముగాఁ బరిణమించును ప్రతిశకములో గోచరమైన యొక గొప్పసమస్యను పరిష్కరించుటకొక్క తత్త్వశాఖ సమాధానముగాఁ నుద్భవించినది అందుచే నా శకములోని ప్రజల దృష్టితోఁ జూచినచోఁ బ్రతి తత్త్వశాఖయందుఁ గొంతసత్య మున్నటు తెలియఁ గలదు తత్త్వశాస్త్రము లనఁగాఁ దెలిసియో తెలియకయో నిర్మితములై జీవరహితకుడ్యములవలె నిలిచియున్న నిర్ణయములుకావు ఈ నిర్ణయము లెట్లేర్పడినవో తెలియవలెనన్న మనము నిత్యము నెందుండి దేనిచే జీవయాత్రను గొనసాగించుచుంటిమో యా మనస్సు యొక్క పరిణామ ప్రదర్శనములే యను సంగతి మఱవరాదు తత్త్వశాస్త్ర దేశచరిత్రలకు విజ్ఞాన వికాస సాంఘిక వాతావరణముల కవినాభావసంబంధ మున్న దని మనము గుర్తింపవలెను ౧ చారిత్రక పద్ధతి ననుసరించి వివిధశాఖా తత్త్వచర్చలలో మనము పాల్గొనక, వాని యభివృద్ధిని సాక్షిమాత్రులమై తటస్థభావముతోఁ బరిశీలింపవలెను చారిత్రక దృక్పథము మిక్కిలి యమూల్యమైనదని మేము గుర్తింతుము కాని యించుమించుగా సర్వశాస్త్రకర్తలు నా యా కాలసూచక చిహ్నములను పూర్తిగా విడిచిపెట్టిన కారణమున నా యా తత్త్వశాఖల కాలములను సరిగా నిర్ణయించి చెప్పుట కాధారములు లేవని విచారించుచున్నాము ప్రాచీన భారతీయుని దృక్పథము చరిత్రదృష్టిలేనిది లేక తత్త్వాతీతమైనదియయి యుండుటచే మనకుఁ బురాతన తత్త్వవేత్తలఁ గూర్చికంటె బురాతన తత్త్వములను గూర్చి తెలియుట కెక్కుడు సాధనములున్నవి గౌతమబుద్ధుని జన్మ మారంభించి మనకు భారతీయ చరిత్రకాధారములు లభించు నవకాశము లెక్కువైనవి బౌద్ధమతావిర్భావము అకేమినిడేయి వంశమువలన సింధునదివఱకు వ్యాప్తమైన పర్షియా సామ్రాజ్యవ్యాప్తితో సమకాలికమైనది హెకాటియస్ హెరెడోటసులవలన లభించిన జ్ఞానమే తొలిసారిగా భారతీయ విజ్ఞానము పశ్చిమఖండమునఁ బ్రవేశించినది

ఈ క్రిందివిధముగా భారతీయ తత్త్వదశలను విభజింపవచ్చును

(౧) వేదములకాలము క్రీస్తుపూర్వము (1500 600) వఱకు ఆర్యు లిచటికి వచ్చి స్థిరనివాస మేర్పఱుచుకొని తమ నాగరికత సంస్కృతులను వ్యాప్తిచేసిన

౧ ప్లేటో ప్లేటోతత్త్వము (పుట 10)లో వాల్డరుపేట రిటు వ్రాసినాఁడు ఒక ఆంగ్లేయుని పెరటిలోఁ బెరుగుచున్న దేవదారు వృక్షము ప్రకృతి వస్తుసంతతిలో నొక టని యందురు

కాలము ౧ ఈ కాలమునందే భారతీయ దివ్యతత్త్వాదర్శములకు బునాదులు కల్పించు ఆరణ్యక విశ్వవిద్యాలయములు వెలసిన ముహూర్తము ఈ కాలముననే క్రమాభ్యున్న సందిన మంత్రములు బ్రాహ్మణములు నుపనిషత్తులు పెంపొందినవి నాడు ప్రకటింపబడి భావములు శాస్త్రీయముగా నాలోచించినచో గేవలతత్త్వసిదాంతములు గావు పరిశీలనాం విశ్వాసములకు విరోధము గలిగి మార్గాన్వేషణమునకై పరితపించిన కాలమది మనవ రచింపబోవు విషయమున నైక్యము ఘటించుటకు, ఋగ్వేద మంత్రార్థములను గూర్చియు నుపనిషద్భావములను గూర్చియు జర్చింపవలసియున్నది

(౨) పురాణయుగము (క్రీ పూ 600 — క్రీ వె 200) మొదటి యుపనిషత్తు కాలమునుండి దర్శనముల కాలమువఱకు వ్యాపించినది రామాయణ మహాభారతములు మనుష్య సంబంధములలో దేవత్వధీరత్వసందేశమును వహించు వాహనములై యుపయోగిం నవి ఈ యుగమునందే ఉపనిషత్తులు భగవద్గీతలలోని భాగములను బౌద్ధమతము తీసుకొ ప్రజాసామాన్యమున కందజేసినది బౌద్ధ జైన శైవ వైష్ణవ మతశాఖ లీ కాలము కు జెందినవే దర్శనములతో సమాప్తమైన తత్త్వసమాలోచనాభ్యున్నతి యి దశలోనిదే

(3) క్రీ వెనుక 200ల నుండి సూత్రయుగారంభము తత్త్వరచనారణ్య మెం తెలుపి లేకుండ బెరిగిపోవుటచే నొక విధమగు తత్త్వశాస్త్రసూక్ష్మభాష (Short hand o Philosophy) కనిపెట్టవలసివచ్చినది ఇటు విషయమును కుదించి సారాంశము తీయుటే సూత్రీకరణమైనది ఈ సూత్రములు భాష్యములు లేనిదే బోధపడవు అందుచే నీ సూత్ర ములకంటె భాష్యములకే ప్రాముఖ్య మధికమైనది ఇందు దత్త్వశాస్త్రములోని విమర భావము పెంపొందినది గత యుగములలో దెలిసినదానిని ప్రశ్నోత్తరములచే దర్శిం కుండ నంగీకరించుపద్ధతి కాక తత్త్వచర్చలు జరుగుచునే వచ్చినవి యోగదృష్టిచే నాటి తత్త్వవేత్తలు జగత్సమస్యలను దృఢీకరముగా బరిష్కరించు కొన్ని సూత్రములను గనిపెట్టు టాచారమైనది ఎంత గూఢభావసమన్వితములైనను వారి తత్త్వసమన్వయములు క్యాంటు తత్త్వజ్ఞుని మాటలలో మనశ్శక్తిసామర్థ్యములను మొదట నిర్ణయింపకుండ జేసిన తీర్మానము లగుటచే గొంతలోపము సంభవించినది వీరిపూర్వుల కిట్టిబాధ కలుగలేదు కారణ మేమన వారు హేతుచర్చల కంతగా బ్రాధాన్య మీయలేదు సత్యమును దర్శించుటకు వలయు

౧ కాని యాలోచించువారి కది అల్పపర్వతశిఖరములనుండి బయల్వెడలిన ఝరీ ప్రవాహములచే గొట్టుకొనివచ్చిన విత్తనమనియు దీనిలో గొన్ని కారణకార్యసంబంధములు తప్పనిసరిగా గలవనియు దెలియవచ్చె మనయర్థరహితవిశ్వాసము లని యనుకొనునవి యే సాంఘిక పరిస్థితులభాగమై వానితో నవినాభావసంబంధము గలిగియున్నవో యా పరిస్థితులతో బాటు కలిపి యీ విశ్వాసములను బరికించినచో వాని యౌచిత్యము ప్రయోజనము స్పష్టమగును

సాధనసామగ్రియొక్క గుణలోపవిమర్శ వారికిఁ దటనేలేదు వారిది కేవల తత్త్వచర్చా విధానము కాదు కెయిరు పండితుఁడు చెప్పినట్లు మనస్సు తానాలోచించుచున్న విషయములోఁ బరవశమై తనశక్తినిగూర్చి తలఁచుటే మఱచినది ౧ ఈ విధముగా సూత్రయుగమున నిర్మాణాత్మకమైన యీ వా మతస్వాతంత్ర్యములే కాక అంతర్విచక్షణాలోచనములు పరిపక్వములైనవి ఈ దర్శనములలో నేవి ముందేవి వెనుక యనునది నిర్ణయింపఁ జాలము అన్నిటినుండి యన్నిటిలో నుదాహృతములైన సాక్ష్యము లున్నవి యోగము సాంఖ్యమును వైశేషికము న్యాయసాంఖ్యముల రెంటి నంగీకరించుచున్నది న్యాయము వేదాంతసాంఖ్యములను గణించుచున్నది మీమాంస ప్రత్యక్షముగానో పరోక్షముగానో తక్కినవానినన్నిటి నంగీకరించుచున్నది వేదాంతమునట్లే గార్బే పండితుఁడు దర్శనములలో సాంఖ్యమే పురాతనమైనదని భావించినాఁడు తరువాత యోగము దాని తరువాత మీమాంసావేదాంతములు చివరకు వైశేషిక న్యాయములు అని తలఁచెను భాష్యకారుల యుగమును సూత్రయుగమునుండి స్పష్టముగా విడఁదీయఁ జాలము రెండును గలిసి నేఁటి వఱకును నడచుచునేయున్నవి

(४) భాష్యయుగము క్రీస్తువెనుక 2వ శతాబ్దమునుండి ప్రారంభమైనది దీనికిని సూత్రయుగమునకును గాలవ్యత్యాసమును స్పష్టముగాఁ జెప్పఁజాలము కుమారిల శంకర భాస్కర శ్రీధర రామానుజమాధవోదయన జయంత విజ్ఞానభిక్షు రఘునాథ శ్రీ భాష్య యుగాలంకారులు క్రమముగా పారస్పర్య మన్యోన్యసంఘర్షణ రూపమైనది సూక్ష్మ సూక్ష్మతర సిద్ధాంతవివాదములు సునిశిత ప్రజ్ఞావాద ప్రకటనములు ప్రమాణ నిర్ణయచర్చా ధ్వనులు మార్మ్రోగినవి నేఁటి భారతీయ విద్వాంసు లాగ్రంథములను దెఱచుటకే భయ పడుదురు వలన జ్ఞానజ్యోతి ప్రసరించుటకు బదులు సంశయాంధకార మావరించును ఈ భాష్యములం దుత్సాహప్రజ్ఞలు లేవని యెవరు నను కాని సమాలోచనమునకు బదులు వాదాడంబరము తత్త్వజిజ్ఞాసకు బదులు తర్కవిన్యాసము ప్రత్యక్షమగును స్వయ్యగాలోచనా శూన్యత తర్కలాఘవము పరస్పరానమానము మున్నగులక్షణము లధమవ్యాఖ్యాతలలోఁ గాన్పించును కాని ఉత్తమభాష్యకారుల రచనలు ప్రాచీనాచార్యులవ్రాఁతలవలె నమూల్యములైనవి శంకరరామానుజాదులు వేదసిద్ధాంతములను బున ప్రకటనము చేసిరి వారి పునః ప్రకటనము నూతన తత్త్వనిర్మాణతుల్యమైనదే

భారతీయ పండితులచేతనే రచింపఁబడిన కొన్ని తత్త్వచరిత్రములు గలవు తర్వాత రచనలుచేసిన వ్యాఖ్యాతలు తమ తమ దృక్పథములనుండియే సిద్ధాంతచర్చలు సలిపిరి

౧ క్యాంటు తత్త్వవిమర్శభాగము 1 — పుట 2

ఇతరుల భావములను ప్రతి వ్యాఖ్యాతయుఁ దనమాటలలోఁ జెప్పయున్నాఁడు కొన్నివేళల నన్ని తత్త్వశాఖలను వరుసగాఁ గొందఱు చర్చించిరి ఇట్టి చరిత్రానుగుణములగు రచనలను గొన్నింటి నిటఁ బేర్కొనవలసియున్నది హరిభద్రుని షడర్శనసముచ్చయ మొకటి ౧ 6-వ శతాబమునాఁటి దిగంబర జైనపండితుఁడైన సమంతభద్రుఁడు షడ్దర్శనములను వివరించుచు ఆప్తమీమాంస యను నొక గ్రంథమును వ్రాసెనని చెప్పుదురు ౨ మాధ్యమిక బౌద్ధాచార్యుఁడైన భావవివేకుఁ డనునాతఁడు తర్కజ్వాల యను గ్రంథమున మీమాంసా సాంఖ్యవైశేషిక వేదాంతముల విమర్శనములను రచించెనఁట

ఒక దిగంబర జైనుఁడగు విద్యానందుఁడు తన అష్టసాహస్రి యను గ్రంథము నందును నింకొక దిగంబరుఁడు మేరుతుంగుఁ డను నాతఁడు (క్రీ వె 1300) షడర్శన విచార మను గ్రంథమునను హిందూదర్శనములను విమర్శించిరట దక్షిణ భారతదేశమునకుఁ జెందిన 14-వ శతాబ్దమున నున్న మాధవాచార్యుని సర్వదర్శన సంగ్రహము విశ్వ విఖ్యాతమైన గ్రంథము శంకరకర్తృత్వముచే వెలయుచున్న సర్వసిదాంతసారసంగ్రహము ౩ మధుసూదన సరస్వతి విరచితమైన ప్రస్థానభేదము ౪ వివిధదర్శనములను గూర్చి చక్కగా వివరించిన ముఖ్యగ్రంథములు

---

౧ బార్తు పండితుఁ డిట్లు నుడివినాఁడు! సంప్రదాయము ననుసరించి హరిభద్రుఁడు క్రీ వె 529 లోఁ గీర్తిశేషుఁడయ్యెను కాని స్పష్టమైన యితర సాక్ష్యమువలన నీతఁడు 9 వ శతాబ్దమువాఁడనియు నితనికిఁ బెక్కు నామాంతరములు గలవనియు జన్మముచే బ్రాహ్మణుఁ డయ్యు జైనమతము నవలంబించెననియుఁ దెలియుచున్నది మఱియు నీతఁడు ౧౪౦౦ ప్రబంధము లను రచించిన గ్రంథకర్తయనియు శ్వేతాంబరజైనమత తత్త్వమును మొట్టమొదటిసారి సంస్కృత భాషలో వ్రాసి జైనసారస్వతమును సాంస్కృతికమొనర్చెననియు ఖ్యాతి యిప్పటికినిగలదు బ్రాహ్మణాచారము ననుసరించి షడ్దర్శనములనఁగాఁ బూర్వోత్తర మీమాంసలు సాంఖ్యయోగ న్యాయ వైశేషికములు కాని హరిభద్రుఁడు 86 శ్లోకములలో బహు క్లుప్తముగాను నిష్పక్షపాతము గాను బౌద్ధ జైన సిద్ధాంతములను న్యాయసాంఖ్యవైశేషికములను దర్శనము లని పేరిడి రచించెను ఈ విధముగా నీతఁడు తనమతమున కనుకూలించు దర్శనములేమి తన మతమున కత్యంత శత్రుత్వము వహించిన బౌద్ధపూర్వమీమాంసలకు మధ్యమందుఁ జొప్పించెను జైమిని తత్త్వమును బౌద్ధమును నాస్తికమతములలోఁ గలిపినాఁడు ఇది కేవల స్వశాఖాభిమానము చేతను స్వీయనిర్ణయములననుసరించియుఁ గాక వాఁటి ప్రామాణ్యములలోఁ గొంద అవిశ్వాసమై యుండుటచే నట్లు చేసినాఁడు ఇండియన్ ఆంటిక్వెరీ పుట6 6—1896

౨ విద్యాభూషణుఁడు మిడీవల్ స్కూల్స్ ఆఫ్ ఇండియన్ లాజిక్కు పుట 23

౩ శంకరకర్తృత్వ మసత్యముగాఁ దోఁచును చూడు కీత్ ఇండియన్ లాజిక్ పుట 242

౪ చూడు మ్యాక్సు ముల్లర్ షడ్దర్శనములు—పుటలు 75—84

ప్రథమభాగము

వైదిక యుగము

ద్వితీయాధ్యాయము

౧

ఋగ్వేద మంత్రములు

మనకు లభించిన మానవమానసిక రచనలలో వేదములే ప్రాచీనతమములు విల్సన్ ఇట్లు వ్రాసెను ఋగ్యజుర్వేదముల ముద్రణము పూర్తియైనచో వానిలోని భావముల పరిశీలనా ఫలితములను హిందువుల నిజసాంఘిక రాజకీయ పరిస్థితులను సరియగు రీతి నర్థము చేసికొనుట కవకాశములు లభించును సంఘనిర్మాణసాక్ష్యము గల ప్రాచీనతమ రచనల చరిత్రమునకే ప్రప్రథమములవి గ్రీక్కునాగరికత పుట్టుక కత్యంతము పూర్వము లైనవి నేఁటివఱకుఁ దెలిసిన అస్సేరియా సామ్రాజ్య చిహ్నములకును వెనుకటి కాలము నాఁటివి నామమాత్రముగానే తెలిసిన ఈజిప్టు రాజవంశములకు మాత్రము తరువాతఁ గలవి అత్యంత ప్రాచీన విషయములనుగూర్చి యూహించుటలోఁ బ్రమోదావహములైన సర్వ సంగతులను సమగ్రముగాఁ బ్రదర్శించునవి వేదములు ౧ ఋగ్యజుస్సామాథర్వములు నాలుగు వేదములు మొదటి మూఁడును నామరూపభాషాభావములలో సామ్యము గలిగియున్నవి అన్నిటిలో ఋగ్వేదము ప్రధానమైనది దైవావేశముచేఁ దాము పాడుకొనిన గీతముల నార్యులు తమ ప్రాచీనతమ నివాసభూములనుండి భరతవర్షమున కేతెంచినపుడు తాము సంపాదించిన యమూల్యధనరాశిగా సంకలన మొనర్చి కాపాడుకొనవలసివచ్చినది ఎలన వారువచ్చి ప్రవేశించిన నూతన దేశములో నాది నివాసులైన వివిధదేవతోపాసకులతో సంపర్కము సంభవించినది ఋగ్వేదమట్టి గీతాసంకలనము సామవేదము కేవలప్రార్థన గీతాసంకలనము

ఇందలి గీతములు చాలవఱకు ఋగ్వేదములోనివే సొంతములైన వానిలోనైనను విశేషార్థబోధకములైన వేమియును లేవు ఇవి యజ్ఞశాలలలోఁ బఠించుట కనువగునట్లేర్పాటులు చేయఁబడినవి సామవేదమువలెనే యజుర్వేదమును బ్రారనావసరముల కుపయోగించునది

---

౧ రాయల్ ఏషియాటిక్ సొసైటీ జర్నల్ 13 వ వాల్యుము 1852 పు 205

కర్మతోఁగూడిన మతావసరముల నిమిత్తమై యిది కూర్పఁబడినది విట్నీపండితుఁ డిటు వ్రాసినాఁడు ప్రాచీనవైదిక కాలమున యజ్ఞ మనఁగా విశృంఖల భక్తిప్రకటనయు అందు నిర్ణయింపఁబడిన పురోహితుల కధికారము లేదు అనుష్ఠానవివరముల కెట్టినియమమును లేదు యజ్ఞకర్త యిచ్చవచ్చినరీతిని నడపుటకు స్వేచ్ఛగలదు ఇది ఋక్సామమంత్రముల పఠనముతోఁ గూడియుండెడిది హృదయపూర్వకముగ దేవునికిఁజేయు సమర్పణ సమయమున కర్తహస్తములు పూజలొనర్చుచుండఁగా నోరాఁగక మంత్రములు చెప్పవలెను కాలక్రమమున కర్మవిధానము నియమబద్ధమై ప్రత్యల్ప కర్మమును శాసనమననుసరించి క్రమవిధానమున నడువవలసినదైనది కర్మాచరణకాలములోఁ జదువవలసినమంత్రములసంఖ్య నిర్ణీతమగుటయే కాక కొన్ని యుచ్చరింపవలసిన వాక్యములు పదమాత్రములు నేర్పడి చేయఁబడుచున్న ప్రత్యల్ప కర్మభావమును ప్రవచనశాపానుగ్రహములతోఁ గూడి గుప్తార్థవిశిష్టమైనది యజ్ధాతువునుండి వచ్చిన యజుర్వేద మీ విధముగా యజ్ఞాచరణసూత్రవిధానముల సంపుటి ఇట్టి యజుర్వేదమే గద్యపద్యాత్మకమై యజ్ఞమునందుఁ జదువవలసిన క్రమముతోఁ గూర్పఁబడినది ౧ సామయజుర్వేద మంత్రసంకలనము ఋగ్వేదమునకును కర్మకాండ సుస్థాపితమయినవాఁటి బ్రాహ్మణములకును మధ్యకాలమున నయి యుండవలెను అథర్వవేదము చాల కాలమువఱకు వేదశబ్దఖ్యాతి లేకయుండెడిది కాని మనదృష్టిలో ఋగ్వేదము తరువాత నిదే ముఖ్యమైనది కారణము ఋగ్వేదమువలెనే యిదియును స్వతంత్రమైన భావముల సంపుటీకరణము విజ్ఞానచరిత్రలో నిది యాలస్యముగాఁ గూర్పఁబడినదగుటచే నీ వేదము ప్రత్యేకభావాన్వితము అనేకరూపదేవతోపాసనల కలవాటై యున్న భరతవర్ష ప్రాచీన జాతులతో సామరస్యమునకై ఆర్యులు విశాలహృదయము సహనశీలముఁ జూపిరని యీ రచన చెప్పుచున్నది

ప్రతి వేదమునకు మూఁడు భాగములున్నవి మంత్రములు బ్రాహ్మణములు, ఉపనిషత్తులు మంత్రసంపుటినే సంహిత యందురు బ్రాహ్మణములు విధివిధానములను దెల్పును ఉపనిషత్తులు ఆరణ్యకములు బ్రాహ్మణముల యంత్యభాగములై తత్త్వ రయ చర్చాత్మకములుగా నున్నవి తరువాత వచ్చిన భారతీయవిజ్ఞానమున కుపనిషత్తులే పునాదులుగా నున్నవి పూర్వతరములైనవానిలో ఐతరేయకౌశీతక్యుపనిషత్తులు ఋగ్వేదమునకును కేనఛాందోగ్యములు సామమునకును ఈశతైత్తిరీయబృహదారణ్యకములు యజుర్వేదమునకును ప్రశ్నాముండకము లథర్వమునకును జెందినవి ఆరణ్యకములు ఉపనిషత్తులకును బ్రాహ్మణములకును మధ్యమందు వచ్చును నామార్థముల కనుగుణముగా నివి అరణ్య

౧ అమెరికన్ ఓరియంటల్ సొసైటీ ప్రొసీడింగ్సు వాల్యుము 3 పు 304

వాసులై తపోనిరతులై యున్నవారి కుపయోగించును గృహస్థుఁడు చేయవలసిన కర్మవిధానమును బ్రాహ్మణములును సంసారము విడిచి యరణ్యములకుఁ బోయినవారికిఁ గర్మస్థానమందుఁ జేయవలసినవిధి నారణ్యకములును నిర్ణయించును యజ్ఞక్రియకు బదులుగా యజ్ఞములకుఁ గల రహస్యపరమార్థముల నరణ్యవాసు ధ్యానించు । బ్రాహ్మణముల కర్మకాండకును నుపనిషత్తుల తత్త్వవిచారమునకును సంబంధము కలుపున వారణ్యకములు మంత్రములు కవుల సృష్టియై బ్రాహ్మణములు పురోహితుల రచనలై ఉపనిషత్తులు తత్త్వవేత్తల ధ్యానములైనవి ఈ మూఁడు నొకటివెనుక నొకటి క్రమముగా రచింపఁబడినను బిమ్మటఁ గలిసియే యున్నవి ఉపనిషన్మతము వైదిక దేవతార్చన విధానపరిణతియే యైన నింకొక విధముగాఁ జూచిన బ్రాహ్మణమత నిరాసరూప మని చెప్పవచ్చును

౨

వేదమంత్రార్థజ్ఞాన ప్రయోజనము

భారతీయవిజ్ఞానస్వరూపమునుగూర్చి స్పష్టజ్ఞానము వలయునన్నచో నీ వేదమంత్రార్థముల నభ్యసించితీరవలెను వానినిగూర్చి మనమెట్లు తలఁచినను ప్రకృతి పురాణములనుఁడు వివేకహీనుల కల్పితగాథ లనుఁడు — ఏమన్నను ననంతరకాలమునాఁటి భారతీయార్యుల తత్త్వజిజ్ఞాసకు ననుష్ఠానమునకు మూలభూతము లైన రచనలు గావున వీని పరిచయము లేనిదే యవి బోధపడవు జగద్రహస్యార్థమును సంగ్రహించి ప్రకటించు కోరికతోఁ జేయఁబడిన ప్రథమ మానవ ప్రయత్నములైన ఈ రచనలు వసంతస్వచ్ఛసౌరభాంకిత మారుతమునుబోలుచు హిమబిందుసుందరమగు నుదయారంభసమయవికాసమాన పుష్పకోమలము లగుచు నెగడుచున్నవి

ఆర్యులు తమ తొలినివాసములనుండి భరతవర్షమునకు వచ్చిననాఁటి బుద్ధివికాస యుగమునకుఁ జెందినవే నేఁడు మనకుఁ దెలిసిన వేదములు వారితోఁగూడఁ గొన్ని భావములను విశ్వాసములను గొనివచ్చి భరతభూమిలో వానిని వృద్ధిచేసిరి వేదమంత్రముల రచనాసంకలనముల మధ్యమందుఁ గొంతకాలము గడచియుండును సంఘాతకాలమును మ్యాక్సు ములరు ఛందోయుగము మంత్రయుగము నని విభజించినాఁడు మొదటి యుగములో మంత్రములు రచింపఁబడినవి ఈ గీతములను రచించినది సృజనాత్మకమైన కవితాప్రతిభతోఁ గూడిన శకము అప్పుడు యజ్ఞముల స్మరణయే లేదు దేవతలకుఁ బ్రార్థనములే

సమర్పింపఁబడినవి రెండవ దీ గీతములను సంపుటిచేసిన యుగము అప్పుడు వారు వాని నే వరుసలోఁ గూర్చుచెసిరో అదేరీతి నిప్పటికిని నిలిచియున్నవి తరువాత యజ్ఞభావములు క్రమముగాఁ దలలెత్తినవి ఎప్పుడీ గీతరచనానంకలనములకాల మను ప్రశ్న కూహాయే జవాబు క్రీస్తునకుఁ బదునేను శతాబములపూర్వము వేదము లున్నవని నిశ్చయముగాఁ జెప్పవచ్చును క్రీ పూ 300 సంవత్సరములనాఁటికి వ్యాపింపనారంభించిన బౌద్ధమతము వేదమంత్రములనేకాక ఉపనిషత్ బ్రాహ్మణములతోఁ గూడిన వైదిక వాఙ్మయమునంతను సంగీకరించినది బ్రాహ్మణములలోని యజ్ఞవిధానము పెంపొందుటకును ఉపనిషత్తులలోని తత్త్వము సుస్థాపితమగుటకును విశేషకాలము పట్టియుండును విస్తృతమైన యింత సారస్వతములోని భావవికాశమున కొక వేయేండ్లైనఁ గావలసియుండును నాఁటివాఙ్మయము లోని భావసంపద వైవిధ్యమును జూచినచో నీలెక్క యెక్కువకాదు భారతీయ విద్వాంసులు కొందఱు వేదకాలము క్రీ పూ 3000వ సంవత్సరములనియు మఱికొందఱు క్రీ పూ 6000 యేండ్లనియుఁ జెప్పుచున్నారు మంత్రము కాలము క్రీ పూ 4500 లనియు బ్రాహ్మణముల కాలము క్రీ పూ 2500 లనియు మొదటి యుపనిషత్తు కాలము క్రీ పూ 1500 లనియు కీ శే బాలగంగాధర తిలక్ తలఁచినాఁడు జాకోబీ పండితుఁడు మంత్రముల కాలము క్రీ పూ 4500 గాఁ జెప్పినాఁడు మేము క్రీ పూ 1500 గా నిరయించు చున్నాము గావున దీని కెవరును దోష మెన్నరని తలఁచెదము

ఋగ్వేదసంహితకుఁ జెందినవి 1017 మంత్రములు లేక సూక్తములు రమారమి 10 600 శ్లోకములు ఇది యెనిమి దష్టకములుగాను అష్టకమున కెనిమి దధ్యాయములు గాను విభాగింపఁబడినది ఇవి యింకను వరములక్రింద విభజింపఁబడెను ఇది పది మండలముల క్రిందఁగూడ విభజింపఁబడెను ఈ మండల విభాగమే బాగుగా నందఱకుఁ దెలిసినది ప్రథమ మండలమున 191 మంత్రములు గలవు ఇంచుమించుగా గౌతమ కణ్వాదులైన 15 గురు ఋషులు దీనికిఁ గర్తలు ఈ మంత్రముల కూర్పులో నొక సూత్రము గలదు మొదట అగ్నికిఁ దరువాత ఇంద్రునికిఁ దరువాతఁ దదితరులకుఁ జెప్పఁబడిన మంత్రములు గలవు తరువాతఁ గల ప్రతిమండల ఎట్కమునకు నొక్కొక్క కర్త గలిగి అగ్నీంద్రాదులవరుసలోఁ గూర్పఁబడినవి అష్టమమండలమున మాత్రమీ పద్ధతి లేదు మొదటి దానివలె దీనికి నెందఱో కర్తలు గలరు నవమమండలములో సోముని సంబోధించిన మంత్రములున్నవి 8 9 మండలములలోని మంత్రములు చాలవఱకు సామవేదములోఁ గలవు 10 వ మండలము తరువాతఁ గలిపిన దానివలెఁ దోఁచును ఇందలి భావములు వేదమంత్ర రచనమునకుఁ జివరి కాలమునకుఁ జెందినవిగా గోచరించును ఇందు మొదటి

వానిలోఁగల భక్తిరసభరితమైన కవిత్వము రసశూన్యమైన తత్త్వజ్ఞానరూపమును దాల్చును జగదుద్భవాది విషయములనుగూర్చిన యూహాన్వితములైన మంత్రములును గలవు వీనితోఁ బాటథర్వవేదమునకుఁ జెందిన యంధవిశ్వాసములు శాపవిధానములతోఁగూడిన మంత్రములును గలవు తత్త్వజిజ్ఞాసతోఁ గూడినవి వారి మనోవికాసమును శాపాదిక మంత్రములప్పుడే వారికి భారతవర్ష పూర్వజాతులతోడి సంపర్కమును దెలుపును ఈ రెండు కారణములచే దశమమండలానంతర్యము విదితమగును

3

వేదోపదేశము

తమ జీవితముల నీ విద్యలో వ్యయించి కృషిచేసిన పండితులు వేదమంత్రార్థములను గూర్చి భిన్నభావములను గలిగియున్నారు ఫ్లీడరమునాతఁడు ఋగ్వేదమంత్రములు కాలుష్యమెఱుగని బాలుర యమాయిక ప్రార్థనములవలె నున్నవనెను ఎంత అపరిపక్వమున స్పష్టమునైనను నార్యుల ఋగ్వేదమందేకేశ్వరారాధనము కలదని ఎక్టెటు పండితుఁడు నుడివినాఁడు ఈ భావమును రూత్ పండితుఁడును ఆర్యసమాజస్థాపకుఁడగు దయానంద సరస్వతియు నంగీకరించిరి రాజా రామమోహనరాయలు ‘పరమేశ్వరుని కల్యాణ గుణముల ప్రతినిధి రూపములే ఋగ్వేదములోని దేవతలని తలఁచినాఁడు బ్లూమ్ ఫీలు మున్నగు నితరులు ఋగ్వేదమంత్రముల పరిణతజాతియొక్క కర్మకలాపవరనమని తలపోసిరి బెరెయిగ వానిని గొన్ని భావములకు మూర్తిప్రకటనములనెను జగద్విసుతుఁడైన సాయనాచార్యుఁడు ఋగ్వేదమంత్రములకు సహజమైన యర్థమును దెల్పెను దీని నైరోపయను విద్వాంసులు నంగీకరించిరి తరువాతివైన బ్రాహ్మణముల ననుసరించి సాయనుఁడు కొన్నిటికర్థనిర్ణయములు చేసినాఁడు ఇట్టి భిన్నభావములు పరస్పర విరుద్ధములని తలఁపరాదు ఎలన ఋగ్వేద మంత్రారముల వైవిధ్యమే దీనికిఁ గారణము క్రమపరిణతినందిన పెక్కు శకములందలి మేధవులచే రచింపఁబడినవగుటచే నీమంత్రభావములలో వివిధభావపరిణామము గోచరించును ఒక నిరాడంబరకాలమునకుఁ జెందిన జాతియొక్క మతమే ఋగ్వేదమని స్థూలముగాఁ జెప్పవచ్చును ఋగ్వేదమంత్రజాలమంతయు నతార్కికమై బాల్యప్రసన్నతామయమైన మానవ మానసమత ప్రదర్శనమే బ్రాహ్మణముల కాలమునకుఁ జెందిన హేతుభావ విశిష్టార్థముల నిచ్చు మంత్రములును గొన్ని కలవు సృష్టిరహస్యము మానవ జన్మార్థము మున్నగు సమస్యల పరిశోధనాఫలితములఁ దెల్పు పరిణతబుద్ధిని ప్రదర్శించు మంత్రములు దశమ మండలములోఁగలవు కొన్ని మంత్రములేకేశ్వర వాదాంతమును దెల్పును ఒకే పరమేశ్వరుని

భిన్నగుణరూపములే యని దేవతలని ఎరిగిని స్థలములు కొన్ని నిస్సంశయముగాఁగలవు ం ప్రస్తుతము మనకుఁగల యస్పష్టము సందేహపూర్ణము నగు వేశేశ్వరసిద్ధాంతము వంటిది మాత్రమదికాదు

భారతీయ సుప్రసిద్ధ పండితయోగియైన అరవింద ఘోషు వేదములు గవ్తారముల తోడను యోగతత్త్వములతోడను నిండియున్నవని తలఁచినాఁడు ఇంద్రియ ప్రవృత్తుల ప్రతిబింబరూపములైన దేవతలఁనుగూర్చియే వేదమంత్రములు చెప్పుచున్నవని యాతని భావము సూర్యుఁడు బుద్ధికి, అగ్ని సంకల్పమునకు సోముడు భావమునకుఁ బ్రతినిధులు ఆతని దృష్టిలో వేదములు యోగమత ప్రతిపాదకములు ప్రాచీనకాలమునాఁటి మానవ మానసకృష దర్పణములైనవానిలో ఋగ్వేదమే మనకు మొదటిది గ్రీక్కు జాతికి జెందిన ఆర్ఫిక్ ఎల్యూషీనియన్ మతరహస్యములు వేదమంత్రరహస్యార్థముల పోడిమిచెడిన నీడల వంటివి మనమిపుడు నిశ్చయముగాఁ జెప్ప నసాధ్యములైన కారణములచే నార్యజాతి తన రహస్యజ్ఞానమును దృష్టాంతాద్యలంకారమయ యవనికచే మఱుఁగుపఱచి యవధికారులకుఁ దెలియకుండను గురూపదేశమందినవారికిఁ దెలియునట్లుగను జేసినది యోగుల నియమము లలో నొక నియమ మేమనఁగా ఆత్మదైవజ్ఞానములు పరమ రహస్యములు పావనములునగు సామాన్యమానవుఁడు బ్రహ్మజ్ఞానార్హుఁడు కాకపోవుటేకాక వానికిఁ జెప్పినచోఁ బ్రమాదము కూడ నున్నదనియు నేలనఁగా నర్హతలేనివారు దాని పవిత్రతను బోఁగొట్టి మహామను దుర్వినియోగ మొనర్తురనియు వారు నమ్మిరి అందుచే వారు జనసామాన్యమున కపరిపూర మైన బాహ్యపూజాదిక మేర్పాటుచేసి ఉపదేశార్హులకాంతరంగిక నిగ్రహసాధనములు నియ మించుటకుఁ దమ వాఙ్మయమును మూర్ఖులకు బాహ్యార్థము బుద్ధిమంతుల కంత రార్థమును దెలియునటు శ్లేషాద్యలంకారయుక్త మొనర్చిరి ఈ విధముగాఁగల్పించి రచించినవే వేదమంత్రములు ౨ ఈ వేదార్థనిర్ణయవిధానమెంత యౌచిత్యగర్భితమైయున్నను దీనిని మన మంగీకరింపఁజాలము

ఈ భావమును నేఁటి పశ్చిమవిద్వాంసు లంగీకరింపకపోవుటే కాక సంప్రదాయ సిద్ధముగా నర్థనిరయములు చేసిన సాయనాచార్యుఁడుగాని పూర్వమీమాంసకులుగాని దీని నంగీకరింపరు భారతీయ విజ్ఞానమంతయు వేదమంత్రములలోని మహోన్నత సత్యముల నుండి క్రమచ్యుతియనుట అసమంజసము ఆదిపరిపూర్ణతనుండి పతన మనుటకంటె

౧ చూడు రామానుజభాష్యము [1—164—46 170—71]

౨ ఆర్య వాల్యుము ౧ పుట 60

మానవకోటిబాల్యదశలోని యపరిణతభావములు, నైతికాధ్యాత్మికాశయములనుండి కాలము పోను క్రమాభ్యున్నతిచేఁ దరువాత మహనీయతత్త్వమతసిద్ధాంతము లుద్భవించినపనుటలో సహజమైన మానవ విజ్ఞానక్రమవికాసవిధానమునకు సరిపోవుచున్నది

వేదమంత్రార్థవివరణమున ననంతరములైన బ్రాహ్మణములు నుపనిషత్తులు చూపిన మారములనుబట్టి పోవుట యుకము ఈ యనంతర రచనములు వేదమంత్రములలోని భావముల ననుసరించు యవిచ్ఛిన్నముగాఁ బెంపొందినవే బాహ్యమునుండి యంతరంగము నకుఁబోవుట మానవసహజలక్షణము బాహ్యప్రకృతిశక్తుల యారాధనమునుండి యుపనిష త్తత్త్వజ్ఞానము వఱకును క్రమపరిణామ మందినదని చెప్పుట మానవుని మతభావక్రమా భ్యున్నతి సూత్రమున కనుగుణము పురాతన ప్రకృతి పూజాభావములను విడిచిపెట్టి ఉపనిషత్తులు వేదములలోని తత్త్వభావ బీజముల నుద్ధరించి వృక్షములుగాఁ బెంపొందించి పోషించినవి మేము చెప్పిన యీ విధానము నవీనయుగ చారిత్రక పద్ధతికిని ప్రాచీన విజ్ఞానోదయమును గూర్చి ప్రకృతిశాస్త్రము చెప్పు సిద్ధాంతమునకును భారతీయ సంప్రదాయ విజ్ఞుఁడైన సాయణమహర్షి మార్గము కును సరిపోవుచున్నది

— ——

౪

తత్త్వశాస్త్రాంకురములు

ఋగ్వేదమునందు జగద్వ్యాప్తదర్శనముచే బయలుదేఱిన కఠినప్రశ్నల పరంపరలకు సమాధానముగాఁ గవితావేశపరవశులైన వ్యక్తుల మహోత్తేజక ప్రసంగములున్నవి జగద్ర హస్యములఁదెలిసి ప్రకటింపయత్నించుటలో నొక యింద్రియాతీతదృష్టిచేఁగాని ప్రకృత్య తీతభావావిష్కరణముచేఁగాని కాక సహజమైన హేతుపరిశీలన కాంతిచే నెంతవఱకు నాఁటి వ్యక్తులు పోయిరో యంతవఱకు వేదమంత్రములు తత్త్వాన్వితములని చెప్పనగును వేద మంత్రములలో గోచరించు మనఃప్రవృత్తి ఒక రకమునకుఁ జెందినదే కాదు ఆకాశమండలి సౌందర్యమున భూమిపైఁగల యద్భుతములను దిలకించి ధ్యానించి మంత్రశ్లోక రచన ముచేఁ దమ హృదయభారమును దేలికపఱచుకొనిరి ఇరాన్ భరతవర్షదేవతలైన ద్యౌస్ వరుణుఁడు ఉషస్సు మిత్రుఁడు మున్నగువారు వారి కవితలో నుద్భవించినవారే మఱి కొందఱెక్కుడు క్రియాశక్తిగలవారు ప్రపంచమును దమ ప్రయోజనముల కుపయోగించుకొనఁ జూచిరి ప్రపంచజ్ఞానము వారికి జీవయాత్రకు సాయముగా నుపయోగించినది యుద్ధము దండయాత్ర మున్నగునవి సంభవించిన వేళలందు లాభకరులైన యింద్రాది దేవతలను వారు

కల్పించుకొనిరి నిజమైన తత్త్వజిజ్ఞాస నిష్కామముగా జ్ఞానము నారించు నపేక్ష కలహ ప్రయాసలతోఁగూడిన యీ దశగడచిన వెనుక నుద్భవించినది అప్పుడు మానవులు ప్రశాంతచిత్తములతోఁ గూర్చుండి తా మప్పటివఱకు నజ్ఞులై యర్పించుచున్న యింద్రాది దేవతల సత్యాసత్యములనుగూర్చి జీవితరహస్యములఁ గూర్చియు నాలోచింప మొదలిడిరి ఈ దశయందే బయలుదేరిన ప్రశ్నలకుఁ దృఢకరములైన జవాబులు దొరకలేదు వేద మందలి కవి ఆశ్చర్యపడుచున్నాఁడు నే నెట్టి స్వరూపముగల వానినో నే నెఱుఁగను ఆశ్చర్యచకితము బదము నైన నా మనస్సు పరిభ్రమించుచున్నది నిజమైన తత్త్వబీజము లనంతరదశలో వచ్చినను వేదమంత్రములందలి కవిత్వాభ్యాసములలో గోచరించు జీవిత మునుగూర్చిన భావములు జ్ఞానప్రదములు పురాతన వస్తుశాస్త్రమునకుఁ బూర్వము పుక్కిటి పురాణములును రసాయనశాస్త్రమునకుఁ బూర్వము రససిద్ధవాదమును జ్యోతిశ్శాస్త్రమునకుఁ బూర్వము ఫలశాస్త్రమునువలెనే తత్త్వశాస్త్రజిజ్ఞాసకుఁ బూర్వము పురాణ మతములును నుండును వానియందుఁ బరమ సత్యమును గూర్చిన ప్రశ్నములకు లభించిన సమాధానములు ప్రజాసామాన్య విశ్వాసములనుండి యుద్భవించినవే వీరి సమాధానము లూహాసముద్భవ ములే సృష్టి కారణములు కొన్ని కల్పితగాథలు ఊహను దిగఁద్రొక్కి తర్కము నెమ్మ దిగా వృద్ధిపొందుచుండఁగా జగద్వస్తుజాలమును దాని కారణమైన స్థిరవస్తువునుండి వీడఁదీయు యత్నములు జరిగినవి పురాణగాథలలోని విశ్వాసము లంగిగి బ్రహ్మాండ సృష్టికారణములను గూర్చిన యాలోచనలు రేకెత్తెను ప్రపంచమునకుఁ జెందిన స్థిరభూతములను దేవతలనుగాఁ జేసి యర్చించుటచే సృష్టి చరిత్రమే మతమని భ్రాంతి కవకాశము కలిగినది సమ్యగా లోచనమునకుఁ బ్రథమదశయైన ఋగ్వేదమునందుఁ బురాణము సృష్టిచరిత్రము మతము కలిసిపోయినవి ఋగ్వేద మంత్ర భావములను దైవశాస్త్రము సృష్టిశాస్త్రము నీతిశాస్త్రము మరణానంతర జీవచరిత్రము నని నాలుగు శీర్షికలక్రింద సుప్తముగా వర్ణించుటచే నీ విషయ మందుత్సాహము జనించునని తలఁచెదము

౨

దైవశాస్త్రము

అనేక శతాబ్దవ్యాప్తమైన మతాభ్యుదయమును సులభముగా నిర్వచనము చేయుటకు నొక తరగతిలోఁ జేర్చుటకు వీలైనంత సులభము స్పష్టమునైనదిగా నుండఁజాలదు మంత్ర ముల ముఖ్యలక్షణ మనేక దేవతాన్వితమైయున్నది అనేక దేవతలకు నామము లిచ్చి యారాధించిరి కాని కొన్నిమంత్రములు మహోన్నత తాత్త్విక భావసంపన్నములై మన

కాశ్చర్యపరవశతఁ గల్పించును ఎలన ననేక దేవతా భావమునుండి, నిశ్చిత తత్త్వజ్ఞాన సిద్ధికిఁగల మార్గము సుదీర్ఘమైనది ఋగ్వేదమతమునందు త్రివిధాత్మకభావములు గలవు ప్రకృతిసంబంధమైన యనేక దేవతాభావము ఏకేశ్వరభావము బ్రహ్మైక సత్యభావము ఈ చర్చలో దేవ శబ్దము ననేక వస్తువులనుగూర్చి యనిశ్చితముగా వాడిరను విషయమును మనము జ్ఞాపకముంచుకొనవలెను ౧ దేవుఁడనఁగా మానవునకు దాత ౨ సూర్యుఁడు చంద్రుఁడు ఆకసము దేవతలు ఎలన వారు లోకమునకుఁ గాంతినిత్తురు తోడిమానవునకు జ్ఞానదానముచేయు పండితుఁడు దేవత ౩ దేవుఁడు లోకమున కంతకును దాత కావున నాతఁడు దేవత యే తల్లి తండ్రి గురువు దేవతలే ౪ అతిథి దేవత ఇప్పుడు మనము దేవుఁడను భావమున కేయర్థము నిచ్చుచుంటిమో యా భావమునకు దగ్గరగావచ్చు నర్థమును దేవత యను శబ్దమునకు నిశ్చయింపవలెను అప్పుడు దేవ శబ్దమునకు కాంతి యని యర్థము

మానవ మానసమను యంత్రములో దేవత లను దయారుచేయు విధానము ఋగ్వేదములో నంత స్పష్టముగా నెచటను దొరకదు పూర్వాచారములచేఁగాని నిశ్చిత విధి విధానములచేఁగాని మాంద్యము పొందని మానవ మానసారుణోదయ వేళనుండు దివ్య కాంతి స్వచ్ఛతలు ఋగ్వేదములోఁ గానవగును భావముల చరిత్రమందు మొద లిదియని చెప్పుటకు శక్యముకాదు కావున మనమెచటనో యొకచోట నారంభము చేయవలెను వైదిక దేవతలు కొన్ని విషయములలోఁ గొన్ని ప్రకృతిశక్తుల లక్షణములతో సాపత్యము గలిగి యెట్లనంతర మీ దేవతలు నైతిక మానవాతీత లక్షణలక్షితులుగాఁ బెంపఁబడిరో మనము మొదటఁ జూడవచ్చును వేదమంత్రములలోని యత్యంత పూర్వులైన ద్రష్టల ప్రయత్న ముగాఁ బ్రకృతి సౌందర్యములను జూచి యానందించు స్వభావముగలవారని చెప్పవచ్చున కవితాదృష్టి గలవారగుటచేఁ దీవ్రమైన భావావేగముతోడను శక్తికలితమైన ఊహాప్రాగ ల్భ్యముతోడను వారు ప్రకృతి వస్తుజాలమును దిలకించుటచే నా యీ ప్రకృతి దృశ్యములు వారియెదుట మూర్తిమంతములై సజీవములై కన్పట్టినవి

---

౧ నిరుక్తము VII 15 దేవో దానాద్వా దీపనాద్వా ద్యోతనాద్వా ద్యుస్థానో భవతి

౨ దేవశబ్దము నాంగ్లమున లేడీ శబ్దముతోఁ బోల్పవగును లేడీ యనగా మొదట రొట్టెను చేయునది యని యర్థము

౩ విద్వాంసో హి దేవా ౪ మాతృదేవో భవ పితృదేవో భవ ఆచార్యదేవో భవ

సూర్యుని ఉదయాస్తమయములలోని అద్భుతదృశ్యములను జూచి ప్రేమించి పరవశులగుటలోని మాధుర్యము వారికిఁ దెలియును అట్టి పరవశత్వముచే నతి విచిత్రమైన జీవాత్మ ప్రకృతుల మధ్యమున సంబంధబాంధవ్యము లేర్పడును ప్రకృతి యొక్క సజీవ రూపమై స్పష్టాతపరిచయార్ద్రమైన బంధువువలె వారికిఁ దోచెను కొన్ని మనోహర ప్రకృతిదృశ్యములు స్వర్గలోకమునకు ద్వారములవలెనుండి భగవంతుఁడు దానినుండి తన సృష్టినవలోకించుచున్నటు వారు చూచిరి అందుచే నక్షత్రచంద్రులు సాగరాకాశము[1] ఉభయసంధికాలములు నిజముగా దైవరూపములు ఈ విధమైన ప్రకృత్యుపాసనమే ప్రాచీనతమ వైదికమతము

వెంటనే నిశ్చల సమాలోచన మారంభించును ప్రకృత్యభ్యంతర స్వరూపమును జూడవలెనను కోరికల ప్రయత్నముగా నుదయించును నిజరూప ప్రతిబింబములైన దేవతలను సృజించు పనిని మానవుఁడారంభించును అపరిణతుఁడైన మానవుఁ డే సీమనున్నను ఒటి మనుష్య ప్రతిబింబరూప దైవకల్పనముకు జేయుచున్నాఁడు ఒక నియమరహితమైన క్రమ శూన్య జగత్తును మనమంగీకరింపఁజాలము దానినేదో యొక విధముగా నర్థము చేసికొని యొక జీవితసిద్ధాంతము నలుదుము ఎదియు లేకుండుటకంటె ఇది మంచిదని తలతుము సహజముగా మన సంకల్పమును బెంచి దానికి రూప మిచ్చి దృశ్యములకుఁ దత్కారణము లను వెదకుదుము[1] మనుష్య ప్రకృతి కనుగుణముగా నన్నిటి కర్థము కల్పించుచుఁ బ్రకృతి దృశ్యముల వెనుక సంకల్పములఁ బ్రతిష్ఠింతుము దీనిని ప్రకృతియంతయుఁ జైతన్యమను వాదముగా నర్థము చేసికొనరాదు ఇందు విశ్వమంతయు నటు కాదు ఇదియొక విధమైన యనేక దేవతోపాసనము ప్రకృతిలో నద్భుతదృశ్యములను దైవత్వమారోపించు విధానము భరతవర్షమున నట్టి యద్భుతదృశ్యములెన్నేని కలవు జన్మసిద్ధమైన మతాభిమాన మిప్పటివిధమునఁ బ్రదర్శించుకొనును ఘోరప్రమాదము సమీపించి తప్పిపోయి నపుడు లేక బ్రహ్మాండమైన ప్రకృతిశక్తులకుఁ దాను నట్టి బానిసనని మానవుఁడు తెలిసికొన్న

---

[1] టైలరు పండితుఁ డిటు వ్రాసెను శరీరముచే శరీరమందున్న ఆత్మశక్తి యెటు ని చేయించుచున్నదో అటే ప్రపంచపరిణామముల నన్నిటి నితర ఆత్మశక్తులుండి నడిపించు చున్నటు తోచును ప్రిమిటివ్ కల్చరు తన నాచురల్ హిస్టరీలో హ్యూమ్ వ్రాసినాఁడు అన్ని జీవములు తమవలెనే యుండునని తలచుట మానవజాతి స్వభావము మనకుఁ దెలియని శక్తులెప్పుడొకే విధముగాఁ గనపడిన కారణమును నని యొకే జాతికిఁ జెందినవని తలచెదము అంతేకాక ఆ శక్తులకు బుద్ధి వివేకము క్రోధాదికము నారోపించుటేకాక కరచరణాదులతో రూపము నిత్తుము

ప్పుడు కలుగు గాఢ మతోద్రేక ముహూర్తము లో దేవునియొక్క ఉనికి సత్యమని గోచరించును తుపానులో దేవుని కంఠధ్వని నాతడు విని వాయువేగము తగుటలో నాతడు దేవుని కృపను జూచును ఇటువల వచ్చిన సాయుజ్య మితమములో నిటి కల్పనము లున్నవి సూర్యచంద్రనక్షత్రము ధర్మము మనుష్యులు దేవతలుగా మారిరి ౧ ఇంద్రియముల కగోచరమైన యొ ప్రపంచమున్నదను సత్యమును విశ్వసించి వేదములు నాటి యార్యుడు మంచిపనులు చేయుడు దానిని గూర్చి యాతనికి సందేహములేదు దేవతలు గలరు ప్రకృత్యారాధనము ప్రకృత్యంతర దేవతారాధనము వేదమతముయొక్క ప్రథమదశ

ఆర్యులు ఇరేనియనులు జన్మముచే నొకే జాతివారలయి వారికి సమాన లక్షణములు పెక్కుగలవనియు చరిత్ర తెలుపవా కి వాడ కలోనున్న విషయము వారు తమ పూర్వ నివాసమునుండి భరితవర్షమునకును జౌరాషయును దేశమైన ఇరాను కు వచ్చి యీ మధ్యభూమి నివాసముగా జేసుకొని యవిభాజ్యమైన యొకజాతిగా గొంతకాలము జీవించిరి జీవితావసరములకొఱకు స్థలాభావము చేతను సంచారకుతూహలము వలనను దమ నివాసమువిడిచి పెక్కుదిశలలో నూతన నిలయములకై వారు తిరుగాడ వలసవచ్చినది ౨ అందు చేతనే భరతవర్ష పర్షియా దేశములోని ప్రాచీన మతతత్త్వభావముల కెంతో పోలికయుండుట మనము చూచుచున్నాము డాక్టరు మిల్సు చెప్పినాడు అవెస్టాభాషలో వేదములకు వేదములు తనకుజెందిన పురాణసంస్కృతము కెంత దగరగా నున్నవో యంతకంటె దగ్గరగా నున్నది భాషలో నేకత్వము లీనమైయున్నది ఆర్యులు పాంచాలముఖమున భారత దేశమునకు వచ్చినపుడు నలువురంగు గలిగి యద్యయాంశములు దినచు భూతదైవతముల

౧ చూడు గిల్బర్టు ముర్రె వ్రాసిన ఫోర్ స్టేజెస ఆఫ్ గ్రీక్ రిలిజియన్—పు 17

౨ భారతీయులు ఇరేనియనులు ఇండోయూరిపియన్ అను పెద కుటుంబమునకు జెందినవారని చెప్పుదురు దీనినుండియే అల్పవర్గములు ట్యూటానిక్ స్లేవనిక్ కెల్టిక్ హెలినిక్ ఇటాలిక్ అర్మనియన్ జాతులు వచ్చినవని చెప్పుదురు వీరి మతసంస్కృతి భావములను బోల్చి విద్వాంసులు మొదట వీరికొకటే ఇండోయూరిపియన్ మతము గలదని చెప్పుచున్నారు ప్రకృతి చైతన్యతత్త్వము గారడివిద్య పూర్వుల పూజించుట అమర్త్యత్వ మందు నమ్మకము వీందలి ప్రథానాంశములు ఇటీవలి మనుష్యజాతి శాస్త్రవేత్తలైన రిప్లి మున్నగువారు వేరుగా విభాగములు చేసిరి మనకిచట వీనితో సంబంధములేదు

మధ్యాసియాసీమ నుండి ఆర్యులు బయలుదేరి ఆ నుస్థానముగుండ నొక శాఖ భారతవర్షమునకును మతొక శాఖ ఇరాన్ దేశమునకు బోయినప్పటినుండియే భారతదేశ చరిత్రారంభమగును

నర్పించుచుండు దేశీయులను గాంచ దస్యులనిపిలిచిరి ౧ ఆర్యులు వారినుండి దూరముగా నుండఁదలఁచిరి ఉన్నత విజ్ఞానగర్వము నధికజాతి గర్వమునుండి జనించిన ప్రత్యేకతా భావమునుండియే తరువాత జాతివిభాగముదయించి యుండనగును ఆర్యులు తమ మతము దేశీయుల భావములతోఁ గలిసి మలినము గాకుండనుండుటకై వారి రచనలన్నిటి నొక పద్ధతిలోఁ గూర్చుకొనిరి సంహిత యనగా సంపుటీకరణము ఆర్యేతరులనార్యులతో సంపర్కము వచ్చినపుడు తాము రచించిన మంత్రములను సంపుటి చేయఁగా ఋగ్వేదమేర్పడి

ఆర్యులు ఇరేనియనులు కలిసి ఏకజాతి సౌదర్యముతో నున్నకాలమున వారు కల్పించుకొనిన వేదములందలి దేవత ' లను గూర్చి మనము పరిశీలింతము

మానవుడు దుర్బలహృదయుఁడు గాన ప్రపంచముయొక్క అనంతపూరత మానవుని యల్పత్వము జూచి దురశలో మొఱపెట్టుకొనుటకు ధైర్యముతో నాధారపడుటకుఁ ఘన శక్తి సమన్వితుఁడగు నొక దేవతను గురువుగా మిత్రుఁడుగా నాపత్సహాయుఁడుగా నుండుఁ గోరును ఆనాఁటి మానవజాతి బాల్యదశలో ననంతశక్తిని గూర్చిన యన్వేషణములో ననంతము తేజోమయమునైన యాకాశముకంటె నధికమైనది లభించుటకష్టము సూర్యచంద్ర నక్షత్రములు మార్పుచెచ్చును తుపానులు వచ్చి మేఘములు పోవచ్చును కాని యాకస మెప్పుడు నుండును ద్యౌస్సు (దివ్ = ప్రకాశించు) ఇండో ఇరేనియన్ దేవతయే కాక ఇండో యూరపియన్ దేవతయు నైయున్నది గ్రీసుదేశమున జ్యూస్ దేవతగాను ఇటలీలో జ్యూపెటర్ దేవతగాను ట్యూటానిక్ జాతులందు టైరీ లేక టి ' దేవత గాను నేఁటికి నున్నది మొదట దేవ శబ్దము కాంతి ' కిని తరువాత కాంతిగల సూర్యనక్షత్రములకును మనుష్యులకును పగటికిని గూడ నుపయోగింపఁబడినది ప్రకాశించు

౧ మనకిప్పుడున్న యాధారములనుబట్టి మొదట తా మార్యులమని చెప్పు కొన్నజాతి యెచటెచటకు సంచారము చేసినదో యీ విరముల నేమాత్రము స్పష్టముగాను నిర్ణయించుట దురటము ఆర్యజాతి పరవిభాగమంది శాఖలుగాఁ జీలిపోయి సంస్కృతము వాడుకభాషయైన పిమ్మట సాంఘిక పరిస్థితి దెల్పునవే వేదమంత్రములుకాని ద్రవిడజాతి భరతభూమిలోని మొదటి జాతియనియు మేమంగీకరింపము ఆర్యులకంటె ముందుగా భారత దేశమునకు వచ్చి తమ నాగరికతను స్థాపించినది ద్రవిడజాతి ద్రవిడులు ఆర్య జీవిత విభావములను స్వీకరించినమాట నిజమే కాని తమ భావముల నార్యనాగరికతయందును జొప్పించిరి దుర్గమములైన పర్వతప్రాంతముల నాక్రమించి యిప్పటికిని జీవించుచున్న వివిధ జాతులవారు భరతదేశముయొక్క ప్రథమ నివాసులైన వైయుండవచ్చును

సర్వవస్తువులకీ నామము సామాన్యముగా వాడఁబడినది భూమికూడ శీఘ్రముగా దేవత యైనది భూమ్యాకాశములు మొదలు వైశాల్యము విశేషవ్యాప్తి కలిగి ఫలవంతము లైనవిగా గ్రహింపఁబడినవి ౧ భూమికిఁగల లక్షణములు తేనె నిచ్చునది క్షీర సమృద్ధి గలది యని వర్ణింపఁబడినది మఱియు నచిరకాలములో భూమ్యాకాశములకు మనుష్యలక్షణము లారోపించి అజరుఁడనియు మాతయనియు బితయనియు సంబో ధించిరి ఔదార్యము సర్వజ్ఞత్వము ధర్మగుణము మున్నగు నైతికలక్షణము లన్వ యించిరి ౨ ఈ గుణారోపణ విధానము మొదట భౌతికము తరువాత వ్యక్తిగతము వెనుక దైవికమునై వెలసినది అన్ని దేశములందును భూమ్యాకాశములు ప్రత్యేకముగాఁ బూజింప బడినను దరువాత వానికి వివాహముచేసిరి ఆకాశము బీజప్రదాతయై భూదేవత వివిధ ఫలక్షేత్రమై గర్భవతియైనది హెూమరుకవి గీతములలో భూమినిటు సంబోధించెను దేవతలకు జనని నక్షత్రమయాకాశమునకు భార్య ౩ ఈ భూమ్యాకాశములు సర్వజీవ రాశికి మాతాపితలే వలన నవియే ప్రాణికోటికిఁ బోషణసామగ్రినిచ్చి రక్షించుచున్నవి ఋగ్వేదమందు వీని నేకవచనార్థకమగు బహువచనశబ్దముతో వాడిరి ఉషస్సు సూర్యుఁడు అగ్ని వాయువు వర్షము వానిసంతతి మనుష్యులకు దేవతలకును వారు తలిదండ్రులు ౪ దేవతలసంఖ్య పెరుగుటతో భూమ్యాకాశముల కర్త లెవరను ప్రశ్న బయలుదేరినది సర్వజీవముల కానందమిచ్చు తేజోమయములైన భూమ్యాకాశములు దేవతలలో నెవఁడు చేసెనో యాతఁడు వానిలోకెల్ల సత్యాదిశేముషీమతుఁడు ఈ తేజోమయ మాతృములను దనప్రజ్ఞచే నియమించి శాశ్వతాధారములపై నిలిపినాఁడు ౫ ఈ సృజించుశక్తి అగ్నికిఁ నింద్రునికి ౭ సోమునికి ౮ నివ్వబడినది ఈ గౌరవ మితర దేవతలకు నిచ్చినారు

ఆకాశ దేవత వరుణుఁడు ఎర్ అనగా నాచ్ఛాదించు లేక ఆక్రమించు నను ధాత్వర్థమునుండి యీ శబ్దము వచ్చినది గ్రీకుల అవరానస్ అవెస్టాలోని అహుర మజ్దా తో నీ దేవత సరిపోవును ఆతని భౌతికోత్పత్తి స్పష్టము వరుణుఁ డాచ్ఛా

౧ ౧ ౧౬౦ ౨ ౧ ౧౮౭ ౫ ౪ ౫౬ ౩ ౬ ౭౦ ౧ ౨

౨ ౧ ౧౫౬ ౧ ౧ ౧౬౦ ౧ ౪ ౫౬ ౨ ౪ ౭౦ ౬

౩ చూడు మ్యాక్సు ములర్ ఇండియా వాట్ కెన్ ఇట్ టీచ్ అజ్ పుట ౧౫౬

౪ ౧ ౧౮౫ ౪ ౧ ౧౫౯ ౧ ౨ ౧ ౧౦౬ ౩ ౩ ౩ ౧౧ ౪ ౫౬ ౨

౬ ౧౭ ౭ ౭ ౭ ౫౩ ౧ ౨ ౬ ౮౫ ౧౨ ౧౦ ౧ ౭ ౧౦ ౩౫ ౩ ౧౦ ౬౪

౧౪ ౧౦ ౬౫ ౮ ౧౦ ౧౧ ౯ ౫ రామానుజభాష్యము ౧ ౧౬౦ ౪ ౪ ౫౬ ౩

౬ ౧ ౬౭ ౩ ౭ ౧౦ ౮౯ ౮ ౯ ౧౦౧ ౧౪

దకుడు౧ నక్షత్రమయమైన సర్వాకాశమును సందలి జీవరాసులతోడను నివాసముల తోడను నొక వస్త్రముతో వలె నాచ్ఛాదనము చేసినాడు౨ మిత్రుడతని సంతత మిత్రుడు వరుణ మిత్రులు కలిసి వాడినప్పుడు రాత్రిందివములు అంధకారజ్యోతులు వరుణుని రూపము క్రమముగా మార్పునొంది దేవతలలో ధర్మమూర్తి యగును ప్రపంచము నవలోకించుచు దుష్టులను శిక్షించుచు దన్నాశ్రయించిన వారిని పాపములనుండి రక్షించు చుండును సూర్యుడాతని చక్షువు ఆకాశమాతనిదుకూలము మహామారుత మాతని యూపిరి౩ నదు లాతని యాజ్ఞచే ప్రవహించుచున్నవి౪ అతనివలని భయముచే సూర్య చంద్ర నక్షత్రములు తమ తమగతులు తప్పకుండ సంచరించుచున్నవి౫ ఆయన శాసనముచే భూమ్యాకాశములు విడిగా నిలుచుచున్నవి భౌతిక ధార్మిక వ్యవస్థ యాతని భుజములపై నిలిచియున్నది ఆతడు చపల చిత్తుడు కాడు ధృతవ్రతుడు ఇతర దేవతలాతని యాజ్ఞ ననుసరింతురు ఆతడు సర్వజ్ఞుడగుటచే పక్షుల గమనములు సాగరములో నౌకల మార్గములు వాయుసంచారము లాతడెఱుగును చీమ చిటుకన్న నాతనికి దెలియును ఆతడు దేవతలకు దేవత పరదేవతయునై దుష్టశిక్షణము శిష్ట రక్షణము జేయును తాను లోకమున స్థాపించిన శాశ్వత ధర్మశాసనము ననుసరించియే తానును నడుచుకొనును అయినను దన్ను దూషించినవారు వేడిన క్షమించి దయతో జూచును వరుణునకు జెప్పిన మంత్రము లన్నిటిలో దాము చేసిన పాపముల నుగడించ పశ్చాత్తప్తులై చేయు క్షమార్పణములే యున్నవి దీనివలన నార్యుల హృదయ ములు పాపభీతితోడను ప్రార్థనములతోడను నిండియున్నవని తోచును ౬

భాగవతులయొక్కయు వైష్ణవులయొక్కయు భక్తి ప్రధానమైన యేకేశ్వరవాదమునకు బీజములు పాపమువలని భీతి దేవుని క్షమాన్విత కృపయందు విశ్వసించి చేసిన వరుణో పాసనమందు గలవు మెగ్డొనల్ పండితు డిటు వ్రాసెను అత్యుదారమైన యేకేశ్వర మతము నందలి పరమేశ్వరుని లక్షణములు వరుణునికి గలవు౭

---

౧ ౩ ౩౧ ౧౭ ౨ ౮ ౪౧ ౩ ౭ ౮౭ ౨ ౪ ౯ ౨ ౮ ౨ ౨౮ ౪
౭ ౮ ౭ ౫

౫ అథర్వవేదము (౪ ౧౬ ౧ ౧) నుండి మ్యూర్ పండితుడు వరుణమంత్రములను పద్యరూపమున భాషాంతరీకరించినాడు దీనివలన వైదికార్యుల దృష్టిలో దేవ భావ మత్యున్నతమైనదని గోచరింపగలదు సర్వజీవరాసులను సృజించి దయతో వారినజ్ఞానము నుండియు బాపములనుండియు గాపాడునని దాని సారాంశమైయున్నది

౬ వేదిక్ మైథాలజీ పుట 3

౭ తత్త్వమూలసూత్రముల లక్షణము— సృష్టికి పూర్వము దేవుడని హెగెల్ పండితుడు చెప్పినాడు

వరుణుని యధీనములో నున్న శాసనమునకు ఋత మని పేరు ఋతమనగా వస్తుస్థితి శాసనము నందిమిడియున్న ధర్మము నిందుఁ గలవు సూర్య చంద్ర నక్షత్రముల యవక్రగతులను అహోరాత్రములయొక్కయు ఋతువులయొక్కయుఁ గ్రమములను జూచి మొదట యీ సూత్రమును గనుఁగొనిరని తోచును ప్రపంచ క్రమమే ఋతము ప్రపంచములో నేది క్రమబద్ధమో యందు ఋతమను నియమమున్నది ప్లేటో చెప్పిన విశ్వభావములకు నీ ఋతమునకుఁ బోలిక యున్నది దృశ్య ప్రపంచము నాశమగుచున్న దృశ్యములలో నవి నాశమై శాశ్వతమైన సత్యరూపముగల ఋతముయొక్క ప్రతిబింబమే వేదద్రష్టలు ఋతము నుండియే సర్వదృశ్యము లేర్పడినవని నమ్మెదరు కావున ఋతమే మనకుఁ దండ్రి యనిరి

ఋతముయొక్క నిలయమునుండి మరుత్తు లుద్భవించినారు ౧ విష్ణువు ఋతముయొక్క గర్భము ౨ భూమ్యాకాశములు ఋతమువలననే యట్లున్నవి ౩ మార్పులేని పరమ సత్యమును గూర్చిన రహస్య జ్ఞానబీజము లిచటనే యారంభించినవి ఏది స్థిరశాసనమో యది మారదు దృశ్యమైనది పరివర్తనశీలము గలిగి పరిపూర్ణమైన దాని ప్రతిబింబమే సత్యమైనది భాగములు మార్పులు లేనిది, అసత్యమైన దెప్పుడును మారుచు నదృశ్యమగును ఇట్టి సృష్టిశాసనము పరమేశ్వరుని సంకల్ప రూపమై నీతి ధర్మనిలయమై ప్రకాశించును దేవతలైన నీ శాసనము నతిక్రమింపఁ జాలరు ఈ భావ పరిణామములో భౌతిక లక్షణములనుండి దైవత్వమునకుఁ గ్రమాభివృద్ధిఁ గాంచనగును మొదట ఋతమున కర్థము జగమునకు సూర్య చంద్ర నక్షత్రములకు అహోరాత్రములకు సంధికాలములకు, నిశ్చితమైన గమన మార్గ మని చెప్పఁబడినది క్రమముగా నది మానవుఁ డాచరింపవలసిన ధర్మమార్గమై తరువాత దేవతలుకూడ ననుసరింపవలసిన పరమ ధర్మశాసనమైనది అరుణోదయము ఋతమార్గమునఁ జరించును, అదియే సరియగు మార్గమనియు, నిదివఱకే తనకుం దెలిసియున్నటును వర్తించును ఆమె యెన్నఁడును దారి తప్పదు సూర్యుఁడు ఋతమార్గమునే యనుసరించును ౪ జగమంతయు ఋతము మీఁద నిలిచి అందే నివసించుచున్నది ౫ ఋతమును గూర్చిన యీ భావమువలన విధిని గూర్చి వర్డ్స్‌వర్తు సంబోధించిన వాక్యములు స్మరణకు వచ్చుచున్నవి 'నక్షత్రము

---

౧ ౧ ౨౧ ౩   ౨ ౧ ౧౫౬ ౩   ౩ ౧౦ ౧౨౧

౪ ౦ ౨౪ ౮ హెరాక్లిటస్ చెప్పినాఁడు హెలియస్ అనగా సూర్య దేవుఁడు త్రోవ తప్పఁడు

౫ ౪ ౨౩ ౯

లవక్రమము౯ బోకుండ నీవే కాపాడుచున్నావు అతి సనాతనములైన ఆకాశములు నీ వలన శుద్ధములై ప్రబలములై యొప్పుచున్నవి ఎది భౌతిక ప్రపంచములో శాసన నియమమో నైతిక రంగమున నదియే ధర్మము నైతిక జీవితము గ్రీక్కుల భావములో సామరస్యము లేక వరిపూర్ణమైన క్రమము అభావమిచట సూచింపఁబడెను వరుణుఁడు మొదట భౌతిక జగత్క్రమమును నిలిపినవాఁడు తరువాత నైతికలోకక్రమమునకుఁ ప్రభువుగాఁ బరిణతి చెందెను ఋతస్య గోప్తా యటియుఁ బాపులను శిక్షించువాఁడు పెక్కువేళల వారుచేసిన దేవతా ప్రార్థనము లన్నియుఁ దమ్ము నవ్యమారములలోనుంచి కాపాడుమనియే ఓ మునీంద్రా! ధర్మమైన ఋతమారమున మమ్మునడపు దోష మగ్నులము గాకుండఁ గాపాడుము ౧

ఋతమును గూర్చిన భావమంగీకారము పొందినతోడనే దేవతల స్వరూపములలో మార్పులు వచ్చినవి కారణము లేకుండ బయల్వెడలు శక్తులయొక్క ప్యార్థక్రోధములకు గురియగుచున్నదని తలఁపబడినఁ ప్రపంచమును నక్రమోదేశముగల శక్తి నడపుచున్నదని తెలిసెను ఆత్మవిశ్వాసము సడలినపుడును వస్తువ్యామోహా మాకర్షించునపుడును నీ భావము మనకు చిత్తశాంతిని క్షేమమును జేకూర్చును ఎమి సంభవించినను ప్రకృతి సౌందర్యమున కనుగుణమైన నైతిక ప్రపంచమును నవ్యముగా నడపు నొక ధర్మమున్నది సుమా యను ధైర్యము మనకు లభించును రాత్రి గడచనఁ దప్పక సూర్యుఁ డుదయించునటే ధర్మము తప్పక జయము పొందును ఋతమును నమ్మవచ్చును

మిత్రుఁడు వరుణుని సహవాసి ఇరువుర నేకముగాఁ బ్రార్థించు వాడుక కలదు కొన్నివేళల మిత్రుఁడన సూర్యుఁడు కొన్నివేళలఁ గాంతి మిత్రుఁడు కూడ సర్వసాక్షియు నత ప్రియుఁడును మిత్రావరుణులు కలిసి ఋతమును గాపాడుదురు పాపమును పరి హరింతురు క్రమముగా మిత్రుఁడరుణ కాంతిగను వరుణుఁడు రాత్రియందలి యాకాశము గను తలఁపఁబడిరి మిత్రావరుణులు అదితి కుమారులై ఆదిత్యులనియు అర్యమ భగులవంటి వారిరియుఁ బిలువఁబడిరి

సూర్యుని గూర్చి ఎది మంత్రము లున్నవి మానవ మానసమునకు సూర్యో పాసనము సహజము గ్రీక్కు మతములోనిది యొక ముఖ్య భాగము ప్లేటో తన రిపబ్లిక్ గ్రంథములో సూర్యారాధనము గొనియాడినాఁడు అతనికి సత్పదార్థ చిహ్నమే సూర్యుఁడు పర్షియాలో సూర్యోపాసనము కలదు సమస్త కాంతికిని ప్రాణమునకుఁ

౧ ౧౦ ౧౩౩ ౬ ౨ రామానుజ భాష్యము ౨ ౬౦

గర్తయగు సూర్యునకు మహత్తర శక్తులున్నవి. చరాచరము లన్నిటి కాత్మ యాతఁడే. సూర్యుఁడు సర్వద్రష్ట; ప్రపంచ రహస్యములఁ గనిపెట్టు గూఢచారి. చీకటిని దొలఁగించి కాంతి నిచ్చి, తమ తమ కర్మలందుఁ బరతంత్రులగుటకై ప్రాణుల నాతఁడు మేల్కొల్పును. "మనుష్యులను జూచుచు, జరాచరములను గాపాడుచుఁ, బాప పుణ్యములకు సాక్షియై, ఉభయ లోకముల సంచరించుటకు సూర్యుఁ డుదయించు చున్నాఁడు ౧" ఈ విధముగా సూర్యుఁడు సృష్టికర్త, భర్తయును.

పదునొకండు మంత్రములచే స్తుతింపఁబడిన సవితృుడు కూడ సూర్యవర్గములోని దేవతయే. ఈతఁడు కాంచన నేత్రహస్త జిహ్వాలు గలవాఁడు. ఇతనికి సూర్యునికిని భేదము లేకున్నను గొన్నిచోట్ల భేదము చూపఁబడెను ౨. పగలు వెలుఁగుచున్న సూర్యుఁడే కాకుండ, రాత్రి కాలమందుఁ గనపడని సూర్యుఁడు గూడ నీ సవితృుడని చెప్పిరి. పాపోప శాంతికిఁ బ్రార్థనలు చేయఁబడిన యీతఁ డున్నత ధర్మమూర్తి. "అవివేకముచేఁ గాని, దౌర్బల్యముచే గాని, గర్వముచేఁ గాని, మానవ ప్రకృతిచేఁ గాని దివ్యాతిథిరూపుడఁవైన నీ యెడ మే మొనర్చిన పాపమును క్షమించి మమ్ము రక్షింపుము." గాయత్రీ మంత్రము పవితృరూపియైన సూర్యునికి సంబోధింపఁబడినది. "మా బుద్ధుల నాతఁడు ప్రకాశింపఁ జేయుఁగాక." సవితృుని సంబోధించిన, "ఓ సవితృదేవా! సర్వసృష్టికర్తా! మా యాటంకములను దొలఁగించి, ఆశీర్వచనములు ప్రసాదింపుము." మంత్రము యజుర్వేదము నుండి తఱుచుగా నుదాహరింపఁబడుచున్నది.

విష్ణురూపమున సూర్యుఁడు జగము లన్నిటి కాధారము.౩ విష్ణువు త్రిపాద దేవుఁడు. భూమిని, ఆకాశమును, మానవులకు గోచరించు నున్నతలోకముల నాతఁ డావరించి యున్నాఁడు. అతని మహత్త్వము నెవ్వరెఱుఁగఁ జాలరు. "భూమిపై నున్న మేము నీ రెండు స్థానముల నెఱుఁగుదుము, నీ నిలయమైన మూఁడవదానిని నీవు తప్ప నెవరెఱుఁగుదురు.?౪" ఋగ్వేదములో విష్ణువునకుఁ దక్కువ పదవి యొసఁగఁబడెను. కాని యితనికి ముందు గొప్ప పదవి లభించును. కాని వైష్ణవ మతమునకు బీజములు ఋగ్వేదమునఁ గలవు. ఆతఁడు బృహచ్ఛరీరుఁడనియు, ననగా లోకమే శరీరముగా గలవాఁడనియు, "ప్రాత్యేత్యావహమ్మ" నియు ననఁగా భక్తుల పిలుపు విని దర్శనమిచ్చు

౧. రామానుజ వేదాంతసూత్ర ౪౫.౪.౩

౨. రామానుజభాష్యము ౭.౬.౩

౩. ౧. ౨౧. ౫౪.

౪. ౧. ౨౨. ౧౮; ౭. ౫౯.

వాఁడనియు వర్ణింపఁబడెను మానవుని దుఃఖముఁ దొలఁగించుటకై మూఁడుసారు లాతఁడు భూమండల విహారము చేసె టల!

పూషన్ యింకొక సూర్యగణములోని దేవత పశుపాలకుఁడు క్షేత్రపాలకుఁడునైన దేవత యగుటచే మానవ బంధు రీతఁడు ఇతఁడు వ్యవసాయము చేయువారికిఁ బాంధులకు దేవుఁడు

రస్కిన్ పండితుఁడు వ్రాసినాఁడు ఎవ్యమైన సమాలోచనము గల వానికిఁ ప్రభాతముకంటె నిగూఢమైన పావనత్వము వచ్చునది లేద అనంతమగు ని ప్రభాతము నుండి ప్రతిదినము ప్రాణకాంతులు ప్రసరించును ఇదియే ఉషాదేవి గ్రీక్కుల ఈవోన్ సూర్యుఁడు ³ శ్వినీదేవతలు ప్రేమించు సుందర వధువు తన హేమ కిర ములతోఁ దన్నాలింగన మొనర్చుకొనుటకై సూర్యుఁడు వచ్చు లోపునే యదృశ్యమైపోవును

ఏఁబది మంత్రములలోఁ బూర్తిగాను ననేకములైన యితర మంత్రములలో న సంపూర్ణముగాను స్తుతింపఁబడిన వా రశ్వినీ దేవతలు వీ రిరువురు కవలల వంటివారు కాంతి తేజములకుఁ బాలకులు దృఢగాత్రులు గరుడవేగ గమనులు వా రాకాశ దేవత బిడలు ఉషన్సు వారి చెల్లెలు ప్రదోషకాంతి వారికి మూలభూతము అందుకే రెండు ప్రదోషములకు నరువు రున్నారు క్రమముగా వారే మానవులకు దేవతలకు వైద్యులుగాను నద్భుతకరులుగాను దాంపత్య ప్రేమజీవిత రక్షకులు గాను ఖిన్నులైన వారి నన్ని దుర్దశలనుండియుఁ గాపాడువారుగాను వర్ణింపఁబడిరి

అదితినుండి యాదిత్యదేవత లుదయించిరని యిదివరకే చెప్పితిమి అదితి' శబ్దమున కర్థము హద్దులేనిది అగోచరము ననంతమునై అన్ని వైపుల నిండి భూమి మేఘాకాశముల యవతల కూడ వ్యాపించునదని దీని భావము ఇచట సూర్వలోకములలో నున్న సర్వమున కిది మూలశక్తి అదితి ఆకాశము మధ్యభావము అదితియే తలి తండ్రి కుమారుఁడు అదితియే పంచవరాత్మకమైన సర్వదేవతా రూపము అతిదియే పుట్టిన పుట్టబోవు సర్వవస్తు రూపము సర్వసృష్టిజాలమును సృజించి యాక్రమించిన సాంఖ్యములోని ప్రకృతి భావమిచట సూచింపఁబడినది అనాగ్నిమాండరు చెప్పిన అనంత తత్త్వ మిదియే

---

౧ ౧ ౧౫౫ ౬ ౨ మానవ బాధితాయ ౪ ౬ ౩ అశ్వినులు = గుఱ్ఱముల వరుసవారు ౪ రామానుజభాష్యము ౧ ౮౯

దేవతగా నారాధింపబడిన భూతములలో నగ్ని యొకటి అగ్ని ౧ ఒక యింద్రుని కి మాత్రమే తక్కువ పదవి గలిగి ౨౦౦ మంత్రములలో సంబోధింపబడినది సూర్యుని కార్చిచ్చునుండి అగ్నిభావ ముదయించినది మేఘములనుండి పుట్టు విద్యుత్తు అగ్నియే ౨ ఖాతినుండి కఱ్ఱనుండియుఁ గూడ నది వచ్చినది ౩ మాతరిశ్వ డగ్ని నాకసమునుండి తెచ్చి భృగువుల యధీనములో గోధుమ వర్ణముగల గడము నిశితములైన దౌడలు మండుచున్న దంతములు గలిగిన స్వరూప మగ్నికిఁ గలదని వర్ణించిరి నెయ్యి దారువు నాతని భుక్తి, సూర్యునివలెఁ గాంతిచే రాత్రి చీకటి నాతఁడు పోఁగొట్టును పర్వతముల నాక్రమించు నప్పు డాతని మార్గము ధూమమయము అతని కంఠనాదము మేఘనాదము పతాకమగుటచే నాతఁడు ధూమకేతువు ఓ అగ్నీ! మేము సమర్పించు నీ సమిధ నంగీకరించి మండి నీ ధూమము నాకసము వైపున కంపి ఊర్ధ్వలోక శిఖరముల నంటి సూర్యకిరణములలోఁ గలియుము ౪ ఈ విధముగా నగ్ని పచన గృహములందును హోమగుండములందే కాక యాకసమునందును వాయువునందును సూర్యునందును మేఘమునందును, మెఱపునందును సముద్రమునందుఁ గూడఁగలదు భూమ్యాకాశములందు వ్యాపించిన గొప్ప దేవతగా నగ్ని మారును ఈ భావము పెంపొందిన కొలఁది అగ్ని రూపము మహత్తరమైనది దేవ మానవులకు మధ్యవర్తియై అగ్ని సర్వసహాయకుఁ డగును ఓ అగ్నీ! మా యజ్ఞమునకు వరుణునిగూడఁ దీసికొని రమ్ము ఆకసము నుండి మరుదేవతలను దెమ్ము ౫ అగ్ని నా జనకుఁ డని నమ్మెదను ఆతఁడే నా బంధువు సోదరుఁడు మిత్రుఁడు ౬

అమర్త్యత్వమును మహోత్సాహము నిచ్చు దేవుఁడు సోముఁడు ఈతఁడవెస్తా లోని హయోమాకును ద్రాక్షాసవసురాసవముల కధిపతియైన గ్రీకుల డయోనిసోస్‌కును సరిపోవును మత్తు వలయువారికి సరిపోవు మత్తశాఖలివి దుఃఖితుఁడైన వానికిఁ దనదుఃఖములను మఱచుట కేదియో యొకటుండవలెను మత్తు కలిగించుపానము మొదట నారంభించు వాని కొకవిధమైన యాహ్లాదముతోడి గగుర్పాటు కలుగును వాఁ డున్మాదియనుటకు సంశయములేదు కాని వాఁడుమాత్రము తానొక దేవతా సంబంధమైన పిచ్చిలోనున్నట్లు తలఁచును దివ్యదృష్టి హఠాత్ జ్ఞానము నిగూఢ తత్త్వానుభవము విశ్వవిశాల దాన పరత్వము, సార్వజనీన సుహృద్గుణము వివి సమాధిగతమైన ఆత్మలక్షణములు

---

౧ లాటినులో ఇగ్నిస్ ౨ ౨ ౧౨ ౩ ౩ అరణులు

౪ రామానుజభాష్యము ౨ ౬ ౫ రామానుజభాష్యము ౧౦ ౮౦ ౧౧

౬ రామానుజభాష్యము ౧౦ ౭ ౩

అందుచే జీవికి మహోత్సాహజనక మగు సురయు దైవలక్షణసంపన్న మని తలంచుటలో నాశ్చర్యము లేదు. విట్నీ యిట్లు వ్రాసినాఁడు. అమాయకులగు నార్యులు ప్రకృతియందలి యద్భుతదృశ్యములను శక్తులను బూజించినారు. సురాపానము దేహమనశ్శక్తుల నుద్రేకింపఁజేసి యొకవిధమైన యున్మాదావస్థకుఁ గొనిపోయినపుడు మానవుఁడు సహజస్థితిలో నున్నప్పటికంటె నధికము నున్నతము నగు కార్యమొనర్ప సమర్థుఁడగుచున్నాఁడను సంగతిని వారు కనిపెట్టినంతనే, సురయందు దైవత్వము నారోపించి దాని నాస్వాదించిన వారికిటి దైవలక్షణములు వచ్చునని నిశ్చయించిరి. ఈ సోమమునిచ్చు లతను వారు లతలకెల్ల రాణి యనిరి. లతనుండి సోమమును దీయు విధానమును పవిత్ర యజ్ఞమనిరి. ఈ యజ్ఞమునందుపయోగించు వస్తువులన్నియుఁ బవిత్రములే. ఈ విధానముయొక్క ప్రాచీనతకు సాక్ష్యములు పారశీకుల అవెస్టా గ్రంథమునఁ గలవు. కాని యిట్టి సోమయజ్ఞము భరతవర్షమున నూతన వికాసము గాంచినది ౧. సోమరసము పూర్తిగా మూర్తిమంతము చేయఁబడలేదు. లతయు నందలి రసమును దృష్టియెదుట స్పష్టముగాఁ గాన్పించుచుండుటచే వానిని దేవత లనుటకు వారు సాహసింపలేకపోయిరి. సోమమును గూర్చిన మంత్రములను లతనుండి సోమమును పిండునపుడు పఠించుట కుద్దేశించిరి. ఓ సోమమా! ఇంద్రునికొఱకై నిన్నర్పించుచున్నాము మధురమై యుత్తేజకమైన ప్రవాహరూపమునఁ బ్రసరింపుము. ౮-౪౮-౩ వ మంత్రములో భక్తుఁడిటు తన యున్మాదమును వెలిబుచ్చును. మేము సోమమును ద్రాగితిమి మృత్యువును జయించి జ్యోతియందుఁ బ్రవేశించి దేవతలను జూచితిమి! దేహము వశము దప్పిన యీ స్థితి నాత్మసిద్ధియని తలంచుట వేదకాలమునకుఁ జెందినదే కాదు. త్రాగి పరవశమైనప్పటి దృష్టికిని యోగిదృష్టికిఁ గొంత సంబంధమున్నదని విల్లియమ్ జేమ్సు చెప్పుచున్నాఁడు. శరీరపరవశత్వమువలన దైవసాక్షాత్కారమగునని నమ్మఁబడెను. క్రమముగా సోమరసమును ఔషధశక్తులు కలిగినవి. అంధులకుఁ జూపును కుంటివారికి నడకను నిచ్చునది ౨. ఈ క్రింద నుదాహరింపఁబడిన గీతము వేదకాలమునాఁటి యార్యులు సోమమున కెట్టి ప్రాధాన్యమిచ్చిరో చూపుచున్నది.

ఓ సోమమా! సృష్టిలో నెచట శాశ్వతకాంతి యుండునో యెచట సూర్యుఁడుంచఁబడెనో యెన్నటి స్థిరమైన చావులేనిచోట నుంచుము.

౧ జర్నల్ ఆఫ్ అమెరికన్ ఓరియంటల్ సొసైటీ ౩ ౨౯౨
౯౧

ఎచట వైవస్వతపుత్రుఁడు ప్రభువై రాజ్యమేలునో ఎచట రికాన్ద్యుద్వార మున్నదో యెచట నఖండ జలప్రవాహములున్నవో యచట నాకు మరణరహితమైన స్థానము నిమ్ము

ఎచట స్వేచ్ఛగలదో స్వరములలో మూడవలోక మెచట నున్నదో యెచట లోకములు తేజోమయములో నచట నన్నమరునిగాఁజేయుము ౧

ఎచట నాశలు కోరికలుండునో యెచట తేజోమయుఁడైన సోముఁడున్నాఁడో, యెచట మృష్టాన్నము నానందముగలవో అచట నన్నమర్త్యు నొనర్పుము

ఎచట సుఖానందములుగలవో మోదప్రమోదము లెచటనుండునో ఎచట కామ్యాచలన్నియు సిద్ధిపొందునో యచట నన్నమర్త్యు నొనర్పుము ౨

పై నుదాహరించిన సోమమంత్రములో వైవస్వతపుత్రుని స్మరించితిమి అతఁడే ఋగ్వేదమందుఁ జెప్పఁబడిన యముఁడు అవెస్టాలోని వివస్వంతుని పుత్రుఁడైన యిముడు యిముఁడు యమమంత్రములున్నవి యముఁడు చచ్చినవారిలో శ్రేష్ఠుఁడు మరణించువారికిఁ బ్రభువేకాని దేవతకాఁడు యముఁడు మనుజులలో మొదట మరణించి పిత్రుయానమున నింకొక లోకమునకుఁ బోయినవాఁడు ౩ తరువాత వచ్చినవారందఱకు స్వాగత మిచ్చు దాతయైనాఁడు ఆ లోకములో నందఱకంటె నధికానుభవమున్నది కనుక నాతఁడు అందరకుఁ బ్రభువు కొన్ని చోటుల నాతని నస్తమించు సూర్యుని దేవత యని చెప్పిరి బ్రాహ్మణములందు యముఁడు మనుజుల దుష్కర్మములకు నిందించి శిక్షించువాఁడయ్యెను ని ఋగ్వేదమునందు దాతఁడు పాలకుఁడు మాత్రమే లూషర్ హెరాకిటసుచేఁ బలికించిన యీ మాటలలోని సత్యమును యముని వర్ణనము నిరూపించును మనుష్యులెవరు? మరణించు దేవతలు దేవతలెవరు? చావులేని మనుష్యులు

పర్జన్యుఁడార్యుల యాకాశదేవత ఇతఁడార్యులు భరతభూమిలోఁ బ్రవేశించిన తరువాత నింద్రుఁడయ్యెను ఎలన నింద్రుఁ డార్యకుటుంబమునకుఁ జెందని యితర జాతులలోలేఁడు వేదములలో పర్జన్యుఁ డాకాశమే భూమి మాత నే నామె పుత్రుఁడను పర్జన్యుఁడు తండ్రి మాకాతఁడు సాయపడుఁగాక ౫ అధర్వవేదమందు భూమి పర్జన్యుని

౧ జర్నల్ ఆఫ్ అమెరికన్ ఓరియంటల్ సొసైటీ ౭ ౬౮ ౨ ౧౦ ౨౫ ౧౧

౨ సేక్రెడ్ బుక్సు ఆఫ్ ది ఈస్టు వేదమంత్రములు భా ౧ చూడు బకే ఆఫ్ రిపెడిస్ గిల్బర్టుముర్రే భాషాంతరీకరణము పు 20

౩ పిత్రుయానము ౧౦ ౨ ౭ ౪ ౧౦ ౧౪ ౫ అధర్వవేదము ౧౨ ౧ ౧౨

భార్యయని చెప్పఁబడినది ౧ మేఘ వర్షాధిపతి ఎరసుఁడు ౨ దేవునివలె లోకమునంతిను రక్షించును సర్వప్రాణు లాతనియందు విశ్రమించును ౩ మేఘమనికాని వర్షమనికాని యర్థమువచ్చునట్లు పరన్యశబము కొన్నిచోటుల వాడఁబడినది ౪ విధ్యానియమం దేవుఁడై అశనిపాతమున కధిపతియైన పెర్కమన్కుకుఁ బరన్యుఁడు సరిపోల్పనగునని వ్యాఖ్యానములరు వ్రాసినాఁడు ౫

భయభీబత్సములను గలిగించు ప్రకృతి దృశ్యములలో శిలావర్షముతోఁ గూడిన తుపానునకు సరిపోవునదేదియును లేదు ఇంద్రుఁడు చెప్పుచున్నాఁడు నేను మెఱుముల నుఱుములను బంపినప్పుడు మీరు నన్ను నమ్ముదురు వానికి సంబోధించిన మంత్రముల సంఖ్యననుసరించి, వేదములలో నింద్రుఁడే విశేషస్తుతి నందిన దేవత ఇప్పటివలెనే ఆర్యులు భారతదేశమునకు వచ్చునప్పటికి వారి యైశ్వర్యమంతము నెప్పుడు వచ్చునో చెప్పఁజాలని వర్షముపై నాధారపడియుండెను కావున వర్షాధిపతియే సహజముగా ఇండో ఆర్యులకు జాతీయదైవతమయ్యెను నీలాకాశము నందలి ప్రదర్శనముల కన్నిటికి నింద్రుఁడే దేవత ఆతని ప్రకృతినుండి కలిగిన జన్మము స్పష్టము ఉదకమేఘములనుండి యాతఁడు పుట్టెను పిడుగే ఆయుధముగా ధరించి ఆతఁడంధకారమును బోనడచును కాంతి చైతన్యముల తేజోబలముల నాతఁడిచ్చును ఆకాశమాతని యెదుట మోకరించును భూమి గజగజలాడును క్రమముగా నింద్రునికి ఝుంఝూనీలాకాశములతోడి సంబంధము మఱుఁగునఁబడెను ఆతఁడు దేవుఁడై సర్వలోక జీవాధిపతియై సర్వమును జూచుచు వినుచు మనుజులకు సమున్నత భావాశయములను గలిగించును ౬ ఆతని వర్షములచే ననావృష్ట నంధకారమును దొలఁగించు నింద్రుఁడు అనార్యులతో నార్యులకుఁ గలిగిన యుద్ధములలో విజయప్రదాతయగు దైవమయ్యెను అవి క్రియా సాహసము లవసరములైన దివములగుటచేఁ బ్రజలు జయాక్రమణ వ్యాపారమగ్నులైరి మతాంతరులైన యితరజాతులతో నింద్రున కేమియుఁ బగలేదు వీరదేవతయై దేవతలు పుట్టినది మొదలు రక్షించి ఉభయలోకములను భయముచేఁ గంపింపఁజేసిన యాతఁడే దేవేంద్రుఁడు భూమిని బర్వతములను సృజించి అంతరాళము నాక్రమించి ఆకాశమును నిలఁబెట్టిన యాతఁడే యింద్రుఁడు సర్పమును జంపి సప్తప్రవాహములను గాపాడి గోగణమును రక్షించి యుద్ధమందు శత్రువుల

౧ ౧-౨ ౧ ౪-౨ ౨ రామానుజవేదాంత భాష్యము ౫ ౮౩

౩ రా భాష్యము ౮ ౧౦౧ ౬ ౪ రా భాష్యము ౧ ౧౬౪ ౫ ౯ ౬౧

౫ ఇండియా వాట్ కెన్ ఇట్ టీచ్ అజ్ ౬-౮ ఉపన్యాసములు

౬ ౮ ౩౯ ౩ ౮ ౯౮ ౫ ౨ ౧-౨

ుఋమాడు నాతఁడే యింద్రుఁడు భయానకమూర్తియైన యాతనిని సంశయించి యెచట
నున్నాఁడని ప్రశ్నించి శత్రువుం సొమ్ములను తుడిచివేయువాఁడాతఁడు కాఁడని వెక్కి
ంతురు ఆతనిని విశ్వసింపుఁడు ఆతఁడే యింద్రుఁడు ఆతని బలముచే నశ్వగోగణములు
సన్యములు నిలిచియున్నవి యుద్ధములో నుభయపక్షములవారు సాహాయ్యమునకై యాతనిఁ
ిలుతురు ఆతని సాయములేనిదే ప్రజలెన్నఁటికి జయింపఁజాలరు ఆతని వజ్రాయుధము
కూరులను నిమునములో వారించును ఆతఁడే యింద్రుఁడు ౧ ఇట్టి వీరరసావతార
మూర్తియైన యింద్రుఁ డుత్తమ దైవగుణసంపద గలిగి భూమ్యాకాశజల పర్వతములను
ాసించును ౨ వేదములలో నుత్తమస్థానమందిన వరుణు నీతఁ డతిక్రమించును ఆర్యులకు
ంభవించిన రణములందు శత్రువర్గముతోఁ బోరాడి శౌర్యప్రతాపములఁ జూపుటకు
ంతచిత్తుఁడు ధర్మపరుఁడు నుదారుఁడు నైన వరుణుఁడు ునికిరాఁడు ఈ ఘనపరివర్తన
ఎతిధ్వను ు కొన్ని ఋగ్వేదమంత్రములలోఁ బొడసూపును ౩

భారతభూమిలో ివసించుచున్న యితర జాతుల దేవతలతో నింద్రుఁడు యుద్ధము
ేయవల వచ్చెను జలోపాసకులు నశ్వత్థవృక్షార్చకులు గలరు ౪ ఇంద్రుఁడు పోరాడిన
ుతరజాతుల యారాధ్యులైన రాక్షసులు పెక్కురు గలరు వారిలో సర్వమైన వృత్రుఁ
కఁడు ౫ ఋగ్వేదకాలములో గల కృష్ణుల జాతిచే వీరుఁడుగా బూజింపఁబడిన కృష్ణునితోఁ
ాడ నింద్రుఁడు పోరాడవలసవచ్చెను ఆ శ్లోక మిటున్నది అంశుమతీ (యమున)
దీతీరమునఁ బదివేల సైన్యములతోఁ గృష్ణుఁడు ఎడిసియున్నాఁడు గొప్పగరనములు
యుచున్న యీ కృష్ణుని సంగతి నింద్రుఁడు దివ్యదృష్టిచేఁ దెలిసికొనినాఁడు ఈ దోపిడి
ంద్రమూక నింద్రుఁడు మనకొఱకు నాశమొనర్చెను ౬ సాయణాచార్య వ్యాఖ్యానము
లను నీ భావము స్ఫురించుచున్నది కృష్ణమతశాఖను మనము తెలిసికొను సందర్భములో
భావము మనకర్థవంతము కాఁగలదు రెండు లోకములు నా విజ్ఞానవిలసితుఁడనైన నేను
ర్వజీవుల సృజించితిని భూ స్వరములు నా వలన నిలుచుచున్నవి ప్రవాహములు

---

౧ రా వే ఋ భా ౨ ౧౨

౨ ౧౦ ౮౯ ౧౦

౩ వరుణుఁడు చెప్పుచున్నాఁడు నేను ప్రభువును ప్రభుత్వము నాది సర్వప్రాణి
తనైన నాకే దేవతలంద రధీనులై నా శాసనముల ననుసరింతురు మనుష్యుల పరమపావన
ములన్నియు నేఁబాలింతును ఓ యింద్రా! నేను వరుణుఁడను ఘనగంభీరముతైవ

౪ ౧౦ ౯ ౧ ౩ ౫ రా వే భా ౧ ౧౩౫ ౮

౬ రా వే భా ౬ ౩౩ ౨ ౬ ౨౯ ౨

వజ్రధరుడనై పలుగునట్లు నేను చేసితిని స్వర్లోకములను నేను స్థాపించితిని పవిత్రుఁడైన యాదిత్యుని సృజించినది నేనే భూమ్యాకాశాంతరాళములఁ గల్పించినది నేనే

ఇంద్రుఁడు చెప్పుచున్నాఁడు యుద్ధములో నన్నెరమైనప్పు డాశ్వికులు నన్నుఁ బ్రార్థింతురు అఖండ పరాక్రమోపేతుఁడనై యుద్ధములు కల్పించి రణధూళి నెగురఁగొట్టు వాఁడను నేనే ఇదియంతయు నేనే చేసితిని దేవతలందరేకమై నా ప్రతాపము నెదుర్కొనఁ జాలరు హోమప్రార్థనములచే నేను బలిసి యాక్రమించుచు నుభయలోకములు కంపించును

ఋషి చెప్పుచున్నాఁడు నీవీ కార్యములు చేసితివని యందరెఱుఁగుదురు ఓ రాజా! ఈ సంగతి వరుణునకుఁగూడఁ బ్రకటించితివి వృత్రాసురహంతవో యింద్రా! నీవేయని ప్రజలు స్తుతింతురు శృంఖలాలబ్ధములైన ప్రవాహముల విడిపించువాఁడవు నీవే (౪౮ ౨) తండ్రియైన యసురుని విడిచిపోవుచున్నాను ఎవరికి యజ్ఞహోమములు లేవో వారినుండి యెవనికి హోమములిత్తురో ఆ యింద్రునొద్దకుఁ బోవుచున్నాను చిరకాలము ప్రేమతోఁ గలిసియున్న యసురుని విడిచినాను అగ్నివరుణసోములు తప్పుకొనవలెను అధికారమింకొకనికిఁ బోయినది నేను చూచితిని (౧౦ ౧౨౪) అనంతరము వచ్చిన పురాణములు కృష్ణునకు నింద్రునికిఁ గలిగిన విరోధమునుగూర్చి స్మరించినవి ఋగ్వేదకాలమున నింద్రునిచే జయింపఁబడిన కృష్ణుఁడు నాఁటి గోపాలజాతికి దేవుఁడై యుండవలెను భగవద్గీతకాలమున నాఁటికిఁ బోయిన పదవిని తిరిగి సంపాదించి భాగవతుల వాసుదేవుఁడు వైష్ణవుని విష్ణువునై యుచ్చదశ పొందెను ఇటి భిన్నదశలతోఁ గూడిన చరిత్రము గల కృష్ణుఁడు గీతాప్రవక్తయుఁ బరిపూర్ణావతారము యమునాతీర సంచారియైన మురళీగాన మోహనమూర్తియు నయ్యెను ౧

---

౧ తరువాతఁ గొంతకాలమునకుఁ సర్పపూజ యింద్రపూజ మున్నగు క్షుద్రారాధనములుపోయి కృష్ణతత్త్వ మౌన్నత్యము పొందెను సోదరినివేదిత వ్రాసినది కృష్ణుఁడు కాళీయసర్పము జయించి దాని శిరముపైఁ దన పదాంకమును నిలిపెను సర్పపూజయందు శివుఁడు నాగేశ్వరుఁడని పూజించిన పద్ధతిమండి శివుఁడు పరదైవమని యెంచిన శైవతత్త్వమునకుఁ బెంపొందిన యాపరిణామమునకు నిట్టి పోలికయే యున్నది ఇంద్రునికిఁ జేయు యాగమ్ము గోపకులచేఁ గృష్ణుఁడు మానిపించెను

ఇచట కృష్ణుఁడు వైదికదైవతములను ప్రత్యక్షముగాఁ ద్రోసివేసెను (ఫుట్ ఫాల్సు ఆఫ్ ఇండియన్ హిస్టరీ పుట ౨౧౨)

ఇంద్రునితోఁబాటు వియత్తలమున గోచరించు ననేక దృశ్యముల మూర్తులైన యితర
దేవతలు గలరు వాయుదేవత వర్షదేవతలగు మరుత్తులు మేఘగర్జాదేవతయగు రుద్రుఁడు
గలరు వాయుదేవతను గూర్చి యొక కవి చెప్పినాఁడు జగమునకు బీజరూపము
దేవతలకుఁ బ్రాణమునైన యీ వాయు వెచటనుండి యెప్పుడు పుట్టినది ? తన యిచ్ఛవచ్చిన
చోట సంచరించుచు ధ్వనులు చేయుచుండును కాని యాతఁడు మాత్రము కంటికగపడఁడు
వాతదేవత ఇండో ఇరే యా దేవుఁడు భారతభూమియందు నిత్యదర్శనమిచ్చు తుఫానులకు
దేవతలు మరుత్తులు ౧ అంతరాళము ధూళిచే మేఘములచేఁ జీకటియై ఒక క్షణములో
వృక్షసంపద యదృశ్యమగును శాఖలు విరిగి పలవములు డుళ్ళి భూమి కంపించి పర్వ
తములు చలించి నదులు నురుగలు గ్రక్కుచుఁ గ్రోధఘూర్ణితములగును ౨ మరుత్తులు
బలము గలవి నాశకారకులునైన నొకప్పుడు దయజూపుచు క్షేమకరములగును ప్రపం
చము నన్నిదిశల నుత్పాత లూఁగించి వాయువుమ శుద్ధిచేసి వర్షమునిచ్చును ౩ దివ్యదేవత
లిడలు నింద్రుని యనుచరులు మరుత్తులు కొన్నిచోటుల మరుత్తులకు జ్యేష్ఠుఁడు ౪ యింద్రు
నందురు భీకరదేవతయైన రుద్రునికి భీకరగుణములుగల మరుత్తులు సంతానమందురు ౫
ఋగ్వేదమునందు రుద్రునకు మూఁడు మంత్రములే యిచ్చి మధ్యమపదము నిచ్చిరి
ఎడుగు నాతఁడు చేత ధరించి యాకసమునుండి విద్యుద్బాణపరంపరలఁ గురియును
తరువాత నీతఁడే మంగళకరుఁడగు శివుఁడై గొప్పసంప్రదాయ స్థాపకుఁడగును

ఇదేవిధముగాఁ గల్పితములైన కొందఱు స్త్రీ దేవతలు నిందుఁగలరు ఉషస్సు
అదితి యట్టివారే సింధునది దేవిగా నొక మంత్రమునఁ జెప్పఁబడెను సరస్వతి మొదట
నొక నదీదేవి తరువాత విద్యాదేవి యగును ౬ భాషకు దేవి వాగ్దేవి వనదేవత
అరణ్యాని ౭ తరువాత వచ్చిన శాక్తమతము లీ ఋగ్వేదమందలి దేవులను గ్రహించిరి
వేదకాలము నందార్యులు సర్వకల్మష నాశకమైన దేవునిశక్తి రూపమున నారాధించిరి
రమ్ము ! ఓ దేవీ మాకోర్కెల నిమ్ము ! నీవు బ్రహ్మసమానవై, నాశములేని దానవు

స్థూలమునుండి సూక్ష్మమునకును శరీరమునుండి యాత్మకును బుద్ధి పెంపొందిన
నపుడు వివిధ దేవతానిర్మాణ మెట్లు జరిగెనో తెలియగలదు ఇందుఁ బెక్కుదేవతలు

౧ ౧౬౮ ౩౪ ౨ మ్యాక్సుముల్లర్ ఇండియా వాట్ కెన్ ఇట్ టీచ్ అజ్ఫుట ౧౮౦
౩ ఋ వే భా ౧ ౩౭ ౧౧ ౧ ౬౪ ౧౦ ౨ ౩౪ ౧౨ ౪ ౧ ౬౪ ౨
౫ ఋ వే భా ౭ ౪౬ ౩ ౧ ౧౧౪ ౧ ౬ ౧౦ ౯౫ ౨ ౪ ౬
౭ ౬ ౬౧

ఋగ్వేద దశమ మండలమున నుండుటచే వీరు కొంతకాలమైన వెనుకనే కల్పింపఁబడిరని తోఁచును మన్యువు, శ్రద్ధ మున్నగు దేవుని గుణములును దేవతలైరి

కొన్నివేళల సవితృనితో నమముగాఁ జెప్పఁబడిన త్వష్ట సృష్టికర్తయయ్యెను ౦ ఈ త్వష్ట యింద్రుని వజ్రాయుధమును గల్పించ బ్రహ్మణస్పతి గొడలిని పదును చేసె యందుండి దేవతలు సోమపానముచేయు పాత్రములను దయారుచేసెను ఈతఁడే సర్వజీవములకు రూపములేర్పఱచినాఁడు యజ్ఞములు చేయుటారంభమయిన ఎమ్మట శకమునకుఁ జెందిన దేవత యీ బ్రహ్మణస్పతి మొదట ప్రార్థనాధిపతియై తరువాత యాగదైవమగును పరిశుద్ధ వేదమతమునకును దరువాత వచ్చిన బ్రాహ్మణమతమునకు నీ బ్రహ్మణస్పతి పరివర్తనమును దెలుపుచున్నాఁడు ౨

౯

ఏకేశ్వర తత్త్వబీజములు

వేదములందలి దేవతాసమూహమును గల్పించిన తత్త్వమునకు భిన్నమైనభావములు ఆర్యేతరప్రపంచమునుండి యెట్లువచ్చి మార్పులుచేసెనవో మన మధర్వవేద పరిశీలనమందుఁ జూడఁగలము దేవీ దేవతలనందఱ నొకచో నిర్మించిన బుద్ధికిఁ గొంతకాలమునకు వినుగు పుట్టినది అందుచే భిన్నగుణములుగల దేవతలకు సమానత్వమారోపించుటో లేక యందరు దేవతల నొక దేవునియందుఁ గలిపవేయుటో ప్రారంభమయినది వీ రాదేవతలను వరీకరణము చేయుటలో వారిసంఖ్య తగి భూమ్యాకాశవాయుత్రయువరముల క్రిందకు మూడు గణములుగా నేర్పడిరి

దేవతల సంఖ్య 333 కాని మూడుచె గుణితమైన యితర సంఖ్యలును గలవు ౨ ఒకే పనిచేయు దేవతల నిరుపురను గలిపి చెప్పుటయుఁ గలదు మఱియుఁ జాలమందినిగలిప విశ్వేదేవ శబ్దముతోఁ జెప్పుటయును గలదు పరస్పర విరోధములు గలిగి పోరాడుచున్న

---

౧ ౩ ౫౫ ౧౯

౨ రాత్ పండితుడు ఎలికినాడు వతి' శబాంతరములుగల దేవతలు తరువాత వచ్చినవారు వారు కేవల సమాలోచనముచేఁ గల్పితులు ఇది పూర్ణసత్యము గాదు పోల్చుటు నాసోఎపతి కిట్ పండితుడిచ్చిన భావము

యనేక దేవతలను వరీకరించు నీ పద్ధతి హేతుబద్ధమున కిష్టమునైయున్నది దీనినుండియే యేకేశ్వర సిద్ధాంతము జనించినది

దేవునిఁగూర్చిన సరియగు భావమున కేకేశ్వరసిద్ధాంతమే పర్యవసానము అనంత రూపులగు నిరువురు పరమేశ్వరులుండుట నంభవము ప్రతిదేవతనుగూర్చి యీతఁడెవనిచే నించె ఎను ప్రశ్నములు ఒయల్వెడలినవి ఇంకొకనికి జనించిన దేవుఁడు దేవుఁడే కాఁజాలడు ప్రకృతి జగద్రహస్యజ్ఞానము పెంపొందినకొలఁది దైవభావ మున్నతి నందినకొలఁదియు దేవతలనందఱ నొక్కదేవునిలోఁ గలిపివేయు యత్నము లారంభించిరవి ఋత భావములోఁ గాంచిన యేకత్వ మేకేశ్వరతత్త్వమునకుఁ ద్రోవఁజూపినది ప్రకృతిలోఁ బుట్టిన నానాదృశ్యములకు నానాదేవత లుండవలెనవచ్చుచోఁ బ్రకృత్య తరాళమున గోచరించు నేకత్వమున కనుగుణముగా సర్వదృశ్యముల నావరించు నొకే దేవుఁడు కూడ నున్నాఁడని యూహించు టవసరముకాదా? ఏకమైన ప్రకృతినియమమును నమ్మినచో నొకే పరమేశ్వరుని నమ్మక తీరదు ఇట్టి యేకదైవ భావాభివృద్ధి మూఢవిశ్వాసములకు స్వస్తి చెప్పఁగలుగును ఒక నియమావళి ననుసరించి నడచు ప్రకృతినిర్మాణమునందుఁ గారణములులేని వైచిత్ర్యముల కవకాశములేదు అనేకదేవతల నూహించు పద్ధతి మూఢవిశ్వాసమునుండి వైచిత్ర్యములందు నమ్మకమున్న లఘు బుద్ధినుండియు జనించును వరుణో పాసనమునందు మన మేకేశ్వరభావమున కత్యంతసమీపమునకు వచ్చితిమి నైతికాధ్యాత్మిక గుణసంపత్తిలోఁ జేరు ధర్మదయా వాత్సల్య ఋజుత్వాదు లాతనికారోపించిరి బాహ్యస్థూల భావములు క్రమముగాఁ దొలఁగి అంతరంగిక సూక్ష్మభావములు వృద్ధిపొందెను మానవులు ప్రకృతి యిహపరలోకములు వరుణునధీనములో నున్నవి వరుణుఁడు కేవల బాహ్యశుద్ధియేకాక, అంతశ్శుద్ధినిగూడ వాంఛించును అనేక దేవతల మధ్యమందొకఁడు పరదేవతయను భావము వేదములలో నున్నది మతాభిరుచి కలిగినవారి కిదియే యేకేశ్వరవాదబీజము ఈ భావము మాక్సు ముల్లరు సూచించినది ఏ దేవత నారాధించినపుడా దేవతయే దేవతాశ్రేష్ఠుఁడనియు నతఁడే యేకైక దేవుఁడనియు నారాధింపఁబడెను కాని యిది స్వవిఘాతమైన సిద్ధాంతము పలువు రీశ్వరు లనేకులున్నారనుట సమరింపఁజాలము ఇది మతజిజ్ఞాసకు వ్యతిరేకము అనేక దేవతోపాసన మేక దైవతోపాసనమునకుఁ బోవు మార్గమునకై చేయు ప్రయత్నము దుర్బలమైన మానవశక్తి యింకను దనకుఁ గావలసిన వస్తువుకై వెదకుచున్నది వేదకాలమందలి యార్యుఁడు సృష్టిరహస్యము నెఱుఁగఁ గోరినాఁడు తెలిసిన భావములు తృప్తినొసఁగలేదు పరమదైవమని నమ్మిన పెక్కురు దేవతలు గలరనగా నున్నారు తాత్కాలికముగా నొక్కనిని శ్రేష్ఠుఁడనుచున్నారు ఒకఁడు శ్రేష్ఠుఁ

డన్నను నితరులు లేరనులేదు సామాన్య దేవతలుకూడ నొకప్పు డగ్రస్థానము వహించిరి కవియొక్క అవసరము భక్తి ననుసరించి దేవతల పదవులు మాఱినవి ఆకాశము వరుణుఁడు భూమి వరుణుడు అంతరాళము వరుణుఁడు విశ్వమంతయు వరుణుఁడు సర్వము వరుణుఁడే కొన్నివేళల అగ్నియే సర్వదేవతా స్వరూపి కొన్నివేళల ఇంద్రుఁడు దేవతలందరికంటె నధికుఁడు ఒక్కొక్కవేళ ప్రతిదేవతయు నితర దేవతలందఱను గలిపి తీసిన ఛాయాపటము దేవునకు మానవుని సంపూర్ణాత్మ సమర్పణము మతానుభవజ్ఞానములోఁ బ్రధానవిషయము దేవుఁ డొక్క పరమేశ్వరుఁడైనప్పుడే యిది సాధ్యము అందుచే నొకే దేవుఁడు సర్వదేవతలకు శ్రేష్ఠుఁ డనునది మతవిజ్ఞానమునకు సహేతుకమైనది సర్వదేవతలలో నొకఁడు శ్రేష్ఠుఁడను నీ మతమన్నిటియందు దైవత్వ మారోపించి విసుగుచే నిట్టి రూపమును కల్పించినది దేవతలలోఁ దరతమ భావముల క్రమముగా సృష్టించినది ఇది యవసరోచితమగు నేకేశ్వరవాదమునకు దారి చూపినది ప్రతిదేవతయు సార్వభౌమత్వము నొకసారి పొంది యొకఁడును నిలుపుకొనఁ జాలఁడ ని వ్రాసిన బ్లూమ్‌ఫీలు పండితుని వాదము సహేతుకము కాదు ౧

ప్రతిదేవతయు విశ్వకర్తయనియుఁ బ్రజాపతియనియు నూహింపఁబడినప్పుడు వారికిఁ గల ప్రత్యేక లక్షణముల నుజ్జగించి సర్వసామాన్య లక్షణముల నొక పరమదేవత మందుంచి యేకేశ్వరత్వమును బ్రదర్శించుట కష్టమైన పనికాదు

వరుణారాధనమందు మనకుఁ జూపట్టిన క్రమాభివృద్ధినందిన యేకేశ్వరభావము సమానములైన దేవతాలక్షణములొకే దేవునియందుఁ బూర్ణముగాఁ జూచు మతానుభవ క్రమము ప్రకృత్యభ్యంతరమున నున్న ఋత రూపమునఁ దెలిసిన యేకత్వము ననేకత్వమునుండి యేకత్వమును సాధింప యత్నించు మానవ సహజప్రకృతి — యివన్నియుఁ గలిసి అపరిపక్వమైన ప్రకృతి దేవతారాధనమునుండి పరిపక్వమైన తత్త్వజ్ఞానమును ప్రదర్శించు నేకేశ్వరభావమునకుఁ గ్రమాభివృద్ధి జయప్రదముగా నెరవేరియున్నది నాఁటి వేదద్రష్టలు సర్వసృష్టి కారణభూతుఁడు నజుఁడు నవినాశియు నగు నొక ప్రథమకారణ రూపుఁడగు భగవానునిఁ దెలియు కొఱకై యత్నించిరి ఇతర దేవతల నందర నొక శ్రేష్ఠ దైవతమునకుఁ బరివారముగా నొనర్చి వాని యాజ్ఞలో వీరందఱు లొంగియుండు నట్లూహించుట సులభమైన పద్ధతి పరమేశ్వరు డొకఁడే యుండవలయు ననియెడు వారికాంక్ష తృప్తియైనది మఱియు సంప్రదాయమును బూర్తిగా దిగఁద్రొక్క నవసరము లేకుండ నితర

౧ ది రెలిజియన్ ఆఫ్ ది వేద పుట ౧౯౯

దేవతలను గూడ నుంచిరి భారతీయ సమాలోచన మెంత సాహసాంచితమైనను గారిష్యము క్షుద్రత్వము నది ప్రదర్శించి యుండలేదు ప్రజాదరాభిమానములను మననువం దుంచుకొని కొన్ని విరోధ భావములకు సామరస్యము కల్పించుట కంగీకరించినది కాని తర్కము దయాశూన్యమైనదియు సునిశితమైనదియు నగుటచే — హిందూమతము పరభావముల యెడ(జూపిన సహనసమరసదృష్టిచే నేడు హిందూమతమన(గా ననేక తత్త్వములు ననేక మతములు గాథలు కల్పనములతో నిండిన యొక కలగూరగంప యైనది సర్వాత్మశక్తి యగు నొక్కదేవుని వివిధగుణముల మూర్తులే వివిధ దేవతలని భావించిరి సార్వభౌము(డైన పరమేశ్వరుని శాసనము నంగీకరించి అన్యదేవతలు వారి వారి సీమల(బాలించు చుండిరి వారు ఒకే చక్రవర్తి క్రిందనుండు సామంతులవలె పరమేశ్వరు(డిచ్చిన యధికార పదవులకు(బ్రతినిధులే కాని స్వతంత్రులు గారు తమ యిచ్చవచ్చినట్లు విహరించు ప్రకృతి దేవతలు తమ స్వేచ్ఛను గోల్పోయి ఏకచక్రాధిపత్యము క్రింద(బెక్కు నిర్ణీత బాధ్యతలు గల సామంత దేవతలైరి ఇంద్రవరుణాది బృహద్దేవతలును బెద్ద సామంతులే గాని స్వతంత్రరాజులు గారు ఋగ్వేదములో(జివర మండలములలో నుత్తమ పదవి విశ్వకర్మ కీయ(బడినది ౧ విశ్వకర్మ సర్వతోముఖ నేత్రపాదు(డై ఉభయలోక కర్తయై సర్వలోకజ్ఞు(డై మనుష్యజ్ఞానాతీతు(డై వెలయుచున్నా(డు ఈ పదవికి బృహస్పతికి(గూడ నధికారము గలదు ౨ కొన్నిచోట్ల(బ్రజాపతికి నీ యదృష్టము పట్టినది ౩ సర్వకర్తయైన పరమేశ్వరు(డుగా హిరణ్యగర్భుని ౪ కూడ నచటచట(జిత్రించిరి

~~~~~~

౨

ఏకేశ్వరవాదము బ్రహ్మైకవాదము

వేదమంత్రముల కాలమునవైనను(కేవలాకాశహర్మ్యముల నిర్మించు నూహాకల్పన బుద్ధియే కాక తఱచుగా ప్రశ్నించి తర్కించు చిత్తవృత్తి ప్రదర్శనముల వలన నా(టి యార్యులకు సమ్యగాలోచనము సత్యాన్వేషణ దృష్టి గలవని ఋజువగుచున్నది కనవడు చున్న దృశ్యములను గేవల దృశ్యములనుగా గ్రహించుట కాక వాని నర్థము చేసికొన వలయునను లక్షణము గలిగిన వారగుటచే నార్యులు బహుదేవతానిర్మాణము చేయవలసి

---

౧ ౧౦ ౮౧ ౮౨ ౨ ౧౦ ౭౨ ౩ ౧౦ ౮౫ ౪౩ ౧౦ ౧౮౯
~~~~~~

వచ్చినది రాత్రివేళ సూర్యుఁ డెచట నుండును? ఎగటివేళ నక్షత్రము లెచటికిఁ బోవును? దివారాత్రములలో నేదిముందు వెనుకయేది? సూర్యుఁ డాకసమునుండి యేల పడిపోఁడు వాయు వెచటనుండి వచ్చి యెచటికిఁ బోవును? ౧ భయాశ్చర్యములతోఁగూడిన యిట్టి ప్రశ్నము లే సర్వశాస్త్రములకుఁ దత్త్వములకు జన్మస్థానములు మఱియు జన్మసహజమైన జ్ఞానపిపాస యార్యులలో ననేక రూపములు దాల్చినది బహుదేవతా కల్పనము జరిగినది కాని యిట్టి బహుదేవతాకల్పనముచే మానవ మానసము తృప్తిపొందఁజాలదు ఇందఱు దేవతలలో నిజదైవ మెవరను సందేహము బయలు దేఱినది కస్మై దేవాయ హవిషావిధేమ ఏదేవునకు మేము హోమము లర్పింపవలెను ౨ దేవతలెటి అపరిణతబుద్ధి సంజాతులో స్పష్టమగు చున్నది నూతన దేవతలు భరతవర్షమున నుదయించిరి కొందఱను దేశీయజాతుల మతములనుండి స్వీకరించిరి అచంచల విశ్వాసము గలవారు మమ్ము విశ్వాసముగలవారిగాఁ జేయుమని ప్రార్థింప నవసరముులేదు ౩ సంశయము వాతావరణములో నున్నది ఇంద్రుని యునికి సర్వాధిపత్యము శంకింపఁబడినవి ౪ ఈ దేవతల సందర్భమంతయు నభూత కల్పనమను నాస్తికతత్త్వము విజృంభించుచునే యున్నది నామరూప నిర్ణయములు లేని దేవతల నుద్దేశించి మంత్రములు కొన్ని యున్నవి ఈదేవతల అస్తమయ పూర్వప్రదోష కాంతులు కనఁబడుచున్నవి వారు నెమ్మదిగా నదృశ్యు లగుదురు ఉపనిషత్తులో నీ ప్రదోషకాంతి నిశీథమైనది ఎవరో కొలదిమంది స్వప్నజీవులకుఁ దప్ప నీ దేవతలు లేరు ఏకేశ్వరభావము ప్రబలిన కాలము నందలి పరమేశ్వరుఁడైన నుపనిషత్తులలో విమర్శా తీతుఁడుగ నుఁడు మానవమానసమునకుఁ బ్రకృతి దేవుఁడెవఁడును సంతృప్తి నొసఁగ లేదు దేవతలందఱ కధిపతియై యొక దేవతా సార్వభౌముఁ డున్నాఁడనిన నంతటితోఁ బ్రశ్న లాగిపోవు మొదటఁ బుట్టిన వాని నెవఁడు చూచెను? రూపము లేనివాఁడు సరూప నెట్లు పుట్టించెను? జగత్తుయొక్క ప్రాణము రక్తము చిత్తము నెచటనుండి వచ్చినవి? ఈ సంగతి నెఱిగిన వాఁడెవఁడు? వాని నడిగిన వాఁడెవఁడు? ఇదియే తత్త్వశాస్త్రముల యమన్య జగత్సత్యమేమి? కేవల విశ్వాసము నిష్ప్రయోజనము ఏది సత్యదారమో దానిని మన మనుభవములోఁ దెలిసికొనవలెను అందుచేఁ బ్రశ్న మేమనఁగా మొదటఁ బుట్టినవాని నెవరు చూచిరి? జిజ్ఞాసగలవారు పరమసత్యముకొఱకే చూచిరి కాని విశ్రాంతి సుఖములకొఱకుఁ జూడలేదు నీవు దేవునొక మూఢజాతివానివలెఁ గ్రోధరోష పరీతునిఁగాఁ జూచినను లేక యొక నాగరికత గలవానివలెఁ సృష్టికర్త యనియు జగత్ప్ర

౧ ఋ వే ఖా ౧ ౨౪ ౧౮౫ ౨ ౧౦ ౧౨౧ ౩ ౧౦ ౧౨౯
౪ ౧౦ ౮౦ ౧ ౬ ౧౦౦ ౩ ౨ ౧౨ ౫

భువనియు దయానముద్రుఁడనియుఁ పిలఁచినను వేదియును విమర్శకు నిలువఁజాలని యల్పభావమే ప్రకృతిగుణములు గల దేవుని భావము పోవలెను ఇట్టి భావము దేవుని పేరఁ గొన్ని కల్పిత రూపముల నిచ్చునేకాని యదార్థ నిగవానునొనఁగఁ జాలదు మన ప్రాణమునకుఁ బ్రాణమైన దేవుని మనము నమ్మవలెను కాని మనుష్యుల భావములచేఁ గల్పితమైన అంత్య దైవమును గాదు సర్వదిశలనుండి మనల నావరించుయున్న ఆద్యంత రహితమైన జ్యోతిర్మయుఁడు దేవుఁడు ప్రాణో విరాట్ అనఁగా అపరిచ్ఛేద్యమైనది ప్రాణము అందు మన యాలోచనములు మంచే నాలోచింపఁబడిన వస్తువులుకూడ నున్నవి అట్టిది భిన్నరూపములలో గోచరించును అది అద్వితీయము అవక్రము అనాద్య నంతము దుస్త్యాజ్యము సర్వశక్తికలితము దానినుండి సర్వము బయల్వెడలును సర్వము నందే జేరును రూపవంతుఁడైనదేవుఁ డుద్రేకభావములుగలవారి కెంత యవసర మైనను సత్యకాంక్షికి ప్రమాణము వేఱు అతఁడు ప్రార్థించు దేవునిలక్షణము వేఱు సత్యమెంత యనుద్రేకమైనది దూరమైనది నిరుత్సాహభయకారణము నైనను నది సత్యము కాకపోదు నేఁటికి నధిక సంఖ్యాతమైన మానవజాతి కేకేశ్వరత్వమే రుచికరమై యున్నను నది వైదికవిజ్ఞానిశేఖరులకు సంపూర్ణ సంతృప్తి నొసఁగలేదు

పరమసత్యము పుంస్త్రీలింగాది భేదాతీతమని చెప్పుటకు సత్ శబమును వాడిరి అట్టి సత్పదార్థమునకు వరుణాగ్నింద్రాది దేవతలు వివిధ నామ రూపములే యని వారు నిశ్చయించిరి ఎదియో యొక సత్పదార్థమున్నది అది యద్వితీయము నామగుణరూప వాతము చరాచర సృష్టిజాలమును బాలించునది సదుచుచున్న గాలిలో నెగురుచున్న సర్వజీవరాశిని శాసించునది మానవజన్మముంంటె విలక్షణమైన జన్మముకలది ౩ యని నిర్ణయించిరి సత్పదార్థ మొకటె పండితులు దాని నేక నామములతో నగ్నియముఁడు మాతరిశ్వానుఁడు నని పిలుచుచున్నారు ౪ నక్షత్రమయాకాశము విశాల పృథ్వీసాగరభూధర ములు నన్నియు నొకే మనస్సుయొక్క కార్యములు ఒకే ముఖముయొక్క లక్షణములు ఒకే వృక్షముయొక్క పుష్పములు ఒకే దివ్యపురుషుని లక్షణములు అవినాశమైన దేది యున్నదో దానిమూర్తులును ఛాయలును అదియే ఆదియందున్నది మధ్యమందున్నది అంతమందున్నది అంతము లేనిది ౫

---

౧ రా వే భా ౧ ౪ ౧౬౪ ౨ కోదదర్శ ప్రథమాం జాయమానమ్
౩ ౩ ౫౪ ౮ ౪ ఏకమ్ సద్విప్రా బహుధా వదంతి అగ్నిర్యమమ్ మాతరిశ్వాన మాహుః (౧ ౧౬౪ ౪౮) ౫ వడ్స్వర్తు ప్రెల్యూడ్ ౬

ఈ సత్ వస్తువు విశ్వమున కంతరాత్మ విశ్వస్థితి హేతువు ప్రకృతి ప్రాణము పరివర్తనములేని శక్తి అది భూమియుఁగా దాకాశమును గాదు సూర్యరశ్మియుఁ గాదు ఝుంఝూనిలయమును గాదు అది యింకొక దివ్యశక్తిసారము ఋతమునకు మూల రూపము అదితి యాత్మరూపము అచలమై చలించునది ౧ దానిని మనము చూడఁజాలము వర్ణింపఁజాలము సత్యార్థమైన ఋజుబుద్ధితోఁ గవి ఈ వసుజగజాలమును సృజించగ యాతని వెన్నఁడుఁ జూడఁజాల మని ముగించుచున్నాఁడు అజ్ఞానముచే మూర్ఖుడైన దేవతల రహస్య జన్మస్థలములను గూర్చి యడుగుచున్నాను నేను తెలియని వాఁడనై తెలిసిన మహర్షులను దెలియఁగోరి ప్రశ్నించుచున్నాను ౨ ' సర్వవస్తు జీవసంతతిలోనుండి వానిని జలింపఁ జేయుచుఁ బుష్పములో వికాసము మేఘజాలమందలి సొగసై తుఫానుగాలిలోని బలమై యాకాశమందు నక్షత్రములను స్థాపించిన దదియే దేవతలందఱిలో స్థిరసత్యరూపుఁడగు పరమేశ్వరుఁ డొక్కఁడే యను భావము ధ్యానదృష్టిచే లభించినది ఇది యాశ్చర్యకరమైన పరిశోధనమే మానవజాతియొక్క బాల్యావస్థలో నిట్టి మహత్తర సత్యము కనుఁగొనుటచే మన కేది వరనాతీతమగు నాశ్చర్యమును గొలుపఁగలదు ఇట్టి పరమసత్యకాంతిలో ఆర్యద్రవిడులకు జ్యూలకు వారి విద్వేషులకు హిందువులకు ముసీములకు క్రైస్తవులకు నాస్తికులకు మధ్యమందున్న యీ వరణభేదములన్నియు మాయమగును తాత్కాలికముగా నైనను మనమొక దివ్యాదర్శనమును గాంచిన దృష్టితో నున్నాము ఇందు లోకములోని సర్వమతములు నొక పూర్ణజ్ఞానముగల దినము వచ్చితీరునని చెప్పు ఛాయాచిహ్నములే ఒకటే యనేక నామములతోఁ జెప్పఁబడుచున్నది పండితులు కవులు నొకటై గూఢమైన పరమసత్యమును మాటలచే బహువిధములఁ జెప్పుచున్నారు ౩ ' ఈ పరమసత్యమును గూర్చి మానవుఁ డసంపూర్ణభావములను గలిగియుండుట సహజము మానవుని కాంక్షలు ప్రమాణములేని యీ యల్పభావములనే విగ్రహములను వలెఁ బూజించి తృప్తినందును పరమసత్యము నూహించి కల్పించుకొనిన మానవుని రూపములతోఁ బోరాడుట పద్ధమౌఢ్యము ఒకే పరమేశ్వరుఁడు దాను జూపు ననేక ప్రదర్శనములవలనను జిజ్ఞాసువుల అభిరుచి వైవిధ్యముచేతను భిన్ననామములచేఁ బిలువఁబడుచున్నాఁడు ఇది ప్రజాభిమతమున కనుగుణమైన సామరస్య విధానము తలఁపవలదు ఇది పరమసత్యమును గూర్చి

౧ ౧౦ ౧౨౯ ౨

౨ రా వే భా ౧౦ ౧౨౦ ౧౧ ౮౨౪ ౧ ౧౬ ౪ ౫-౬

౩ ౧౦ ౧౧౪ చూడు యజుర్వేదము ౩౦ ౨ ౪

చూడు యాస్కాచార్యుని నిరుక్తము ౪ ౫

యావిష్కృతమైన పరమతత్త్వరహస్యము ఇజరేలున కట్టి సత్యమే స్ఫురించెను నీకు దేవుఁడైన పరమేశ్వరుఁ డొక్కఁడే పూటార్కిట్లు నుడివినాఁడు అన్ని దేశములకు నొకఁడే సూర్యుఁడొకే యాకాశమున్నటే ఒకే దేవుఁడు పెక్కు నామములు గలిగియున్నాఁడు

హే భగవాన్! అనేకనామములచేఁ బేర్కొనఁబడు దివ్యపురుషుఁడవు ప్రకృతి కధిపతివి ఎన్ని యుగములు గతచినను మార్పులేనివాఁడవు సర్వశక్తియుతుఁడవు నీ శక్తిచే ధర్మమును బాలింతువు జయము! జ్యూస్‌దేవా! సర్వదేశములలోని సర్వజీవులు సర్వకర్తలైసి నీ దయ కెదురుచూచుచున్నారు ౧

ఈ ఋగ్వేదమందలి యేకేశ్వరతత్త్వమును గూర్చి డ్యూసెన్ పండితుఁ డిట్లు వ్రాసెను ఇతర దేశములవారికి విలక్షణమైన పద్ధతి ననుసరించి హిందువు లీ బ్రహ్మైక వాదమును గనుఁగొనిరి ఈజిప్టు దేశములో ఎంధదేవతలను సమానులనుగాఁజేయు వివేక శూన్యమైన పద్ధతిచే నేకేశ్వరభావము కలిగినది పాలెస్టీనాలో నొకదేవుని జెహోవాను గౌరవించి తక్కిన దేవతలనందఱను బలవంతముగా నిర్మూలించి యా దేవతలను బూజించువారిని జెహోవాకు బలియిచ్చిరి భరతవర్షమున నీ యేక బ్రహ్మవాదము అనేకత్వమను తెరమఱుగున నేకత్వమును జూచి గ్రహించిరి ౨ మ్యాక్సు ములరు వ్రాసినాఁడు ఋగ్వేదసంహిత సంకలనము చేసిన కాలమేదియైనను దానికిఁ బూర్వమే సత్యస్వరూపయైన దేవుఁ డొక్కఁడనియు వాతఁడు స్త్రీయుఁ బురుషుఁడును గాఁడనియు మానవప్రకృతి ననుసరించు వ్యక్తిత్వమునకు గల నియమసంబంధనముల కతీతుఁడైనవాఁడనియు నైనను ప్రజాపతీంద్రాగ్ని మాతరిశ్వానులను వివిధ నామములచేఁ దెలియఁబడువాఁడనియు గ్రహించిరి నిజముగా వేదమహర్షులు సంపాదించిన బ్రహ్మైకతత్త్వము తరువాత నొకప్పు డల్జెగ్జాండ్రియాలోని క్రైస్తవ తత్త్వవేత్తలు గాంచిరి కాని నేఁటికైనను దాము క్రైస్తవులమని చెప్పుకొను చాలమంది కీ తత్త్వము సరిగాఁ దెలియదు ౩

ఋగ్వేదములోని కొన్ని పరిణతిగాంచిన మంత్రములలోఁ బరమాత్మ వాఁడని కాని అది యనికాని చెప్పఁబడినది ప్రాచ్య పాశ్చాత్యతత్త్వశాస్త్రములకు రెంటికిని సామాన్యలక్షణమైన యేకేశ్వరభావమునకు బ్రహ్మైకవాదమునకును మధ్యమందుగల సంశయాందోళనము మొట్టమొదటిసారి తత్త్వచరిత్రములో నిచట గోచరించుచున్నది తత్త్వ

౧ ది హిమ్ ఆఫ్ క్లియాంథిస్

౨ ఔట్లైన్సు ఆఫ్ ఇండియన్ ఫిలాసఫీ పుట ౧౩

౩ మ్యాక్సుముల్లరు షడ్దర్శనములు పుటలు ౯౧ ౯౨

శాస్త్రము చెప్పు నామరూపగుణరహితమై శుద్ధమైన పరమసత్యమే ఉద్రేకావేశములు గలిగిన హృదయచలన మున్న మానవునిచే మృదుమధుర దయాసాగరుడని పూజింపబడును

ఇది తప్పనిసరియైనది మతదృష్టి సంభాషణరూపముగా నుండును జీవాత్మ పరమాత్మలకు సంబంధరూపమగును పరిణతుడైన మానవున కతీతమైన యపరిమిత వ్యక్తిగా దేవుని యూహించుట సహజము కాని యీ యనేకముతోబాటు దేవు డొకడను భావము తత్త్వశాస్త్రమున సమగ్రభావము కాదు తర్కమును దుదివఱకు లాగుకొనిపోవు తీవ్రహేతువాదుల నటుంచి మిగిలినవారి కుపాసింపదగిన దైవమూర్తి లేనిదే మతము లేదు తత్త్వవేత్తయైనను దాను జూచిన పరమసత్యమును నిర్వచింపుమన్నచో నప్పుడాతడు ఉపయోగింపవలయు శబ్దములు భావములు రూపగుణములు గలిగియుండక తప్పదు పరమసత్యమైన పరమాత్మ మనోవాగగమ్యమైన యనంతరూపమును మానవుని పరిమితశక్తులు పూర్తిగా నెన్నడును గ్రహింపజాలవని యెఱుగును అయినను నా పరమాత్మను దనకున్న యల్పశక్తితో వర్ణించుకొనక తప్పదు సర్వవస్తుసంతతిలో నంతర్యామియై సర్వాకారుడై పరిపూర్ణుడై అనంతుడైన యాతని గూర్చి తన యల్పబుద్ధికి సాధ్యమైన యల్ప భావములను మానవుడు కల్పించుకొనును ఆత్మసంతృప్తికై మానవుడు కొన్నిరూపములు గల్పన చేసికొనును రూప మనంతతత్త్వమునకు లోపమును గూర్చునుగాని రూపము లేనిదే ప్రార్థనము లేదు మూర్తిమంతుడైన దేవుడున్నాడనగా వాని నారాధించువాడు నుండుటచే నాత్మానాత్మలు భిన్నమైయుండక తప్పదు కాని సత్య' దార్థములో నీ భిన్నత్వ మేకత్వమైపోవలయును కావున మూర్తిమంతుడైన దేవుడు పూర్ణసత్యపదార్థము యొక్క యత్యుత్తమమైన చిహ్నము రూపములేనివానికి రూపమును నిర్గుణునకు గుణమును సర్వవ్యాపకునకు దేశత్వమును గల్పించితిమి పరమాత్మునొక మూర్తిగా జేసినంతనే యది పరమాత్ముని పూర్ణత్వమును దగ్గించును పరిమితమైన మనస్సుతో సంబంధముండవలెనన్నచో దేవుడు పరిపూర్ణుడుగానుండుటకు వలులేదు కాని పరిపూర్ణతలేని దేవునారాధించు టుత్తమమతము కాదు అనగా దేవుడు పరిపూర్ణుడైనచో మతములేదు దేవుడసంపూర్ణుడైనచో మతము పూర్ణఫలకారి కాదు పరిమితశక్తిగల దేవునారాధించి మనము శాంతి సౌఖ్యములను విజయ విఖ్యాతులను పొంది తుదకు మోక్షాపేక్ష నిస్సంశయముగా గలిగియుండజాలము నిజమైనమతము పరిపూర్ణుడైన దేవునిగోరును అందుచే జనసామాన్యమునకు దృప్తియగుటకు తత్త్వశాస్త్రమునకు సరిపడుటకు నా పరమసత్యమును వాడు అది యని రెండుశబ్దములతోడను సంబోధించిరి ఉపనిషత్తులలో నిటే యున్నది భగవద్గీతలోను వేదాంతసూత్రము లందును నిటేయున్నది ఇది ప్రజాభిప్రాయమున

కనుగుణముగా నెఱిఁగిచేసిన సంధి సూత్రమనికాని సామరస్యమనికాని తలఁపవసరము లేదు బ్రహ్మైకతత్త్వము ననుసరించి మహోన్నత మతారాధనవిధానమును సమర్థింప వచ్చును పూజాప్రార్థనములకు బదులు పొంగిపొరలు రోమాంచమును గలుగఁజేయు ప్రేమమయమైన ధ్యానసాధనముండగా భగవంతునకుఁ దదంశమునకు మధ్యమందుండు ప్రేమభావ ముత్తమభక్తిగాఁ బరిణమింపఁగలదు అట్టి పరభక్తియు ధ్యానమును సర్వము నావరించుచు సత్సౌందర్యములతో ననుభవింప యానందమీయఁగలదు ఇట్టి మత మనుభవజ్ఞానశూన్యులకు రసహీనముగను గల్పితముగను దోఁచవచ్చునుగాని తదితరమైన యేమత తత్త్వముగాని తత్త్వజ్ఞానము ననుసరించి నిలువఁజాలదు

భూమిపైఁ బుట్టిన సకల మత విధానములును మానవహృదయావసరమును గుర్తించినవి తానాధారపడఁగల తన కంటె సున్నతమైన యొక శక్తిని మానవుఁడు గోరి యారాధింపఁ జూచును వేదమతములోని వివిధ దశలలోఁ గల్పితులైన దేవతలు పెంపొందుచు వచ్చిన మానవుని యవసర కాంక్షల యొక్కయు మానసికాన్వేషణముల యొక్కయు హృదయ పిపాసల యొక్కయుఁ బ్రతిబింబములు కొన్ని వేళల మానవుఁడు తన ప్రార్థనముల విని తన పూజల నంగీకరించి తన కోరిక లిచ్చు దేవతలను గాంక్షించెను అట్టివారును గలరు మఱియు ప్రకృతి శక్తి మూర్తులగు దేవతలును గలరు ఈ యీ దేవత లందఱు నొకే పరమాత్మ యొక్క భిన్న రూపములని యెంతగా సమర్థించినను మానవుని యత్యుత్కృష్ట సమాలోచనము సంతృప్తి పొందలేదు దేవతల మూకయందు వెదజల్లఁబడిన వివిధ భావ కిరణములను సేకరించి పేరులేని యొక దుర్నిరీక్ష్య తేజోనిలయుఁడైన పరమేశ్వర భాస్కర భావములో లయింపఁ జేసి అశాంత్య విశ్వాసములచేఁ గొట్టుకొనుచున్న మానవ హృదయమునకుఁ దృప్తి కలుగఁజేయఁ జూచిరి వేద జిజ్ఞాస పరిపూర్ణ సత్య దర్శనమగు వఱకును దృప్తి పొందలేదు వేదమంత్రములలోఁ గల్పింపఁబడిన దేవతలను గూర్చిన మత భావపరిణామము నిటు వర్గీకరింప వచ్చును (౧) ప్రకృత్యుపాసన రూపమైన ద్యౌదేవత, (౨) ధర్మ తత్పరుఁడై తరువాత వెలసిన వరుణుఁడు (౩) జయాక్రమణ యుగమున స్వార్థముల సమకూర్చు దేవేంద్రుఁడు (౪) ఏకేశ్వరవాదుల ప్రజాపతి: (౫) పై చతుర్విధ భావముల యొక్క పరిపూర్ణతకు రూపమైన పరబ్రహ్మము ఇట్టి వర్గీకరణము సహేతుకము సహజ వికాస క్రమానుగుణమునైనది వేదమంత్రములు మాత్ర మీ భావముల నొక క్రమములోఁ జెప్పక వివిధ భావము లనేక స్థలముల మేళవించి యున్నవి కొన్నిచోటుల నొకే మంత్రమున నిన్ని భావములును గలవు వేద మంత్రములను సంకలనము చేయుటకుఁ బూర్వమే యీ భావములన్నియుఁ జక్కగాఁ బెం

పొందియున్నవనియు నాఁటి యార్యులు వీనిలోఁ గొన్నిటిని గాని యన్నిటిని గాని నమ్మి వీనికిఁ బరస్పర వైరుధ్యమున్నదని యూహించియుండరు

౫

సృష్టి తత్త్వము

సృష్టి కారణ స్వరూప సమస్యలను గూర్చి వేదద్రష్టలాలోచింపకుండ విడిచిపెట్టి యుండలేదు పరివర్తన మందుచున్న సకల వస్తుజాలమునకు మూలభూతము గనుఁ గొనుటలో ప్రాచీన గ్రీకుల వలెనే ఆర్యులును వాయుజలాదికములఁ బేర్కొనిరి సంవత్సర (కాల) శక్తిచేఁ గాని కామముచేఁ గాని ప్రజ్ఞచేఁ గాని తపస్సుచేఁ గాని జలము ప్రపంచముగా మారినదని చెప్పఁబడెను ౧ కొన్ని చోటుల జలము తమస్సు నుండి కాని వాయువునుండి కాని జనించిన దనరి ౨ ౧౦వ మండలము ౧౨౯వ మంత్రములో ననంతము నదితి స్వరూపమునైన అసత్తునుండి జగముద్భవించిన దని చెప్పఁబడినది అనంతమైన వస్తువునుండి జగచ్ఛక్తి యుద్భవించినదని యొకచోటను జగచ్ఛక్తియే యా మొదటి యనంత వస్తువున కాధార భూతమని యొక చోటను జెప్పఁబడెను ౩ ఈ సిద్ధాంతములు క్రమముగా మత సిద్ధాంతములుగా మాఱి రెండును మేళవించి సృష్టి తత్త్వ నిరయములు బయల్వెడలినవి

బహు దేవతారాధన కాలమున వరుణేంద్రాగ్ని విశ్వకర్మలు సృష్టికర్తలని వరుసగాఁ జెప్పఁబడిరి ౪ సృష్టి క్రమమునకు భిన్న విధానము లున్నవి ఒక వడ్రంగి యిల్లు కట్టినట్లే ప్రపంచమును గొందఱు దేవతలు నిర్మించిరని యున్నది ప్రపంచ నిర్మాణమునందుఁ గావలసిన కలప నిచ్చిన చెట్టేది యని ప్రశ్నమున్నది ౫ తరువాత పరబ్రహ్మమే యట్టి వృక్షము నట్టి వృక్షమునుండి భూస్స్వర లోకములు కటఁబడినవని చెప్పఁబడినది ౬ పరిణామోచితక్రమము ననుసరించికూడ జగన్నిర్మాణ విధానములు పేర్కొనఁబడినవి ౭ కొన్నివేళల దేవతలు యజ్ఞమునుండి సృష్టిని జేసిరని యున్నది ఈ భావము తరువాత దశకుఁ జెందినదై యుండనగును

---

౧ ౧౦ ౧౯౦ ౨ ౧౦ ౧౬౮ ౩ ౧౦ ౭౨౩
౪ ౭ ౮౬ ౩ ౩౨ ౮౦ ౧౦ ౮౧ ౨ ౧౦ ౭౨ ౨ ౧౦ ౧౨౧ ౧
౫ ౧౦ ౩౧ ౭ ౧౦ ౮౧ ౪ ౬ చూడు తైత్తిరీయబ్రాహ్మణమ్ ౭ ౧౦ ౧౨౭ ౧

ఏకేశ్వర వాదకాలమునాటికి దేవుడు తన స్వరూపము నుండియే జగమును సృష్టించెనా? లేక తనకు వేఱై యెల్లప్పుడు నున్న పదార్థమునుండి యీ సృష్టిని గల్పించెనా యను ప్రశ్న బయలు దేఱినది మొదటది బ్రహ్మైక వాదమునకును రెండవది ఏకేశ్వర వాదమునకును జెందును రెండును వేదమంత్రములలోఁ గలవు దశమండలమున ౧౨౧ వ బుక్కులో శాశ్వతస్థితి గలిగిన పదార్థమునుండి జగమును దేవుఁడు సృజించినాఁడని వర్ణింపబడినది విశ్వమంతయు నిండియుండిన జలమునుండి హిరణ్యగర్భుఁడు మొదట బయల్వెడలి రూప రహితమైన యొక ప్రళయ స్థితినుండి యందమైన యీ జగమును గల్పించెను ౧ కాని యీ హిరణ్య గర్భుఁడం దుండి యెట్లు వచ్చెనని ప్రశ్నింపఁబడెను ఏ పద్ధతి నే శక్తి నుండి యాతఁడు జనించెను? ఆదిని జలమును సృజించిన వాఁడెవఁడు? మనువు హరివంశము పురాణములు మూలప్రళయమును దేవుఁడే కల్పించె ననిరి తన సంకల్పముచే నా జలప్రళయమును గల్పించి యందొక సువర్ణమయ బీజము నుంచి యందుండి తానే బ్రహ్మరూపమున జనించెనని చెప్పఁబడినది నేనే పరబ్రహ్మముయొక్క యింకొక రూపమైన హిరణ్యగర్భుఁడును ౨ దీనివలన శాశ్వతములైయున్న రెండువస్తువుల నొకే పరబ్రహ్మ మాధారముగా గలిగియుండెనని తేలుచున్నది

ఈ సిద్ధాంతమే పిమ్మటిదైన నాసదీయ మంత్రము దీని నిటు మ్యాక్సు ముల్లరు భాషాంతరీకరించినాఁడు

అప్పుడు సదసత్పదార్థములు రెండును లేవు భూలోక స్వర్లోకములును లేవు ఇఁక నేది దేని యందున్నది? జలము గంభీరమైన తావున నున్నదా?

అచ్చట మరణము లేదు అందుచే నమర్త్యత్వము లేదు దివారాత్రములు లేని కాంతియే ఒక్క పరమాత్మయే నిశ్చలుఁడై యున్నాఁడు మఱేదియును లేదు

అంధతమసమున్నది, మొట్టమొదట నంతయు నొక సముద్రమే కాంతిలేదు ఆచ్ఛాదితమై యొక యండమున్నది తపస్సుచే నందుండి యద్వితీయుఁడు జనించినాఁడు

ఆరంభమున నా పరబ్రహ్మ దయాహేతుఁడైనాఁడు మనస్సులో నది బీజ రూపమున నున్నది కవులు జ్ఞానదృష్టిచే దానినిఁ దమ హృదయములలోఁ గనుఁగొని వ్యక్తావ్యక్త సంబంధము నెఱింగిరి

౧ పోల్చు మనువు ౧౫౮ మైత్రి ఉపనిషత్తు ౫ ౨
౨ మనువు ౫ ౯

ఆ పరబ్రహ్మము పై నున్నదా క్రింది నున్నదా? యు వారి జ్ఞానకిరణమును బ్రసరించినారు బీజమును ధరించినవారు శక్తులున్నవి ఆత్మశక్తి క్రిందను లంకల్పము పైనను గలదు

ఈ సృష్టి యెచటనుండి పుట్టినదో యెవ రెఱుగుదురు? ఇచట నెవరు వక్కాణించిరి?

ఈ సృష్టికి దరువాత దేవతలు వచ్చిరి ఇక సృష్టి యెచటనుండి వచ్చినదో ఎవరికి దెలియును?

ఎవనినుండి యీ సృష్టి జనించనదో లేం యా ఆదివ్యక్తి దానిని జేసెనో లేదో ఊర్ధ్వలోకముల కగ్రలోకమైన దానియందుండు బ్రహ్మర్షి కీరహస్యము తెలియవచ్చును దెలియకి పోవచ్చును ౧

ఈ ఋక్కునందు సృష్టినిగూర్చి పరిణతినందిన సిద్ధాంతమును గమనించినాము మొదట సదసత్తులు రెండునులేవు సత్పదార్థము వ్యక్తరూపమున లేదు అందుచే నవ్యక్త మసత్పదార్థమని చెప్పరాదు ఎలన దానినుండి వ్యకమంతయు వచ్చినది ఋక్కు లోని మొదటివాక్యమువలన మనము నిర్మించుకొనిన ప్రమాణము లసంగతములని తెలియు చు న్నది సర్వస్వమునకి వెనుకనున్న అవ్యక్తసత్యమును సత్పదార్థమనికాని యసత్తనికాని చెప్పరాదు ఒకడేయైన యాదిపురుషుడు దూపిరిలేని ఏశ్వాసమొనర్చినాడు ౨ వాని కంటె నితరమేమియును లేదు సూర్య చంద్ర నక్షత్రాకాశములతో గూడిన సృష్టికంటె ప్రథమకారణమైన యాతడు పూర్వుడు ఆతడు దేశ కాల యుగ మరణ జనన మోక్షాతీతుడు వాడున్నాడనియేకాని వాని స్వరూపమెట్టిదో చెప్పజాలము ఇదియే సర్వసృష్టికిబూర్వతమమైన ప్రథమస్థితి అట్టి యవ్యక్తసద్వస్తువునందు మొట్టమొదట నే నను భావము కలిగినది నే నను భావమును నేనుకా దను భావముండక తప్పదు ఎ అను వాడు బి కాదన్నట్లు అందుచే సత్తున కసత్తు వ్యక్తమున కవ్యక్తము తర్కములో ఆత్మ కనాత్మయను నీ ద్వందము మొదటనున్న పూర్ణత్వమునుండి వచ్చినది కారణము తపస్సు అనగా ప్రయత్నమను నావిష్కృతి పూర్ణత్వమవ్యక్తమైన విధానము ఈ తపమువలన వ్యక్తమువ్యక్తము— నేను—నేను కానిది ఆత్మ—అనాత్మ పురుషుడు ప్రకృతి

---

౧ ౧౦ ౧౨౯ చూడు మ్యాక్సు ముల్లర్ షడ్దర్శనములు పుటలు ౬౫ ౬౬
చూడు శతపథబ్రాహ్మణమ్ ౩ ౩ ౧

౨ పోల్చు ఆరిస్టోటిల్ చెప్పిన అచలుడై చలింపజేయువాడు

వచ్చినవి ఈ రెంటి యన్యోన్య సంపర్క సంజాతమే తక్కిన సృష్టి సృష్టికర్త కిట్టి క్రియా పరత్వము కలుగుటకుఁ గారణము కామము కామము అహంకారకారణము ఋషిసృష్టికు బీజము మనసో రేతః కామమే పరిణామరహస్యము వృద్ధికి మూలము ప్రకృతి సామీప్య ముచేఁ బురుషునకుఁ గోరిక లుదయించినవి కామ మాలోచనకంటె నెదికమైనది ౧ బుద్ధి సంచలనము లోపముల జూచుట దానిని పూరించుటకు యత్నించుట కామములోనున్నది వ్యక్తావ్యక్త బాంధవ్యములను గలుగఁజేయునదదియే ఎన్నఁడు పుటుక అద్వితీయమైన శాశ్వతమైన వస్తువు అహంకారముగల బ్రహ్మయై పదార్థము ప్రకృతి అహాత్మ యెదురుగాఁ గాంచనది అహంకారముగల బ్రహ్మకుఁ గామము ప్రధాన లక్షణము కో వేద యను వాక్యము ఎవఁడెఱుగు ననునది సృష్టి రహస్యమును జెప్పుచున్నది తరువాత వచ్చిన తత్త్వజ్ఞులు దీనినే మాయ యని పలికినారు పురుషుని ప్రకృతిని మాత్రమే చెప్పి యాగిపోవు ఋక్కులు కొన్నియున్నవి విశ్వకర్మను సంబోధించిన ఋక్కు నందు (౧౦–౮౨–౫–౬) జలమయ విశ్వసాగరములో నాది జగద్బీజమున్నదని చెప్పఁ బడెను ప్రళయ జలరాశియందు సృష్టి యొక్క అంతరూపమున నున్నది సర్వసృష్టికర్త యైన విశ్వకర్మ ప్రధముఁడై యందుదయించెను ఈ యాది జలరాశి ౧ గ్రీక్కులు ప్రళయ మనిరి జనిసిస్ గ్రంథములో దానినే రూపములేని యవస్థయు నందనంత సంకల్పము బీజరూపమున నున్నదనియు ననిరి ౨ కామము సంకల్పము ఆత్మజ్ఞానము మనస్సు వాక్కు నివి యా యనంతజ్ఞాననిధి లక్షణములు అతఁడే జలరాశిపై సంచారరూపమునఁ దపించుచున్న పరమేశ్వరుఁడు అనంతశాయియైన నారాయణుఁడు జెనిసిస్ గ్రంధముచెప్పిన దేవుఁడితఁడే యిట్లు చెప్పెను జగముండవలెను, జగముండెను ఈ లోకములన్నిటిని పుట్టించెదనని తలఁచెను వెంటనే అన్నియు జలము వాయువు మున్నగునవి పుట్టెను నాసదీయసూక్త మీ ద్వంద్వము నేకేశ్వరత్వములో సమన్వయించినది ప్రకృతి పురుష లొకే యవ్యక్త బ్రహ్మపదార్థము రూపములని చెప్పనది అవ్యక్తబ్రహ్మమాత్మయుఁగా

---

౧ గ్రీక్కుల ప్రాచీనగాథ — మన కామ మువంటి నరివడు ప్రేమా దైవము ఇరాస్ జగమును సృజించెనని చెప్పుచున్నది ప్లేటో తన సింపోజియమ్‌లో నిట్లు మడివి నాఁడు ఇరాస్‌నకు జనకులు లేరు వానికిఁ దల్లిదండ్రులున్నారని పండితులుకాని పామ రులుకాని చెప్పియుండలేదు ఆరిస్టోటల్ దేవుఁడు కామవస్తువుగాఁ జరించునని చెప్పినాఁడు

౨ పోల్చు జెనిసిస్ జలరాశిపై నంతయు నంధకారమే జలముపై భగవంతుఁడు విహరించుచున్నాఁడు (౧ ౨)

చూడు రా వే భా ౧౦ ౧౨౧ ౧౦ ౯౨

దనాత్మయును గాదు అహంకారమునుగాదు ఉదభావమునుగాదు, అది రెంటికి నతీతమైనది దీంలో ద్వంద్వమంతర్లీనము మనమాటలలోఁ జెప్పకొనినచో నా సదీయసూక్తము చెప్పిన సృష్టివిధానములో నీ వరీకరణముగలదు (౧) పూర్ణమైన అవ్యక్తము (౨) నేను నే నని తెలిసకొను సహంజ్ఞానము (౩) నేనుకానిది నిర్ణయించిన యనాత్మ పదార్థము దీనినిబట్టి యవ్యక్త మొక్క మువాూర్తము నవ్యకమైనదని యర్థముకాదు భాషాతర్కములలో నీ దశలున్నవి కాని నిజముగా లేవు నేను నేను గానిది అవిభాజ్యములు అందుచే ఇం దాత్మానాత్మలకు ముందు వెనుకలు లేవు అవ్యక్త మొకప్పుడే తపముచేసి యుండవలెను కాలాతీతమైన పూర్ణావ్యక్త బ్రహ్మము సృష్టిపరంపరగా నిత్యము ప్రదర్శింపఁబడుచునేయున్నది సర్వవస్తు సత్యమైనయటి బ్రహ్మమాత్మజ్ఞాన పరిపూర్ణానుభవము పొందువఱకట్లే జరుగుచుండును అందుచే సృష్టి యెల్లప్పుడును విశ్రాంతి విరామములు లేనిదే నాసదీయసూక్తము సృష్టియెటావిష్కృత మైనదో చెప్పినదికాని యెచటి నుండి యనుదానిని చెప్పలేదు సృష్టిస్థితిస్వరూపముల నది ప్రకటించినది ౧

ఋగ్వేదసూత్రములలో నెచటను బ్రపంచము భ్రాంతి అసత్యమను భావమున కాధారములులేవని మనకుఁ దెలియుచున్నది ప్రపంచ మొకనిష్ప్రయోజనమైన స్వప్నము వంటిదికాదు అది దైవశక్తిప్రదర్శనము మాయ శబ్ద మెచట వాడఁబడినను శక్తి బలము నను నర్థములోనే వాడఁబడినది ఇంద్రుఁడు తనమాయచే వేగముగా ననేకరూపములు దాల్చును ౨ కాని కొన్ని వేళల మాయనుండి వచ్చినశబములు మాయినః మాయావంత రాక్షసుల గుణములనుజెప్పట కుపయోగింపఁబడినవి ౩ మాయ శబము భ్రాంతి లేక అసత్య ప్రదర్శన మను నర్థములోను వాడఁబడినది ౪ ఋగ్వేదము యొక్క తత్త్వము నిరాడంబరమైన అస్తిత్వవాదము తరువాత భారతీయ విజ్ఞానవేత్తలైదు భూతములను ఆకాశము వాయువు అగ్ని జలము భూమియని పేర్కొనిరి కాని ఋగ్వేద మొక్క జలమునే చెప్పినది జలమే మూలపదార్థము ఇందుండి వివిధ పదార్థములు క్రమముగా నుత్పన్నములైనవి

---

౧ పోల్చు ప్లేటో వ్రాసిన టిమాయుస్ గ్రంథములోని భావము చూడు ఫాసెట్ పండితుఁడు తన గ్రంథములలో వ్రాసిన భావములు

౨ ౬ ౪౭ ౧౮

౩ ౫ ౨ ౬ ౬ ౧ ౩ ౧ ౩౬ ౪ ౭ ౪౯ ౨ ౭ ౯౮ ౫

౪ ౧౦ ౫౪ ౧

మనము చదివిన మంత్రములలోనిభావము మొదటనున్నది శూన్యమనియు నందుండి జగముపుటినదనియుఁ దలఁచుట పొరబాటు ప్రథమస్థితి శూన్యముకాదు ఊపిరితోకుఁడ ఎశ్వాసముచేయుచున్న యొక అవ్యక్తశక్తి యున్నదని మంత్రము చెప్పినది సర్వసృష్టికాధార భూతమైన పరమసత్యమునుగూర్చి శూన్యార్థము స్ఫురించునట్లుగాఁ జెప్పుట వేదఋషుల కభ్యాసమైనది అవినాభావసంబంధముగల ఆత్మానాత్మద్వంద్వము సృష్టి పూర్వమున్న అవ్యక్తమునకు లక్షణముకాదు లది రెంటికి నతీతము అనాత్మయనఁగా నిప్పుడున్న జగద్రూప మప్పుడు స్పష్టముగాలేదని యర్థము (౧౦ ౭౨) మంత్రములో వ్యక్త మవ్యక్త మునుండి వచ్చిన దని యున్నది దీనిలో నవ్యక్తమనఁగా శూన్యముకాదు అందుచేఁ దరువాత సాంఖ్యశాస్త్రముగాఁ బ్రబలిన ప్రకృతితత్త్వమున కీ నాసదీయసూక్త యారంభ వాక్యము ను నిరియమును మే మంగీకరింపము ౧

కొన్నివేళల సృష్టి యొక మూలపదార్థమునుండి చేయంబడినటు చెప్పఁబడినది పురుషసూక్తమందు సృష్టిచేయు నధికారులు దేవతలనియు విరాట్పురుషుని శరీరమే సృష్టికి వలయు సామగ్రి నిచ్చెననియుఁ జెప్పఁబడినది ౨ ఈ సృష్టి నిర్మాణ మొక యజ్ఞమనియు నందు విరాట్పురుషుఁడే పశువనియు వర్ణించిరి భూతభవిష్యత్తులందలి జగత్తంతయు విరాట్పురుషరూపమే ౩ ప్రకృతి దేవతోపాసనము పరిణామమందిన హద్దులు మీఱును భారతీయుని యూహాశక్తి యా పురుషదేహమునకు బ్రహ్మాండములైన యవయవముల నిచ్చెను కవి తన ప్రజ్ఞావిశేషముచే సృష్టిని దేవుని సమన్వయించిన యొక దివ్యరూపము నూహించి కల్పించినాఁడు ఒకే అవ్యక్తబ్రహ్మమును జెప్పినసూక్తమునకు నీ సూక్తమునకును విరోధము లేదు మొదటిదాని ననుసరించియుఁ బురుషప్రకృత్యాత్మకమైన జగమంతయు నవ్యక్త బ్రహ్మముయొక్క ఆత్మావిష్కరణముచే వచ్చినది భావముమాత్ర మసంస్కృతమైన కథలోఁ జెప్పఁబడినది ప్రథమావ్యక్తబ్రహ్మము క్రియాశక్తిరూపుఁడైన దేవునిగా మాఱినాఁడు పురుషునుండి విరాట్టు విరాట్టునుండి పురుషుఁడు పుట్టిరి అనగాఁ బురుషుఁడు పుట్టిన నాఁడు పుట్టించనవాఁడు గూడ నైనాఁడు అతఁ డవ్యక్తబ్రహ్మము — అహంకారాన్విత విరాట్పురుషుఁడు

౧ చూడు మెక్డనల్ వేదిక్ రీడర్ పుట ౨౦౭

కొందఱు వేదకాలవిజ్ఞానవేత్తలు—ఆత్మకాని అనాత్మకాని ప్రథమకారణమని చెప్పిరి (౧౦ ౧౨౯ ౧ ౧౦ ౭౨ ౨) తర్కమందు వీరివలననే కార్యము కారణమందున్నదను సత్కార్యవాదము కారణమందుఁగార్యములేదను అసత్కార్యవాదము బయల్వెడలినవి

౨ ౧౦ ౯౦ ౩ ౧౦ ౯౦ ౨

మతము

ప్రకృతిదృశ్యములనుజూచి వానికిని మూర్తిమంతము లొనర్చిన విధానము ప్రథమ దశలో నెట్లు జరిగెనో చూచియుంటిమి. ప్రకృతిదృశ్యములను దేవతలుగాఁ జేయుకల్పనము మతవిధానానుష్ఠానములపైఁ గొంత జుగుప్సాప్రభావము చూపినది. మానవుల ప్రమాణముల ననుసరించిన నీతిభావములను రాగద్వేషములను కలిగిన దేవతాసమూహముచే జగము నిండిపోయినది. చాలమంది దేవతలు పూర్తిగా మానవత్వమును గూడఁ బొందకుండ సహజస్థితిలో నుండిపోయిరి. ఇంద్రుఁడు జలమేఘసంజాతుఁడు కొన్నివేళలందుఁ బిడుగుతోఁ బాటాకసము నుండి వచ్చుచుండు. బూమ్‌ఫీలు చెప్పినట్లు వేదములందలి దేవతలు అసంపూర్ణమూర్తులు. మానవత్వ మందిన దేవతలైనను పూర్తిగా మూర్తిమంతులుకారు. మనుజులవలెనే వారును గర్వముగానుండగలవారు. ఒకశరీరము తీవ్రరాగద్వేషములు సొగసైన చర్మము పొడుగై గౌరవప్రదమైన గడము దేవతామూర్తిలక్షణములు గలిగి వారు మృష్టాన్నములు మెక్కి త్రాగి సుఖించి యుద్ధములు చేయుదురు. వారిలో అగ్ని బృహస్పతి మున్నగు పురోహిత దేవతలు గలరు. ఇంద్రమిత్రులవంటి యుద్ధవీరులు గలరు. మనుష్యులకు రుచికరమైనదే వారికిష్టమైన భోజనము. పాలు పెరుగు నెయ్యి క్షీరాన్నము మున్నగునవి. సోమరసము వారికిఁ బ్రియమైన పానీయము. మనుష్యుల సహజలోపమైన స్తోత్రప్రియత్వము వారికి గలదు. కొన్ని సమయములలో వారత్యంతాత్మసంతాపరవశులై భక్తులకుఁ దామేమి వరము లీయవలయునని చర్చింతురు. ఆవులనిత్తునా? అశ్వములనా? మనకు వీఁడెన్నఁడైన సోమరస మిచ్చినాఁడా? ౧ దేవతల భావములో హృదయపూర్వకమైన ప్రార్థనకంటె విలువైన బలిసమర్పణమే ఘనతరమైనది. మానవదేవతాసంబంధము పరస్పరదానప్రతిదానములే.

ప్రకృతిశక్తులయుపాసనమునకుఁ బరిణమ్ము మానవతుల్యదేవతామూర్తులుగాఁ గల్పించుట వారిని నీచలక్షణోపేతులనుగాఁ జేయుటయే. ఒక ఝంఝామారుతమును బూజించుటలో నైతికము పెదదోషములేదు. ఎదురుపడి మంచివానిని దుర్మార్గుని సమాన క్రౌర్యముతోడనే చంపవచ్చును. ఎడుగునకు బుద్ధి వివేకము వ్యక్తిత్వము కల్పింప నవసరములేదు. మానవదైవలక్షణములను వానికిఁ గల్పించితిమా సమస్య లెక్కువగును. నీతినియమములులేని యొకానొకశక్తిని నీవారాధించుచున్నావని యంగీకరింపవలెను, ఏలన

౧ ఓలెన్‌బెర్గు — ఏన్షెంటు ఇండియా పుట ౭౧

ఎదుగు నాశనము చేయును లేదా, దేవతకు వచ్చిన కోపమందువా? కోపకారణములను గల్పింపవలెను అట్టి కల్పితకారణము లెంత యోగ్యములైయుండునో చెప్పనక్కఱలేదు మూర్తిమంతుఁడైన దేవుడు స్వేచ్ఛాస్వభావుఁడు క్రూరుఁడు నగును ౧

ఈ భావము ననుసరించి వేదములందలి ప్రకృతిశక్త్యుపాసనము హృదయపూర్వకమైనదికాదు లాభకరమైనదని వారు తలంచిరి మన నిత్యజీవితములోఁ బ్రమాదకరులైన దేవతలకు భయపడుదుము సహాయకారులై ఉపకారులగువారిని బూజింతుము ఇంద్రుని వర్షసమృద్ధి నిమ్మని ప్రార్థించి శిలావర్షము కురిపింపవలదని వేడుదుము గ్రీష్మప్రతాపము చూపి అనావృష్టి దోషములు క్షామములు కలుగఁజేయకుండ మృదూష్ణము నిమ్మని సూర్యుని ప్రార్థింతుము దేవతల నారాధించుటవలన సకలైశ్వర్యములు గలిగి ఇహలోక సుఖములు లభించును గుణసామర్థ్యముల ననుసరించి దేవతలకు వర్గవిభాగమున్నది కావునఁ గొన్నివర్గములవారి నారాధింపవలెను ౨ వారికర్పింపఁబడిన ప్రార్థనములు వినుగు పుట్టించునంత సులభములుగా నున్నవి ౩ దేవతలు నీతికంటె బలము సౌజన్యము కంటెఁ బ్రతాపము నెక్కువగాఁ గలిగినవారు ప్రజల నైతికదృష్టి కట్టిమతారాధన మెక్కువ తృప్తికరముగాదు ఐనప్పటికిని వేదకాలపు టాచార్యులకు సముచిత నైతికదృష్టికలదని యిహలోక ప్రయోజన సిద్ధికై తఱచు దేవతారాధనము చేయుచున్న దినములలోనైనను సత్ప్రవర్తనముగలవారిని రక్షించి దుష్టులను దేవతలు శిక్షింతురను భావము విశేషముగా వ్యాప్తిచేయుటచే ఋజువగుచున్నది మానవుని పరమ లక్ష్యమైన పరమాత్మ సారూప్యము ముఖ్యమని గుర్తింపబడినది ౪ అనేక దేవతారాధనము భక్తుల నేకేశ్వరపాద సాన్నిధ్యముఁ జేర్చు నని విశ్వసించిరి ౫

క్రతుకలాపము తప్పనిసరిగా వచ్చినది ఒక దేవునియందు మనకు గాఢమైన భక్తి విశ్వాసములున్నటు, మనకుఁ గల సర్వము నాతనికి సమర్పణము చేసినప్పుడే ఋజువగును మనము ప్రార్థించి సమర్పణ చేయుదుము క్రతుకలాపము విశేష వ్యాప్తి చెందినప్పు డైనను బాహ్య పదార్థ సమర్పణముకంటె నాత్మార్పణము ఘనమను భావమునకుఁ బ్రాధాన్యమీయఁబడెను దేవేంద్రునకు దధి మధుఘృతములకంటె నెక్కువ రుచికర

---

౧ గిల్బర్టు ముర్రే — ఫోర్ స్టేజెస్ ఆఫ్ గ్రీకు రిలిజియన్ పుట ౮౮

౨ ౧౦ ౪౭ ౧ ౪ ౩.౨ ౪ ౨ ౧ ౧౬ ౭ ౫౯ ౭.౨౪ ౬ ౯ ౬.౭,౧౬

౩ ౧౦ ౪.౨ ౪

౪ రా వే భా ౧౦ ౮ ౮ ౧౫ ౧ ౧.౨౫ ౫ ౧౦ ౧౦౭.౨ ౫ ౧.౨౪ ౦

భా శా 6

మైన స్తోత్రామృతము నిమ్ము ౧ సర్వకర్మలందు శ్రద్ధ ప్రధానమైనది ౨ వరుణుఁడు తనకుఁ బ్రార్థనము లిచ్చువారి హృదంతరాళములలోఁ యుద్దేశములను బరిశీలించు దేవుఁడు క్రమముగా మనుజ స్వభావము ననుసరించి, దేవతలకు మృష్టాన్నమే ప్రీతికరమైన భోజనమని ఎరయించిరి ౩

నవ పశుయజ్ఞమును గూర్చి విశేష చర్చ జరిగినది ఒక శునశ్శేపు నుదాహరణమును బట్టి వేదములు నర పశు యాగములను బ్రోత్సహించెనని తలఁపరాదు అశ్వమేధ యాగములున్నవి కాని యిట్టి యాగములను గూర్చి వేదములలోనే విమర్శనములు గలవు సామవేదము చెప్పినది ఓ దేవతలారా! మీకు మేము దేనిని బలి యిచ్చుట లేదు మే మేజంతువును వధింపము కేవల మంత్ర పఠనము చేతనే మేము యజ్ఞమును నెరవేర్చు చున్నాము ౪ ఈ విప్లవవాదము నుపనిషత్తులు తరువాత బౌద్ధులు జైనులు స్వీకరించి పశు వధను గర్హించిరి

క్రతువులు వేదమతములో ద్వితీయదశకుఁ జెందినవి ప్రథమదశలోఁ బ్రార్థనమే ముఖ్యము పరాశరస్మృతి ననుసరించి మనకు కృతయుగమునఁ దపస్సు త్రేతాయుగమున యజ్ఞములు ద్వాపరమునఁ బూజ కలియుగమున స్మరణస్తోత్రములు నున్నవి విష్ణుపురాణము యాగవిధాన సూత్రములు త్రేతాయుగమునఁ ౫ గల్పింపఁబడినవని చెప్పిన భావము పరాశరస్మృతికి సరిపోవుచున్నది మనము యుగవిభాగము నంగీకరింపక పోవచ్చును కాని తపమునుండి యజ్ఞమునకు యజ్ఞమునుండి పూజకుఁ బూజనుండి ప్రార్థనమునకుఁ గ్రమపరిణామమందిన మతానుష్ఠానదశలు సత్యమని మనమంగీకరింపవచ్చును

---

౧ ౨ ౨౪ ౨౦ ౬ ౦౫౪౯ ౨ ౦౫౫ ౫ ౦ ౦౩౩ ౫ ౦ ౦౦౪ ౬

౩ హారిసన్ పండితుడు తన స్టేజెస్ ఆఫ్ గ్రీషియన్ లైఫ్ అను గ్రంథమున (పుటలు ౮౭ ౮౮) నిటు వ్రాసెను హెూమరు ప్రకారము కర్మకాండ స్వల్పము సులభమును మొదట ధాన్యమును బలి ప్రార్థనము చేసి ఒక పశువును గాల్చి కొంచెము రుచి చూచి మిగిలిన దాని నగ్నిలో దేవుని కాహుతి చేయుదురు తరువాత మాంసము సమృద్ధియైన సురాపానముతో సంతర్పణము చేయుదురు

౪ భరతవర్షమున నగ్నియే క్రతువులన్నిటికి బ్రధానదేవత ప్రాచీన గ్రీసుదేశ మిట్లే అగ్ని నారాధించినది అగ్ని భూమినుండి సమర్పితాహారమును దేవలోకములోనున్న దేవతలకుఁ గొనిపోవును ఇది కేవల భారతీయాచారమే కాదు

౫ ౧౬ ౨ చూడు పురూరవుని కథ

౬ రాశిభా ౧౬ ౨౪ ౨ ౩ ౬ ౭౭౧ ౨౯ ౨

వేదమతము విగ్రహారాధనరూపము దాల్చలేదని తెలియుచున్నది దేవతల కపుడు దేవాలయములు లేవు మధ్యవర్తుల యవసరములేకుండ మనుజులప్పుడు దేవునితో స్వతంత్ర సంబంధమును బెట్టుకొనిరి దేవత లుపాసకులకు మిత్రులుగాఁ జూడఁబడిరి ఆకాశ పిత భూ మాత అగ్నిసోదరుఁడు మున్నగుశబ్దములు వ్యర్థములుగావు చాల సన్నిహిత సంబంధము మానవదేవతలమధ్య మందున్నది మతము జీవితమును గాంతివంత మొనర్చెను దైవముమీఁద నాధారపడి యాతనిపైఁ దమభారమును బూర్తిగా నుంచిరి సామాన్యజీవితా వసరములకుఁ వారు దేవునే ప్రార్థించిరి మాకుఁ బ్రతిదినము భోజనము దయచేయు మను తత్త్వము వేదకాలపు టార్యుని నిశ్చయభావమే నిత్యజీవితమున జీవయాత్రలో వలయు నవసరములను దేవుఁడే తప్పక యిచ్చునని వారు నిశ్చల విశ్వాసముతో నమ్మిరి మేమిది వఱకుఁ జెప్పినట్లే వరుణారాధనమందు వేదములో నత్యుత్తమమైన యేకేశ్వరారాధనమునకు వలయు నంశములన్నియుఁ గలవు భక్తియనఁగాఁ బరమేశ్వరునియందు విశ్వాసము ప్రేమ సర్వస్వమాతని సేవకై వినియోగించుట అంతరంగిక ధ్యానముచే మోక్షము గాంచుట యైనచో నివన్నియు వేదమునందలి వరుణారాధనమునందుఁ గలవు

(౧౦—౧౪, ౧ —౧౮) ఋక్కులలో చచ్చి స్వర్గమునమన్న పితృదేవతలకుఁ బ్రార్థనములుగలవు వేదమంత్రములలో నితరదేవతలతోఁబాటు వీరు నారాధింపఁబడిరి ౧ యజ్ఞములందు సమర్పింపఁబడిన హవిర్భాగములను దీసికొనుటకు వారు స్వయముగా సూక్ష్మరూపములతో వచ్చుచుండుటగలదు పితృదేవతారాధనము సాంఘిక సంప్రదాయమును సూచించుచున్నది కాని వేదవిజ్ఞానవేత్తలు ఋగ్వేదమునందుఁ బితృదేవతలకు సమర్పించు మానసికాబ్దికాదికర్మలు లేవందురు ౨

వేదమతమును గూర్చి తఱచుగా వినఁబడు విమర్శనములలో నాఁడు పాపభీతి లేదని చెప్పుచున్నారు ఇది దోషమైన భావము వేదములందుఁ బాప మనఁగా దేవతా విరోధమే ౩ పాపమును గూర్చిన వేదభావము హీబ్రూ సిద్ధాంతము వంటిదే దేవుని సంకల్పమే సకల నీతికిఁ బ్రమాణము మానవుని దోష మతని సహజ లోపమే దేవుని యాజ్ఞల నతిక్రమించినపుడు మనము పాపము చేయుచుంటిమి

దేవతలు జగద్ధర్మ శాసనమైన ఋత మును నిలఁబెట్టుచుందురు వారు దుష్ట శిక్షణమును శిష్టరక్షణమును జేయుదురు పాప మనఁగాఁ గేవల నిత్య విధినియమముల

౧ ౧౦ ౧౫ ౨ బిహారిలాల్ వేదములు పుట ౧౦౧

౩ ౭ ౮౬ ౬ చూడు ౭ ౮౭ ౫ ౬

మానుటేకాదు కర్మసంబంధమైన పాపములు నీతిసంబంధమైన పాపములు గలవు ౧ పాపచింతనుండియే ప్రాయశ్చిత్త కర్మలు గలవు ముఖ్యముగా వరుణారాధన విధానమునందుఁ గలపాపము పాపమును క్షమించుట నేఁటి క్రైస్తవుల భావములను స్ఫురణకుఁ దెచ్చుచున్నవి

మొత్తముమీఁద, ఋగ్వేదమునందు దేవతలు ధర్మ సంరక్షులుగా నూహింపఁబడిరి కాని కొందఱు దేవతలు మాత్రము దుర్వారమైన అహంభావ పూరితులై యినుమడింపఁబడిన మనుజ లక్షణములే గల్గి యుండిరి ఈ లోపమును జూచిన ఋషులును లేక పోలేదు ఒక ఋక్కు దేవతలు మనుష్యుల వలెనే స్వార్థోపహతులని చెప్పుచున్నది ౨ వేద సంబంధమైన దేవతారాధనము క్రమముగా క్షీణించుటకుఁ గారణము దేవతలను గూర్చిన లఘు భావకల్పనమే లేకున్న దేవతల స్మరింపకుండ సదారాశయములు గలిగి పరోపకార ప్రవర్తనమును శ్లాఘించు నొక ఋక్కునకు వేఱర్థ మేమియును లేదు ౩ పరిశుద్ధమైన ధర్మమును గాపాడుటకు దేవతల శక్తి చాల నల్పమైన దయ్యెను మత సంబంధము లేకుండఁ జెప్పబడిన బౌద్ధుల స్వతంత్ర నీతివిధాన మిచట సూచింపఁబడినది

౧౦
నీతి తత్త్వము

ఋగ్వేదమందలి నీతి విషయమై ఋత ' భావము చాల ముఖ్యమైనది భారతీయ విజ్ఞానము నందొక విశిష్ట లక్షణమైన కర్మ సిద్ధాంతమీ ఋత ' భావమునుండియే పరిణతి నందినది ఈ సూత్రము మనుష్యులు దేవతలు నందరాచరింపవలసిన విశ్వవ్యాప్తమైన నియమము ప్రపంచమున నొక నియమమున్నచో నది నిత్యజీవితములో వర్తింపవలెను ఏ కారణముచేతనైన నట్టి కర్మఫలము లీ లోకమున ఫలింపకపోయినను నింకొకచోనైనను దప్పవు ఎచట నియమమున్నదో యచట నవినీతి సాంకర్యము నుండినను దాత్కాలికములు దుర్మారుల విజయము నిత్యము కాదు సజ్జనుల పరాజయము భయకారణము కాదు

---

౧ ౨౩ ౨౨ ౦ ౮౩ ౨ ౯ ౧౧౩ ౩ ౧౦ ౧౧౬

ఋతము నీతికిఁ బ్రమాణమును సమకూర్చునది అది సర్వవస్తుసారము, సర్వ వస్తుసత్యము అనృతము లేక అపక్రమము సత్యమునకు విరుద్ధము ౧ సత్యక్రమ సర్వరూపమైన ఋతము ననుసరించువారు సత్పురుషులు ఋజువర్తనమొక వ్రతమని చెప్పఁబడినది ఇట్టి వ్రతానుష్ఠానమే ఋతాభిమానులకు సన్మార్గము ౨ త్రికరణశుద్ధి సత్పురుషలక్షణము, వేదములు చెప్పిన సజ్జనుఁడు తన నియమములనుండి చలింపఁడు ఋతానుసారియగు వానికిఁ పరిపూర్ణధర్మాభిప్రాయుఁడైన వరుణుఁడు ధృతవ్రతుఁడని చెప్పఁబడెను కర్మాకాండకుఁ బ్రాముఖ్యమేర్పడిన వెనుక ఋతమనఁగా యజ్ఞమని భావింపఁబడెను

ఆదర్శజీవమును గూర్చి సామాన్య ధర్మప్రవచన మొనర్చి తరువార ఋక్కులు వివరములను బేర్కొనెను దేవతలకుఁ బ్రార్థనము లర్పింపవలెను కర్మలొనర్పవలెను ౩ మానవులకు దేవతలకు నత్యంత సన్నిహిత సంబంధమున్నది దేవుఁడు సాక్షిగా మానవుఁడు జీవింపవలెను దేవతలకు సేవయేకాక మనుష్యులకును జేయవలసిన సేవావిధు లున్నవి ౪ సర్వజీవుల యెడఁ గరుణ్యము భూతతృప్తి చేయుట ముఖ్యధర్మములు దానపరుఁడైనవాని ధనమెన్నఁడును దఱుగదు ధనికునిహృదయ మన్నములేక మాడుచున్న దరిద్రునిఁజూచి కారిన్య మొందును ఎవఁడన్న మన్నాతురులకుఁ బెట్టక ముందుఁ దానే తిని యానందించునో యతని కాత్మశాంతి దుర్లభము ౫ ' క్షుద్రదేవతోపాసన మంత్రాదికము మోసము వ్యభిచారము ఘోరపాపములని ఖండింపఁబడెను ౬ జూదము నిరసింపఁబడెను యోగ్యతయనఁగా దేవునిశాసన మనుసరించి బ్రతుకుచు మానవునికిఁ గృపజూపుటయే దైవశాసనము నతిక్రమించుటే వ్యసనము మమ్ముఁ బ్రేమించువాని యెడఁ బాపమాచరించినందుకు మిత్రద్రోహమునకు మా యిరుగుపొరుగున నివసించు వారి కొనర్చిన దోషములకు నింక నితరులకు మే మొనర్చిన యపరాధములకు మమ్ము మన్నించి "హే భగవాన్, మా పాపముల నుపశమింపఁ జేయుము ౭ " కొందఱు దేవత లెన్ని పూజ లర్పించినను ధర్మపథమునుండి యపమారమును బట్టుట కెన్నఁడంగీకరింపరు దేవత లందు నవ్యాపనవ్యములు పరోక్షాపరోక్షములు లేవు వారెన్నఁడు తప్పు వాల్చరు నిద్రింపరు నర్వలోకములందుఁ బ్రవేశింపఁగలరు మంచిచెడ్డల నేమరక చూడఁగలరు

---

౧ రా వే భా ౭ ౫౬ ౨౨ ౯ ౧౧౫ ౪ ౨౬ ౧౦ ౪ ౫ ౩ ౮ ౯ ౨ ౧౨
౭ ౪ ౭ ౩ ౨ ౯ ౧౨ ౧ ౧ ౧౦ ౩ ౭ ౫ ౩ రా వే భా ౧ ౧౦ ౪ ౬ ౧ ౧౦ ౮ ౬
౨ ౨౬ ౩ ౧౦ ౧౫౧ ౪ రా వే భా ౧౦ ౧ ౧౭ ౫ ౮ ౬ ౫ ౧ ౨ ౬
౬ ౭ ౧౦ ౪ ౮ ౪ ౫ ౫ ౭ రా వే భా ౫ ౮ ౫ ౭

దూరదూరమైనది వారికి దగ్గతే మృత్యువును వారు ద్వేషించి పరిహరింతురు చైతన్య మయమైన సర్వమును వారు కాపాడుదురు

వైరాగ్యజీవిత లక్షణములు పేర్కొనఁబడెను ఇంద్రుఁడు స్వర్గమును వైరాగ్యముచే జయించెను కాని వైరాగ్యమునకు వారు ప్రధానస్థాన మీయలేదు ప్రకృతిసౌందర్యము ఘనత అనిర్వాచ్యసౌభాగ్యము ఋగ్వేదమంత్రములలోఁ దమకు మనోహర రసప్రదము లుగా వర్ణించిరి ప్రపంచములోని సత్పదార్థసంతతియందలి ప్రేమయే వారి యజ్ఞములకు మూలోద్దేశము నిరాశాక కలుషితముకాని యానందప్రదజీవితమే వారు జీవించిరి వైరాగ్యసాధనములు లేకపోలేదు ఉపవాసము బ్రహ్మచర్యము దైవశక్తులను సాధించునని వారు నమ్మిరి ఏకాగ్రతతోఁగూడిన సమాధిస్థితులందు దేవతలువచ్చి మనుష్యులలోఁ బ్రవేశించిరి ౧ ఇట్టి సమాధిస్థితినిఁ గూర్చి మొట్టమొదటిసారి ఋగ్వేదమునందలి దశమ మండలములో (౧౩౬ 3) ఋక్కులోఁ జెప్పఁబడినది ౨

హిందూజాతి నాలుగువర్ణములు గలదని మొట్టమొదటిసారి పురుషసూక్తమునఁ గలదు ఈ వర్ణవిభాగము సహజముగా నెట్టి పద్ధతి ననుసరించి వచ్చినదో తెలియుటకుముందు విజేతలైన యార్యులు తాము జయించిన దేశీయజాతుల రక్త సంప్రదాయములనుండి భిన్నమైన జాతిగా వ్యవహరించిరను సంగతిని మఱవరాదు ప్రాచీనార్యులందఱొకేజాతికిఁ జెంది యుండిరి ఆర్యుఁడైన ప్రతివ్యక్తియుఁ బురోహితుఁడు యోధుఁడు వర్తకుఁడు కృషకుఁడు నై యుండెను ప్రత్యేకాధికారములుగల పురోహితవరము లేదు కాని తరువాత వచ్చిన క్లిష్టజీవిత సమస్యలవలన నార్యులు వర్గములుగా విభజించుకొనిరి ప్రారంభములోఁ బ్రతి వ్యక్తియు నింకొకనితో సంబంధము లేకుండ స్వతంత్రముగా దేవతలకు యజ్ఞములుచేయు నధికారముండెను గాని క్రమముగా జనసామాన్యమునుండి పురోహితవరము పండితవరము వేఱుపడెను ఆరంభదశలో వైశ్యశబ్ద మందఱకును వర్తించెను యజ్ఞములకు ప్రాముఖ్యము హెచ్చి జీవిత వ్యాపారబాహుళ్యము క్లిష్టమై పుడు విద్య విజ్ఞానము కావ్యసాహిత్యము లందభిరుచిగల కొన్ని కుటుంబములు కలిసి పురోహితవరముగా నేర్పడెను వేదమతము నిత్యకర్మకాండ యైనపుడీ పురోహితవర మొకతరగతిగా మాఱెను ఆర్యుల విజ్ఞాన ధనా గార సంరక్షులుగా నుండవలసివచ్చిన కారణముచే నీ వరము వారి కుదరపోషణ నిమిత్తము శ్రమలేకుండఁ జేయఁబడెను వ్యవహార ప్రపంచమున నిత్యక్లేశములతోఁ గూడిన జీవితము

౧ ౧౦ ౦.౨౮ ౧౦౮౬.౨

౨ చూడు ౭౫౯-౬ ౧౦ ౧౧౪ ౨ ౧౦ ౧౬౮ ౧ ౧౦ ౧౦౯ ౪

నకు జ్ఞానజిజ్ఞాసాన్వేషణములు సులభసాధ్యములు కావు ఈ విధముగా నొకవర్ణము పరమార్థ జ్ఞాన సంరక్షణ నిమిత్తము స్థాపింపఁబడెను

బ్రాహ్మణులు కొన్ని సిద్ధాంతములను బోధించుటకై వ్రతబద్ధులైన పురోహిత బృందములోనివారు కారు వారు విద్యాధనముచే గౌరవజాతియై ప్రజాబాహుళ్యముయొక్క యున్నత జీవితధర్మములను నిరయించి పోషించు బాధ్యత కలిగియుండిరి విద్యావంతులైన బ్రాహ్మణులను గాపాడి పోషించిన ప్రభువులు నాఁడు ప్రజాపాలనము చేసిన క్షత్రియ వర్గమయ్యెను క్షత్రియ శబ్దము క్షత్రి అనగా పరిపాలించుట లేక రాజ్యము అను శబ్దమునుండి వచ్చినది ఈ శబ్దమునకు వేదములందును అవెస్టాగ్రంథమందును పారశీక శిలాశాసనములందు నిదే యర్థమున్నది మిగిలిన వారందఱుఁ ప్రజలు లేక వైశ్యులని పిలువఁబడిరి ఆదియందు వృత్తిసంబంధమై యీ వర్ణవిభాగము క్రమముగా ఆనువంశికమైనది మంత్రముల కాలములో వృత్తులు వర్ణముల ననుసరించి విభాగింపఁబడియుండలేదు ప్రజల యభిరుచి వైవిధ్యమునుగూర్చి యొక శ్లోకము చెప్పినది నే నొక కవిని నా తండ్రి వైద్యుడు నా తల్లి ధాన్యము దంచెడిది ం బ్రాహ్మణుల పెంపొందుచున్న ప్రాబల్యమును వర్ణించిన ఘట్టములున్నవి బ్రాహ్మణుఁడు తన గృహములో శాంతిసౌఖ్యములు గలిగి జీవించును అతని గృహమునకుఁ బవిత్రమైన యమూల్యాహారము ప్రవహించుచుండును ఉతనికి నిండారిన ప్రేమతోఁ బ్రజలు ధన్యవాదము లిచ్చుచు సేవించుచున్నారు ఆతఁడు చక్రవర్తికంటె ముందుగాఁ బూజ్యుఁడు జ్ఞానవృత్తి ననుసరించినవాఁడు యుద్ధములు చేసినవారు వర్తకము నడిపించినవారు నందఱు నొకేజాతికిఁ జెందినవారై తమకు విజితులైన జాతులనుండి మిక్కిలి దూరస్థులై యుండిరి జయింపఁబడిన దేశీయ జాతులను రెండుగా విభజించిరి సేవకావృత్తిగల ద్రవిడజాతి తదితర పర్వతవాసులగు ననాగరిక జాతి ఆర్యులనియు దస్యులనియుఁ జేసిన విభాగము రక్తపారంపర్యముల ననుసరించి చేసినదే ఆర్యులచే సంస్కరింపఁబడి యంగీకరింపఁబడినవారిని శూద్రులనియు నంగీకరింపఁబడని యితరజాతులు పంచములనియుఁ గొన్నిచోటులందుఁ జెప్పబడెను మఱికొందఱు ఆర్యులు దక్షిణాపథమునకు వచ్చుటకుఁ బూర్వమే శూద్రులుకూడఁ దమ సంఘములోనే యున్నారని చెప్పుదురు ఈ రెంటిలో నేది సత్యమో నిర్ణయించుట సులభముగాదు

నిజమునకు వర్ణవిభాగము ఆర్యులవలనఁ గాని ద్రవిడులవలనఁ గాని వచ్చినది కాదు భిన్నజాతులు లొంచోఁ గలిసి జీవింపవలసి వచ్చిన సందర్భములలో నవసరార్థ

[illegible]

మీ వర్ణవ్యవస్థ యేర్పఱుపఁబడినది నేఁటి వర్ణపరిణామ మెట్లున్నను నాఁడది దేశముయొక్క అవసరమును జక్కగాఁ దీర్చినది దేశీయజాతుల మూఢవిశ్వాసములచేఁ గలుషితము గాకుండ నిక జాతియొక్క విజ్ఞానపావనత్వమును గాపాడుటకు నాఁటికున్న జాతీయ సాంస్కృతిక విభేదములను స్థిరపఱచుటే సారము దురదృష్టవశమున కార్శ్వ నాశనములనుండి జాతిని రక్షించుటకే నిర్మించిన సాంఘికవ్యవస్థయే కాలక్రమమున జాతి పరిణతికే యాటంకమయ్యెను అ జాతి పురోగమన ప్రవాహము వేగముగాఁ బ్రసరింపవలసి వచ్చినపుడు గూడ నీ వర్ణవిభాగములను నడ్డుకట్టలు త్రోవనిచ్చినవి కావు సంఘ నిర్మాణమును జక్కగా నిలఁబెట్టి కాపాడినను మొత్తముమీఁద దేశాభ్యుదయము నీ వ్యవస్థ యరికట్టినది నాఁడు సదుద్దేశముతో స్థాపింపఁబడిన వర్ణవ్యవసను నిరసించుటకు మన కధికారము లేదు పెక్కుజాతు లొకేదేశమందుఁ గలహింపకుండ జీవించుట కవకాశము వర్ణవిభాగమే యిచ్చి కాపాడినది అంతర్జాతీయ సమస్యను భరతభూమి వర్ణవిభాగమువలన శాంతియుతముగాఁ బరిష్కరించినది ఇతర దేశములు తమకు వ్యతిరేకములైన జాతులను నాశమొనర్చుటచేఁ బరిష్కరించినది ఐరోపాజాతు లితరులను జయించినపుడు వారి మానవత్వమును మాన మును గూడ నిర్మూలింప నిర్వయత్నములు చేసిరి వర్ణవిభాగముచే ప్రాచీన భారతీయుడు జయించిన జాతులు జయింపఁబడిన జాతులు తమ జాతిధర్మములు నశింపకుండఁ బరస్పరా ధారభూతులై జీవించుచు నన్యోన్య విశ్వాస సౌహార్దములను బెంపొందించుకొనుట కవకాశ ములు కల్పించినాఁడు

~~~~~~~~

౧౧
జన్మాంతరతత్త్వము

బాహుబల గర్వముతో విజయోత్సాహ ప్రమోదములతో నార్యులు భరతవర్షమునఁ బ్రవేశించిరి సంపూర్ణ జీవితానందమునందు వారికి విశ్వాసము గలదు అందుచే మర

---

౧ చూడు ఫార్కుహారు—ఔట్లైన్సు ఆఫ్ ది రిలిజియస్ లిటరేచర్ ఆఫ్ ఇండియా పుట ౬ (హిబ్బర్టు లెక్చర్సు పుట 23)

౨ వరములు వర్ణములుగా ఘనీభవించుటకుఁ గల సందర్భమును గూర్చి వ్రాయుచు రైస్ డేవిడ్స్ యిట్లు చెప్పెను ఈ వర్ణవిభాగము జరుగుటకు ముందార్యేతరులైన దేశీయజాతు లం దిట్టి శిథిలవిభాగము తమజాతివారెవరు నార్యులలోఁ గలియకూడదను నియమములుండి యుండవచ్చును అట్టి అనాగరిక జాతుల పద్ధతి నంస్కరించి యార్యులు వర్ణవ్యవస్థగా నిర్ణయించి పరమహాన శూన్యమైన దుష్ఫలితములకుఁ గారణభూతులైరి
~~~~~~~~

ణానంతర జీవసమస్యయందు వ రికెక్కు డభిరుచి కలుగలేదు నిత్యనూతనమైన భేదము లేవియు లేని జీవితానంద కాంతిమయమైన దృష్టి వారికిఁ గలదు తమకుఁ దమ సంతతికి శతవర్షాయురైశ్వర్యములను వారు కోరిరి ౧ మరణానంతర జీవితమునుగూర్చి వారికిఁ బ్రత్యేకసిద్ధాంతము లెవ్వియును లేవు కొందఱాలోచనాపరులు మాత్రము స్వర్గనరకములను గూర్చి సంశయాస్పదములైన భావములను బ్రదర్శింపకుండ నుండఁజాలక పోయిరి పునర్జన్మము చాలదూరముననున్నది మరణము సర్వమున కంతమని వైదికార్యులు నమ్మలేదు రాత్రిగడచునఁ బగలువచ్చును చచ్చిన వెనుక బ్రతుకుటయని వారు తలఁచిరి జీవముల కొకసారియుండుట మఱొకసారి లేకుండుటయునుండదు మరణానంతరము జీవులెచటో బహుశః యముఁడు పాలించుచున్న సూర్యుని యస్తమానలోకముననుండును మరణఘోరభీతిచేఁ గంపించిపోవు మానవునికివలె వారికింకను యముఁడు దారుణ శిక్షావిధాతయని తోఁచలేదు యమీయములు మొట్టమొదట మరణించి యితర లోకమును బాలించుటకై వెడలిరి ఒక మనుజుఁడు మరణించి యమునిరాజ్యములోనికిఁ బోవును మనకొకస్థానమును లేక వసతి యముఁడిచ్చునేకాని మనయొద్దనుండి పుచ్చుకొనఁడు శరీరము నశించినపుడు జీవుఁడొక దివ్యకాంతిమయరూపమును ధరించి యముఁడు పితృదేవతలతో నివసించుచున్న దేవలోకమునకుఁ బోవును చనిపోయినవారి దేవలోకమునకు మధ్యమందున్న జలమును వంతెనను దాటిపోవుదురు దేవయాన పితృయానములనుగూర్చి వర్ణనములు గలవు (౧౦ ౯౮ ౧౧) ఈ యానభేదములకుఁ గారణము శ్మశానమందలి పొగ యజ్ఞశాలలోని పొగ పైకివెడలు పద్ధతులలోని భేదమైయుండవచ్చును కాని యీ మార్గములనుగూర్చి స్పష్టమైన భావమింకను బెంపొందియుండలేదు

యమునితోఁబాటు భోగము లనుభవించుచు మరణించిన జీవులు స్వర్గమున జీవింతురు వారిజీవితము మనజీవితమువంటిదే స్వర్గసుఖములు లోపరహితములై పూర్ణములైన యిహలోకసుఖములే ఈ దివ్యభోగములు దాతలకుఁ జెందునవి స్వర్గములో సూర్యులు గలరు వా రమరత్వమును బొందుదురు చిరంజీవులగుదురు ౨ కొన్నిచోటులలోఁ బరలోకజీవిత మింద్రియ సుఖభోగమను విషయమునుగూర్చి వేదమంత్రములలో వక్కాణింపఁబడినది కాని డ్యూసెన్ పండితుఁడు వ్రాసినాఁడు ఏసుక్రీస్తుకూడ స్వర్గమునందు

౧ రా వే భా ౧౦ ౧౮

౨ ౧౦ ౯ ౧౦ ౯ ౪౦ ౨ ౭ ౧ ౨౫ ౬

సర్వవస్తు సమృద్ధియుండునియు మృష్టాన్నభుక్తిం సురాపానము౨ నుండుననియుఁ జెప్ప
నాఁడు డాంటే మిల్టలనువంటి మహాకవులును స్వర్గవైభవమును వర్ణించుటకు భూలోక
భోగములనే గ్రహించి యతిశయోక్తితో వర్ణింపక తప్పనదికాదు ౩ సోమరసపానముచే
దేవత లమరత్వమునొందుదురని నమ్మఁబడెను దేవతల పదవిసంపాదించుటయే మానవు
లకుఁ గోరఁదగినది ఏలన దేవతలు దుఃఖమిళితముకాని సుఖభోగనిలయమైన స్వర్గలోకా
నందమనుభవింతురు వారి కాఁకలిదప్పులుకాని వివాహబంధములుకాని లేవు ఆదర్శజీవిత
వర్ణనము స్వర్గభూలోక సుఖభేదములను దెలియఁ జేయును దేవత లెలపుడు జీవింతురు
మనము క్షణికమాత్రనవులము యమునకూర్ధ్వముననున్న స్వర్గములో వారు సుఖము
ననుభవింతురు మనము భూలోకమున దుఃఖము ననుభవింపక తప్పదు మరణములేని
జీవనము మనకెట్లు లభించును అమర్త్యత్వము దేవతలీయఁగల వరప్రదానము గావున వారికి
మనము యజ్ఞములు చేయవలెను దేవతల నారాధించు సత్పురుషునకి స్వర్గములభించును
అగ్ని దేవా! ఎవఁడు నిన్నర్చించునో వాఁడు స్వర్గములో నొక చంద్రుఁడగును ౪ కాని
సందేహమారంభమైనది అట్టివాఁడు చంద్రుఁడగునా? లేక చంద్రునివంటి వాఁడగునా?
సాయనాచార్యుఁడిటు దీనికర్థము చెప్పినాఁడు వాఁడు సర్వప్రాణికోటి కాహ్లాదకరుఁడగు
చంద్రునివంటివాఁడగును ౫ కాని యితరులు కొంద ఱాతఁడు చంద్రుఁడే యగుననిరి ౬
మరణానంతరము పూర్వము గతించిన తమ పితృపితామహాదులను గలియుట కవకాశమున్న
దని నమ్మినసాక్ష్యము లున్నవి ౭

ఇపుడు ప్రశ్నమేమనఁగా దేవతలఁ బూజింపనివారిగతి యేమగునను? స్వర్గప్యుతి
రేమగు నరక మొకటి అవినీతి పరులకు నాస్తికులకు దేవతలను నమ్మనివారికి శిక్షకొఱకొక
నరక మున్నదా? ధర్మాత్ములు సత్పురుషులు మాత్రమే స్వర్గమునకుఁ బోఁగలుచో దుర్మారు
లైనను మరణించిన వెనుక నశింపరు స్వర్గమునకుఁ బోలేరు కావున నరకలోకమవసరము
వరుణుఁడు దుర్మార్గులను దిరిగి రానీలులేని నరకకూపమునఁ బడఁద్రోయునని ఎవి
యున్నాము తన భక్తునవమానించిన ద్రోహి నధోలోకమునఁ ద్రోసివేయుమని యింద్రునికిఁ
బ్రార్థనములున్నవి లా కలుషవరనులందఱిట్టి యధోలోకమునఁబడి నశింపవలెననదే కాని
పురాణకల్పితములైన ఘోరనరకములింకను నచట వర్ణింపఁబడలేదు ధర్మపరులకు స్వర్గము

౧ మాచ్యూ ౭ ౧౧ ౨ ౨౬ ౬ ౩ ఫిలాసఫీ ఆఫ్ ది ఉపనిషద్స్ పుట
౩౨౦ ౪ ౨ ౨ ౧౦ ౧ ౩ ౫ ఆహ్లాదక సర్వేషామ్ ౬ చంద్ర ఏవ భవతీ
౭ ౧ ౨౪ ౧ ౭౫౬ ౨౪ ౮ ౧౦ ౧౩౨ ౪ ౪౫౫ ౯౭౩౮
౧౦ ౧౫౨ ౪

నీతిదూరులకు ఒకరకము సామాన్యపద్ధతియై యున్నది ధర్మప్రవర్తనమునకు శిక్షయు నంగీకరింపబడెను సుఖలేశములేని దుఃఖమయప్రదేశము లీ లోకమునమన్నవే నరకములని చెప్పె డ్యూసేస్ భావము సరియైనది కాదు మనకు వేనమునందికను సంసారము సుఖాంతరవరీకరణమును గానబడవు ఋగ్వేదమునందొక వాక్యమిట్లు చెప్పుచున్నది ౧ తాను బుట్టిన కర్మముల ననుభవించి వృద్ధుడై మానవుడు మరణించి తరువాత మరల బుట్టును ఇది యాతని మూడవ జన్మము వైదికసిద్ధాంతము ననుసరించి యీ మూడు జన్మము లేవనగా మొదటిది శిశుజన్మము రెండవది ద్విజత్వము — బ్రహ్మోపదేశముచే గల్గిన జన్మము మూడవది మరణానంతర జన్మము జీవాత్మ సంచరించుచుండు ప్రాణశక్తియని చెప్పబడినది ౨ (౧౦ ౫౮) ఋక్కునందు స్మృతితప్పి చనిపోయినటున్న యొక జీవుని వృక్షములనుండియు నాకాశమునుండియు సూర్యునుండియు దిరిగివచ్చి దేహమున బ్రవేశింపుమని యాహ్వానింపబడినటు చెప్పబడును కొన్ని యసహజావస్థలలో దేహమునుండి జీవుడు వేఱై యుండగలడని విశ్వసింపబడెను ఇదంతయు వైదికార్యునకు బునర్జన్మసిద్ధాంతములో నధిక పరిచయమున్నదని ఋజువుచేయదు

౧౨

తుది వాక్యము

అనంతర భారతీయ తత్త్వమునకు ఋక్కులు మూల ధారములుగా నున్నవి అందు ఛాయామాత్రముగా సూచితములైన యాగవిధానమును బ్రాహ్మణము పోషింపగా నుపనిషత్తులందలి తత్త్వభావములను బోషించినవి భగవద్గీతలోని దైవతత్త్వము సంస్కరింపబడిన వరుణోపాసనమే సుప్రసిద్ధమైన కర్మసిద్ధాంతము ఋత భావము ననుసరించు బాల్యదశలోనే యున్నది సాంఖ్యములోని ద్వైతతత్త్వము జలరాశిపై శయనించియున్న హిరణ్యగర్భునిగూర్చిన భావమునుండి పరిణతినందినదే యజ్ఞము చేయునపుడుగాని సామగానము సల్పునపుడుగాని సోమరసపానపరవశత్వముచేగాని లభించిన సమాధ్యవసల వర్ణనములు అలౌకిక శబ్దశ్రవణ దృశ్యదర్శనములతో గూడిన యోగశాస్త్రమందలి సమాధ్యవసలకు సరిపోవుచున్నవి

---

౧ ౪ ౨౭ ౧ ౨ ౧ ౧౬౪ ३०

పరిశీలిత గ్రంథములు

౧ మాక్సు ముల్లరు ఓలెన్‌బర్గు ది వేదిక్ హిమ్సు సేక్రెడ్ బుక్సు ఆఫ్ ది ఈస్ట్ భా ౩౨ ౫౬

౨ మూయిర్ ఒరిజినల్ సాంస్క్రిట్ టెక్స్ట్సు భా ౫

౩ రాగోజిన్ వేదిక్ ఇండియా

౪ మాక్సు ముల్లరు సిక్సు సిస్టమ్సు ఆఫ్ ఇండియన్ ఫిలాసఫీ అధ్యా ౨

౫ కాయెగి ఋగ్వేదము (ఆంగ్లభాషాంతరీకరణము)

౬ ఘాటే లెక్చర్సు ఆఫ్ ది ఋగ్వేద

౭ మెక్డొనెల్ వేదిక్ మైథాలజీ వేదిక్ రీడరు

౮ బారువా ప్రీబుద్ధిస్టిక్ ఇండియన్ ఫిలాసఫీ పుటలు ౧—౩౮

౯ బ్లూమ్ ఫీల్డు ది రెలిజియన్ ఆఫ్ ది వేదాస్

తృతీయాధ్యాయము

వేదములకు నుపనిషత్తులకు సంధికాలము

ఋగ్వేద మంత్రము లర్థ రహితమగువారు మిశ్రమము చేయుట పూర్వయుగ దేవతల నామ రూపముల మార్చివేసి దేవతా గణమును బూర్తిచేయుట, నూత్న విచిత్ర దేవతలను సృజించుట, ఘోర శిక్షారూపమైన నరకము నంగీకరించుట అనేక దేవతలకు బదులుగా సర్వప్రకృతి దేవతా స్వరూపి యగు నొకని నూహించుట, సదసత్కార్యసాధనమునకు వలయు మంత్రతంత్రనిర్మాణము, విద్వేషులను నాశమొనర్చుటకు వలయు శాపమంత్రములను సంపుటిచేయుట పుత్రోదయదీర్ఘాయుర్దాయములకుఁ బిశాచములను దరిమివైచుటకు విషదోషాదికములనుండి సంరక్షించుకొనుటకు విచిత్ర మంత్రకల్పనము, యాగావశేషములను దైవభావముతోఁ జూచి యర్పించు కర్మకాండయందలి మితిలేని గౌరవము సర్వరోగ నిద్రా కాల నక్షత్రస్తుతి మంత్రములు పురోహితద్రోహులకు శాపవిధానములు ఋగ్వేదానంతరము అథర్వవేద పరిశీలనము వలన లభించు సామాన్య భావజాల మిట్టిదై యుండును [౧] ఋగ్వేదమునందుఁ జిత్రచిత్రములైన ప్రయోగ మంత్రములు గీతములు జడములకు భూతపిశాచములకు మంత్రములు, కొన్నిచోట గలవు గృహములో నున్నవారు నిద్రలో నుండి పోవునట్లుచేయు చోరుల కుపయోగించు మంత్రములు [౨] స్త్రీలకు గర్భస్రావము [౩] కాకుండఁ గాపాడి క్రూరశక్తులను బంధించు మంత్రములు రోగ నివారణముచేయు మంత్రములును ఋగ్వేదమున గలవు [౪] ఋగ్వేదకాలమునందు క్షుద్రదేవతోపాసనా మంత్రవిధానము లున్నను వేదద్రష్టలు వాని నెన్నఁడును ప్రోత్సహించియుండలేదు కాని యీ మంత్రములు తరువాత ఋగ్వేదమునఁ జొప్పించిన వానివలెఁ దోచును అథర్వవేదమున నివి ప్రధానస్థాన మాక్రమించును అథర్వవేదమునఁ గల మతతత్త్వము ఋగ్వేదమునకంటెఁ బూర్వమైనదేగాని, అథర్వవేద సంపుటీకరణము ఋగ్వేదానంతరమైనది వైదికార్యులు వచ్చునప్పటికి భరతవర్షమున దారు శిలాసర్పముల నారాధించుచున్న అనాగరిక క్రూరక్షుద్ర జాతులుండిరి అట్టి యనాగరిక క్షుద్రజాతుల మధ్యమందుండి వారిని బూర్తిగా జయించుటగాని తమ విజ్ఞాన బీజములను వెదజల్లి వారిని సంస్కరించుటగాని చేయకున్న

---

౧ హాప్కిన్సు ది రిలిజియన్సు ఆఫ్ ఇండియా పుట ౧౫౧

౨ రా వే ఖా ౭ ౫౫ ౩ రా వే ఖా ౧౦ ౧౬౨

౪ రా వే ఖా ౧౦ ౧౬౧

యెడల నే సంఘమును నాగరికతయందు క్రమాభివృద్ధి నందఁజాలదు అట్టి సందర్భమున మూడేఁ మార్గములు గలవు క్షుద్ర జాతులను నాశనముచేయుట విజ్ఞానసంస్కారము కలిగించి వారిని మనలోఁ గలిపి యుద్ధరించుట లేక వారి యవిద్యాకూపమునఁబడి వారితోఁ బాటు నీచదశకుఁ బాల్పడుటయు నై యున్నవి స్వల్పముగానున్న జనసంఖ్యగల యార్య జాతికి మొదటిపద్ధతి దుస్సాధ్యము స్వజాతి విజ్ఞానగర్వముగల జాతికి మూడవపద్ధతి యెన్నఁడును నచ్చదు ఇఁక మిగిలినది రెండవపద్ధతి దానినే యార్యు లనుసరించిరి సుందర శరీరులైన యార్యులకును కృష్ణవర్ణ దేహులైన దస్యులకును గలిగిన సంఘర్షణములను ఋగ్వేదము వర్ణించినది ఈ కలహములనే పురాణములు దేవాసురయుద్ధములని వర్ణించెను కలహములు శాంతించి పరస్పర సమరసభావముతోఁ గలిసిమెలసియున్న దశావర్ణనము అథర్వవేదము నందున్నది ఈ సామరస్యము వలన నవనాగరికజాతుల మతమున్నత సంస్కారము నందినది కాని యా జాతుల క్షుద్ర మంత్ర తంత్రకలాపము కొంత వేద మతములోఁ జొచ్చి దానిని గలుష పఱిచినది ఆటవిక జాతులకుఁ జెందిన వృక్ష పర్వత నక్షత్రపిశాచాది పూజలు తదితర మూఢవిశ్వాసములును వేదమంత్రములోఁ బ్రవేశించినవి క్షుద్రజాతులను సంస్కరించుటకై చేసిన యత్నమువలన దాను వ్యాప్తి చేయఁదలఁచిన యాదర్శము కళంకితమైనది అథర్వవేదమునుండి కొన్ని భాగములకుఁ దాను జేసిన భాషాంతరీకరణమున కుపోద్ఘాతముగా బూమ్ ఫీలు పండితుఁ డిటుల వ్రాసినాఁడు మాంత్రిక ప్రయోగవిద్యకూడ హిందువులమత భాగమైనది పరమపావనములైన వైదిక కర్మకలాపము లలోఁగూడ నీ క్షుద్ర మాంత్రికవిద్య ప్రవేశించి కలిసిపోయినది బ్రాహ్మణ పురోహితు లుపదేశించిన మహనీయ ధర్మములందుఁ బెక్కువిధములుగా వచ్చి ప్రజాబాహుళ్యము యొక్క మూర్ఖవిశ్వాసములు ప్రవేశించినవి ఈ మూఢవిశ్వాసములను వారు సంస్కరింపఁ జాలక పోయిరనికాని లేక యట్టి యత్నము తమకు నష్టహేతువని తలచి యూరకుండిరని కాని యూహింపనగును ౧ సమర్థులపై నసమర్థుల కుండు ద్వేష ఫలితము లిటుండును హిందూమతము మహోన్నత ధీరభావములు మొదలు ఆటవిక జాతుల మూర్ఖవిశ్వాసముల వఱకు నుండు సర్వభావాచార విశ్వాసముల వివిధ దశాంతర్దశలలోని తత్త్వము లన్నియుఁ గలిపిన కలగూర గంప యని చెప్పుటకుఁ గల కారణములు చూచి యుంటిమి ఆరంభము నుండియు నార్య మతము వ్యాపక శీలము గలిగి స్వీయశక్తిచే వృద్ధినొందునదై పరమహిత భావపూరితమై వెలసినది తన క్రమాభ్యుదయ యాత్రలోఁ దన కెదురు వచ్చిన సర్వ నూతన భావములతోఁ జెలిమిచేసి కలిసి ముందుకుఁ బోయిన మతమిది ఈ తత్త్వము

---

౧ సేక్రెడ్ బుక్సు ఆఫ్ ది ఈస్టు వాల్యూము ౪౨

నందుఁ బవిత్రమైన సద్వినయ సంపత్తి యనురాగముతోఁ గూడిన యన్య భావ పరిశీలనము గోచరించును భారతీయుఁడు హీన మతములతో రణమొనర్చి నాశన మొనర్చుటకు విముఖుఁ డయ్యెను తనదే సత్యమైన మతమని నమ్ము మూర్ఖవాది గర్వ మాతనికి లేదు ఒక దేవతారాధన మొక విధముగా నొకనికిఁ దృప్తి నిచ్చినచో నదియు నొక సత్య రూపమే దానిని నెమ్మదిగాను క్రమముగాను జయింపవలెను అసహన మొక్కొకతఱి గుణమే యిను ుం తిని వారు మఱచిరి ఆర్యులయొక్క మతము అనార్యుల మతము ఒకటి పావన మైనది రెండవది కలుషితము ఒకటి యోగ్యమైనది రెండవది గర్హ్యమైనది ఇవి కలిం పుడు నీచమైన దొకప్పు డుత్తమమైనదాని నణఁచి వేయుట కవకాశము కూడఁ గలదు

౨

దైవతత్త్వము

అథర్వవేదమతము ప్రపంచమంతయు భూత ప్రేత పిశాచములతో నిండియున్న దని భావించు ననాగరికుని మతము అట్టి మానవుఁడు ప్రకృతి శక్తుల యెదుట తన నిస్సహాయతను నిత్య ప్రసన్న మగుచున్న మృత్యువుచే నావృతమైన తన జీవిత ప్రమాదావస్థను దెలిసికొని తన యాలోచనా ప్రపంచమున నెలపుడు రోగ జరామరణము లను క్షామ భూకంపములను దలఁచుకొనుచుండును భూత పిశాచములతో నిండిన లోకము అసంతుష్టి చెందిన భూత పిశాచములచేఁ గలిగిన ఘోర ప్రమాదముల నాతఁడు చూచును ఒక వ్యక్తి రోగగ్రస్తుఁడైనపుడు వైద్యునిమాని భూత వైద్యుని బిలుతురు వాఁడు వచ్చి మంత్రములు చదివి రోగినుండి భూతము నీవలకు వచ్చున టాకర్షించును దృష్టినిటిచి యుపశమింపఁజేయుటకు పశువులను మానవులను అట్టి ఘోర భూతములను బలి యొసఁగి రక్తము సమర్పింపవలెను మృత్యుభీతి మూఢ విశ్వాసమునకు స్వేచ్ఛ నొసఁగెను రాగోజిన్ పతి యిట్లు వ్రాసెను ఇచట మనకు ఋగ్వేద ఋషులచేఁ గృతజ్ఞతా విశ్వాసములతోఁ బ్రార్థింపఁబడిన ప్రజోపకారులును పుష్టి సుఖప్రదాతలు నగు దేవతల గణమునకు బదులుగా ఆర్య హృదయమున నెన్నఁడును లేని దారుణ భయ హేతువులై జుగుప్సాకర క్రూర వాదములతో నిండియున్న పిశాచ ప్రపంచము ప్రత్యక్ష

మగును ౧ ఆర్యానార్యభావసాంకర్యరూపమే అథర్వ వేదమతము ఋగ్వేద భావ తత్త్వమునకు నథర్వ వేదభావ తత్త్వమునకుఁ గల భేదమును గూర్చి లిట్ని ఎండితుఁ డిట్లు వ్రాసినాఁడు 'ఆర్యులు ఋగ్వేదమునందు భయభక్తు లున్నను ప్రేమ విశ్వాసము లతో దేవతల నారాధించిరి, అట్టి యారాధన మారాధకుని ధన్యునిగాఁ జేసినది, భయంకర స్వరూపులగు పిశాచ దేవతలను, దేవతలు తరిమి నాశము చేసిరి కాని అథర్వ వేద మం దర్చింపఁబడినవారు, క్రోధ కిరాత మూర్తులు ప్రజలకు వారనిన నెలప్పుడు దేహము కంపించెడిది అటి క్రూరుల యనుగ్రహ సంపాదన మవసరమని తలపఁబడెను వివిధ విచిత్ర పదవులు, వివిధ నామరూపములు గలవారి సంఖ్య చాల గొప్పది అథర్వవేద మంతయు వారి స్తోత్రములు వారి దయ సంపాదించు పూజలతో నిండియున్నది ఋగ్వే దమున మంత్రము భక్తిభావమును బెంపొందించినది యిచట మంత్రము మూఢ విశ్వాసలను బలపఱచినది ఋగ్వేద దేవతలు సుహృదయ కారుణ్యములతోఁ గోరిక లిచ్చెడివారు, పిశాచ దేవతలు పూజలెన్ని పుచ్చుకొన్నను వరములు మాత్రము ప్రజలను హింసించి యిచ్చెడివారు కొన్ని క్షుద్ర మంత్రములే విచిత్రముగాఁ గోరిన ఫలము లిచ్చునని నమ్మిరి అథర్వవేదమున నత్యంతప్రాధాన్యము వహించిన నసంఖ్యాకములైన క్షుద్రోపాసన మంత్రములే ఒక ఫలమునుగోరిన యజమానికాని వానిపక్షమున నొక మాంత్రికుఁడుగాని యీ మంత్రములఁ జదివి విషయకాంక్షలన్నిటిని పొందుచుండెడివారు ఋగ్వేదమునందు పవమాన ఋక్కులలో సోముఁ ప్రత్యేక భక్తితో స్తుతించినట్లే యిందును నొకప్రత్యేకకర్మ విశేషభక్తితోఁ జేయఁబడుచుండెడిది, తాత్త్విక భావములను జెప్పు కొన్ని మంత్రములును లేకపోలేదు ఋగ్వేదానంతరదశలలో హిందూమతము పొందియుండవలసిన విశేషపరిణతి ననుసరించి చూచినచో నుండవలసినంత విస్తారముగా నీ తాత్త్విక భావములు పెంపొంది యుండలేదు అథర్వ వేదమతము పామరుల మతమేకాని పండితుల మతము కానట్లు తోచును వేదముల మతమునుండి నేఁటివఱకు వచ్చిన సంధికాలమున నథర్వవేదమతము తరువాత మనకు లభించిన బ్రాహ్మణుల మహోన్నతాద్వైత మతమునకు దారి చూపలే దవియు మూఢపామర ప్రపంచము నమ్మియున్న ప్రతిమారాధనములకు, మూర్ఖ విశ్వాసము లకు మాత్రమే త్రోవ చూపినదనియుఁ జెప్పవచ్చును ౨' క్షుద్రమంత్రములు రహస్య

౧ ఈ భావ మవిచ్ఛిన్నముగా నుండుటకుఁ గారణ మిందుఁ గొంత సత్యముండి యుండవలెను శరీర రోగములకు ముఖ్యముగా నరముల దోషములకు భావ ప్రయోగము (suggestion) మంచి యౌషధముగాఁ బనిచేయునని ఆధునిక మనస్తత్త్వ శాస్త్రు మంగీక రించినది ౧ వేదిక్ ఇండియా పుటలు ౧౦౩ ౧౧౮

జర్నల్ ఆఫ్ ది అమెరికన్ ఓరియంటల్ సొసైటి ౩ పుటలు ౩౦౩ ౮

క్రియలు తుచ్ఛ పూజావిధానములతోఁ గూడిన మతము, పవిత్రమైన వేదమతస్థానము నాక్రమించినది భూతపిశాచాదులను వశము చేసికొనఁగల వైద్యము నెఱిఁగిన భూత వైద్యుఁడే పండితోత్తముఁడై గౌరవింపఁబడును ఘోరతపస్సుచేఁ బ్రకృతిని జయించిన యోగుల గాథలు వినియున్నాము వారు తమ దురమ తపశ్శక్తిచేఁ బ్రకృతిశక్తులను స్వాధీనము చేసికొనిరి శరీరమును శుష్కింపఁజేసి సమాధ్యవస్థలను బొందవచ్చునని వాడుకయున్నది రహస్య మంత్రజపముచే మానవుఁడు దేవుని చెలికాఁడు కావచ్చును వేదద్రష్టలు మాంత్రికాచార్యులను క్షుద్రోపాసకుల నంగీకరించిరి వారి కొక గౌరవ స్థానమిచ్చిరి ఫలితమేమన నింద్రజాలవిద్యయే యోగవిద్యయని భ్రాంతి వ్యాపించినది పంచాగ్ని మధ్యమునఁ గూర్చుండువారు ఏకపాదమున నిలఁబడి ఒక హస్తము నెత్తి నిలుచు వారు బయలుదేఱిరి ఉద్దేశము ప్రకృతిశక్తులను జయించి దేవతలను స్వవశముచేసి కొనుటయే మూర్ఖ విశ్వాస మగ్నములైన యాటవిక జాతుల పిశాచ దేవతాగణోదంత ములతో నథర్వవేదము నిండియున్నను ఋగ్వేదము నతిక్రమించు నున్నత భావములను బ్రాహ్మణములు నుపనిషత్తులు చెప్పినవానిలో సమానములైన వానిని గూడఁ గొన్ని చోటులందుఁ బ్రకటించియున్నది కాలపూజ కామపూజ స్కంభ (ఆధారము) పూజ గలవు వీనిలో నుత్తమమైనది స్కంభపూజ ప్రజాపతి పురుషుఁడు బ్రహ్మము నామ ములచేఁ బేర్కొనఁబడిన పరమతత్త్వస్వరూపమే స్కంభనామధేయుఁడు దేశకాలములు దేవతలు వేదములు ధర్మము లునన్నియు దానియందే కలవు ౧ రుద్రుఁడు పశుపతి ఇతఁడు వేదశైవమునకుఁ దరువాత వచ్చిన శైవమతమునకు సంబంధియైనాఁడు ఋగ్వేదము నందు శివ శబ్దమునకు మంగళమను నర్థమేకాని శివుని కర్థములేదు ఋగ్వేదరుద్రుఁడు పశునాశన కారుఁడగు నొకక్రూర దైవము ౨ అథర్వమున రుద్రుఁడనగా సర్వజీవాధిపతి యైన పశుపతి ప్రకృతి శక్తిరూపమైన ప్రాణము కొనియాడఁబడినది ౩ భారతీయ తత్త్వ శాస్త్రమునఁ దరువాత ముఖ్యస్థాన మాక్రమించిన పంచప్రాణ సిద్ధాంతము ఋగ్వేదమునఁగల వాయుభావమునుండి యిందు మొదటఁ బెంపొందింపఁబడినది ఋగ్వేదమున దేవతలలో స్త్రీలు పురుషులున్నను బురుషుల కెక్కుడు ప్రాధాన్యమీయఁబడినది అథర్వమున స్త్రీదేవత లెక్కువ పూజింపఁబడిరి అందుచే తాంత్రిక శాస్త్రములలోఁ గామినీపూజ మొదలగునవి యగుటలో నాశ్చర్యము లేదు గోవు పవిత్రత నంగీకరించి అథర్వవేదము బ్రహ్మ లోకమును బేర్కొనినది ౪ ఘోరయాతనా నిలయమైన నరకలోకము పేర్కొనఁబడినదిగ

౧ రా వే భా ౪ ౩ ౬ ౧ ౧౦౪ ౧౦   ౨ అథర్వవేదము ౧౦ ౭
౩ ౧౯ ౭౧ ౧   ౪ ౧౨ ౪ ౩౬   ౫ భేషజాని అథర్వవేదము ౯ ౬ ౧౪
భా శా 7

అథర్వవేదిమందలి తాంత్రికభాగమందైనను నార్యుల ప్రభావము గోచరించును తంత్రవిద్య నంగీకరింపక తప్పని సరియైనచో దానిని సంస్కరింపవలెను శుద్ధతంత్రము మంచిదే అపరిష్కృతమైన తంత్రము త్యాజ్యము కుటుంబ గ్రామజీవితములలోఁ గొన్ని మంత్రముల వలన సామరస్య మేర్పడినది ఆర్యసంస్కారము లేని దేశభాగములలో నింకను జరుగుచున్న రక్తపాతముతోఁ గూడిన యజ్ఞములు ఖండింపఁబడెను అథర్వవేదమునకుఁ బూర్వనామమైన అథర్వాంగిరసః శబములో నథర్వమొక భాగము ఆంగిరసమొకభాగమువలెఁ దోఁచును మొదటిది సత్కర్మకలాపమునం దుపశాంతిక్రియల కుపయోగింపఁబడినది రెండవదానిలోనే తాంత్రికాచారములున్నవి మొదటిది వైద్యము రెండవది తంత్రము రెండును కలిసిపోయినవి

అనేక భావసామరస్యమైన యథర్వవేదము వేదముగా గుర్తింపఁబడుటకుఁ గొంత శ్రమయైనది క్షుద్రతంత్ర ప్రసిద్ధమైన దగుటచే నది నీచముగాఁ జూడఁబడినది ౧ భరతవర్షమునందు నిరాశాదృష్టి కిది కారణమైనది మనము దయ్యములను నమ్మి సంతోషముగా నుండఁజాలము సమూలమునఁ బిశాచములఁజూచి భయకంపితులము గాకుండ నుండఁజాలము కాని యథర్వవేదము దేశములోని భౌతికశాస్త్రాభివృద్ధికిఁ దోడ్పడినదని చెప్పక తప్పదు

౩

యజుర్వేదము — బ్రాహ్మణములు

విజ్ఞాన చరిత్రమం దుపజ్ఞావిమర్శకము లొకదాని నొకటి యంటి వచ్చుచుండును పూర్ణకాంతిమయ విశ్వాస దశలు గలిగి వెనువెంటనే నిస్సార కృత్రిమ భావదశ లుత్పన్నము లగును మనము ఋగ్వేదమునుండి సామ యజుర్వేద బ్రాహ్మణములకు బోవునప్పటికి వాతావరణ మంతయు మారిపోయినది నిత్యమాత్మతా ప్రసన్నతా లక్షణములతోండి యుత్సాహపూరిత కాల్పనిక దశకుఁ బోవుదుము మతము యొక్క మూల తత్త్వము వెనుక నుండగాఁ రూపములు బహుళములై తలలెత్తినవి ప్రార్థన గ్రంథము లవసరము

౧ పెక్కు పూర్వపురాణములలో వేదములు మూఁడని చెప్పఁబడెను రా వే భా ౧౦ ౫౦ ౯ ౧౧ ౪ ౧ తైత్తిరేయోపనిషత్తు ౨ ౨ ౩ బౌద్ధశాస్త్రగ్రంథము లథర్వవేదమును స్మరింపవేలేదు తరువాత కొంతకాలమున కథర్వవేద మంగీకరింపఁ బడినది

లైనవి సంకలన మభివృద్ధి పొందినది ఋగ్వేదమునుండి మంత్రములను దీసి యాగ క్రియల కనువగు రీతిగాఁ గూర్చిరి పురోహితుఁడే ప్రభువయ్యెను యజ్ఞవేదికాదికము లెటు నిర్మింపవలెనో మున్నగు సందర్భములఁ దుచ్చరించుటకు వలయుఁ బ్రత్యేక సూత్రములు కల్పింపఁబడెను యజ్ఞశాలలోఁ గీర్తించుటకు సామ ముపయోగింపఁబడెను ఈ రెండు వేదములను బ్రాహ్మణములతోఁ గలిపి చర్చింప వచ్చును ఏలన నివన్నియు యాగ సూత్ర సంకలనములే యజుర్వేద మతము నిశ్చలముగా యజ్ఞ సూత్రముల పఠించుట పురోహిత బృందముచేరి యొక బ్రహ్మాండమైన కర్మకాండ నడపుదురు అత్యల్ప క్రియకుఁ గూడ నత్యంత మధికమైన ప్రాముఖ్యమిచ్చి బాహ్య క్రియల కన్నిటి కంతరార్థములు చెప్పుదురు ఇట్టి యజ్ఞ కర్మకలాప వాతావరణములో స్వచ్ఛమత భావాంకురము పెంపొందఁ జాలదు పరమలక్ష్యము నభినందించు నవకాశముకాని తల్లోపజాతమగు పాపభీతికాని కలిగిన మతతత్త్వమున కిచటఁ దావులేదు ప్రతి ప్రార్థన యొక క్రియతో సంబంధించి యొక లాభమును గలుగఁజేయునదై యుండును అల్పజీవిత ప్రయోజనములకై విసుగు విరామము లేకుండఁ దిరిగితిరిగి పఠించు సూత్ర సముచ్చయమే యజుర్వేదము ఋగ్వేద మంత్రముల కాలమునకును నితర వేదబ్రాహ్మణముల కాలమునకును గల యంతరమును నిశ్చయముగాఁ జెప్పఁ జాలము ఏలన నితర వేదము లందును బ్రాహ్మణము లందును గోచరించు కర్మభావములు ఋగ్వేదము మంత్రములందును గలవు ఋగ్వేద మంత్రజాల మంతయు బ్రాహ్మణముల కాలమునకుఁ బూర్వము లైనవని స్పష్టముగాఁ జెప్పవచ్చును

~~~~~~~~

౪

దైవతత్త్వము

బ్రాహ్మణములనఁగా కిష్టవివరములతోఁగూడిన క్రతుకలాపమందుఁ బురోహితుల యుపయోగమునకై కల్పింపఁబడినవి వేదములకు ద్వితీయభాగములువైయున్నవి అందు ముఖ్యములైనవి ఐతరేయబ్రాహ్మణము శతపథబ్రాహ్మణము విషయనిర్ణయములోఁగలిగిన స్వల్పభేదములచే బ్రాహ్మణములు వివిధశాఖలుగా నేర్పడినవి భావిదశలో మతపరిణామమును శాశ్వతముగా మార్పుచేసిన ముఖ్యములగు పరివర్తనములతోఁ గూడిన శకమిది క్రతుప్రాధాన్యము వర్ణాశ్రమ ధర్మహణము వేదశాశ్వత ప్రామాణ్యము, పురోహిత నిరంకుశాధికారము నీ యుగమునకుఁ జెందినవి
~~~~~~~~

ఈ బ్రాహ్మణయుగమున వేదదేవతాగణమునకుఁ జేర్చఁబడిన నవీనదేవతలఁ బేర్కొందము విష్ణువు యజుర్వేదమునఁ బ్రముఖస్థానమును బొందెను శతపథబ్రాహ్మణము ననుసరించి విష్ణువు యజ్ఞమూర్తి ౧ ఇందు నారాయణశబ్దము నుపయోగింపఁబడినది కాని తైత్తిరీయారణ్యమునం దీనారాయణ విష్ణునామములకు సంబంధము కలిగినది శివశబ్దము కూడఁ బ్రత్యక్షమై కౌశీతకి బ్రాహ్మణమునందుఁ బెక్కునామాంతరములు గలిగియున్నది ౨ రుద్రుఁ డిప్పుడొక సాత్త్వికదైవమై గిరీశుఁడని పేర్కొనఁబడెను ఋగ్వేదములోని ప్రజాపతి ప్రధానదేవతయై సృష్టికర్తగా భావింపఁబడెను అతఁడే విశ్వకర్మయని యేకేశ్వరత్వము బోధింపఁబడెను అగ్ని ముఖ్యుఁడు ప్రార్థన దేవతయగు బ్రహ్మణస్పతి మంత్రనాయకుఁడై యాగవ్యాపారమును నడిపించెను ఋగ్వేదమున బ్రహ్మ శబ్దమున కర్థము మంత్రము లేక దేవుని స్తుతించు స్తోత్రము వ్యక్తిగతమైన ప్రార్థించు శక్తియను భావమునుండి ప్రార్థింపఁబడిన ఫలితమని దీనియర్థము మాఱినది ప్రార్థన కారణమునుండి యజ్ఞశక్తియై సర్వప్రపంచమును యజ్ఞోద్భవమని బ్రాహ్మణములు చెప్పుచున్నవి గాన బ్రహ్మశబ్దమునకుఁ దుదకు సృష్టిశక్తి యని యర్థమువచ్చినది ౬

బ్రాహ్మణములందలి మతము కేవల నామమాత్రము వేదమంత్రముల యొక్క కవితావేశము నిండుహృదయము నిచటఁ గానరావు మంత్రముల నుచ్చరించుటలో పవిత్రసూత్రపరనమే ప్రారనమయ్యెను దేవునికి వినఁబడుట కుచ్చైస్స్వరయుక్త ప్రార్థనము లవసరములని తలఁపఁబడెను శబ్దములు రహస్యశక్తులతోఁగూడిన కృత్రిమ ధ్వనులయ్యెను ఈ రహస్యము భూదేవత అనుభవించుకొనుచున్న పురోహితునికే గాని మఱెవ్వరికిని దెలియదు యజ్ఞములుచేసి తమస్థానములు దేవతలు పొందిరనియు నట్టి దేవతలగుటే పరమ లక్ష్యమనియుఁ దలఁచిరి సర్వప్రాణికోటియు యజ్ఞప్రభావబద్ధమై యున్నది ౩ యజ్ఞముచే సూర్యుఁ డుదయించుచున్నాడు మాఱశ్వమేధయాగములు చేసి యింద్రుని

---

౧ ౫-౨-౩ ౬-౫-౪ ౧౧-౨-౪ ౧౪ ౧౪ ౧౧౬ ౧౩

౨ ౬ ౧౯ ౩ చూడు తైత్తిరీయసంహిత ౪-౫ వాజసనేయసంహిత ౯

౪ శతపథబ్రాహ్మణము ౮ ౭ -౨ ౧ ౧౦, ౮ ౭ -౨౩ ౧౩

౫ బ్రహ్మశబ్ద మీయర్థములో నుపయోగించిన శ్లోకములు చాలఁగలవు నిజముగా నీ ప్రపంచము మొదట బ్రహ్మయే అది దేవతలను సృజించెను శతపథబ్రాహ్మణము ౮ ౯ -౨ ౩ ౧ ౧౦ ౬ ౩ ఛాందోగ్యోపనిషత్తు ౪ ౩ ౧౪ ౧

. శతపథబ్రాహ్మణము ౪ ౩ ౧ ౪ ౩ ఐతరేయబ్రాహ్మణము ౪ -౨ ౧౧

౭ వాజసనేయసంహిత ౩ ౫౦ నీవు తా కిమ్ము నేను నీ కిచ్చెదను అను వాక్య మూలతో బేరమును చేయును చూడు శతపథబ్రాహ్మణము ౪ -౨ ౫ ౨ ౧౯

పదభ్రష్టునిఁ జేయవచ్చును యజ్ఞములు దేవతల సంతోషపెట్టి మానవుల కుపకార మొనర్చును యజ్ఞముల వలననే దేవతలు మానవ బంధువులగుచున్నారు సామాన్య ముగా నీ యజ్ఞము లిహలోక ప్రయోజనముల కొఱకే గాని స్వర్గసుఖము కొఱకుఁగూడఁ జేయఁబడలేదు కఠోరనియమబద్ధమై యిచ్చి పుచ్చుకొను క్రయ విక్రయ వ్యాపారలక్షణములు గలిగిన క్రతుతత్త్వము స్వచ్ఛనిరాడంబర వేదమతస్థానము నాక్రమించినది వేద మంత్రములలోని యజ్ఞభాగములు స్వచ్ఛమతమును సూచించు ప్రార్థనములకు సహాయకారిగాఁ జేర్పఁబడెనేకాని యవి బ్రాహ్మణములలోఁ గేంద్రస్థానము నాక్రమించినవి యజ్ఞములో నుచ్చరింపఁబడిన ప్రతి యక్షరముఁ జేయఁబడిన ప్రత్యల్పక్రియయు ముఖ్యములే బ్రాహ్మణములందలి మతము గుప్తార్థములతోనిండి యాత్మశక్తిని స్తంభింపఁజేయు వ్యర్థ కర్మకలాపమై పోయినది

యజ్ఞమహత్త్వము ప్రజలలో వ్యాపింపఁగనే పురోహితబృందమునకు గౌరవ మతిశయించినది వేదమంత్రద్రష్టయు సత్యగాయకుఁడునైన ఋషి యిప్పుడు దేవునిచే నావిష్కృతమైన పవిత్రగంథాధికారియు విచిత్ర మంత్రసూత్ర సముచ్చయ పారాయణ పరుఁడుగాను మాఱెను వృత్తులననుసరించి చేసిన వర్ణవిభాగము నేఁడు పరంపరాగతమైన ధర్మమైనది అనేక క్లిష్టక్రియలతోఁ గూడిన యజ్ఞకాండ సవ్యముగా నడుపుటకుఁ బురో హితులకుఁ బ్రత్యేక శిక్షణాభ్యాస మవసరమైనది కుటుంబ పురోహితుఁడొక్కఁడు నిట్టి విపుల కర్మలను నడిపింపలేక పోయెను పౌరోహిత్యము సంప్రదాయసిద్ధము సుప్రసిద్ధ వృత్తియు నైనది వేదవిద్యాశ్రోతము లెఱింగిన పురోహితులు మనుష్యులకును దేవతలకును మధ్యవర్తులై దైవకటాక్ష ప్రసాదములను బంచియిచ్చు నధికారులైరి యజ్ఞముచేయు యజమాని కేమియు నధికారము లేకుండఁ బోయినది యజ్ఞకర్తయైన యజమాని ఉదా సీనుఁడై వలసిన జనమును ధనమును సామగ్రిని తెచ్చియిచ్చుచుండ వలసినదే మిగిలిన దంతయుఁ బురోహితుఁడు చేయును స్వార్థపరత్వము అధికార గౌరవ భోగకాంక్షలతో మిళితమై ముందుకుఁ బోయినది ఆదిదృక్కు మడుగంటినది యజ్ఞములందుఁ జేయు హోమముల ప్రభావ మతిశయోక్తులతోఁ బ్రచురింపఁబడెను సర్వమత కర్మకలాపమునకు యాజమాన్యమును పురోహితుల వానగతమయ్యెను వ్యర్థములగు కర్మకలాపములను బెంచి తన్మూలమునఁ దమ సౌనమును వారు బలపఱచుకొనిరి భావాచ్ఛాదనమునకే పుట్టినదయి నటు వారు భాషను వ్యంగ్యార్థములతో నుపయోగింపఁ జొచ్చిరి పురోహితులకు మాత్రమే దాని యర్థము విదితము పురోహితుఁడిఁక భూలోకమున నడచుచున్న దేవతాతుల్యుఁడని గౌరవించు మహోన్నత స్థానము నాక్రమించుటలో నాశ్చర్యములేదు నిజముగా రెండు

రకముల దేవతలున్నారు. స్వరమందున్న దేవతలు తప్పక దేవతలే. వేదములను జదివి బోధించు పురోహితులు మానవ రూపమున నున్న దేవతలే ౧

తమ్ము నియమించిన యజమాని నవసరము కలిగినచో మంత్రశక్తిచేఁ జంపఁగల మనియుఁ గాని యట్టి మానవహత్య శాస్త్ర నిషిద్ధమనియుఁ జెప్పిన పురోహితులు కొందఱు కలరు ౨ పురోహితులకు గౌరవ ప్రాముఖ్యములు పెంపొందుట కింకొక కారణ మేమనఁగా నార్యులు తాము నంపాదించి తెచ్చిన వేదములను వారు కాపాడుచున్నారనియు వేద సంరక్షణమే పరమ పావన కర్తవ్య మనియుఁ బ్రజలు నమ్మిరి. వేద సంరక్షకులుగా బ్రాహ్మణులు నియమింపఁబడిరి. వేదములు క్షేమముగా నుండవలె నన్నచో బ్రాహ్మణుల వృత్తిని పోషింపవలెను. అందుచే బ్రాహ్మణుఁడే తన జీవితమునకుఁ గఠిన నియమములు నిర్మించుకొనెను. వేదాభ్యాసరతుఁడు కాని బ్రాహ్మణుఁ డగ్నిలోఁ బడిన యెండు గడి బోచవలె క్షణములో నశించును ౩. బ్రాహ్మణుఁడు ప్రజా గౌరవమును విషమువలె విసర్జింపవలెను. విద్యార్థిదశలో బ్రహ్మచారియై శమదమాదులు గలిగి గురుశుశ్రూషచేసి భిక్షాచరణముచే జీవింపవలెను. గృహస్థుఁడై ధనాశ విడిచి సత్యమును బలుకుచు దేహ మనశ్శుద్ధి కలిగి పవిత్ర జీవితమును గడపవలెను. తమపై నుంచఁబడిన వేదవిజ్ఞాన సంపద్భారమును రక్షించుటలో సర్వసమర్పణము చేయవలెనని బ్రాహ్మణులు సంకల్పించిరి. చరిత్రలోఁ దటస్థించిన వివిధ ప్రమాదములఁబడి నశింపకుండ వేద సంప్రదాయములను వారెటద్భుతముగా నిలఁబెట్టి రక్షించిరో చెప్పనవసరము లేదు. నేఁటికిని భరతవర్ష పట్టణ వీధులలో సంచరించుచుండు వేద విద్యామూర్తు లిప్పటికిని గోచరింతురు. అధునాతన కఠోర నియమములకుఁ జరిత్రలోని కొన్ని ప్రమాద పరిస్థితులు కారణములై యుండవచ్చును. బ్రాహ్మణముల కాలమున ద్విజులైన ఆర్యులలో భేదము విశేష మున్నటు తోచదు. అందఱకు వేదవిద్యాధికారమున్నది ౪. యజ్ఞమొక నౌకవలె స్వర్గమువైపు పయనించుచున్నది. పాపియగు పురోహితుఁ డొక్కఁ డిందున్నచోఁ బడవ మునిఁగిపోఁగలదు ౫. కావున నీతి

---

౧ శతపథబ్రాహ్మణము ౫ ౨ ౨ ౬ ౫ ౨ ౪ ౩ ౧౪

౨ తైత్తిరీయసంహిత ౫ ౧ ౬ ౧౦ ౪ ఐతరేయ బ్రాహ్మణము ౫ ౨ ౨౧౩ ౨

౩ మనువు

౪ మనువు చెప్పెను. వేదము చదువని ద్విజుఁడు బ్రాహ్మణుఁడు కాని క్షత్రియుఁడు కాని వైశ్యుఁడు కాని బ్రతికియుండఁగనే శూద్రత్వమును బొందును. మహాభారతమున నిటు లున్నది "గృహస్థధర్మ మన్నివర్ణములకును ద్విజాతులకు మాత్రమే వానప్రస్థమును నిర్ణయింపఁబడెను

౫ శతపథబ్రాహ్మణము ౫ ౪ ౨ ౩ ౧౦

నియమము అనవసరమని గిడువఁబడలేదు బ్రాహ్మణ పురోహితులు మూర్ఖులును గారు క్రూరులును గారు ధర్మ కర్తవ్య భావములు వారికిని గలవు వానిని వ్యాపింపఁ జేయుటకు వారు ప్రయత్నించిరి వారు ఋజుమార్గవర్తులై ఎయమధీరులై కర్తవ్య కర్మ ఎపాగరిష్ఠులై తమ శక్తికొలఁది తమ మతమును బ్రాహ్మణులు సంరక్షించుకొనిరి వెద సంరక్షణము తమ కులధర్మమని గుర్తించి యా కర్తవ్యమును మహోత్సాహపూరిత శ్రద్ధా భక్తులతో నిర్వహించిరి వారు జ్ఞానము మానవజాతి యనిన ఎఖండప్రేమ గౌరవములను సూచించు ఎపుల ధర్మశాస్త్రసూత్రముల నిర్మించిరి వారెచటనైనఁ బొరపడినచో నా దోషము వారిని బంధించిన సంప్రదాయములోనిదే కాని వారిది కాదు వారెట్టి భ్రాంతివశులైనను వారి ఋజుత్వ మనింద్యము వారి నియమాచార సంప్రదాయ మహత్వమునందు వారికి లేశ మాత్రము సందేహము లేదు కాల పరిస్థితి వారి యాలోచనమును గుంటువడఁజేసెను అయినను తమ సంస్కృతి నాగరికతల యందు వారికిఁగల యభిమానగర్వము లసంగతము లని యెవ్వఁడనఁ గలఁడు ? మఱియు వారి చుట్టునుండు జాతులు విజ్ఞాన శూన్య జాతులు వారిని నాశమొనర్పవలెనని దేశ దేశాంతరములైన వేల కొలఁది శక్తులు వారి నుద్రేకపఱిచి స్వీయ సంస్కృతి సంరక్షణమున కత్యంత తీవ్రతను గలుగఁజేసినవి

పౌరోహిత్యము వృత్తియైనపుడు సహజముగా దోష పూరితము కాని భారత ఎర్షములోని బ్రాహ్మణుఁడు దేశాంతరములలోని పురోహితవృత్తి నాశ్రయించిన యే యితర వ్యక్తికిని గర్వాహంకారములలో నధికుఁడుగాఁడు ఆ కాలమునందైనను క్షీణదశ నెదుర్కొను నిశిత విమర్శనములను దివ్యదృష్టి నిర్దుష్ట నిశ్చల చిత్తము గలిగిన బ్రాహ్మణులు కొందఱు ప్రకటించుచే యున్నారు స్వార్థపరుఁడైన పురోహితుని డంభకృతిమములకుఁ దీన విముఖత్వముఁ జూపి మహనీయాదర్శ పతనమును జూచి ఖిన్నులైన వారును గలరు పురోహితుల గుణదోష విమర్శనమందు గృహస్థులు చేయవలయు కర్తవ్యములనే బ్రాహ్మణులు దృష్టిలోనుంచు కొనిరను నంగతిని మఱవరాదు వానప్రస్థ సన్న్యాసాశ్రమ వాసులకుఁ గర్మలులేవు బాధాకరము క్రూరమునైనచో బ్రాహ్మణ ప్రభుత్వ మప్పుడే పోయియుండెడిది జాతియందున్న వివిధ వరములవారు స్వధర్మముల నిర్వహింప వలెనని చెప్పిన బ్రాహ్మణ బోధనము బుద్ధిమంతులైన వారందఱకు వచ్చినది

కొంత కాలమునకుఁ దత్త్వశాస్త్రమున వేదములయొక్క శబ్దప్రమాణ చర్చలు బయలు దేఱినవి శబ్దప్రమాణము నంగీకరించునవి వైదిక మతములనియు నంగీకరించనివి అవైదికము లనియు విభాగ మేర్పడినది వేదమునకుఁ గర్తగా మేశ్వరుఁడే యని విశ్వసింపఁ బడెను వేదము దైవ నిర్మితమను సిద్ధాంతమును సమర్థించుటకై విచిత్రవాద ప్రదర్శన

మొ^ర్చిన కొందఱు విద్వాంసులు తరువాత బయలు దేఱినను వేదద్రష్టల భావములో వేద మనఁగాఁ బావన హృదయములో స్ఫురించిన పరమసత్యమనియే పవిత్రహృదయులు ధన్యులు ఏలన వారి కీశ్వరసాక్షాత్కారము తప్పక లభించును వేదములలో ఋషి తాను వేదములను రచించినటు కాక వేదమంత్ర ద్రష్ట ౧ నని చెప్పుకొనును అనఁగా నాతఁడీ దృష్టితోఁగాక జ్ఞాననేత్రముతోఁ జూచెనని యరము ఋషి చూపున కింద్రియముల కతీతమైన సత్యము గోచరించుటకుఁ గారణ మాతని హృదయము రాగద్వేష కలుషాంధీకృతము కాదు దానూహించినది కాదు తాను చూచిన సత్యము నాతఁ డితరులకందఁ జేయుపని మాత్రమే చేసెను ౨ వేదమనఁగా శ్రుతి లేక యంతరాత్మకు వినఁబడు పరబ్రహ్మనాదము దృష్టి శృతిశబముల వలన వేదములలోని జ్ఞానము తార్కిక వివేకముచే లభించినది గాదనియు నంతర్దృష్టిచే లభించినదనియుఁ దెలియఁగలదు కవి మానస మింద్రియాతీత పదవికిఁ బోయినపుడు పరమసత్య మాతనికి వినఁబడుటో కనఁబడుటో జరుగును వేదద్రష్టల ననుసరించి, వేదము దైవ నిర్మితమనఁగా నీ యర్థమని తలపఁనగును అదియొక విచిత్రమైన యద్భుత సంఘటనము వారి భావమైయుండదు మంత్రములను తామే సల్పించితిమని కూడఁజెప్పియుండిరి వారు తమ వేదకావ్యనిర్మాణ కార్యమును వడ్రంగి నేఁతనేయువాఁడు పడవ నడుపువాఁడు మున్నగు వారితోఁబోల్చి సహజ కారణముఁ దెల్పిరి మానవ హృదయావేశములచే నీ మంత్రములు రూపము దాల్చినవని చెప్పఁబడెను ౩ కొన్ని తావులలో మంత్రములు తమకు గోచరించినవనిరి ౪ మఱియు సోమరసపాన పరవశస్థితిలో నవి తెలిసినవని కూడఁ దెల్పిరి ౫ తమ భక్తిని వెలిఁబుచ్చుటకే వేదములను భగవత్ప్రసాదము రి ౬ కేవలావేశము నిరపాయమైన దైవ వ్యక్తీకరణమను భావముగా నింకను స్థిరపడలేదు

మనము బ్రాహ్మణముల యొద్దకు వచ్చునప్పటికి వేదములు దైవ కల్పితములనునతి సత్యమని నమ్మయుగము ప్రత్యక్షమగును ౭ వేదము దైవకార్యమనియు నందుచే

---

౧ వేదశబ్దము విద్ ధాతువునుండి వచ్చినది విద్ ' అనగాఁ జూచుట లాటిన్ ధాతువు విడియొ గ్రీక్కుధాతువు ఐడప్

౨ టీథోవిన్ చెప్పినాఁడు సర్వకళా సృష్టియును దేవునినుండి వచ్చినదే మానవుని యాంతర్యమందున్న దైవశక్తి క్రియారూపమున నెంతవఱకుఁ బ్రదర్శితమగునో యంతవఱకును మానవునికి సంబంధించును ౩ చూడు మూయిర్ సేంస్క్రిట్ టెక్స్ట్సు వాల్యుము ౩

౪ ఋ వే భా ౧ ౧౧౪ ౨ ౨ ౩౫ ౨ ౫ ౧౦౯ ౪ ౧౧ ౬ ౪౪ ౩

౬ ౧ ౩౪ ౪ ౩ ౧౮ ౩ ౭ ఐతరేయబ్రాహ్మణము ౭ ౯

శ్వతప్రమాణ మనియు నీ యుగమున స్థిరపడినది ఈ విశ్వాసమునకుఁ గారణము సులభ
గాహ్యము వ్రాఁత యప్పటి కాచరణలో లేదు ముద్రాయంత్రములు కాని ముద్రించువారు
ని లేరు వేదమంత్రము నోటినుండినోటికి గురుపరంపరాగతమైనది దానికి గౌరవము
కూర్చుటకై వేదములకుఁ గొంతుపావనత్వ మారోపింపఁ బడినది ఋగ్వేదమునందు
వాక్కు విద్యా దేవతయైన సరస్వతీ ముఖమునుండి వేదములుద్భవించినవని యిప్పుడు
ప్పరి కావున వాగేవి దేవత ౧ అథర్వవేదము మంత్రమున కమోఘ శక్తి కలదని
ప్పినది

వేదములు పరంజ్యోతి యొక్క నిశ్వాసములవలె వచ్చినవి ౨ భగవంతుఁడు
వములను సృజించి తపస్సిద్ధులైన ఋషుల కిచ్చెనని చెప్పుదురు ఉచ్చరించిన శబ్దము
శ్వతమైనదని నమ్మిరి వేదములఁగూర్చిన ఇట్టి భావమువలన ఫలితము తత్వశాస్త్రము
ంప్రదాయ సిద్ధమైనది ఉచ్చరించిన శబము సజీవమైనది సత్యమైనది దానినొక
మైన సూత్రమున బంధించుటచే రసహీనమగును మిక్కిలి ప్రాచీనదశయందు స్థిరపడిన
దప్రామాణ్యమనంతర తత్త్వపరిమాణాసము నంతను మార్పు చేసినది అనంతర
ంగమున వేదమంత్రముల కర్థవివరణము చేయవలసి వచ్చినపు డదివరకే నిశ్చితములైన
వములను ప్రమాణములుగా స్వీకరించిరి సంప్రదాయము పవిత్రమైనదనియు సత్య
క్యమనియు నమినపు డందలి ప్రతిభావమును పరమ సత్యమునే చెప్పునని తలఁచుట
ంతగాదు దీనివలననే పరస్పర విరుద్ధ సిద్ధాంతములు తత్త్వములు నొకే మంత్రము
ండి తీయఁబడినవి ఒక తత్త్వమును నమ్ముట భిన్న భావములు కలిగి యుండుటయు
కాలము నందే సాధ్యము కావలయునన్నచో భావపరిశీలన స్వాతంత్ర్యముండవలెను
విషయమున భారతీయ తత్త్వజ్ఞులు గొప్ప ప్రజ్ఞను జూపిరి సంప్రదాయము దాని
డ గౌరవము నున్నప్పటికి భారతీయ వైజ్ఞానిక సమాలోచనము చిరకాల మపూర్వ
తంత్రతనుజూపు టాశ్చర్యకరమైన విషయము భారతీయ తత్త్వవేత్తలు మొదట నొక
యం సంపూర్ణమగు నొక తత్త్వసిద్ధాంతమును నిర్ణయించి దానిని సమర్థించుట కొఱకుఁ
చీన మూలగ్రంథముల వెదకుదురు అట్టి మూలగ్రంథములనుండి తమ సిద్ధాంతముల
నుకూలార్థములు తీయుటో లేక వానికర్థాంతరములు కల్పించుటో జరుగును ఈ వైదిక
ప్రదాయము వలన నొక మంచి ఫలితము కలిగినది ఇది తత్త్వశాస్త్రము సజీవమై

౧ వేదానామ్ మాతా తైత్తిరీయబ్రాహ్మణము ౨ ౪ ౮ ౮ ౫
ఇోల్చు సెయింటు జాన్సు గాస్పెల్ మొట్టమొదట శబ్దమున్నది
౨ శతపథబ్రాహ్మణము ౧౧ ౪ ౫ ౮౧ చూడు పురుషసూక్తము

సత్యమై యుండునటు చేసినది. జీవితమునకు సంబంధము లేని తత్త్వములను రచించి నిరాధారభావములను బుచ్చుకొని శుష్కమీమాంసలు చేసి తృప్తి పడుటకు బదులు భారతీయ తత్త్వజ్ఞులు పరమసత్యమును తపోయోగధ్యాన సమాధ్యవస్థలలో దర్శించి, ప్రకటించిన రూపములైన వేదములను శాశ్వతాధారములుగాఁ జేసికొని తమ వాదములను సాగించిరి. జీవితకేంద్ర సత్యములు వారి యంతరంగ దృష్టినుండి మఱుఁగుపడుటకు వీలులేకపోయింది. కావుననే తత్త్వమును సత్యమును గోరినచో భారతీయ తత్త్వము నుపేక్షింపఁజాలదు.

~~~~~~

౫

సృష్టిసిద్ధాంతములు

సృష్టిసిద్ధాంతములవిషయములో ఋగ్వేదమిచ్చిన భావముల ననుసరించిరి. కాని కొన్ని విచిత్రకల్పనములు కూడ నున్నవి. ఋగ్వేదమువలెనే తైత్తిరీయబ్రాహ్మణము పూర్వమేమియు నుండియుండలేదు. భూమియులేదు ఆకాశమునులేదు అంతరాళమును లేదని చెప్పినది. జీవితమునకు బీజము కోరిక. ప్రజాపతి సంతానమునుగోరి సృజించెను. మొట్టమొదట ప్రజాపతి యొక్కఁడేయుండెను. ఆతఁడు తా ననేక మెటగుదు నని తనలో నాలోచించెను. ఆతఁడు శ్రమపడి తపస్సు చేసెను. జీవరాసులనన్నిటిని సృజించెను.[౧]

~~~~~~

౬

నీతితత్త్వము

బ్రాహ్మణముల మతమునుగూర్చి వ్యాఖ్యముగాఁ జెప్పవలయునన్నచో నందు మహోన్నతభావములు నత్యంతవిమలనీతి తత్త్వములు నున్నవి. మానవకర్తవ్యమును గూర్చిన భావముల ప్రారంభమిందున్నది. మానవుఁడు దేవతలకు మనుష్యులకు జంతువులకు ఋణపడియున్నాఁడు. ఇవి పంచఋణములు (౧) దేవఋణము (౨) ఋషిఋణము (3) పితృఋణము (౪) మనుష్యఋణము (౫) పశుఋణము. ఈ పంచఋణములను

---

౧ ౪ ౧౩—౮ ౧౧

ఎవ్యముగా నిర్వర్తించునాతఁడు సత్పురుషుఁడు దేవ ఋషి మనుష్య పశువులకుఁ గొంత బలిహారమిచ్చి ప్రార్థనములర్పింపవలెదె ఎవనికిని భుజించుట కధికారములేదు తనచుట్టు నున్న ప్రపంచములో సామరస్యమును జీవించు పద్ధతి యిది జీవితమొక కర్తవ్య బాధ్యతా నిర్వహణవ్రతము వివరములెల్లున్నను నీ భావము పూజ్యమైనదని చెప్పకతప్పదు మనము చేయు సర్వకార్యములను స్వార్థచింతలేకుండఁ జేయవచ్చును శతపథబ్రాహ్మణమునందు మోక్షప్రాప్తికి సర్వమును త్యాగముచేయు సర్వమేధ మను యజ్ఞము చెప్పఁబడినది ౧ దైవారాధనము ప్రథమకర్తవ్యమే నియమితకర్మలను కేవలము యంత్రమువలె నెఱవేర్చుటయే ప్రార్థనముకాదు సత్కర్మానుష్ఠానము స్తుతి యిందుఁజేరును దైవమునర్చించుట యనఁగా దేవుని గుణముల నలవఱచుకొనుట నిజముపలుకుట దైవలక్షణమేకాక మతనీతి ధర్మము అగ్ని దీక్షాదైవము వాక్పతి వాగ్దైవము అసత్యమాడిన యెడల నుభయదేవతలు కోపింతురు ౨ యజ్ఞముల అంతరార్థమును జెప్పప్రయత్న మారంభమైనది కేవలకర్మాచరణము వ్యర్థమనిచెప్పు వాక్యములు గలవు కేవల యజ్ఞదానోపవాసాదికముల వలన మానవుఁడు పుణ్యలోకమును బొందఁజాలఁడు దీని నెఱుఁగని నాకపదవి లభింపదు ౩ వ్యభిచారము వరుణదేవుని కపచారము చేసిన పాపమని నిరసింపఁబడెను చేసిన దోష కృత్యముల పాపము పశ్చాత్తాపముచే క్షీణించునని చెప్పఁబడెను ౪ వైరాగ్యమొక గొప్ప లక్షణమని స్తుతింపఁబడెను వలన దేవతలు వైరాగ్యము నభ్యసించి తమ పదవులను బొందిరి ౫

ఆశ్రమధర్మమే యుగములో స్థాపింపఁబడెను ౬ వైదికార్యుని జీవితము నాలు గాశ్రమములుగా విభాగింపఁబడెను (౧) బ్రహ్మచారియై ఒకటికాని యెక్కువకాని వేదము లను జదువుట (౨) ధర్మశాస్త్రములలో నిర్వచింపఁబడిన విధులనఁగా యజ్ఞవిధి సంఘవిధి నెఱవేర్చునిమిత్తము గృహస్థాశ్రమము (౩) తపోపవాసములతోఁ గడపు వానప్రస్థాశ్రమము (౪) గృహ సంబంధములేని సన్న్యాసాశ్రమము తన దనున దేమియును లేక బ్రహ్మైక్య

౨ దేవతలకొకటే నియమమున్నది — సత్యమువలుకుటే శతపథబ్రాహ్మణము ౧౮ ౧౧౪ ౧౮ ౧౧౫ ౩౮ ౪౨౨ ౩౮ ౪౨౭ ౨౮ ౨౨౧౯

౩ శతపథబ్రాహ్మణము ౧౦ ౮ ౫ ౪ ౧౫

౪ శతపథబ్రాహ్మణము ౨౮ ౫ ౨ ౨౦

౫ తైత్తిరీయ బ్రాహ్మణము ౭ ౮ ౧౨ ౩

౬ ఆశ్రమశబ్దము శ్రమ పడుట యనుధాతువునుండి తీయబడుటచే నే కృషి వల నంతము కావలెనన్నమ శ్రమతప్పదని భారతీయులు తెలిసికొనిరి

చింతతోఁ జరించునాతఁడే సన్న్యాసి వేదములలోని చతుర్విభాగములు ననఁగా మంత్రములు బ్రాహ్మణములు ఆరణ్యకములు ఉపనిషత్తులు వరుసగా నాలుగాశ్రమముల ధర్మములను దెల్పును ౧ యాగకర్మకలాపము వెనుక పటుతరతత్త్వజిజ్ఞాస నైతికప్రవర్తనాభిలాషయు నుండి మానవహృదయమునకు సంతృప్తినిచ్చినవి ఎన్నిలోపములున్నను ధర్మపరాయణత్వము బ్రాహ్మణముల మతమును చిరంజీవిగాఁ జేసినది బాహ్యశుద్ధిశౌచములతోఁ బాటు అంతశ్శుద్ధిశౌచముల ప్రాధాన్యమును గుర్తింపఁబడెను సత్యవచనము దైవారాధనము తలిదండ్రులయెడ గౌరవము భూతదయ మానవులయెడఁ బ్రేమ, జారత్వము చౌర్యము క్రూరత్వములకు విముఖత సత్పురుష జీవితలక్షణములుగా నిర్దేశింపఁబడినవి

వర్ణవ్యవస్థ నిర్దయాత్మకమైన పురోహితబృంద కల్పనము కాదు తత్కాలదశా పరిణామమే బ్రాహ్మణములకాలమున నది సుస్థాపితమైనది పురుషసూక్తము ఋగ్వేదములో నొక భాగమైనను నిజముగా నది బ్రాహ్మణములకాలమునకుఁ జెందును నాఁడు ఆర్యులకును దస్యులకు నంతర్వివాహము లున్నవని నిస్సంశయముగాఁ దెలియుచున్నది ౧ రక్తసాంకర్యము మితము గాకుండనుండుటకై ఆర్యుల జాత్యౌన్నత్యమును గొనియాడసాగిరి మొట్టమొదట సాంఘికవ్యవస్థగానుండిన వర్ణవ్యవస్థ మతవ్యవస్థగా స్థిరపడినది వర్ణవిభాగము దైవకృతమని యాధారములు చూపి యందుచే నది మార్చుటకు వీలులేనిదని సిద్ధాంతముచేసిరి కొంత స్వేచ్ఛనిచ్చి నిర్మించిన మొట్టమొదట వరీకరణము కఠినవర్ణవిభాగమయ్యెను వైదికయుగ ప్రథమ దశలోఁ బురోహితులు తమవృత్తిచే నొక ప్రత్యేకవరముగా నుండిరి కొని ప్రత్యేకవరము కాలేదు ఆర్యుఁడైనవాఁడెవఁడైనను బురోహితుఁడు కావచ్చును అట్టి పురోహితుఁడు యుద్ధముచేయు క్షత్రియునికంటెను వర్తకముచేయు వైశ్యునికంటెను నధికుఁడు గాఁడు కొన్ని వేళల వారికంటెఁ బురోహితుఁడే తేలికగాఁ జూడఁబడెను ౨ కాని యిపుడాత్మౌన్నత్యగర్వము వర్ణతత్త్వమునకు మూలాధారమైనది దీనివలన స్వతంత్రాలోచనము సన్నగిల్లినది ఉన్నతనైతికాదర్శము నడలినది వర్ణధర్మము నతిక్రమించిన వ్యక్తి ధర్మద్రోహియుఁ గులభ్రష్టుఁడు నయ్యెను శూద్రుల కుత్తమ మతానుష్ఠానావకాశము లేకపోయినది అన్యోన్య ద్వేషభావ మంకురించినది ఇట్టి మాటలు క్షత్రియునివికాని బ్రాహ్మణునివి కా వని శత్రునిందాభ్యానము పెంపొందెను ౩

---

౧ ఆశ్రమములఁ గూర్చి భిన్నభావములున్నవని చూడు బృహదారణ్యకోపనిషత్తు ౩ అ ౫ ౧ ఆపస్తంబసూత్రములు ౨ అ ౯ ౨౧ ౧ గౌతమ సూత్రములు ౩ అ ౨ బోధాయన సూత్రములు ౨ అ ౬ ౧౧ ౧౨ మనువు ౪ అ ౧౩౮ ౬ అ ౮౮ వశిష్ఠధర్మశాస్త్రము ౭ అ ౨

౨ అథర్వవేదము ౪ అ ౦౮ ౮౩ వా వే భా ౪ అ ౧౦౩ ౧ ౫౮ ౧౦౪ ౮౮ ౧౯

౩ శతపథబ్రాహ్మణము ౮ అ ౧ ౪ ౧౦

౩

పునర్జన్మతత్త్వము

మరణానంతర విషయమునుగూర్చి బ్రాహ్మణములలో నొక నిశ్చయభావము లేదు పితృయాన దేవయానములకుఁ గల భేదము చెప్పఁబడినది ౧ భూలోకమునఁ దిరిగి పుట్టుటదృష్టమే కాని గర్హింపఁదగిన దోషముకాదని తలఁపఁబడెను దివ్యజ్ఞాన లాభమేదో కలుగవలయుండి యిహలోకమునఁ బునర్జన్మము లభించునని భావింపఁబడెను ౨ కాని యన్నిటికంటె ముఖ్యస్థానమాక్రమించిన భావము దేవతా నిలయమైన స్వర్గమున శాశ్వత సుఖజీవిత ప్రాప్తియే ఈ విధముగా యజ్ఞము చేసిన వానికి నిత్యసంపద కీర్తియు లభించుటే కాక ఆదిత్యాగ్ని దేవతలతో సారూప్యము వారి లోకమున స్థిరావాసమును జేకూరును ౩ నక్షత్రమండలములు కూడ మరణించిన వారుండు నిలయము లని విశ్వసింపఁబడెను ఇంకొక పుణ్యలోకమునకుఁబోయినను ప్రత్యేక వ్యక్తిత్వముపైఁ గాంక్ష పోలేదు యజ్ఞాది కర్మలను సరిగాఁదెలిసి నిర్వర్తించిన వానికి బ్రాహ్మణములు దేవత్వమును లేక దీర్ఘాయుర్దాయమును బ్రసాదించినవి కర్మలోపముచేసిన వారికిఁ బరలోకమున వారుచేసిన పుణ్యపాపముల ననుసరించి ఫలితము లిచ్చినవి ౪ యజ్ఞము లెంత యధికముగాఁజేసిన నంతసూక్ష్మశరీరము లభించును, అనఁగా బ్రాహ్మణముల ననుసరించి యట్టి శరీరమున కాహార మరుదుగాఁ గావలసియుండును ౫ కొన్నిగ్రంథములలోని దీనికి వ్యతిరేకముగా ౬ పుణ్యాత్ముఁడు స్వశరీరముతో స్వర్గమునకుఁ బోవును ౭ ఋగ్వేదము ననుసరించి పాప నాశనము పొందుటయుఁ బ్రాహ్మణముల ననుసరించి మరణించినవారు తమ పుణ్యపాపకర్మల ననుసరించి ఫలితములు బొందుటయు నను నీ భేదమున్నది వీబరు పండితుఁడిట్లు చెప్పెను అత్యంత ప్రాచీన యుగమునందు పుణ్యాత్మునకు లేక జ్ఞానికి సర్వసుఖములతో నిండిన దేవతానిలయము ప్రాప్తించుటయు పాపి కొంతకాలము జీవించి మరణించి నశించుటయుఁ జెప్పియుండఁగా బ్రాహ్మణములు మాత్రము చచ్చిన వారందఱును బుట్టుదురనియు వారికర్మముల ననుసరించి వారికి ఫలితములు లభించుననియు

---

౧ శతపథబ్రాహ్మణము ౬.౯ ౬.౨.౪ ౨ శ. బ్రా ౧౦.౯ ౩౩ ౧౪
౩ శ. బ్రా ౧౧.౯ ౬.౨.౩ ౪ శ. బ్రా ౨.౯ ౬.౪.౮
౫ శ. బ్రా ౧౧.౯ ౨.౫.౩౩ ౬ ౧౦.౯ ౧.౩.౪
౭ శ. బ్రా ౪.౯ ౬.౧.౧ ౦౧౯ ౧౮.౬ ౧.౨.౯ ౮.౩ ౩౧
౮ వీబరు రాయలు ఏసియాటిక్ సొసైటీ జర్నల్ వాల్యూము ౧ ౧౮౬౫ పుట ౩౦౬

పుణ్యాత్మునకు సుఖము, పాపికి శిక్షయు నుండుననియు నిరయించినవి ౧ దీనిభావ మేమన మరణానంతర మొక్కటే జీవితముండుననియు నది యిహలోక ప్రవర్తనము ననుసరించి యుండుననియుఁ దేలినది మానవుఁడు తానుబోవు లోకము తాను జేసికొన్నదే ౨

ఈ లోకములో మానవుఁ డెట్టి ఆహారము తినునో పరలోకమున నాతఁడట్టిదానిచేఁ దినఁబడును ౩ జన్మాంతరమున నిచటఁ జేసిన మంచిచెడ లాయా ఫలితము లిచ్చును మఱియు ఆలోకమున మనకు వారలీవిధముగాఁ జేసిరి కావున నిపుడిట్టివిధముగానే వారికి మనముచేయుచున్నాము ౪ క్రమముగా నిష్పాక్షికధర్మతత్త్వము పెంపొందినది ఋగ్వేదమునందుఁ బితృయాన మొకమారముగాఁ జెప్పఁబడినది కాని వైదిక దేవతలు వారి లోకమునకును పితృయానము పితృలోకమునందలి పుణ్యపాప ఫలములకును భేదము వచ్చునగి మన కింకను బరలోకమున జన్మపరంపరయు నిహాలోకమునఁ జేసిన దోషపరిహార విధానములును స్ఫుటము చేయఁబడలేదు కాని ప్రశ్న మేమనఁగా దుర్మార్గులు శాశ్వత నరకమును పుణ్యాత్ములు శాశ్వతస్వర్గానందమును బొందుదురా? యనునదై యున్నది సాత్త్విక స్వభావులు వివేకవంతులునగు భారతీయులు శాశ్వత నరక స్వర్గ భావము లంగీకరింపఁజాలరు ఈ స్వల్ప జీవితములోఁ జేసిన దుష్కర్మల వలన పాపము నశించుటకుఁ దన్మూలమున వచ్చు శిక్షనుండి తప్పించుకొనుటకు వలయు నాత్మశుద్ధి మార్గము లున్నవని వారూహింపఁగలరు అదేవిధముగా నీ స్వల్పజీవితమునందుఁ జేసిన స్వల్పపుణ్యము వలన శాశ్వతపుణ్యలోకానందము లభింపదనియు గ్రహింపఁగలరు మనకుఁ బ్రాప్తించిన పుణ్యపాపఫలము ననుభవించుట పూర్తియగుటతోడనే యీ జీవితమును పూర్తియై తిరిగి యీ లోకమునఁ బుట్టుదుము జననము మరణము పునర్జననము పునర్మరణము నను నీ సహజవ్యాపారము ఆద్యంతరహితమైన యొక చక్రరూపమున నున్నది ౫ మనకు నిజమగులక్ష్యము జననమరణ శృంఖలాత్మకమైన సంసారమునుండి బయటపడు విముక్తియే

దేవతలకు యజ్ఞము చేసినవాఁడు పొందులోకమాత్మ యజ్ఞము జేసినవానికి లభించులోకమంత యున్నతము కాదు ౬ సతత వేదాభ్యాసరతుఁడు జన్మ మరణ బంధవిముక్తి పొంది పరబ్రహ్మైక్యముఁ గాంచును ౭ మరణకారణమైన జన్మము పరిహరింపఁదగినది మఱియుఁ దరువాత గ్రంథములలో నజ్ఞానులై కర్మలు చేయువారు తిరిగితిరిగి మృత్యుదేవత కాహారమగుదురని యొక నూత్నభావమున్నది ౮ ఇంకొక వాక్యమునందు కామ్యఫలా

౧ వీణరువంశితుఁడు ౨ శ బ్రా ౬.౫ ౨.౨.౨౭ కృతమ్ లోకమ్ పురుషోభియాయతే ౩ శ బ్రా ౧౨.౫ ౯.౧౧ ౪ శ బ్రా ౨.౫.౬ ౫ ఐతరేయబ్రాహ్మణము ౩౫ ౪౪ ౬ ఐ బ్రా ౧౧.౫ ౨.౬ ౭ ఐ బ్రా ౧౦.౫ ౩.౬.౯ ౮ శ బ్రా ౧౦.౫ ౪.౪.౧౦ ౧౦.౫ ౦,౪.౧౪ ౧౦.౫ ౨.౬.౧౯ ౧౦.౫ ౩,౧౪ ౧౧.౫ ౪.౩.౨౦

తీతమైన యుపనిషద్భావమగు పునరావృత్తిరహితబ్రహ్మభావము చెప్పబడినది ఆత్మయే సర్వమునకు గమ్యస్థానము విశ్వమంతయు జలమయమైనప్పుడు నదియుండును సర్వకాలము లందు ఫలించును అదియే అమృతత్వము జ్ఞానము వలన మనుష్యులు కోరికలు నశించిన నీ పదవిని పొందుదురు పలితము లావదవిగ బోలేవు జ్ఞానహీనులైన నష్టాపరులకది పొందరానిది ఎలని నిశ్చితమ్ము నియములేవే దానవైరాగ్యముల కాలోకము దూరమైనది అది కేవలజ్ఞానులకే సాధ్యమగునది ౧ పునర్జన్మ సిద్ధాంతమున కవసరమైన సర్వభావములు బ్రాహ్మణము లందున్నవి కాని యం బీజరూపమున నున్నవి వ్యక్తిగతమగు సమ్మృతత్వమును గోరుట ముఖ్యాలోచనమైయున్నది పునర్జన్మ సిద్ధాంతము నీ బీజరూపభావములనుండి నిర్మించు బాధ్యత ఉపనిషత్తులదై ది కర్మసిద్ధాంతము పునర్జన్మసిద్ధాంతము నార్యుల ప్రజ్ఞా సముద్భవములే యగుట సంశయమైనను మరణించిన వెనుక తమజీవములు పశువులలోః బ్రవేశించునని నమ్మిన దేశీయజాతుల భావములనుగూడ నార్యులు గ్రహించియుండవచ్చునని చెప్పుటకు నాకభ్యంతరము లేదు

ఉన్నతమతి నీతిభావములు ప్రకటింపబడినను మొత్తముమీద నీ యుగము సంప్రదాయిదాన్యమునకుః బ్రాధాన్యమిచ్చి యాగకర్మలను బూర్తిచేయుటయందే లగ్నచిత్తము కలిగియుండెనుగాని ఆత్మపరిపూర్ణతకొఱ కంతగా నాత్రము చూపలేదు సంప్రదాయబద్ధమైన శౌచము సూత్రనమువ్చయు నిగళితమైన కర్మకాండయును జీవితమునకుః బ్రధానములై యీ యుగము ప్రచారముచేసియుండుటచే నిజమగు నాత్మ తత్త్వానుభవమును పునరుద్ధాటింప వలసిన యవసరము కలిగినది ఈ కర్తవ్యము నుపనిషత్తులు నెఱవేర్చినవి

పరిశీలన గ్రంథములు

౧ బ్లూమ్ ఫీలు అథర్వవేదము సేక్రెడ్ బుక్స్ ఆఫ్ ది ఈస్ట్ వాల్యుము ౬౩

౨ ఎగెలింగు శతపథబ్రాహ్మణము సేక్రెడ్ బుక్స్ ఆఫ్ ది ఈస్ట్ (వాల్యుము ౧౨ తొలిపలుకు)

౩ హాప్కిన్సు ది రిలిజియన్సు ఆఫ్ ఇండియా అ ౯

---

౧ వేదాంతసూత్రభాష్యమున శంకరాచార్యులీ వాక్యము నుదాహరించి తమ అద్వైతమున కెంత పోషకముగా నున్నదో చూపిరి

చతుర్థాధ్యాయము

ఉపనిషత్తత్త్వము

౧

ఉపనిషత్తులు

ఉపనిషత్తులు౧ వేదముల చివరిభాగము లగుటచే వేదాంతము లని పిలువఁబడెను. వేదములసారము వీనియందుండు నని దీనిభావము. భారతదేశములోని యధునాతనమత తత్త్వముల కన్నిటికి యుపనిషత్తులే యాధారములైనవి. అవైదికమైన బౌద్ధమతముతోఁగూడనే హిందూమతశాఖయు నుపనిషదాధారము లేక యుండలేదు.౨ ఆధునాతన తత్త్వశాస్త్రము లన్నియుఁ దమసిద్ధాంతముల నుపనిషద్భావముతో పరిపడకున్నను సమన్వయించుటకై శోచనీయమైన శ్రమను జూపెను. ఏ నవ్యాదర్శము నెవఁడు బోధించినను నది యుపనిషద్భావ సంతతిలో దని చెప్పుకొనును.

ఉపనిషత్తులందుఁ గల కవితామాధుర్యము మహోన్నత భావపరమార్థము నేఁటికిని మానవుల బుద్ధులను రంజింపఁజేసి హృదయముల నాకర్షించుచునే యున్నవి. అత్యంత ప్రాచీనములగు భారతీయ విజ్ఞానరత్నములందుఁ గలవు. వేదములలోని మంత్ర ప్రార్థనా భాగములు కేవల మార్యులమతము, మతానుష్ఠానములతోఁ గూడియున్నవి. మన ముపనిషత్తులలో, సంహితగాథలకంటె బ్రాహ్మణములలోని నిశిత తర్కవాదముకంటె నారణ్యకముల దైవతత్త్వమునకంటె నధిక పరిణతినందిన భావములను పై భావదయావిశేషములను జూతుము. ఉపనిషత్కర్తలు సంప్రదాయ భావస్వరూపమును మార్చి వేదమత

---

౧ ఉప ని షత్ అనఁగా సమీపమునఁ గూర్చుండుట. అనఁగా గురుచరణ సన్నిధి నుపదేశమును బొందుటకై కూర్చుండుట. క్రమముగా గురువు శిష్యుని కిచ్చు రహస్య మంత్రోపదేశమని యర్థము వచ్చెను. దోషమును బరిహరించి సత్యమును సందర్శించుట యను భావమును గొందఱు చెప్పిరి. తైత్తిరియోపనిషత్తునకు భాష్యము వ్రాయుచు శంకరుఁ డుపోద్ఘాత వాక్యములలో నిట్లు చెప్పెను. 'ఉపనిషత్తను నామమునకు బ్రహ్మజ్ఞానమని యర్థమేలన, దానిని దెలిసికొనిన వారికి జన్మ జరామరణ బంధములు తెగిపోవును లేక వాని నది పూర్తిగా నాశనమొనర్చును లేక విద్యార్థిని బ్రహ్మపదమునకుఁ గొనిపోవును లేక అందుఁ బరమాత్మ నసించియున్నాఁడు.' చూడు పండిట్ మార్క్స్ ౧౮౮౨ పుట ౨౫౪

౨ బ్లూమ్ ఫీలు ది రిలిజియన్ ఆఫ్ ది వేదా పుట ౫౧

మందుఁ దాము దెచ్చిపెట్టిన మార్పులవలన భావస్వాతంత్ర్యమునకై తమ హృదయము లెంతి సాహసముతోఁ దివించినవో చూపుచున్నవి ఉపనిషత్తుల యాశయము కేవల మొక పరమార్థతత్త్వమును ప్రదర్శించుటయే కాదు తపించుచున్న సహృదయమునకు శాంతి స్వాతంత్ర్యములను సమకూర్చుటే తత్త్వశాస్త్ర ప్రశ్నములకుఁ దాత్కాలిక సమాధానములను వాద ప్రతివాద రూపమునను సంభాషణ రూపమునను నందుఁ జొప్పించిరి కాని ప్రధానముగా నుపనిషత్తులు జీవిత సమస్యల నెదుర్కొని సత్యాన్వేషకుల హృదయములనుండి యుబికి పొంగి ప్రవహించిన కవితా మధురగీతములు నిగూఢ భావవాహినులవై యున్నవి సత్పదార్థస్వరూపమును గ్రహించుటకై సహృదయము చూపిన పరితాపమును పరిశ్రమను నుపనిషత్తులు ప్రదర్శించును అవి యొక పద్ధతి ననుసరించి వచించిన తత్త్వశాస్త్రములు గావు ఒక కవిచే నిర్మితములును గావు ఒక శకమునకును జెందినవి కావు వానియందుఁ గొన్ని అసంగతములు అశాస్త్రీయభావములు కూడ నున్నవి కాని యుపనిషత్తులసంగా నింతమాత్రమే యైనచో మనము వానిని జదువనక్కఱలేదు నిరుపమమైనట్టియుఁ బూర్ణసంతృప్తి నిచ్చునట్టియు మూలతత్త్వ భావములతో నివి నిండియున్నవి ఎవైన దోషలేశము లందున్నచో నవి ప్రధానమని యెంచి వానినుండి దోషకలుషిత సిద్ధాంతములను నిర్మించిరి మన మిట్టి లేశదోషములను సులభముగా సవరించవచ్చును సగము కవిత్వము సగము తత్త్వమును గలిసి కొంతకాలములో ననేక కవులచే రచింపఁబడినను నుపనిషత్తులలో నేకోద్దేశము తత్త్వరహస్యమును గూర్చిన సత్యసందీపితమైన దృష్టియు మనము కాలప్రవాహవేగము తగ్గిన దిగువభాగమున నిలఁబడి చూచిన గోచరించును ధ్యానయోగమున నవి పొందిన ఫలితములు కొనియాడఁదగినవి వైశాల్యము శక్తి ధ్వని తృప్తి వీని నుపనిషత్తు లిచ్చినంతగా నే యితర పూర్వగ్రంథము లిచ్చియుండలేదు ఉపనిషన్మతము తత్త్వము కొందఱు మేధసమానోన్నత ధీరరాజితులకుఁ దీవ్రతమ జిజ్ఞాసావేశపరవశులకుఁ జిత్తశాంతిని మనస్సంతృప్తిని ఇచ్చినది గఫ్‌వంటివారు చెప్పిన ఈ గ్రంథములందుఁ బరమార్థచింతన మేమియును లేదు అనుభవరహస్యమైన సమ్యక్తత్త్వమే భారతీయ తత్త్వజ్ఞులు పొందఁ గలిగిన మహోన్నత సత్య మను భావములను మనము గౌరవింప నవసరములేదు వివేకధురీణుఁడగు జె యస్ మెకంజీపండితుడు సృష్టితత్త్వమును నిర్మించుటకు, మానవజాతిలో ప్రథమప్రయత్నమును బరమాహ్లాదకరమును సమగ్ర వినుతిపాత్రమునైన దీ యుపనిషద్భావమనుట యోగ్యముగా నున్నది

౨

ఉపనిషదుపదేశము

ఉపనిషత్తులేమి యుపదేశించుననునది చెప్పుట సులభముకాదు. నేఁడు ఉపనిషత్తులను జదువు విద్యార్థులు తామిదివఱకే నిర్ణయించుకొనిన కొన్నిభావముల నందుఁ జూచుచున్నారు. మానవులు తమ మనోనిశ్చయములందు దృఢవిశ్వాసము లేని వారగుటచేఁ దమభావములను సంప్రదాయశాస్త్రముల యాధారమునఁ బోషింపఁజూతురు. జీవితప్రవర్తనముల కివి సరిపోవు మార్గదర్శకములైనను నంతర్దృష్టి నిశ్చయజ్ఞానములు సత్యనిర్ణయమున కవసరములు. ప్రస్థానత్రయ భాష్యములందు విపులము క్లిష్టము సూక్ష్మమునగు సిద్ధాంతములో నిర్ణయించి ప్రదర్శించిన శంకరుని అద్వైతతత్త్వము వైపునకు బహుజనాభిప్రాయము మొగుచున్నది. వేదాంత విషయమున శంకరుఁడు చెప్పినదే తుదిమాట కాదనియు నుపనిషత్తులు చెప్పునది ప్రేమతోఁ గూడిన భక్తిమతమనుట హేతుబద్ధముగా నుండుననియు నుద్ఘాటించువారును గొందఱు గలరు. వివిధభాష్యకారులు కొన్ని విశ్వాసములతో బయలుదేఱి వానినే యుపనిషత్తులలోఁ జూచి భాషావైచిత్ర్యముచేఁ దమ భావముల కనుగుణములగు నర్థములను గల్పింతురు. పరస్పర విరుద్ధభావములు గలవారందఱు నుపనిషత్తులె తమకుఁ బ్రమాణమని చెప్పుదురు. ఉపనిషత్తులును సంశయభావాన్వితములు నస్పష్టభావసంపన్నములును గనుటచే వ్యాఖ్యాతలు వానిని దమ మతతత్త్వమున కనుగుణముగా నుపయోగించుకొనుట కెంతయు వీలిచ్చినది. ఉపనిషత్తులలో నొక నిశ్చిత తత్త్వసిద్ధాంతముగాని సుస్థాపిత మత విధానమునుగాని లేదు. అవి జీవితరహస్య సత్యములు స్ఫురింపఁజేయునే కాని దానిని సూత్రీకరించుటకాని సిద్ధాంతీకరించుటగాని యెఱుఁగవు. సత్యమునుగూర్చి యవి వ్యంగ్యముగాఁ జెప్పిన భావములు దేవునిఁగూర్చి యవి ప్రకటించిన ధ్వని ప్రధాన సూచనలు బహుళముగా నుండుటచే నెవని కే భావము కావలసిన నందు దొరకును. ఏ ప్రత్యేక మతాభిమానియైనను నిర్విచారముగాఁ దనకు వలయు సూక్తుల నందుండి తీసికొనవచ్చును. విజ్ఞానచరిత్ర మందు సాంప్రదాయకార్థ వివరణమువలనఁ దత్త్వశాస్త్రమున కపారము కల్పింపఁబడుటయు నట్టి సంప్రదాయము చిరశాశ్వతమగుటచేఁ దత్త్వశాస్త్రమును దానికి సహజమగు నదవిలో నుంచుటకుఁ బ్రయత్నించు విమర్శకులకుఁ వ్యాఖ్యాతలకు నాటంకములు కల్పించుచు వచ్చినది. ఉపనిషత్తత్త్వమునకు నీగతి తప్పలేదు. పాశ్చాత్యవ్యాఖ్యాత లేదో యొక భాష్యకారు ననుసరించిరి. గఫ్ పండితుఁడు శంకరుననుసరించెను. ఫిలాసఫీ ఆఫ్ ది

ఉపనిషత్తు అను తన గ్రంథమున కుపోద్ఘాతములో నిటు వ్రాసెను ఉపనిషత్తత్త్వ ప్రకాశకులలో శంకరాచార్యుఁ డగ్రగణ్యుడు శంకరుని సందేశమే ఉపనిషత్తుల సహజము సత్యమునైన సందేశము ౧ మ్యాక్సు ముల్లరు పండితుఁడటే వ్రాసెను ఉపనిషత్తుల యొక్క వేదోక్తమైన తత్త్వము పరిణామముగాక మాయా వాదమే బ్రహ్మపరిణామవాద మవైదికము మాయ లేక వివర్తవాదము వైదికము ఆలంకారికముగాఁ జెప్పినచో వైదిక వేదాంతభావములోఁ బ్రపంచమొక బీజమునుండి వృక్షమువలె నుద్భవింప లేదు, అది సూర్యకాంతినుండి యెండమావులవలె వచ్చినది ౨ డ్యూసేన్ పండితుఁడు నిదే యభిప్రాయమును బ్రకటించెను భాష్యకారులు చెప్పిన భావముల నటుంచి ఉపనిషత్కర్తల కవిహృదయమును నిర్ణయింప యత్నింతము భాష్యకారులు మన కుపనిషత్తు లనుగూర్చి సంప్రదాయ మేమిచెప్పెనో యించుమించుగాఁ జెప్పుచున్నారు కాని ప్రాచీన తత్త్వదర్శకుల సర్వతోముఖ సమన్వయమును గాంచిన జ్ఞానమును వారు మనకు వ్యక్తపఱుచుట లేదు కాని ప్రశ్నమేమనఁగా నుపనిషద్భావములలో నేకత్వమున్నదా? జగత్కారణ మునుగూర్చి యందఅంగీకరించిన సామాన్యసూత్రములు వానియందున్నవా? ఔనని స్పష్టముగాఁ జెప్ప సాహసమునకు మేముద్యోగింపము ఉపనిషత్తులలో నిగూఢభావములు గంభీరారములు, వివిధావలోకనములు కుప్పలుగా నున్నవి అందుచే వివిధ మతతత్త్వములు తమకుఁ గావలసిన విషయముల నందుండి గ్రహించుట కవకాశమున్నదని మే మంగీకరింతుము శంకరుఁడు ప్రదర్శించినట్టి కాని అరిస్టోటల్, కాంటు వంటి తత్త్వజ్ఞశేఖరులు ప్రదర్శించిన భావసామరస్యము నుపనిషత్తులు ప్రదర్శింపవు వానియందు హేతుసమన్వయముకంటె నంతరర్శన భావైక్యమున్నది మఱియు తత్త్వసిద్ధాంతమున కవసరమగు ప్రథమవస్తుజాలమనఁదగు మూలభావములున్నవి అట్టి మూలభావములనుండి యొక సమ్యక్సిద్ధాంత నిర్మాణమును జేయవచ్చును ఉపనిషత్తులలోని కొన్ని వాక్యముల భావములు సందిగ్ధములగుట చేతను మిగిలినవైన నొకపద్ధతిలోఁగాని యొకవిధానము ననుసరించి కాని లేకుండుటచేతను వీనినిఁబట్టి యొకవ్యక్తి తానలుటకుఁ బ్రయత్నించిన తత్త్వమెంతవఱకు సత్యమైనదో ధైర్యముతోఁ జెప్పుట కష్టమైన పని ఐనను సుప్రసిద్ధములు నుత్తమములు నైన తత్త్వప్రమాణములను మనస్సునందుంచుకొని, జగత్కారణమునందు మానవుని స్థానము మున్నగు సమన్య లుపనిషత్తులలో నెట్లు పరిష్కరింపబడినవో చూతము

---

౧ పంచాస్తికాయసమయసారము అ ౮ ౨ సేక్రెడ్ బుక్సు ఆఫ్ ది ఈస్టు వాల్యుము ౧౫, పుట ౨౮

౩

ఉపనిషత్తుల సంఖ్య కాలము

సామాన్యముగా నుపనిషత్తుల సంఖ్య నూటయెనిమిదని నిర్ణయించిరి అందు ముఖ్యమైన పది యుపనిషత్తులకు శంకరుఁడు భాష్యము వ్రాసినాఁడు ఈ దశోపనిషత్తులు నత్యంతప్రాచీనములు ప్రమాణములునైనవి వాని సరియగు కాలమును మనము నిర్ణయింపఁజాలము అందత్యంతప్రాచీనములైనవి కొన్ని బుద్ధునికిఁ బూర్వమునైనవియుఁ గొన్ని బుద్ధుని కనంతరములైనవియు నని చెప్పనగును వేదమంత్ర సంకలనమునకును బౌద్ధమతారంభమునకును మధ్యకాలమునం దివి రచింపఁబడి యుండవచ్చును (అనగా క్రీస్తుపూర్వ నూఱవ శతాబ్దము) పూర్వోపనిషత్తుల కాలము (క్రీ పూ ౧౦౦౦ ౩౦౦) మధ్యకాలముగ నిర్ణయించిరి

శంకరుఁడు భాష్యమును వ్రాసిన కొన్ని యుపనిషత్తులు క్రీస్తు వెనుక ౪౦౦ లేక ౩౦౦ల నాఁటివని చెప్పుదురు పూర్వోపనిషత్తులు గద్యరూపమున నున్నవి ఇవి యే మతశాఖకు జెందనివి ఐతరేయము కౌశీతకి తైత్తిరీయము ఛాందోగ్యము బృహదారణ్యకము కేనోపనిషత్తునందుఁ గొన్నిభాగములు పూర్వతమములు కేనోపనిషత్తునందలి ౧ ౧౩ శ్లోకములును బృహదారణ్యకము ౪ వ అధ్యాయము ౮ ౨౧ శ్లోకములు పద్యరూపమునను్న యుపనిషత్తులకు సంధికాలమున నుండుటచే నివి తరువాతఁ జేర్పఁబడినవని చెప్పనగును కఠోపనిషత్తింకను తరువాత వచ్చినది అందు మనకు యోగసాంఖ్యశాస్త్రములందలి యంశములు గోచరించును ౧ అన్యోపనిషత్తులనుండియు భగవద్గీతనుండియు స్వేచ్ఛగాఁ గొన్నభాగముల నది యుదాహరించినది ౨ ప్రాచీనోపనిషత్తులలోఁ జివరిది మాండూక్యము అధర్వవేదోపనిషత్తులు గూడఁ దరువాతివి మైత్రాయణి ఉపనిషత్తునందు యోగ సాంఖ్యముల భావములున్నవి వివిధతత్త్వ సిద్ధాంతములు చెలరేగుచున్న శకములో శ్వేతాశ్వతరోపనిషత్తు రచింపఁబడినది వైదికములైన షడ్దర్శనములలోని శాస్త్రీయ పదములతోఁ బరిచయమును దెల్పుచు వానిలోని కొన్ని సిద్ధాంతములనుగూర్చి శ్వేతాశ్వతరము

౧ చూడు కఠోపనిషత్తు ౫ ౨ ౧౮ ౧౯ ౨ ౫ ౬ ౧౦ ౧౧

౨ చూడు కఠోపనిషత్తు ౧ ౫ ౨౩ ముండకము ౧ ౫ ౮ ౦ ౫ ౨ గీత ౨ ౫ ౨౯ ౧౮ ౧౯ ౧౯ ౨౦ ౨౨ ముండకము ౩ ౫ ౨ ౩ గీత ౧౫ ౨౩ కొందఱు పండితులు గీతకంటె ముండకోపనిషత్తుకంటెఁ కఠోపనిషత్తు ప్రాచీనమైనదని చెప్పుదురు

ప్రసంగించినది ఈ యుపనిషత్తు వేదాంతసాంఖ్యయోగశాస్త్రములలోని దైవతత్త్వములను సమీకరించి యొకచోఁ గూర్చుటయం దభిలాషను బ్రదర్శించినది గద్యాత్మకములగు ప్రాచీనోపనిషత్తులలో విశేషతత్త్వజిజ్ఞాస కలదనియు దరువాత రచింపఁబడినవానిలో మత సంబంధమైన భక్తిపూజాభావము లున్నవనియుఁ దెలియుచున్నది ౧ మనము ప్రదర్శింపఁబోవు నుపనిషత్తత్త్వ నిర్ణయమునకు బుద్ధునకుఁ బూర్వములైన యుపనిషత్తుల నుండియే ముఖ్యముగా భావములను స్వీకరించి వానినుండి యితరోపనిషత్తు లెంతవఱకు గ్రహించినవో తెలిసికొని వానిఁ గూడ నుపయోగింతము మనకుఁ బ్రధానములైనవి ఛాందోగ్య బృహదారణ్యక తైత్తిరీయైతరీయ కౌశీతకికేనోపనిషత్తులు ఈశమాండూక్యములు తరువాత వచ్చును

---

౧ డ్యూసేన్ పండితుఁ డుపనిషత్తుల నీ వరుసలోఁ గూర్చినాడు

1 ప్రాచీన గద్యాత్మకములు — బృహదారణ్యక ఛాందోగ్యతైత్తిరీయైతరీయ కౌశీతక్యుపనిషత్తులు కేనోపనిషద్భాగములు

2 పద్యాత్మకములు — ఈశ కఠ ముండక శ్వేతాశ్వతరములు

3 అనంతర గద్యాత్మకములు — ప్రశ్న మైత్రాయణి తప్ప మిగిలినవి ప్రామాణికోపనిషత్తులు

మైత్రాయణ్యుపనిషత్తునుగూర్చి మెగ్డనల్ పండితుఁడిటు వ్రాసినాఁడు ఇందితరోపనిషత్తులనుండి యిచ్చిన యనేకోదాహరణముల వలనను అనంతర కాలమునకుఁ జెందిన సంస్కృతపదములను వాడియుండుటచేతను సుస్థాపితమైన సాంఖ్యసిద్ధాంతముతోడి పరిచయమును సూచించుటచేతను అవైదిక మతశాఖలను స్మరించియుండుటచేతను మైత్రాయణ్యుపనిత్తు అనంతరకాలమునకుఁ జెందియున్నదని తెలియుచున్నది ప్రాచీనోపనిషత్తుల భావముల సారాంశమును సాంఖ్య బౌద్ధ మతాభిప్రాయములను గలిపి రచించినదే యీ యుపనిషత్తు (సాన్స్క్రిట్ లిటరేచరు పుట ౨౩౦) విద్యారణ్యస్వామి తన సర్వోపనిషదర్థానుభూతి ప్రకాశమున వివరించిన ద్వాదశోపనిషత్తులలో నృసింహోత్తర తాపనీయోపనిషత్తొకటి

౨ ఈ విషయమందభిమానము గలవారు నా మిత్రుడు సహాధ్యాపకుఁడు నైన డాక్టరు దారువా రచించిన ప్రీ బుద్ధిస్టిక్ ఇండియన్ ఫిలాసఫీ యను సత్కృష్టగ్రంథమున వైదిక విజ్ఞానవేత్తలనుగూర్చి రచించిన చక్కని భావములను జదువవచ్చును

౪

ఉపనిషద్ద్రష్టలు

తమ భావముల నుపనిషత్తులలోఁ బ్రదర్శించిన బ్రహ్మవేత్తల జీవితములను గూర్చి మన కేమియును దెలియకపోవుట మన దురదృష్టము కీర్తి కాంక్షలేశమును లేక సత్య ప్రచారైకవ్రతులై నిరహంకారులై తమభావములకు వేదకాలమునందలి దేవతల యొక్కయు మహర్షులయొక్కయు నామముల నుంచిరి ఇంద్రప్రజాపతులు నారదసనత్కుమారులు తార్కికులుగా సుప్రసిద్ధులు దేవతల నామములను విడిచిపెట్టి ఉపనిషత్కర్తల చరిత్రములను రచించు సందర్భము వచ్చినపుడీ దిగువ నామములు ప్రధానస్థాన మాక్రమించును మహిదాసుఁడు ఐతరేయుఁడు రైక్వుఁడు శాండిల్యుఁడు సత్యకామ జాబాలి జైవలి ఉద్దాలకశ్వేతకేతు భరద్వాజులు గార్గ్యాయన ప్రతర్దనులు బాలాకి అజాతశత్రువు వరుణయాజ్ఞవల్క్యులు గారి మైత్రేయి

~~~~~

౫

ఋగ్వేదమంత్రములు – ఉపనిషత్తులు

ఉపనిషత్తులు తమ భావవైశిష్ట్యముచే వేదమంత్ర బ్రాహ్మణముల యాధార మవసరములేని స్వతంత్రసారస్వతమని చెప్పఁబడెను వేదమంత్రములలోని నిరాడంబర దేవతాభక్తిస్థానములో యాంత్రికమైన యాగకర్మకలాపము వచ్చినట్లు మనము చూచియున్నారము సంప్రదాయములో నమసిపోవు మతము పరివడదని యుపనిషత్తులు నిశ్చయించినవి వేద మతస్వరూపమును మార్చకుండ దానినుపనిషత్తులు నైతికమొనర్ప యత్నించినవి వేద మంత్రములలో సూచనలుగా నున్న యద్వైతభావములను పెంపొందించుట బాహ్యప్రపంచము నుండి తత్త్వకేంద్రము నాంతరంగిక ప్రపంచమునకు మార్చుట వైదిక బాహ్యకర్మాచారములను నిరసించుట వేదప్రామాణ్యముపట్ల నౌదాసీన్యము వహించుట యివి వేదముల కంటె నుపనిషత్తులు చూపిన పరిణతి యని చెప్పవచ్చును

సంశయోత్పత్తములైన వైదికవిశ్వాసముల నడుగున నొక యేకార్థ ప్రతిపాదకమైన దృష్టి బయల్పడ యత్నించుచున్నది కొన్నిమంత్రములందు సర్వకేంద్రమగు నేకైకశక్తి సత్యమని ప్రతిపాదింపఁబడెను దీని నుపనిషత్తులు ముందుకుఁదీసికొని పోయినవి ఉపని
~~~~~

వస్తులొక్కటే పరమాత్మశక్తి నంగీకరించినవి అది సర్వాత్మకము శాశ్వతము జ్ఞానాతీతము స్వయంప్రకాశకము సృష్టిస్థితి లయకారణమై నైనది ఆ పరబ్రహ్మమే జగజ్జ్యోతి జగత్పతి జగదాధారము ఏకము, అద్వితీయము ఏకైక పూజాస్తుతి పాత్రము వేదములలోని అపరిపూర్ణదేవతల దృశ్యమై పరిపూర్ణుఁడగు దేవుఁడు గోచరించినాఁడు ఓయాజ్ఞవల్క్య! నిజముగా దైవము లెందఱు గలరు? ఒకఁడే యని యాతఁడు బదులు చెప్పెను మా కింకొక ప్రశ్నకలదు అగ్ని వాయువు ఆదిత్యుఁడు కాలము ప్రాణము అన్నము బ్రహ్మ రుద్రుఁడు విష్ణువు ఈ దేవతలలో నొక్కొక్కని కొందఱు కొందఱు సేవించు చున్నారు ఇందెవఁడుత్తమ దైవమో మాకుఁ జెప్పుము ఆతఁడిట్లు చెప్పెను! సర్వ స్వరూపి అమరుఁడు అనంతఁడు నైన పరబ్రహ్మముయొక్క భిన్నరూపములే యాదేవతలు [2] సగుణనిర్గుణాత్మకములైన రెండు నొకే బ్రహ్మమందు లీనమైపోయినవి

బహుదేవతారాధన భావములు భారతీయ హృదయములో లోఁతుగా నాటుకొని పోయిన కారణముచే వానిని దొలఁగించుట సులభముకాదు అనేక దేవత లొకే దేవునికి సామంతులైరి పరబ్రహ్మ కటాక్షములేనిదే ఒక గడిపోచనైన నగ్నికాల్పలేదు వాయువు దాని నిగురఁగొట్టలేదు పరబ్రహ్మవలనె భయముచే అగ్నిమండుచున్నది సూర్యుఁడు ప్రకాశించుచున్నాఁడు ప్రాణములు మేఘములు మృత్యువు తమ కర్తవ్యములను నెఱ వేర్చుచున్నవి [3] కొన్నివేళల దేవతలందఱు పరమేశ్వరుని యంశములని చెప్పఁబడెను ఉద్ధాలక నాయకత్వమున నైదుగురు గృహస్థు లశ్వపతి మహారాజు దర్శనము చేసిరి చక్రవర్తి ప్రతివ్యక్తి నీ విధముగా నడిగెను ఎవరిని నీవు పరమాత్మగా ధ్యానించు చున్నావు? మొదటివాఁడు స్వర్గమనియు రెండవవాఁడు సూర్యుఁడనియు మూఁడవవాఁడు వాయువనియు నాలుగవయాతఁ డాకాశమనియు నైదవవాఁడు జలమనియుఁ జెప్పిరి సత్పదార్థముయొక్క వివిధాంశములనే వారు ధ్యానించుచున్నారని చక్రవర్తి సమాధానము చెప్పెను శిరము స్వర్గము కన్ను సూర్యుఁడు శ్వాస వాయువు ఉదర మాకాశము మూత్రనాళము జలము భూమిపాదములునుగా విరాట్పురుషుని రూపము చిత్రింపఁబడినది అల్పసంఖ్యాకుల తాత్త్విక విశ్వాసమునకును ప్రజాబాహుళ్యముయొక్క మూఢవిశ్వాసము లకును సామరస్యముచేయుటే మనకుఁ గల సమన్వయవిధానము ప్రాచీనులు విశ్వసించిన

---

౧ బృహదారణ్యకోపనిషత్తు ౩ అ ౯ బ్రా ౧

౨ మైత్రాయణ్యుపనిషత్తు ౪ అ ౫ ౬ ముండకము ౧ అ ౧ ౧ తైత్తిరీయము ౧ అ ౫ బృహదారణ్యకము ౧ అ ౪ ౬, ౪ ౭ ౪ ౧౦

౩ తైత్తిరీయము

దేవతాస్వరూపము లనొక్కమ్మడి నిర్మూలింపఁజాలము ఏలన నట్టి నిర్మూలనవిధానము ప్రాతిపదికమైన మానవసహజ స్వభావమును గణింపనిదగును జనులందఱొక్కసారి పరమ సత్యమును గ్రహింపఁజాలరు జనసామాన్యముయొక్క నైతికాధ్యాత్మిక పరిణతి యనేక దశలలోనుండును ఉపనిషత్తుల దృష్టిని నిర్ణయించిన విషయ మింకొకటి కలదు వాని యాశయము తత్త్వమునుగాని శాస్త్రమునుగాని నిర్మించుట కాదు ప్రజలకు ధర్మ ప్రవర్తనా భ్యాసము చేయుటే జీవునికి దేహబంధములనుండి విముక్తి కల్పించి బ్రహ్మైక్యానందమును పొందుటకు సాయపడుటయే వాని లక్ష్యము పావనజీవితమున కిచ్చినంతి ప్రాధాన్య మునువారు ధీశిక్షణమున కొసఁగలేదు మఱియు వారికిఁ బూర్వసంప్రదాయ మందధిక గౌరవముకలదు వేదమంత్రద్రష్టలు చిరస్మరణీయులైన మూలపురుషులు వారిని విమర్శింప జూచుట యోగ్యముకాదు ఈ విధముగా నభ్యుదయమందుచున్న పరమార్థతత్త్వమునకును సుస్థాపితములైన వైదికదైవారాధన విశ్వాసములకు నుపనిషత్తులు సామరస్యమును గల్పింప యత్నించినవి మానవునికిఁ దత్త్వదృష్టి ద్వివిధము బాహ్యము ఆంతరంగికము బాహ్యమున సృష్టివైచిత్ర్యము ఆంతరంగికముగా ఆత్మవ్యాపారము వేదములలో ననంత మైన ప్రకృతి నిర్మాణ స్వభావములపై దృష్టి కేంద్రీకరింపఁబడినది అంతరంగ ప్రపంచ రహస్యములవైపు దృష్టి యుపనిషత్తులు మరల్చినవి స్వయంజ్యోతియైన పరమాత్మ యింద్రియద్వారములను బాహ్యమునకుఁ దెఱచుటచేత మానవుఁడు బాహ్యమునకే కాని లోపలికిఁ జూడలేకుండెను కాని యొక జ్ఞాని ముకుళితనేత్రుఁడై మోక్షాపేక్షతో లోనున్న పరమాత్మను దర్శించెను ౧ బాహ్యభౌతిక లోకమునుండి మనస్సునకింకను వెనుకనున్న మరణాతీతమైన యాత్మపై దృష్టి కేంద్రీకృతమయ్యెను జ్యోతిర్దర్శనమున శాశనమువంకఁ జూడనవసరములేదు అంతరంగమున దివ్యజ్వాలాత్మకమై ప్రకాశించుచున్న యాత్మను దిలకింపవచ్చును మానవుని యంతరాత్మ ప్రపంచసౌందర్యమునుజూపు మూలయంత్రము సత్యము ప్రతిఫలించు హృదయాకాశము ప్రసన్నకాసారము

దృష్టిలో నిట్టి మార్పు వచ్చుటచేఁ దత్త్వ మంతయును మారినది మన మిపు డర్చింపఁ దగినవారు దేవతలు కారు ఆత్మ స్వరూపుఁడైన పరమేశ్వరుఁడే దేవుని

---

౧ కఠోపనిషత్తు ౪ ౧

నివాసము మానవ హృదయమే బ్రహ్మణః కోశోఽసి ౧ తన యాత్మ స్వరూపి కా౨ యే యితర దేవత నెవఁడారాధించినను వాఁడు తెలియని వాఁడే౨ అంతరంగ మండలి కరణ రహితమైన యాత్మయును సర్వసృష్టిని కల్పించిన శక్తియు నొకటే ఆత్మయే బ్రహ్మము బ్రహ్మమే ఆత్మ బ్రహ్మాండము నంతను సృజించిన దివ్యశక్తి ప్రతిప్రాణి హృదంతరమున నున్న యాత్మ శక్తియే దైవ కటాక్షమును గూర్చి వేదములు చెప్పిన భావము నుపనిషత్తు లంగీకరింపవు ఇహ సుఖైశ్వర్య ప్రద తలగు వైదిక దేవతల కుప నిషత్తులలోఁ బ్రార్థనములు లేవు దుఃఖవిమోచనమునకుఁ మాత్రమే గలవు

ఉపనిషన్మహర్షులు దుఃఖమును గూర్చి అతిశయముగాఁ జెప్పుటచే వారు నిరాశా తత్త్వము నుపదేశించిరని విమర్శకు లపుడపుడు పల్కుచు వచ్చిరి అది సత్యము కాదు వేదమత మధికోల్లాసకరమైనదే కాని వస్తువుల యాంతర్య మెఱిఁగిన ఉపనిషన్మతౌన్నత్య మును బొందలేదు సుఖ పదార్థములలో నిండిన ప్రపంచమును దర్శించి సంతసించినది వేద మతము దేవతలను జూచి వారు భయము భక్తియుఁ గూడఁ గలిగియుండిరి ఇహలోక జీవనము నిరాడంబరము మధురముగా వారికిఁ దోచెను నిజమగు నాత్మ జిజ్ఞాస కేవల సుఖమయ జీవితాసక్తి నంగీకరింపదు జీవిత పరమార్థమును గూర్చి యది ప్రశ్నించి తర్కించును ఉన్న పరిస్థితి యందు గాఢమైన యసంతృప్తియే హృదయ పరివర్తనమునకును నాత్మావలోకనముచే వచ్చు ద్విజత్వమునకును గారణము ఉపనిషత్తు లలోఁ జూపఁబడిన నిరాశా తత్త్వము సర్వ తత్త్వ జ్ఞాన మారము మానవునికి నిరాశ గలిగి దాని నుండి బయల్పడు మార్గము లన్వేషింపఁ జేయును నిరాశా విమోచన

---

౧ తైత్తిరీయోపనిషత్తు

౨ బృహదారణ్యకోపనిషత్తు ౧ అ ౪ ౧౦ ౪ చూడు ఛాందోగ్యము ౩ అ ౧౪

పోల్సు అగస్టైన్ నేను దేవుఁడెవరని భూమి నడిగితిని అది నేను కాదని బదులు చెప్పెను మరల సముద్రమును సాగరగర్భమును, నందలి జంతుజాలమును నడిగితిని అవియు దేవుఁడు మేముకాము మాకూర్ధ్వమున వెదుకుమని చెప్పినవి తిరిగి నేను మహామారు తములను దానితోనిండిన విశ్వమును నందలి జంతువులను నడిగితిని అవియు అనాగ్సి మీనిస్ పొరపడినాడు దేవుఁడు మేము కాము ని చెప్పినవి అటే ఆకాశ సూర్యచంద్ర నక్షత్రముల నడిగితిని మేముకామనియనియుఁ జెప్పినవి మరల నా శరీరేంద్రియముల నడిగి మీరు దేవుడుకారని చెప్పితిరి కాని దేవునిఁగూర్చి మాకుఁ దెలిసినది చెప్పుమంటిని అవి యిట్లుచ్చైస్స్వరముతోఁ బల్కినవి దేవుఁడు మమ్ముఁ జేసినాడు ఇట్లన్వేషించి చివ కురలోనున్న ఆత్మనడుగగా నీ దేవుఁడు నీలోనే యున్నాఁడు నీయాత్మ కాత్మ యని బదులు చెప్పినది (కన్ఫెషన్స ౧౦ అ ౬)

మార్గము లేకున్నచో దాని నుండి బయల్పడు యత్నము చేయకున్నచో నపుడది తీవ్ర దోషమే క్రియోత్సాహములను భంగపఱచి మాంద్యమును గల్పించు నంతటి నిరాశా భావము నుపనిషత్తు లెన్నఁడు చెప్పి యుండలేదు సత్యాన్వేషణమునకు వలయు కృషిని నిర్విఘ్నముగాఁ గొనసాగించుటయందు విశ్వాసము నుపనిషత్తు లధికముగాఁ గలిగి యున్నవి బెర్తు పండితుఁడు నుడివినట్లు ఉపనిషత్తులయందు దుఃఖమాంద్యముల కంటె సత్యాన్వేషణ పరాయణమందు సాహస మధికముగా నున్నది ౧ జనన మరణాత్మకమైన తుదిలేని కాలచక్రమందుఁ దగుల్కొనిన జీవుని దుఃస్థితిని గూర్చి విశేషముగాఁ జెప్పు వాక్యము లుపనిషత్తులలో నధికముగా లేవు ఉపనిషత్కర్తలు తాము ప్రకటించిన మోక్ష మార్గము వలనఁ గలిగిన యానందముచే నిరాశా తత్త్వమునుండి రక్షింపఁబడిరి ౨ సంసార వర్ణనము లేక పునరన్మ సిద్ధాంత విషయమును ప్రకటించినంత మాత్రమున నుపనిషత్తులు నైరాశ్యమును బోధించినవనుమాట యుక్తము గాదు ఇహలోక జీవనము పరిపూర్ణ జీవితమునకు సాధనము బ్రహ్మానందము బ్రహ్మానుభవ జ్ఞానమును సంపాదించుటకై మనము సంసారజీవిత మొక శిక్షణముగాఁ బొందవలెను ఆత్మ జయము వలన లభించు నానందము పరమ లక్ష్యమైన వారికి జీవితము మహోత్సాహ జనకమై యుండును బ్రహ్మ జ్ఞాన సాధనమునకు సంసారానుభవములు మెట్లు జీవిత మాత్మజ్ఞాన సంపాదన యాత్రలో నొక ఘట్టము బుద్ధిని శాశ్వత వస్తువును గుర్తింపఁ జేయుటకు సంసార మొక చక్కని తరుణము జీవిత మొక మాయా స్వప్నము కాదు ప్రపంచ మొక పిశాచ కల్పనమును గాదు ఉపనిష దనంతర పునర్జన్మ సిద్ధాంతములలో నీ పూజ్య భావ మదృశ్యమై జన్మ మొక దోషమనియు సంసారము నొక బంధించు శృంఖల మనియు వర్ణింపఁబడెను

బ్రాహ్మణముల కాలమునందు వేద మంత్రముల నిరాడంబరమైన మతము యజ్ఞ క్రియయైనది మనుష్యులకు దేవతలకు సంబంధము లిచ్చిపుచ్చుకొను లాభనష్ట రూపమైన వ్యాపార సంబంధము వ్యర్థకలాపములో మునిగిపోయిన యీ యుగమందు నిజమగు తత్త్వ దృష్టిని పునరుద్ధరించు టవసరమైనది ఉపనిషత్తులలో నధ్యాత్మ జీవనము నవజీవ స్రవంతియై ప్రవహించినది యాగ కర్మకలాపము వలన నాత్మకు మోక్షము లభింపదని యుపనిషత్తులు ఘోషించినవి సృష్టి రహస్య మెరిగిన నిజమైన మత తత్త్వానుపానమే మోక్ష సాధనమని చెప్పఁబడెను పరిపూర్ణత లేని బ్రహ్మజ్ఞాన మాంతరంగికము అం

౧ రిలిజియన్సు ఆఫ్ ఇండియా పుట ౨౪
౨ శేవ్ రిడెంప్షన్ హిందు అండ్ క్రిష్టియన్ పుట ౬౪

రాత్మ సంబంధము, అది బాహ్యము వ్యర్థాచారమును గాదు జీవాత్మ పరమాత్మైక్య భావమును గూర్చిన నిశ్చయ జ్ఞానము సరియగు మతానుష్ఠానమునకును మూల సాధనము యాగక్రియల నిరర్థకత బాహ్యపూజల ప్రయోజన శూన్యతయును బాగుగాఁ జాటఁబడెను భగవంతు నాత్మార్పణముచే సేవింపవలెను గాని బాహ్యపూజా విధానములచేఁ గాదు దేవుని స్తుతించినంతమాత్రమున మనకాత్మ రక్షణము లేదు క్రతుకలాపముచే నాతఁడు తృప్తి పొందఁడు ఉపనిషత్కర్తలు చరిత్ర జ్ఞానము కలవారగుటచే భావవిప్లవ మొక్క సారిగాఁ దెప్పింపఁ జూచుట నిష్ప్రయోజనమని గ్రహించిరి కావున వారు దృష్టి పరివర్తనమునకై యత్నించిరి యజ్ఞములకు వారు వేఱర్థములు చెప్పి యా యర్థముల కవి బాహ్య చిహ్నములని బోధించిరి కొన్ని వాక్యములలో నశ్వమేధ యాగమును ౨ గూర్చి ధ్యానము చేయుమని శాసించిరి అట్టి ధ్యానము యజ్ఞ నిశ్చయార్థమును మనకుఁ దెలియ పఱచుటచే నది యజ్ఞమంత విలువైనదే యజ్ఞముల నవసరములగు సరణి వేదిక మున్నగు వివరములను శ్రద్ధతో వర్ణించుటచే వారు యజ్ఞ మతమునకు వ్యతిరేకులు కారని తెలియు చున్నది యాగ కర్మ రూపముల నట్టుంచి వాని భావములను సంస్కరింప యత్నించిరి ఆత్మ దర్శనమే సర్వయజ్ఞములకుఁ బ్రయోజన మని చెప్పిరి జీవితమే యజ్ఞము మనుష్య జీవితమే నిజమగు యజ్ఞము ఆతని మొదటి యిరువదినాల్గు వత్సరముల జీవితము ఉదయ కాల హోమార్పణము బుభుక్షాపిపాసలను లక్ష్యము చేయక సుఖాపేక్ష విడిచి చేసిన బ్రహ్మచర్య మాతని ప్రథమ హోమ సమర్పణము భోజనపానాది సుఖములను గూడఁ బవిత్ర కర్మలుగాఁ జేసి ప్రమోద భరితములైన వివాహాదిక శుభ కార్యములందుల్లాసముతో వేద మంత్రములను బఠించుచు ఆత్మ శిక్షణము పరోపకార పరతంత్రత ఋజు వర్తనము అహింస సత్యవచనము మున్నగున వాతఁడిచ్చు దక్షిణ యఘమర్షణ స్నానమే యాతని యరణము ౩ ' దేవుఁ డెట్లు నిత్య యజ్ఞ స్వరూపియో మనకుఁ జెప్పిరి దేవుని యజ్ఞముచే మనము జీవించుచున్నాము యజ్ఞ మనగా మృష్టాన్న భోజనము కాదు, త్యాగమే చేసిన ప్రతి కర్మయు దలచిన ప్రతిభావమును దైవార్పణ బుద్ధితోఁ జేయవలెను నీ జీవితము నొక యవిచ్ఛిన్న యజ్ఞముగాఁ జేయుము మను ప్రథమ సోపానమును మెట్టినఁ

---

౧ బృహదారణ్యకోపనిషత్తు ౧ ౪ ౧ ౨ ౨ అశ్వమేధము

౩ ఛాందోగ్యోపనిషత్తు ౩ ౪ పోల్చు ఈశై ౫౮ ౪ ౬ ౮ క్రౌర్యశృంఖలముల నుండి విడిపడుటకును భారములను దించుటకును, నంబివేయఁబడినవారికి స్వాతంత్ర్య మిచ్చుటకును సర్వబంధములను త్రెంపివేయుటకును కాదా నీ నవవానప్రతము పూనితది? నీ యన్నమును నిఱుపేదలకుఁ బెట్టి దూరముగా నెట్టివేయబడిన దీనుల నాదరించి రక్షించుటకే నీ యువ వానప్రతము వారినిఁ జూచి నీవు నీ శరీరముమీది వస్త్రమును దీసి వారికిఁ గప్పవలెను

గాని పైనున్న సత్యమును మెట్టునకుఁ బోవజాలము సామాన్యులకు యజ్ఞము లవసరములే గాని యంతటితో సరిపోదు యజ్ఞముల వలన మనము పితృనివాసమైన చంద్రలోకమునఁ గొంతకాలముండి తిరిగి యీ లోకమునకు వచ్చి జన్మింపవలెను బాహ్య కర్మకలాపము నాంతరంగికాత్మ జ్ఞానముతోఁ బోల్చి చూపిరి ౧ యజ్ఞములతోఁ గూడిన పురోహిత వ్యాపారము వారి కసంగతమని తోచినపుడు వారు దానిని వేర్పుగా నిరసించిరి పురోహిత బృందము శ్వానములు గుంపువలె నొకరి వెనుక నొకరు ఓమ్! మనము భుజింతము ఓమ్! మనము త్రాగుదము ౨ ' మున్నగు వాక్యములు పలుకుచుఁ బోవుచుందురు ఈ విధముగా బ్రాహ్మణములు కరిన నియమములతోఁ గూడిన కర్మకాండ దుర్బల హృదయుఁడగు మానవునకి దృప్తి నొసఁగ నందున నుపనిషత్తులు దానికడ్డు కట్టకట్టిరి

వేదప్రమాణ పావనత్వమును గూర్చిన యుపనషద్భావము దాని కనుకూలముగాదు అనంతర తార్కికులవలె నుపనిషత్కర్తలీ విషయమున ద్వంద్వాభిప్రాయమును వెలిబుచ్చిరి వేదములు దైవకల్పితములని చెప్పినపుడు వారిట్లు నుడివిరి తడి కట్టెలకు నిప్పు పెట్టినపుడు పొగబయలు దేరి వెలెనల వ్యాపించునట్లు పరమాత్మనుండి ఋగ్యజుస్సామమాథర్వాంగి రసములు పురాణేతిహాసములు శాస్త్రములు నిగూఢసమస్యలు గీతములు సామెతలు భాష్యములు నన్నియు నిశ్శ్వసితములై బయటికి వచ్చినవి ౩ వేదార్థవేదుష్య మాత్మ జ్ఞానమునకు సరిపోదనియు నది మనల నుద్ధరింపఁజాలదనియుఁ జెప్పిరి ౪ నారదుఁడిట్లు చెప్పెను నాకు ఋగ్యజుస్సామములు మంత్రములు, తెలియును కాని యాత్మస్వరూపము నెఱుఁగను ౫ ముండకోపనిషత్తిటు చెప్పెను విద్యలు ద్వివిధములు పరాపరములు, ఋగ్యజుస్సామాథర్వములు శిక్షాకల్పాదికము లిచ్చు విద్య అపరవిద్య లేక లౌకికవిద్య దేనివలన నక్షరబ్రహ్మ పదారము తెలియునో అదియే పరవిద్య లేక ఆత్మవిద్య

~~~

---

౧ ఛాందోగ్యము ౧ అ ౧౧౦ ౨ ఛాందోగ్యము ౧ అ ౧౨ ౪౫
౩ బృహదారణ్యకము ౩ అ ౫౧ ౪ ఛాందోగ్యము ౫ అ ౩౧౦ బృహదా రణ్యకము ౩ అ ౫ ౧౪ అ ౪ ౨౧ ౪అ ౨ ౧ కౌషీతకి ౧ తైత్తిరీయము ౨ అ ౪ కఠోపనిషత్తు ౨ అ ౨౩ ౫ ఛాందోగ్యోపనిషత్తు ౭ అ ౨
~~~

ఉపనిషత్తులు చర్చించు విషయములు

ఉపనిషత్తులలోఁ బ్రధానవిషయము తత్త్వసమన్వయే అది సత్యాన్వేషణమే ఉన్న పరిస్థితులలో నసంతృప్తి వలన శ్వేతాశ్వతరోపనిషదారంభమునఁ జెప్పిన యీ ప్రశ్నములు బయలుదేఱును మన మెచటఁ బుట్టితిమి? ఎచట జీవించుచున్నాము? ఎచటికిఁ బోవుదుము? హేబ్రహ్మ విద్వరేణ్యా! సుఖదుఃఖమయమైన యీ యిహజీవితమెవని యేర్పాటుచే మనము చేయుచున్నాము? దీనికిఁ గారణము కాలమా? స్వభావమా? అవసరమా లేక నిర్హేతుకతాటస్థ్యమా? లేక పంచభూతములా? లేక పరమాత్మ స్వరూపియగు పురుషుఁడా? కేనోపనిషత్తునందు శిష్యుఁ డడుగుచున్నాఁడు ఎవని యాజ్ఞచే మన మనస్సుదయించు తన పనిని చేయుచున్నది? ఎవని శాసనముచే మనము మాటలాడుట జరుగుచున్నది? చక్షుశ్శ్రోత్రముల నెవఁడు నడుపుచున్నాఁడు? ఉపనిషత్కర్తలు సామాన్యులవలె మన యనుభవ మశరక్యమని తలఁపరేదు ఇంద్రియములు మనకుఁ దెలుపునదే తుది సత్య మగునా యని వారు శంకించిరి మన కనుభవము నిచ్చు మనశ్శక్తులు స్వయం వ్యక్తిత్వము గలిగినవా? లేక వానివెనుక వానికంటె నధికమైన శక్తుల ప్రతిబింబములా యివి? బాహ్య భౌతిక వస్తువులు కొన్ని కారణముల ఫలితములైయుండఁగా వీనిని వీని సూక్ష్మకారణము లంతసత్యమైనవిగా నెట్లు గ్రహించుట? సర్వ వస్తు జాలమునకును వెనుక పరమసత్యమైన మూలకారణమొకటి యుండి యందు మనస్సునకు శాంతికలుగు నవకాశముండవలెను జ్ఞానము మనస్సు నింద్రియములు విషయములు నివన్నియుఁ బరిమితములు కారణబద్ధములునై యున్నవి ఇట్టి తాత్కాలిక వస్తుజాలము సుఖమొసఁగఁజాలదని నీతితత్త్వ ముపదేశించు చున్నది ప్రపంచమిచ్చు సుఖములు వార్ధక్యమరణములచే నస్థిరములు అనంతమైనదే అఖండానందము నీయఁగలదు మతము శాశ్వతానందమయ జీవితమును గోరును కావున నొక కాలాతీతమైన పరమసత్యము లేక సత్పదార్థముండితీరవలెను దేనినిఁగూర్చి మతమన్వే షించుచున్నదో యేది మన సర్వకాంక్షల నీడేర్పఁగలదో యేది తత్త్వజిజ్ఞాసకు గమ్యస్థానమో యట్టిదే యీ సత్పదార్థము సచ్చిదానందరూపమైన యట్టి అనంతతత్త్వము కుపనిషత్తులు మనలఁ దోడ్కొనిపోవ యత్నించినవి ప్రతిమనుజుని ప్రార్థన మీ విధముగా నుండును

---

౧ ముండకము ౧ ౧ ౧ ౪ ౫ ౨ శ్వేతాశ్వతరము ౧ ౧ ౧ ౧

నన్ను అసత్పదార్థమునుండి సత్పదార్థమునకును అజ్ఞానాంధకారమునుండి జ్ఞానకాంతిలోనికిని మరణమునుండి యమరత్వమునకును దొడ్కొని పొమ్ము ౧

మన ముపనిషత్తత్త్వమును తత్త్వశాస్త్రము నీతిశాస్త్రములను రెండు శీర్షికల క్రిందఁ బరిశీలింతము తత్త్వశాస్త్ర శీర్షిక క్రిందఁ బరమసత్యము జగత్స్వభావము సృష్టి సంపృత్య మున్నగువానిపై నుపనిషత్తులేమి చెప్పినవో చూతము నీతిశాస్త్ర శీర్షిక క్రింద వ్యక్తి యొక్క భిన్నాంశ పరిశీలనము అతని గమ్యస్థానము లక్ష్యము కర్మస్వాతంత్ర్యముల సంబంధము మహోన్నతాదర్శమైన మోక్షస్వరూపము పునర్జన్మసిద్ధాంతములనుగూర్చి చర్చింతము

౭

సత్స్వరూపము

సత్స్వరూపసమస్యా పరిష్కార విషయములో నుపనిషత్కర్తలైన విజ్ఞానవేత్తలు వేద ద్రష్టలు ప్రదర్శించిన బాహ్యదృష్టి నాంతరంగికదృష్టితో మేళవింపఁజూచిరి అనేక పదార్థములలో నేకమైయున్న సత్పదార్థకు వేదమంత్రములు కనుఁగొనిన మహోన్నత సత్యము ఈ విషయము నుపనిషత్తులు బలపఱచినవి ఆత్మస్వరూప పరిశీలనమును తత్త్వ దృష్టితో నప్పుడప్పు డుపనిషత్తులు ప్రదర్శించినవి ఆత్మశబ్దమునకు వ్యుత్పత్తి సరిగాఁ దెలియదు ఋగ్వేదములో (౧౦అ ౧౬ ౩) ఈ శబ్దమునకు ఊపిరి యనియు చైతన్య సారమనియు నర్థము చెప్పఁబడెను క్రమముగా జీవుఁడను నర్థము వచ్చినది ఆత్మ సిద్ధాంతము వివరణముతోఁ గూడిన స్పష్టము పూర్ణమునైన పద్ధతిలోఁ జెప్పఁబడియుండలేదు అచటచటనున్న భావములొక యేకతత్త్వసమీకరణము లోనికిఁ దేఁబడలేదు ౨ ఛాందోగ్యోపనిషత్తునందు గురువగు ప్రజాపతికిని శిష్యుఁడగు నింద్రునకిని జరిగిన సంభాషణమున నాత్మశబ్ద నిర్వచనము క్రమోన్నత పరిణతినందినది, (౧) శరీరము నేననుభావము (౨) మనస్సు నేననుభావము (౩) అంతఃకరణము (౪) పరిపూర్ణ సత్యస్వరూపమగు నాత్మ పదార్థము సను నాలుగు దశలలోఁ జెప్పఁబడినది ఇచటఁ జర్చింపఁబడినది మానసికముగాక

---

౧ అసతో మా సద్గమయ తమసో మా జ్యోతిర్గమయ మృత్యోర్మా అమృతంగమయ బృహదారణ్యకము ౧ అ ౩ ౨౮

౨ ఛాందోగ్యము ౮ అ ౭ ౧౧

యాధ్యాత్మిక సమస్య మనుష్యుని నిజాత్మస్వరూపమేమి? నిత్యసత్యమగు నాత్మకుండ వలసిన కొన్ని లక్షణములను గూర్చి ప్రజాపతి చెప్పుట కారంభించును జరామరణ దుఃఖములుగాని పాపముగాని బుభుక్షాపిపాసలుగాని లేనిదై యే కోరికలు లేక తాను గోరదగినది మాత్రమే కోరుచు నేదియు నూహింపక, తన కుచితమైన దూహించుచు నుండునో అట్టి ఆత్మయే మనము తెలిసికొనవలసినది ౧ అన్నియు మారుచుండగా నన్నింటికిఁ గర్తయై తాను మార్పులేనిదై జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తి నిద్రాపునర్జన్మ మోక్షాద్య వనలన్నిటి కాధారభూతమైనదే ఆత్మ ౨ అది వినాశములేని సద్వస్తువు మృత్యువు దానిని స్పృశింపలేదు పాపము దానికంటదు నిత్యత్వము అవిచ్ఛిన్నత్వము ఏకత్వము శాశ్వత క్రియాపర్వతము దాని లక్షణములు స్వయంసంపూర్ణమైన ప్రపంచ మది అది తప్ప వేరొకటేమియు దానిని బాధించునదిలేదు సర్వసమర్థకులీ నిర్ణయవిధానము సహేతుకముగాదని యెలుకుదురు స్వయంసంపూర్ణత స్వయంపోషకత్వ లక్షణముల నూహించి సమస్యాపరిష్కారము నతిసులభముగాఁ జేసియున్నాము కాని యీ పద్ధతి కేవల మర్థరహితముగాదని ముందు మనము చూడఁగలము ఆత్మ కేవలమాంతరంగిక మును నెన్నఁడు దృశ్యముగాఁజాలదని ప్రజాపతిచెప్పిన భావము అది ద్రష్టయేకాని దృశ్యముకాదు ౩ అది కొన్నిలక్షణముల మొత్తమైన నేను అనునదికాదు వీనికి వెనుక నుండి సర్వసాక్షిగా నున్న అహం పదార్థమే యది అది కర్మలేని పూర్ణకర్త మనము సాధారణముగా నేను అని చెప్పుకొనునదంతయు దృశ్యములోఁ జేరును ఏలన నేది దృశ్యమో యది యనాత్మపదార్థమే ఆత్మేతరవస్తుగుణ జాలమునంతను సంపూర్ణముగా వేఱుపఱచవలెను ప్రశ్నమునకు మొదటి సమాధానములో జన్మపరిణామ వార్ధక్యమరణ ములు గల శరీరమే ఆత్మయని చెప్పఁబడెను ఒకని నేత్రమునందు నీవుచూచు తేజస్సు పాత్రములోని యుదకమందుఁగాని అద్దమునందుఁగాని ప్రతిబింబించునది ఆత్మయని ప్రజా పతిచెప్పెను ఒకచిత్రపటములోని మనుజు నానఖాగ్రము చూడవలెను ప్రజాపతి యింద్రుని విలువగల వస్త్రములు ధరించి మంచి కుంభోదకములోఁ జూడుమనును ఏ రూపముతోఁ జూచిన జలములోను నద్దమందు నా రూపమే ప్రతిఫలించును ఇంద్రుని కొక సందేహము కలిగినది ఈ దేహమే ఆత్మయైనచో దీని ప్రతిబింబము చక్కగా నలంకరించుకొనినఁ జక్కగా నుండును సుందరవస్త్రములు ధరించిన సుందరవస్త్రములతోఁ గనబడును పరిశుభ్ర ముగా నున్నచో నదియు శుభ్రముగా గోచరించును కాని యీ దేహము గ్రుడ్డిదైనచో నదియు

---

౧ ఛాందోగ్యము ౮ అ ౭ ౧ ౨ బృహదారణ్యకము ౪ అ ౪ ౩

౩ శ్వేతాశ్వతరము ౮ అ ౭ ౩ ౪ శ్వేతాశ్వతరము ౮ అ ౯ ౧

నట్టే కన్పడును కుంటిదికాని వక్రముగాని యైనచో నటే ప్రతిబింబమునుండును మఱియు శరీరము నశించును గాన నిందు నాకుఁ దృప్తి కలుగలేద' నెను కొంతకాలము గడచినవెనుక నింద్రుఁడు తిరిగి గురువు నాశ్రయింపఁగా నీసారి ప్రజాపతి స్వప్నలోకమున సుఖముగా సంచరించు నాతఁడే యాత్మ యని చెప్పెను లోపదుఃఖములతోఁ గూడి భౌతికమైన దేహ మాత్మ కాఁజాలదు శరీరము దాని నుపయోగించు చైతన్యముయొక్క యుపకరణము చైతన్యము శరీరముకాదు ఇంద్రునికిప్పుడు ప్రజాపతి స్వప్నజీవియే యాత్మయని చెప్పినాఁడు కాని యింద్రుని కింకొక శంక కలిగినది స్వప్నజీవి శరీరలోపములచే లోపమును బొందదు శరీరము కొట్టఁబడినచో నది దెబ్బతినదు శరీరముయొక్క కుంటితనము దానికి లేదు కాని యీ శరీరలోపములు దోషములు స్వప్నజీవినిఁగూడఁ దరుముచున్నటే యుండును శరీరమునకుఁగలిన బాధ స్వప్నజీవియు ననుభవించును ఏడ్చును కావున నీస్వప్నగతుఁగు జీవి నిజమగు నాత్మ కాదు ౧ ఇతర మానసికానుభవములను ఎడిచి స్వప్నానుభూతినే ప్రజాపతి తీసికొనుటకుఁ గారణము స్వప్నము లితరములకంటె శరీరమునకు దూరమైనవి యగుటచే ముఖ్యమైనవి స్వప్నప్రపంచము జీవి విశృంఖలముగా సంచరింపఁగలదు స్వప్నజలరాశిలో మనస్సు శరీరావసరముచేఁ గట్టువడక స్వేచ్ఛగా నీదులాడును ఈ యభిప్రాయము ననుసరించి ఆత్మ నిత్యపరివర్తనమందుచున్న మానసికావస్థా సముచ్చయమని చెప్పఁబడినది ఆత్మ స్వయంపోషకమైనచో నీ స్వప్నానుభూతి శరీరసంబంధము కొంతవఱకు లేకుండనున్నను స్వతంత్రమైనది కాదు జన్మకాలాది పాశబద్ధమైన యీ జీవి స్థిరమైనది కాదు దేశకాలములను స్తంభములకుఁ గట్టఁబడిన యీ జీవి అస్వతంత్రమైనది సంసారచక్రమందది పరిభ్రమించుచున్నది సహజలోపములు గల వస్తుసామగ్రిలో లోపభూయిష్ఠమైన ప్రపంచమును దనకొఱకు నిర్మించుకొనుచున్నది అది నాశరహితమునుగాదు స్వతంత్రమును గాదు జాగ్రత్స్వప్నాదులను యే శక్తియొక్క అసంపూర్ణ ప్రదర్శనములో నట్టి ఘనతరమై నట్టియు నీ వివిధావస్థానుభవముల కాధారభూతము నైన యొక కర్త యుండవలెను కేవలావస్థా పరంపర స్వయంపోషకము గాదు ఈ దేహాత్మ భావము స్వశక్తిచే నిలువఁజాలదు ఇంద్రుఁడు ప్రజాపతి దర్శనము చేయఁగా గొంతకాలమున కటు తిరిగి ప్రజాపతి చెప్పెను మనుష్యుఁడే యవస్థలో సుఖముగా నిద్రించుచు సమగ్ర విశ్రాంతిని బొందునో యా యవస్థలోని జీవియే ఆత్మ ౨ ప్రజాపతి కిందు ౨ కష్టము తెలిసినది ఎల్లప్పుడు మాఱుచుండు నవస్థల నాత్మ యనుట పొసగదు ఏలన శాశ్వతమైన ఆత్మపదార్థమున శాశ్వతావస్థలతో సమాన మొనర్చు లోపము సంభవించుటే కాక

౧ శ్వేతాశ్వతరము ౮ అ ౧౦-౨౩ ౨ శ్వేతాశ్వతరము ౮ అ ౧౧ ౧

నిత్యమగు నాత్మ కనిత్య పరివర్తనము లంటగట్టిన దోషమును తటస్థించును సర్వాను భవములకు వెనుక నొక కర్తయుండవలెనను భావము నింద్రునకుఁ దెలుపవలసియున్నది దృశ్యము ద్రష్టపై నాధారపడియున్నది! అదే విధముగా ద్రష్ట దృశ్యముపై నాధారపడ నవసరము లేదు ఆత్మయే లేకున్నచో జ్ఞానము లేదు కళ లేదు ధర్మము లేదు ద్రష్టలో సంబంధములేని దృశ్యము సంగతము ద్రష్టనుండి సర్వదృశ్యములును వచ్చినవి ఆ దృశ్యములలో ద్రష్టను గలుపరాదు ఆత్మ సర్వానుభవ కర్త యని నచ్చచెప్పుటకు ప్రజాపతి కొంత లోపమున్నను నీ పద్ధతి యవలంబించెను మన జీవితము సామాన్యముగా వస్తుజాలముతోఁ బలిచేయుచుండును మనము లోకమున కమితముగా నధీనులమై యున్నాము మన వ్యక్తిత్వము కోరికలు ఊహలు ఆలోచనములతో నిండిపోయి నిజతత్త్వము నెఱుఁగకున్నది వస్తు ప్రపంచమునఁ బ్రకృతి స్వభావముచే మునిఁగి నిరంతర వాంఛితార్థ ఫలసిద్ధికై క్రియాపరతంత్రులమై మన నిజస్వరూపమేది యను ప్రశ్నా పరిష్కారమున కొక్క ముహూర్తమైన నాలోచించుట లేదు ఆలోచింప నవసరము లేకుండ మనకుఁ దెలిసినదే నిజమని నమ్ముచుంటిమి దానినిఁ గూర్చి యాలోచించి పరిశీలించుట మనఃక్లేశము ఐరోపా విజ్ఞాన చరిత్రమునందు జ్ఞానమును గూర్చిన సమస్య మిక్కిలి యాలస్యముగాఁ దలయెత్తిన తరువాత క్యాంటు పండితు నమసరించి యింద్రియాతీత సమ్యగ్దృష్టికిఁ గాని జ్ఞానము సాధ్యము గాదనియు ప్లాటినస్ విద్వాంసుని ప్రకారము తన మానసిక వ్యాపారముల నర్థము చేసికొను నాత్మ శక్తియే జ్ఞానాధారమనియుఁ దెలిసినది ఎంత జ్ఞానావేశమైనను దెలియుట కాత్మవిలోకన మవసరము అప్రయత్నముగా మనకుఁ దెలియుచున్న అన్నివిషయములు నాత్మానుభవములే సర్వానుభవములు నవస్థలు నొక కేంద్ర సత్పదార్థమునకుఁ జెందవలెను మార్పులన్నియు నొక మార్పులేని శక్తిలోనివే ఈ భావము నింద్రుని మనస్సులో నాటుటకై ప్రజాపతి జాగ్రత్స్వప్నావస్థలు లేని కాలమునఁగూడ నుండునదే ఆత్మ యని చెప్పెను గాఢ స్వప్న శూన్యనిద్రలో నేదృశ్యములును లేవు అంతమాత్రముచే నచటాత్మ లేదని చెప్పఁజాలము ఎలనఁ గొన్ని వేళల మన్నట్లు తెలియకున్నను నవిచ్ఛిన్నమైన అహం భావము నిత్యమై యున్నదను సంగతి యింద్రునకుఁ దెలియుననియే ప్రజాపతి తలఁచెను దేవదత్తుఁడు నిద్రానంతరము దేవదత్తుఁడే కారణ మాతఁడు నిద్రకుఁ బోవుటకు ముందుగల తన యనుభవముతో నిద్రానంతరానుభవమును గలిపి తన యవిచ్ఛిన్న వ్యక్తిత్వమును నిలుపుకొనుచున్నాఁడు దృశ్యములులేని నిద్రలో నాత్మ లేదనరాదు ప్రతిబింబము లేనిచో నద్దములేదని నట్లు యును దృశ్యముపై ద్రష్టకు నిర్వ్యాధి పత్యమును గల నత్యము ప్రజాపతి ప్రకటించెను దీనినే యాజ్ఞవల్క్యుఁడు సర్వదృశ్యము లదృశ్యమైనప్పు డాత్మ స్వీయకాంతిలోఁ బ్రకాశించు

నని చెప్పినాఁడు సూర్యచంద్రు లస్తమించి నపుడు అగ్ని చల్లారినపుడు ఆత్మయే ఆతని దివ్యజ్యోతి ౧ కాని ప్రజాపతి కింద్రుఁడు విశేషముగా మనస్తత్త్వవేత్తగాఁ దోచి నాఁడు దేహానుభవములు లేక వికారాకృతులు గల స్వప్నజాలముతో సంబంధము లేక యే దృశ్యమును లేని యీ ఆత్మ యనునది గగన కుసుమము వంటిదే కాని నిజము కాదని యింద్రుఁడు తలచెను ఆత్మ యనునది తాను దెలియునట్టియు జూచునట్టియు నూహించు నట్టియు గల్పించు నట్టియు నేవస్తుజాలముతో సంబంధము లేనిదైనచో నిఁక దాని స్వరూప మేమి? శూన్య ' మని యింద్రుఁడు చెప్పెను దేనితోఁడను సంబంధము లేకపోవుటనగా లేకపోవుటే యని యాతని భావము ఇదే గౌతమబుద్ధుఁడు చెట్టు నుదా హరణముగాఁ దీసికొనెను ఆకులుకోసి కొమ్మలు నఱికి తొక్కలొలిచి ఖండించిన చెట్టేమి మిగులునని బుద్ధుఁడడిగెను పొర లొకటి వెనుక నొకటి తీసివేసినచో నుల్లిపాయలో మిగులునదేమున్నది? శూన్యమె బ్రాడే తత్త్వవేత్త చెప్పినాఁడు మనఃకల్పితములైన దృశ్యములతో నిండియుండక పూర్వముగాని అవి అదృశ్యములైన యనంతరము కాని ఆత్మ యను పదార్థము మిగిలియుండుట కేవల మసత్యము అసంగతము నిరర్థకమును ౩ దీనినిబట్టి స్వప్నశూన్యమగు నిద్రావస్థలో నాత్మ లేదు నిద్రాలసతచే వచ్చు ప్రతికునికి పాటును ఆత్మ యున్నదను సిద్ధాంతమును రూపుమాపునని లోకేపండితుఁడు నుడివెను నిద్రయందు మూర్ఛయందు మనస్సులేదు, అప్పుడు కాలజ్ఞానముకాని భావములసమన్వయ శక్తికాని లేదు ఆలోచనలేని మనసున్నదనుట స్వవచన విఘాతము నిరర్థకము శూన్య ప్రకటనము ౪ లాకే బర్క్లేల కనేకయుగముల పూర్వముననే యింద్రుఁడు వారి వాదమైన దేహాత్మవాదమును ప్రకటించెను స్వప్నలేశమైనను లేక సుషుప్త్యవస్థలో దేనినితలఁపక ఊహింపక సంకల్పింపక ఆత్మ అనలున్నదా? ఉన్నచో నెట్లున్నది? ' యని లోఁ ఏయడిగినాఁడు జీవితములో నెన్ని పర్యాయము లిట్టి తాటస్థ్యముల వలన నాత్మ లేదని ఋజువగుచున్నది! మనమట్టిసందర్భములలో నాత్మ లేదని చెప్పుటకేల సాహసింప రాదు ౫? ఇంద్రునికట్టి సాహసమున్నది ౬ ఆత్మ నిజముగా నశించినది ఈ భావము వలన ప్రయోజనమును భారతీయ విజ్ఞానచరిత్రలోఁ దఱచు మఱవఁబడెను బాహ్యజీవిత మనత్యమనుటచే నంతరంగమందున్న దైవమును నాశమొనర్చుటే కేవలదృశ్య రహితమైన

౧ బృహదారణ్యకము ౪ అ ౩ ౬ ౨ బ్రాడ్లే ఎథికల్‌స్టడీస్ పుట ౫౨
౩ అప్పియరెన్సు అండు రియాలిటీ పుట ౮౯ ౪ బర్క్లేస్ వర్క్సువాల్యుము ౧ అ పు ౩౪
౫ మెటఫిజిక్సు ఇంగ్లీషు ట్రాన్స్లేషన్ వాల్యూము ౨ ౨ అ పుట ౩౧౪
౬ వినాశమేవాపీతో భవతి ఛాందోగ్యము ౮ అ ౨ ౧ ౨

దష్టయేయున్నాఁడను భావమే అత్యుత్తమమైన యాదర్శమని తలంచువా రింద్ర ప్రజా
పతుల సంభాషణమును బరిశీలించుట మంచిది దేహసంబంధము విడిచి దేశకాల వస్తు
ాల బంధములఁ దొలఁగించి చూడఁగా మిగులునది శూన్య ము తప్ప వేఱేమియు గాదని
ఋంద్రుని నిశ్చయాభిప్రాయము క్యాంటు డేకార్టే లంగీకరించిన యీ ఆత్మ '
ుదార్థము యీ కర్మలేని కర్త దృశ్యములేని ద్రష్ట యుండుట కవకాశము లేదు మానసిక
ాత్త్విక విచారణ మీ సిద్ధాంతమునకే దారి చూపును కాని ప్రజాపతి మార్పులచేతను
ిన్నావస్థలచేతను మార్పుపొందని ఆత్మ పదార్థమున్న దని ఋజువు చేయఁదలఁచెను
ఆత్మ జాగ్రదా ద్యవస్థల యందున్న మాట సత్యమే కాని ఆ యవస్థలే ఆత్మ కాదు ఈ
ిషయమునే డాక్టరు మెక్టెగారు పండితుఁ డిట్లు సూక్ష్మముగాఁ జెప్పెను ఆత్మలో నే
ఋన్నది ? దానికిఁ దెలిసిన దంతయు దానియందే యున్నది దానిలో లేని దేది ? అదే
ిధముగా దానికిఁ దెలిసిన దంతయు నందు లేనిదే ఆత్మయందు లేనిదని దేనినిఁ జెప్పఁ
లము ? ఏదియు లేదు ఆత్మయందున్న దని దేనిని జెప్పగలము ? అదియు శూన్యమే
ందలి వైకల్యమును దొలఁగించుచో నాత్మ యే నశించును ఎలన నీ ద్వివిధావస్థలు
కే యాత్మలో నతుకుకొని యున్నవి ఆత్మ వస్తు దృశ్య సంబంధము లేని యొక
ిత్యేక వ్యక్తి యని చెప్పుదుమా యది గుణ శూన్యమగును, కాదంటిమా భిన్నావస్థలు,
న్న దృశ్యములు కలిసి ఆత్మయగును కాని అపుడీ యవస్థలు దృశ్యములు నదృశ్యము
గు స్వభావము గలవి కాన వానితోఁబాటాత్మయుఁ బోవును ౧ అనుభవాతీతమైనదిగా
త్మను గ్రహించుటలోని ప్రమాదముల నింద్రుఁడు చూపెను ఆత్మ సర్వసార స్వరూపము
వలెను గాని దేనితో సంబంధము లేని యొక కల్పిత వ్యక్తిగారాదు అందుచే నింద్రుఁ
ట్లు తన సంశయమును వెలిఁబుచ్చినాఁడు స్వప్నరహిత సుషుప్తిలో నున్న వ్యక్తి తా
ిన్నానని యెఱుఁగఁడు మఱేదియు నున్నట్లెఱుఁగఁడు అతఁ డప్పుడు నశించిపోయెనని యే
నిశ్చయము ౨ ప్రజాపతి తాను జెప్పిన యాత్మ భిన్నావస్థలలో నవిచ్ఛిన్నముగా
ిన్న యేక వ్యక్తి యని చెప్పెను సృష్టి యంతయు నొక్క సత్స్వరూపము యొక్క
త్మ ప్రదర్శనము ఇంద్రా ! ఈ శరీరము తత్సర్వము మృత్యు వశమైనది
దీరియు నమరమునైన యీ యాత్మకు దేహము నిలయము నేత్రమున స్ఫురించు వ్యక్తి
తఁడు నేత్ర మాతని చూపున కుపకరణము వాసనచూచు వాఁడతఁడు ముక్కు

౧ హెగెలియన్ కాస్మాలజీ సెక్షన్ ౨౭

౨ శ్వేతాశ్వతరము ౮౮ ౧౧౧

మాత్రమాతని యుపకరణము ౧ ఇచట ఆత్మ యనఁగా నిస్సంగవ్యక్తి కాదనియు నిత్యక్రియాత్మకమైన సర్వదృశ్య ప్రపంచమును నడపు నియమ స్వరూపమనియు హెగెల్ పండితుని మాటలలో నాత్మ తన కొలఁకుఁ దా నున్నదనియుఁ జూపఁబడెను అది ఏకాత్మకము సర్వాత్మకము గూడనై యున్నది ఆత్మ ద్రష్ట దృశ్యమును మన కనుభవములో నున్న దృశ్యము లన్నియు నా ద్రష్టపై నాధారపడి యున్నవి ఆత్మ అనంతమైన దనగాఁ గేవల మంతము కానిది కాదు అది సాంత పదార్థము గాదు కాని దాని కాధారము అది సర్వాతీతము సర్వాంతర్యామియుఁ గూడను విశ్వమంతయు దాని యందుండి జీవించుచున్నది సూర్యచంద్రు లాత్మకుఁ గన్నులు చతుర్దిశలు దాని చెవులు వాయువాతని యూపిరి ౨ ప్రతి జీవియొక్క హృదయాంతరాళమున జాజ్వల్యమానమై ప్రకాశించుచున్న జ్యోతి సర్వ ప్రాణికోటి యెందుండి పుట్టినదో యానూక్ష్మాకాశము ౩ సృష్టి కారణభూతము ౪ చరాచరజగత్తు భయాన్వితమై యందుఁ జలించుచున్నది ౫ ఆత్మేతర మెదియును లేదు. సర్వ వస్తు చైతన్య మందిమిడి యున్నది మనలో నున్న యనంతాత్మ స్వరూపములోఁ జేరని దే యు లోకమున లేదు సర్వ స్వరూపమైన పరమాత్మ సార్వకాలిక చరిత్రాంశములను సత్యములను దనయందే యిముడ్చుకొని యున్నది మన అల్ప జీవనములు నాత్మ యందే యుండినను నాత్మ అతీతమై కూడ నున్నది ఈ ఆత్మయే సర్వకర్త దృశ్యము లన్నియు నాతని అసంపూర్ణ ప్రదర్శనములే, ఈ కేంద్ర జ్యోతిలోని కిరణములే మనలోని చైతన్యశక్తులు ఈ జ్యోతిలేనిదే అవి యదృశ్యమగును ఈ కర్త లేనిదే దృశ్య పరంపర కాని దేశకాలముల రూప ప్రవాహములు కాని లేవు జ్ఞాపకశక్తి సమాలోచనము జ్ఞానము ధర్మ తత్త్వము నివన్నియు నాత్మశక్తి సంజాతములే ఈ యాత్మ సర్వజీవాత్మమయమైన కర్తయని యుపనిషత్తులు నిశ్చయించినవి సర్వ వస్తుజాలము నందీ యాత్మ అంతర్భూతమై సర్వవ్యాప్తియై యున్నది ఇది తప్ప

---

౧ శ్వేతాశ్వతరము ౬అ ౧౨ పోల్ప్స్ ప్లేటో తన టైమోస గ్రంథములో నిటు చెప్పినాఁడు ఆత్మలు రెండున్నని ఒకటి శాశ్వతము ఒకటి తాత్కాలికము తాత్కాలికాత్మ రాగద్వేష భావకలితము అదియే అనిత్యమైన జీవాత్మ నశించుదేహము నాపనియు నశించు ప్రకృతివస్తువులు తపవనియు నమ్మను నిత్యాత్మ సర్వజగమున కంతర్వర్తియై పరమశక్తియుమై మానవునిలో నిమిడియున్న దైవాంశస్వరూపమువైయున్నది ఆరిస్టాటిల్ కూడ నిట్టి భావములనే ప్రకటించినాఁడు

౨ ముండకము ౧ అ ౧ ౧ ఛాందోగ్యము ౩ అ ౧౩ ౭

౩ ఛాందోగ్యము ౧ అ ౯౧ ౪ ఛాందోగ్యము ౧ అ ౧ ౧౫

౫ కఠోపనిషత్తు ౬ అ ౧ ఛాందోగ్యము ౧ అ ౩

రెండవ దేదియును లేదు౧ ఊపిరియాడునపుడు శ్వాస యనియు మాటాడునపుడు వాక్కనియుఁ జూచునపుడు నేత్రమనియు విను నప్పుడు శ్రోతమనియుఁ దెలిసికొను నప్పుడు మనస్సనియుఁ బిలుతురు ఇవన్నియు నాత్మక్రియా నామములు మాత్రమే ౨ ఇట్టి లక్షణములతోఁ గూడిన యాత్మయే శాశ్వతమైనకర్తయై జాగ్రత్స్వప్నాద్యవస్థ లందును నిద్రామరణము లందును బంధ మోక్షములందును నవిచ్ఛిన్నమైయున్నది ఇది సర్వకాలములయందు నుండి సర్వలోకములను బరిశీలించును ఇదియే సర్వకర్తయు సర్వ కర్మయుఁ గూడనైనది ఇది చూచియుఁ జూడదు ఉపనిషత్తిటు చెప్పినది అది చూచుట లేదనుకొని నప్పుడది చూచునే యుండును, ఈ చూచు ద్రష్ట యొక్క చూపునకు నిరతిలే దేలన నీ ద్రష్ట నిత్యుఁడు కాని అతని కంటె వేరైన యింకొక వస్తువే లేనపు డాతఁడు దేనినిఁ జూచును ౩ ? ఆత్మ పరిపూర్ణము ఈ దృశ్యమంతయును నేనే ౪

ఈ సర్వస్వరూపమైన యాత్మ స్వభావముచేఁ జూడనసాధ్యమైనది శంకరుఁడిట్లు చెప్పెను సర్వసాక్షియైన ఆత్మ సర్వచిత్తములను బ్రకాశింపఁజేయునే కాని యందుండదు ఇది మనస్సునకు విషయము కాదు ఒకదృశ్యముకాదు కాని యివన్నియు దానికొఱకే యున్నవి అది జ్ఞానముకాదు సర్వజ్ఞానములు దానికొఱకే। ఆదిజ్ఞానములు దానికొఱకే అది కనపడువస్తువుకాదు కాని చూచుశక్తి దానిదే క్యాంటు పండితుఁడు చెప్పినట్లు ఇంద్రియములకుఁ దెలిసినది తెలియవలసినది కాదు ఒక వస్తువునుగూర్చి తెలిసికొనుటకు నేను దేనిపై నాధారపడుదునో అది నాకుఁ దెలియువస్తువు కాదు సర్వానుభవకర్త అనుభవములోనికి రాఁడు అటు వచ్చినచో నెవరివలనఁ దెలిసినాఁడను ప్రశ్నమిగులును అనుభవమునకు ద్వంద్వముండవలెను కావున నాత్మ అనిర్వచనీయమైనది కావున నన్ని పరమ సత్యములనువలెనే దాని నంగీకరింపవలెను సర్వజ్ఞానమున కాధారమాత్మయేకాని ఆత్మ జ్ఞానముకాదు కర్త వెనుదిరిగి తన్నుఁదానే గ్రహింపఁజాలఁడని చెప్పిన కాంటుపండితుని వాక్యమర్థవంతమైనదే ఇదికాని అదికాని యేదియు గాని కాదు యాత్మ అగమ్యమైనది కారణమిది యగ్రాహ్యమే ౫ దేహముకాని మానసికావస్థలు కాని దృశ్యపరంపర కాని చేతన క్రియాసముచ్చయముకాదు ఆత్మ యని యుపనిషత్తు లంగీకరింపవు పరాధారమును గోరు వస్తుసంబంధ మాత్మకు లేదు విషయసంబంధమును లేదు ఏలన విషయములను

౧ బృహదారణ్యకము ౪ అ ౩ ౨౩
౨ బృహదారణ్యకము ౧ అ ౪ ౭ కౌషీతకి ౩ అ
౩ బృహదారణ్యకము ౪ అ ౩ ౨౩ ౪ అహమే వేదం సర్వోఽస్మి
౪ బృహదారణ్యకము ౩ అ ౭ ౩ ౪ అ ౪ ౨౨

బంధించు నొక కర్తయుండవలెను అందుచే సర్వజీవచైతన్యమును ప్రకాశింపఁజేసి అవి లేనప్పుడును స్వయంజ్యోతియై వెల్గొందునదే యాత్మయని మన మంగీకరింపక తప్పదు ఇట్టి నిత్యత్వావిచ్ఛిన్నత్వములు గల సర్వకర్తృకర్మాత్మకమైన సత్స్వరూపమే ఆత్మ యని యుపనిషత్సిద్ధాంతము దాని సత్యము నెవరును శంకింపరాదు ౧

మాండూక్యోపనిషత్తు అహం తత్త్వముయొక్క వివిధావస్థలను బరిశీలించి యీ సిద్ధాంతమునే ప్రకటించినది ఈ విషయమున నుపనిషత్తుచెప్పిన దానిని మన మాటలలోఁ జెప్పకొందము ౨ ఆత్మకు మూఁడవస్థలు గలవు ఇవి నాల్గవ దయవస్థలో లీనమగును ఇవి మెలకువ స్వప్ననిద్ర గాఢనిద్ర తురీయమునని చెప్పఁబడును మొదటి జాగ్రదవస్థలో నాత్మ బాహ్యవస్తుజాలముతోఁ గూడిన ప్రపంచమును దెలిసికొనును స్థూల పదారముల నది యనుభవించును ఇందు శరీరముపై నాధారపడును ద్వితీయమైన స్వప్నావస్థయందు సూక్ష్మవస్తువుల నాత్మ యనుభవించును ౩ ఇందు జాగ్రదవసలోని వస్తుసామగ్రితో నూతన రూపప్రపంచమును సృజించుకొనును ఈ స్వప్నప్రపంచమున నాత్మ శరీరబంధములనుండి విడివడి స్వేచ్ఛావిహారము చేయును మూఁడవది సుషుప్త్యవస్థ ఇందాత్మకు స్వప్నములులేవు కోరికలు లేవు ఆత్మ యీ యవస్థలోఁ దాత్కాలికముగా బరబ్రహ్మను సంధానము కలిగి యానందము ననుభవించును ఈ సుషుప్తిలో మనము వాంఛాతీతస్థితికిఁబోయి జీవదుఃఖములనుండి విశ్రాంతిఁ బొందుదుము దృశ్యములేని తెలియుచున్న కర్తస్థితియిది యిందు వైరుధ్యములన్నియు నశించినవి ౪ మనోవ్యాపారముచేఁ గల్గిన ద్వంద్వము జాగ్రత్స్వప్నావస్థలలో నున్నది సుషుప్తిలో లేదని శంకరుఁడు చెప్పి నాఁడు బాహ్యప్రపంచముతో నే సంబంధములేని యీ స్థితిలో ఆత్మ పరబ్రహ్మానందమును జవిచూచునని చెప్పిన వాక్యములు పెక్కుగలవు శరీరబంధములలోఁ దగుల్కొని యున్న ప్పటికి నాత్మ పరబ్రహ్మస్వభావముకలది సుషుప్తిలో దేహశృంఖలముల నుండి బయల్పడి తన సహజస్వభావమును బొందును ఆరిస్టోటల్ మహాశయుఁ డొకచో నిట్లు పలికెను ఆత్మ యెప్పుడేకాకియై నిద్రయందుండునో అప్పుడది తన సహజస్వభావమును తిరిగి పొందును ౫ శరీరయాతనములనుండి స్వేచ్ఛగాంచిన తోడనే ఆత్మ తన సహజ

---

౧ నహి కశ్చిత్సందిగ్ధే౽హం వా నాహంవేతి (భామతి)

౨ మాండూక్యము ౧ అ ౨ ౭

౩ బృహదారణ్యకము ౪ అ ౩ ౬ ౧౪

౪ బృహదారణ్యకము ౨ అ ౧ కౌషీతకి ౪ అ ఛాందోగ్యము ౬ అ ౮ ౧ ప్రశ్న ౪ అ ౪ ౪ అ ౩ ౫

దైవత్వమును బ్రకటించుకొనును నిద్రలో నాత్మ తన యాథార్థ్యమును వెలడించును ఈస్థితిలో సర్వవ్యాపారములు శాంతించునని చెప్పుటకు నిత్యజాగ్రదవస్థ కలిగిన దాత్మయని చెప్పఁబడినది కాని యిది కేవలశుద్ధ చైతన్యావస్థయని పొరపడరాదు అందుచేతనే మాండూక్యోపనిషత్తు సుషుప్తి చరమావస్థ కాదనియు నాలవదింకొకటి యున్నదనియు నందుఁ గేవలమాత్మ స్వయంసంపూర్ణ జ్యోతియై బాహ్యాంతర్వస్తు జ్ఞానరహితమై యుండు ననియు దానినే తురీయావస్థయందురనియుఁ దెల్పెను సుషుప్తిలో నాత్మ జాగ్రత్స్వప్నావస్థలలోని వ్యాపారములేమియు లేని మహోచ్చస్థితిలో నుండి పరబ్రహ్మముతో నైక్యానందమును బొందును సుషుప్తిలోని నిష్క్రియత్వమునకు బదులు తురీయావస్థలోఁ బరిపూర్ణత్వము ప్రదర్శింపఁబడినది తురీయావస్థలో ద్రష్టలేఁడు దృశ్యములేదు శుద్ధ చైతన్యమునులేదు అంధకారమునులేదు అచటనున్నది అదృశ్యము అతీతము అవేద్యము అనూహ్యము అనిర్వచనీయము సర్వజగత్పరిపూర్ణము నిత్యశాంతి నిరవద్యానందము అదియే ఆత్మ [౧] అ ఉ మ్ కలిసిన ఓంకారము దాని రూపము జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తు లామూఁడక్షరములకు సరిపోవును అది శుష్కైకత్వ స్వరూపముగాదు సర్వజగదాధారమైనది [౨] సుషుప్తిలో మనకు పరబ్రహ్మైక్యము కలిగి భేదమయ ప్రపంచమదృశ్యమగును కాని యది తుదిమెట్టుకాదు కావున నింకొకసోపానము చెప్పఁబడెను మానవవ్యక్తి మనః కల్పిత ప్రపంచము నశించినచో దానితో నాతఁడును నశించును దీనినిబట్టి ప్రపంచమదృశ్యమగుటతో నాత్మయు నదృశ్యమగునను సంశయము కలుగును కాని ఆత్మయందీ ప్రపంచసార మిమిడియున్నది ఎంతవఱకు వస్తుజాలమాత్మకు సన్నిహితములగునో అంతగా వానిని మనము తెలిసి ప్రేమింతుము ఎలన సర్వవస్తువులాత్మయందున్నవి పరివర్తమాన వస్తుప్రపంచము నందంతర్భూతమై ఆత్మ స్వయముగా నచంచలమైయున్నది ఆత్మయొక్క బాహ్యప్రదర్శనములు మారుచుండును గాని ఆత్మకు మార్పులేదు ఆత్మ కాద్యంతములులేవు కాని యాత్మ చూచు దృశ్యపరంపర గోచరించుచు నశించుచుండును ద్రష్టయొక్క జ్ఞానములేని కాలమెప్పుడును తటస్థించి యుండలేదు అట్లుండిన దన్నచో దాని వెనుకనున్న నిజమైన ద్రష్ట లేక కర్త అవిచ్ఛిన్న జ్ఞానమూర్తి యని తెలియవలెను [౩] అట్టి ఆత్మపదార్థమే సర్వసృష్టికి నాధారభూతము సర్వసాక్షియునై యున్నది వస్తుజాతమున కెట్టిసంబధములో నాత్మయాధారమైనదో మనకు స్పష్టముగాఁ

౧ ప్రశ్నోపనిషత్తు ౧అ ౬

౨ త్రిషుధామసు యత్తుల్యమ్ సామాన్యమ్ గౌడ పాదకారికలు ౧అ ౨౨

౩ చూడు దేవీభాగవతము ౩అ ౩౨ ౧౩ ౧౯

దెలియలేదు ఆత్మయొక్క చతుర్విధావస్థలను గ్రమముగ విశ్వ తైజస ప్రాజ్ఞ తురీయములని చెప్పఁబడినవి ౧

పైని జరిగిన చర్చవలన జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్త్య వస్థలు మూటికి నునికి యున్నను మిథ్యాత్వదోషము పట్టినది ఏది మొదట లేదో చివరనులేదో మధ్యమందును లేనిదే యగును ౨ దీని ననుసరించి జాగ్రదవసయు మిథ్యయే స్వప్నానుభవ మితరావస్థల యనుభవముతో నసంగమగుటచే నసత్యమనయన్నచో జాగ్రదవస్థానుభవము స్వప్నానుభవముతో నసంగతమగుటచే నదియు నసత్యమే యగుచున్నది జాగ్రదవస్థలోని యనుభవము స్వయం సంపూర్ణమైనచో స్వప్నావస్థ యున్నంతసేపు స్వయం సంపూర్ణమే ఈ జాగ్రత్స్వప్న ప్రపంచము లాత్మయొక్క దృష్టి ననుసరించియే తాత్కాలికముగా సత్యము లగుచున్నవి జాగ్రత్కాల ప్రమాణమును బట్టి స్వప్నావస్థలోని యనుభవసత్యాసత్యములను నిర్ణయించుట న్యాయముకాదు అల్పాధిక పరిమాణములలో జాగ్రత్స్వప్నానుభవములు రెండు నసత్యములే ఇఁక సుషుప్తిలో బాహ్యాభ్యంతర వస్తుజ్ఞానములేనేలేదు అదియొక అగాధమైన విచక్షణలేని స్థితి అది హెగెల్ పండితుఁడు చెప్పినటు అన్నిగోవులను నలగాఁగనపడు రాత్రివంటిది ఇచట మనకున్నస్థితి దుఃఖవిరతి గలది కాని యిట్టి దుఃఖము లే స్థితియే ఆత్మస్థితి కాదు ఆత్మస్థితి పూర్ణానందస్థితి అది మెలకువకాదు స్వప్నముకాదు నిద్రయుఁగాదు ఈ మూడవస్థలను దెలిసి వానికతీతమయిన స్థితి ఈ త్రివిధావస్థలలో నేదియు నాత్మనిజస్థితి కాదని చెప్పుటకుఁ గారణ మాత్మనిజస్థితి నజ్ఞాన బద్ధులమైయున్న మన మెఱుఁగంజాలము ఈ త్రివిధావస్థలను నిర్మూలించుటచేఁగాక వాని నతిక్రమించుటచేఁ దురీయానుభవము లభించును పరిమిత జ్ఞానులమగు మనకాత్మ యనిర్వచనీయమైనది కాని ఆత్మస్థితి సత్యమని ఉపనిషత్తులు ఘోషించుచున్నవి ఉత్తమమైన యీ స్థితి యసత్యమని శంకించువారి కుతర్కములను ఖండించు నుద్దేశముతో నుపనిషత్తులు కొన్ని యసంగతవాద మార్గములను బ్రకటించినవి కాని అవి కేవల మసంగతములనియు మనము స్పష్టముగాఁ జెప్పఁ జాలము ఐనను మనకు ప్రస్తుతవిషయ విమర్శనమునందు జన సామాన్య మంగీకరించిన తార్కికప్రమాణముల నుపయోగింపక తప్పదు

ఉపనిషత్తులలోఁ జర్చింపఁబడిన సమస్యలన్నిటిలో నాత్మ సమస్యయే ప్రధానమైన వానిలో నొకటి దీనినే భగవద్గీతయందును వేదాంత సూత్రములయందును అధ్యాత్మ

---

౧ కామ రూప ఆరోప లోకోత్తరములని బౌద్ధుల చతుర్విభావము దీనికి సరిపోవును

౨ గౌడపాదకారిక ౧౮

విద్య యనిరి కాని తరువాత వచ్చిన సర్వతత్త్వములకు ఆత్మజ్ఞానము ఉపనిషత్తులిచ్చిన వారసత్త్వమే దీనికపార్థములు కూడఁ బెక్కు తలలెత్తినవి బుద్ధశంకరులు కపిలపతంజలులు నుపనిషత్తులనే ప్రమాణముగాఁ గొని పరస్పరవిరుద్ధ సిద్ధాంతములను బ్రకటించిరి జీవజాత మందంతర్భూతమైయున్న ఆత్మ యదార్థ మూహాకల్పితమని తలఁచుటకొఱ కుద్దేశింపఁబడలేదు ఆత్మ పరిపూర్ణసత్యము సంపూర్ణచైతన్యమునైయున్నది అది కేవలమొక దుఃఖరహితమగు శుష్క శాంతిరూపము కాదు సత్యాన్వేషణమునందు వస్తుపరిశీలనములో నేది సత్యముకాదో దానిని ముందు నిర్వచించి తరువాత సత్యమేదో నిశ్చయించు పద్ధతిని తర్కమంగీకరించును ఈ పద్ధతివలన నసంపూర్ణ వస్తుప్రదర్శనము నిజమగు నాత్మకాదని తెలిసికొనవలెను ఆత్మయందే సర్వవస్తు సంతతికి స్థానమున్నది కొందఱు బౌద్ధులీయాత్మ నిర్జల భాండమువంటిదనియు నది తార్కికుని శూన్య కల్పనమనియు తలఁచిరి ద్రష్టయొక్క దృశ్యప్రపంచమునం దీయాత్మ నేమాత్రము గాంచలేము అందుచే నది శూన్యమే యని నిశ్చయింప సాహసింతుము సాంఖ్యులు దీనినొక నిష్క్రియాత్మకమైన శుద్ధసత్త్వముగాఁ దీసికొందురు కాని దీనికి గుణశీల ప్రత్యేకత్వమును గల్పింతురు అందుచే మనకనంత సంఖ్యాకమగు నాత్మసిద్ధాంతము లభించినది కొందఱు వేదాంతు లాత్మలేక బ్రహ్మపదార్థము శుద్ధముక్త శాంతస్వరూపమనియు నద్వితీయమనియుఁ జెప్పుదురు అట్లు చెప్పుటలో నాత్మనొక నిర్వీర్యమగు నల్పవ్యక్తిగాఁ జేయుచున్నామని వారెఱుఁగరు ఆత్మ కేవల మొక బుద్ధిశక్తి రూపమనియు నది యూహించుటకే వస్తుకలాపము తనయందు లేకుండ నూహించుననియుఁ గొందఱు బౌద్ధులు ప్రకటించిరి

౮

బ్రహ్మము

పరమరహస్యమైన బ్రహ్మపదార్థమిపుడు తత్త్వప్రమాణ పద్ధతులచే నిర్ణయింప యత్నింతము. [౧] ఋగ్వేదమునందు బ్రహ్మైక్యభావము కనుఁగొనఁబడినది. నిత్యక్రియాత్మకము స్వప్రక్రియాత్మకమునైన పరబ్రహ్మతత్త్వమును సహేతుకముగా ప్రదర్శింప నుపనిషత్తులు పూనుకొనినవి [౨]. తైత్తిరీయోపనిషత్తునందుఁ జూపఁబడినటు మనమిఁకొకచో సత్య పరిణతభావములనుండి అధికపరిణతినందిన ఆత్మ భావములెటు పెంపొందినవో చూచియుంటిమి. తైత్తిరీయము తృతీయాధ్యాయము నందొక కుమారుఁడు తండ్రిని సమీపించి సర్వవస్తుజాలము దేనినుండి బయల్పడి దేనియందుఁ జేరుచున్నవో యా బ్రహ్మపదార్థమును గూర్చి బోధింపుమని యడిగెను. తండ్రి కుమారునికి పరబ్రహ్మలక్షణములను సామాన్యముగాఁ జెప్పి తద్గుణవిశేషముల నూహించుకొమ్మని బోధించెను. ఈప్రాణులన్నియు దేనినుండి పుట్టినవో పుట్టి దేనియందు వసించుచున్నవో మరణించి తిరిగి దేనియందుఁ బ్రవేశించునో అదియే బ్రహ్మ [౩] మని యాతఁడు చెప్పెను. జగద్వస్తుజాలమంతయు రూపపరివర్తనమునందుచున్న కారణముచే నదిస్థిరమైనదని చెప్పవీలులేదు. నామ

---

౧ ఉపనిషత్తులలోఁ జెప్పఁబడిన పరమసత్యము బ్రహ్మమని పండితులచే భిన్నరీతుల గుర్తింపఁబడినది. రాగ్ పండితు ననుసరించి బృః (పెరుగుట వృద్ధిపొందుట) ధాతువునుండి వచ్చినదగుటచేఁ బ్రార్థనమనియర్థము. పవిత్ర ప్రార్థనములవలన వృద్ధికలుగును. దీనికే ప్రకృతిశక్తియని యర్థమువచ్చెను. క్రమముగా నదియే పరమసత్యమైనది. రాగ్ పండితు ననుసరించి బ్రాహ్మమనగా దేవతలయెడ లగ్నముచేసిన సంకల్పము. తరువాత పవిత్రమంత్రము తరువాత పరమాత్మయని గ్రహింపఁబడెను. ఓలన్‌బెరు భావములో వేదకాలమునందు దేవతలు మంత్రశక్తులు విశేషముగానున్నవి. కావున మంత్రవైద్యునికిఁ బ్రాముఖ్యము వచ్చినది. ఆతఁడు తనమంత్రముచేఁ గోరిన ఫలితమును గలుగఁజేయువాఁడు. అప్పుడు బ్రహ్మమనగా నొక విచిత్రమంత్రము. బ్రాహ్మణములకాలమున బ్రహ్మమనగా యజ్ఞములలోఁ జెప్పు మంత్రము. బహుశః కొన్ని మంత్రము లుచ్చరించినచో విచిత్రఫలితములు కలిగెడివి. క్రమముగా సృష్టిహేతువైనశక్తి యను నర్థమువచ్చినది. డ్యూసెన్ పండితుఁడు బ్రహ్మమనగాఁ బ్రార్థనమనియుఁ బ్రార్థన మాత్మకు సత్యదర్శనమిచ్చుననియుఁ తరువాత సత్యమే బ్రహ్మమనియు వాడఁబడినదని చెప్పెను. బ్రహ్మము వాక్ నుండి బృహస్పతి వాచస్పతి శబ్దములవలె నేర్పడినదనెను. మనకు స్పష్టమైన యర్థము బ్రహ్మమనఁగా సత్యమనియే.

౨ చూడు రైస్ ఆఫ్ రిలిజియన్ అధ్యాయము ౧౩

౩ తైత్తిరీయము ౩ అ ౧

రూపప్రపంచమున కాధారభూతమై యెన్నఁడు మార్పునొందని వస్తువేదైనయున్నదా? కుమారుఁడన్నమే పరమసత్యమని పల్కెను ఇది ప్రపంచముయొక్క స్థూలరూపము లోకాయతులీభావమును కలిగియున్నారు కుమారుఁడు కేవలమన్నము చైతన్యయుక్తమైన ప్రాణికోటి నీయఁజాలదను నిరయమునకు వెంటనే వచ్చినాఁడు తరు లతాదులకుఁ బ్రాణము నిచ్చున దొకటి యుండవలెను ప్రాణమే యట్టిపదార్థమని నిశ్చయించెను ౧ ప్రాణములేని పదార్థ ముండఁజాలదు పదార్థములేక ప్రాణము గోచరింపదు ఈప్రాణశక్తి అన్నములోఁ గావలసిన దానిని దీసికొని దానిననుభవించి పదార్థమును చైతన్యవంత మొనర్చును జడమైన అన్నమును రక్తమాంసాదికముగా మార్చునీశక్తియే ప్రాణశక్తి ఈప్రాణశక్తి సర్వమునందు వ్యాపించి మానవజాతికి జడజగతునకు సంబంధము కలుపును ౨ అన్నముకంటెఁ బ్రాణమింకొకజాతికిఁ జెందినశక్తియనియు నది అన్నసారమనియుఁ బుత్రుఁడెఱుఁగును ౩ కాని దీనివలన నాతనికిఁ దృప్తికలుగలేదు ఆలోచించు మనశ్శక్తిని ప్రదర్శించు జంతుజాలము నాతఁడు చూచి ప్రాణమటి శక్తి లేనిదని నిశ్చయించినాఁడు అందుచే నాతఁడు మనస్సే పరమసత్యమైన బ్రహ్మమని నిర్ణయించెను కాని యిదియు నసంగతము ఎలన మనస్సు కేవలము విషయములను గ్రహించునేకాని విచక్షణశీలముగల బుద్ధివేఱుగా నున్నది అందుచే విజ్ఞానము బ్రహ్మమని తలఁపఁబడెను ౪ కొన్ని బౌద్ధమతశాఖలు దీని నంగీకరించినవి కాని కుమారుఁడు దీనికిఁ దృప్తిపడలేదు ఎలన బుద్ధిశక్తి పరిమితమును లోపభూయిష్టమునగుటచే స్వయం సంపూర్ణముకాదు మనమెంత ప్రయత్నించినను బుద్ధిశక్తిచే నిర్మితములైన జ్ఞానవిషయము లన్నిటికిని అసంపూర్ణత్వానేకత్వ దోషములుపట్టునని యుపనిషత్తులు చూపుటకు నిశ్చయించినవి విజ్ఞానమునందు నీతితత్త్వమునందు ద్రష్టృదృశ్య సంబంధము తప్పదు బుద్ధ్యతీతమైన స్థితియేదో యొకటుండవలెను దానిననుసరించి మన ప్రమాణములు సత్యనిర్ణయమునకుఁ బనికిరావు సత్పదార్థమేకత్వలక్షణముగల దగుటచే ననేకత్వలక్షణముగల బుద్ధిని దాటి మనమింకొక సాధనమును జూడవలెను బుద్ధియొక్క ఆలోచనలోఁ దానాలోచించు పదార్థములు వేఱుగా నున్నవని సామాన్యముగా నమ్మును బుద్ధి తనవ్యాపారములోఁ దనకంటె వేఱుగానున్న వస్తువుల నూహించును సత్యమాలోచనాతీతము అది తురీయావస్థలో గోచరించును అచట సత్యద్రష్టకు సత్యము వేరుగా లేదు రెండునొకటే అచట జ్ఞాని జ్ఞానము జ్ఞేయమునొకటే యగుటచే నానందముత్తమ

---

౧ ప్రాణమనగా శ్వాస చూడు రా వే భా ౮ ౧ ౬ ౧ ౩ ౮ ౫౩ ౨౧ ౧౦౮ ౫౫ ౬ ౨ ప్రశ్నోపనిషత్తు ౨ ౮ ౩ బృహదారణ్యకము ౧ ౪ ౩ ౫౦ ఛాందోగ్యము ౬ ౮ ౨ ౪ ౪ ఐతరేయము ౩ ౮ ౩ తైత్తిరీయము ౩ ౮ ౫

ఏలయి ఇచట బ్రహ్మజిజ్ఞాస పూర్తియగును ఆనందముకంటె నధికమైన దింకొకఫలములేదు ఈయానందము ఎరవధికమైనది అనగా హూస్యప్రదేశముకాదు జీవియొక్క పరిపూర్ణదశ నందుట ౧ తమ దివ్యజ్ఞానముచే విచక్షణులు ఎత్యానందస్వరూపము మరణాతీతమునైన ఆత్మను దర్శింతురు ౨ ఈ యానందమునుగూర్చి మనము నిజముగా నేమియుఁ జెప్పఁజాలము దాని స్వరూపమును గూర్చిన ప్రశ్నకే యవకాశమును లేదు మనము బుద్ధి ఘటములో నుండుటచే నేదోవిధముగా దానినర్థము చేసికొనవలసియున్నది ఆనందము సర్వాతీతమైన దగుటచే సర్వసార స్వరూపమగును సర్వము నానందమునుండియే జనించి యందే నివసించి యందే లీనమగుచున్నవి జడములు వృక్షములు జంతువులు మనుష్యులు గల వివిధజాతులు దానితో నవినాభావ సంబంధము కలిగియున్నవి వాని యన్నిటి సత్యసారస్వరూపమే యానందము ప్రపంచములోని సర్వజీవరాసులు బ్రహ్మానందముచే నావృతములై యున్నవి అవి భిన్నరూపములను గలిగియుండుటకుఁ గారణము వానికి భిన్నకర్తవ్యములున్నవి ఈజీవులన్నియు స్వయంపోషకస్థితి కలిగినవి కావు వానిస్థితి బ్రహ్మముపై నాధారపడి యున్నది దేవా! ఈ ఆనందస్వరూపమైన అవ్యయబ్రహ్మ మెవనిపై లేక దేనిపై నాధారపడియున్న ?దని యడిగెను సర్వము దానిపై నాధారపడియున్నది అది దేనిపై నాధారపడదు ఒక సంపూర్ణమైన వస్తువులోని వివిధాంశములు నావస్తువుతో నెట్లుపభాజ్యసంబంధము కలియుండునో యట్టిసంబంధమునుదెల్పు వాక్యములుపనిషత్తులలోఁ బెక్కుగలవు ఒక బండిచక్రములోని యాకులన్నియు నొక్కయిరుసులో నెట్లతుకబడియున్నవో అదేవిధముగా సర్వప్రాణములు సర్వదేవతలు ప్రపంచములు సర్వేంద్రియము లాపరమాత్మలో నిమిడియున్నవి ౩ పరమాత్మ అతిపురాతనమైన అశ్వత్థవృక్షము దానివేళ్ళుపైకిని కొమ్మలుక్రిందికిని పెరుగును సర్వప్రపంచములు నందిమిడియున్న మరణాతీత దివ్యజ్యోతిర్మయమైన బ్రహ్మస్వరూపమది, అదికాక మఱేద్దియును లేదు ౪

పరమసత్యమైన పరబ్రహ్మ మనిర్వచనీయమని చెప్పి తద్విరుద్ధముగా నది ఆనంద మని వర్ణించితిమి సర్వసంపూర్ణమైనసత్యమును మనమూహింప యత్నించునపుడది యొకమూర్తిమత్త్వమును బొందును మనము భావముచేఁ గల్పించిన సత్యమును

---

౧ చూడు ముండకోపనిషత్తు

౨ ముండకము ౨౮ ౭

౩ బృహదారణ్యకము ౨ ౫ ౧౫

౪ కఠము ౨ ౬ ౧ తైత్తిరీయము ౧ ౪ ౧౦ భగవద్గీత ౧౫ ౪ ౧

అనిర్వచనీయ సత్యమును బోల్చినచో ఆనంద మనిర్వచనీయ సత్పదార్థము కాఁజాల దనియుఁ గాని బుద్ధిశక్తిచేఁ జెప్పసాధ్యమైన బ్రహ్మమును గూర్చి మహోన్నత భావ మనియుఁ దెలియవలెను ఆనందము స్వయంజ్యోతియై స్వయంసంపూర్ణమైనదగు పరబ్రహ్మము కాదు తార్కికబుద్ధికి సంపూర్ణమైనది సత్యమనితోచును అందుఁ బ్రపంచములోని భిన్నపదార్థ జాలమంతయు నంతర్భూతమైయుండును సగుణమైన యానందము బుద్ధికిగోచరించన ఉత్తమ ప్రమాణమునకు సరిపోవు సత్యము ఇదియే రామానుజుఁ డంగీకరించిన పరబ్రహ్మరూపము దీనినే ప్రామాణికసత్తాయందురు అనిర్వచనీయమైన పరబ్రహ్మమును నిరుపాధికసత్తాయని చెప్పుదురు ఇదియే శంకరాచార్యుని నిర్గుణ బ్రహ్మము మొదటిది బుద్ధిగోచరమైన సంపూర్ణ వ్యక్తిత్వము రెండవది వాగతీతమైన పరమసత్యము కాని నిర్గుణబ్రహ్మమే సగుణబ్రహ్మముగా దర్శనీయమని శంకరుఁడే చెప్పినాఁడు ధ్యానసిద్ధిలో నిర్గుణబ్రహ్మము జ్ఞానదృష్టిలో సగుణమై ప్రకాశించును ౧

ఈ భిన్నదృక్పథముచే నుపనిషత్తులలోని యానందమును గూర్చి విశేషచర్చలు బయలుదేఱినవి ఆనందమయ శబ్దములోని మయ వలన ఆనందము గుణమని శంకరాచార్యుఁడు వక్కాణించెను ఆత్మనుండి భిన్నమైన గుణమునుగూర్చికాని హేతుచర్చ యసంబద్ధము అది కేవల బ్రహ్మపదార్థమేయైనచో దానికి రూపమిచ్చి గుణములారో పించుట విరుద్ధ ప్రసంగము కాని తైత్తిరీయోపనిషత్తులో నానందమునకు శీర్షాద్యవయ కల్పనముగలదు ఆనందమే బ్రహ్మమైనచోఁ దైత్తిరీయమునందు బ్రహ్మమును వేఱుగాఁజెప్పి ఆనందముయొక్క రక్షణ పుచ్ఛమని వర్ణింపఁబడెను ౨ కావున శంకరుఁడిట్లు నిశ్చయించి

---

౧ ఉపనిషత్తులు సత్పదార్థమనిర్వచనీయమని స్పష్టముగాఁ జెప్పినవి కాని బుద్ధిశక్తికి సాధ్యములైన వర్ణనములిచ్చియున్నవి అవి పూర్ణతృప్తి నొసంగఁజాలవు బుద్ధిచెప్పు నిర్వచన మేదైన సత్యమగుచో నది రామానుజతత్త్వమే ఉపనిషత్తుల భావము ననుసరించి శంకరుఁడు రామానుజునితత్త్వమైన బుద్ధి కల్పితసత్యమున కతీతమైనదే సత్పదార్థమని వక్కాణించి యున్నాఁడు బుద్ధి కల్పితములైన ఉత్తమ ప్రమాణములుకూడ సత్పదార్థనిర్ణయములో నెట్లు నసమర్థములో శంకరుఁడు చూపిన వాదమును శంకరాద్వైతతత్త్వమును మనము చర్చించునపుడు చూడనగును సత్పదార్థమంతమో అనంతమో రెండునో ఏదియునుగాదో మనము చెప్పఁ జాలమని శంకరుని వాదము పూర్ణమునకు నంశమునకును వస్తువునకు గుణమునకును కారణమునకును గార్యమునకు నిదియే సంబంధము

౨ బ్రహ్మపుచ్ఛంప్రతిష్ఠా ఉపనిషత్తులకును శంకరునకు మధ్యకాలమందు వ్యాపించిన బౌద్ధ సంప్రదాయమే తార్కికహేతువాద మసంపూర్ణమనియు దానికిఁ గొన్ని సరిహద్దులు దాటి పోవశక్యముగాదనియుఁ జూపు తత్త్వమును శంకరాచార్యుఁడు మనకుఁ బ్రసాదించునట్లు చేసినది

నా(డు ఆనంద మాయాత్మ నిరుణపరమాత్మయొక్క ప్రతిబింబమే యగును రామానుజు(డీయానందమే బ్రహ్మమని వాదించినా(డు ఆనందమయ శబ్దములోని మయ శబము ఆనంద ము పూర్ణమైనదని తెల్పును అన్నము ప్రాణము మున్నగువానికి లోపల నిం కేదియోయున్నదని అన్యోంతరఆత్మా ఆనందమున కట్టిదేదియును జెప్పలేదు అవయవవాదులు చెప్పుట కేవల మూహాకల్పనము పుచ్ఛంబ్రహ్మా శబము వలన బ్రహ్మకు నానందమునకు భేదమున్నదని తలపరాదు రెంటికిని బూర్ణమునకు వంశము నకు(గల సంబంధమును జెప్పవచ్చును ౧ ఆనందమయ స్వరూపవర్ణనమైన వెంటనే ఉపని షత్తు సోఽకామయత యని పుంలింగశబ ముపయోగించినది ఆ పుంలింగశబ్దవాచ్యు(డే ఆనందమయు(డు ఆనందమయశబము సః తో నన్వయింపవలెనుగాని పుచ్ఛబ్రహ్మ తో(గాదు ఎలన(బుచ్ఛంబ్రహ్మ నపుంసకలింగము ఆనందరూపములైన ప్రియము మోద ము మున్నగుశబము లానందపూర్వరూపములుగా నుపయోగింప(బడినవి శిష్యు(డు వీనినుండి ముందుకు(బోయి యానందమునొద్ద నాగిపోయెను తైత్తిరీయములోనే ఆనందము బ్రహ్మమను నర్థమిచ్చు వాక్యములున్నవి

ఈ విచారణమంతయు నానందము బుద్ధికల్పితభావమా? యను విషయమును గూర్చి యేమని స్పష్టమైనది శంకరు(డు సమర్థించిన ధ్యానైకగమ్యు(డగు నేక బ్రహ్మ సిద్ధాంతముగాని రామానుజు(డు సమర్థించిన సగుణబ్రహ్మ సిద్ధాంతమునుగాని విస్పష్టముగా వేఱు చేసి యుపనిషత్తులేమియు(జెప్పియుండలేదు ఈ రెండు సిద్ధాంతములను వేఱు చేసినచో నామరూప ప్రపంచమున నెట్టి భేదమునుగాని విలువనుగాని గుర్తించుట సాధ్యము కాదు ఉపనిషద్భావములో బ్రహ్మమే యీశ్వరు(డు భాషను సరియైన తూనికతో భావమును దెల్పుట కుపయోగించినచో పరబ్రహ్మము 'ను గూర్చి అహం బ్రహ్మాస్మి ౨ యని చెప్పుకొనినప్పుడు పూరబ్రహ్మ పదార్థము లేశమాత్రముగానైనను సంకుచితమైనదని చెప్పక తప్పదు ఈ లేశమాత్రలోపమునుబట్టి దేశకాల నిమిత్తబద్ధమైన ప్రపంచమును బ్రహ్మప్రదర్శనమే యని శంకరు(డు చూపెను దురూహ్యమైన బ్రహ్మమును మన మూహించిన క్షణమందే భిన్నత్వనానాత్వములును బ్రహ్మవంటి సత్యములేయని యుపనిషత్తుల విగూఢభావమని తోచును ఆత్మసాక్షియగు సత్పదార్థము గుణసంపూర్ణమైన పరమే శ్వరు(డుగా మాఱినప్పుడు మనకు లభించినదేమన పూర్ణసగుణబ్రహ్మము సంకుచిత నిరుణ బ్రహ్మమును ఎకమైన సత్పదార్థము అనేకమైన జగత్పదార్థజాలములో(బ్రతిఫలించినది

---

౧ సముదాయ సముదాయిభావము

౨ బృహదారణ్యకము ౧ ౪ ౧౦

అందుచేతనే వస్తువులతత్త్వము సవిబ్రహ్మమున కెంతదూరములోనున్నవో దానినిబట్టి నిర్ణయించుచున్నాము అందుచే బ్రహ్మము భిన్నవస్తువులలో భిన్న రూపములలోఁ బ్రదర్శిత మగుచున్నది ఆకారణముచేఁ బ్రతివస్తువునకును దేశకాల నిమిత్తములతో సంబంధమును గలుగుచున్నది ఈ విధముగా నేర్పడిన సోపానపంక్తిలో జడపదారములు సత్పదార్థమునకు విశేషదూరముగాను దేవతాదులు దానికి మిక్కిలి సమీపములోనున్నారు ఉపనిషత్తులలోఁ జెప్పిన ఆనందమయుఁడు రామానుజుని సగుణబ్రహ్మము శంకరుని యీశ్వరుఁడు సత్పదార్థమునకుఁగల సోపానపంక్తిలో దుది మెట్టుననున్నారు అదియే సత్పదారమున కత్యంతసమీపమైనమెట్టు దానిపై నింకొక మెట్టులేదు ఆ సత్పదార్థము విజ్ఞానఘట్టమున నానందమయుండుగా గోచరించిన సగుణబ్రహ్మము స్వయముగాఁ గోరి సంకుచితత్వము నందిన శంకరుని యీశ్వరుఁడే ఈశ్వరుఁడేకత్వమున కాధారము అన్యములేక పదారము అనేకత్వమున కాధారము ౧

~~~~~~~~

౬

బ్రహ్మపదార్థము - ఆత్మపదార్థము

ద్రష్ట దృశ్యము, బ్రహ్మము ఆత్మ బ్రహ్మాండము పిండాండము నీరెండును సమానములని తలఁపఁబడెను బ్రహ్మమే ఆత్మ ౨ ఈ మానవుని యందున్న బ్రహ్మము సూర్యునియందున్న బ్రహ్మము నొకటే ౩ ఋగ్వేదములో లోకాతీతుఁడైన బ్రహ్మము ఇచట సర్వాంతర్యామి యయ్యెను అనంతమైన శక్తి అంతముగల పదార్థముల కతీతమై యెచ్చటనోలేదు వానియందే యున్నది ఈ మార్పునకుఁ గారణ ముపనిషత్తులతత్త్వము ఆంతరంగికమైనది ప్లేటో తత్త్వవేత్త పుట్టుటకుఁ బూర్వమే యీ ద్రష్ట దృశ్యముల సమత్వము తెలిసి కొనఁబడినది దీనినిగూర్చి డ్యూసేన్ పండితుఁడిట్లు వ్రాసెను, ఈ తత్త్వమునుగూర్చి వేదాంతగ్రంథములలో రచింపఁబడిన అనుచితాలంకారములను అతిశయోక్తులను విడిచి కేవల స్వచ్ఛతాత్త్వికదృష్టితోఁ జూచినచో జీవాత్మ పరమాత్మ

---

౧ చూడు తైత్తిరీయము ౧ అ ౯, వేదాంతసూత్రములు ౧ అ ౧౬ పై శంకర రామానుజభాష్యములు చూడు ౨ తైత్తిరీయము ౧ అ ౫ ౩ తైత్తిరీయము ౨ అ ౮ ౩ అ ౧౦ ఛాందోగ్యము ౩ అ ౧౩ ౭ ౧౪ ౨ ౪ బృహదారణ్యకము ౫ అ ౫ ౨ ముండకము ౨ అ ౧ ౧౦
~~~~~~~~

సమత్వములేక బ్రహ్మాత్మసమత్వముయొక్క మహత్తరవైశిష్ట్యముపనిషత్సమను తత్కాలమును దేశమునుగూడ నధిగమించునంతటి ప్రాముఖ్యముగలది మానవజాతికంతకు నమూల్యమైన విలువగల గొప్పభావమిది భవిష్యత్తులో నెట్టిపరిశోధనము లెట్టినూత్నసత్యములను గనుఁగొననో చెప్పఁజాలనుగాని ఒక్కవిషయమును మాత్రము నేను నిస్సంశయముగ నొక్కి చెప్పఁగలను భావితత్త్వశాస్త్రము లూహింపరాని యెట్టి నవ్యమార్గములను ద్రొక్కినను ఈ బ్రహ్మాత్మసమత్వభావ మచంచలమై నిలువఁగలదు దానిబాటకు వక్రత యెన్నఁడును సంభవింపదు ఈ సృష్టిరహస్యసమస్యను గూర్చిన విశేష పరిశీలనమువలనఁ దత్త్వవేత్తలు యాత్మసత్యమెట్టిది గోచరించినను దానికి మూలమంత్రము మానవునియందు గంభీరమై గర్భితమైయున్న యంతరాత్మయందే లభింపఁగలదు ఉపనిషత్కర్తలైన ఆదివైజ్ఞానికులు తమకంతములేని యశము నారించిన జీవపరమాత్మ సమత్వసిద్ధాంతము అనఁగా మానవునిలో నంతర్భూతమైయున్న ఆత్మయే సర్వజగదంతర్యామియైయున్న పరబ్రహ్మమను కయిగొను సిద్ధాంతము ప్రపంచచరిత్రలో మొట్టమొదటిది అగ్రస్థానము వహించునదియునై యున్నది ౧ ఈజీవాత్మయుఁ బరమాత్మయు నొకటేయను తత్త్వమొక సామాన్యమైన నిశ్చయాస్పద వాక్యముకాదు అది మనఃసమాలోచనములయొక్కయు నూహలయొక్కయు సంకల్పములయొక్కయుఁ దొలఁగింపరాని అవినాభావసంబంధముగల దివ్యసత్యము ప్రకృతి దురూహ్యము నజేయము నప్రమేయమునైనచో మానవునియంతరాత్మ దా నిగూర్చి తలఁపకయు దానిని జయింపకయుఁ బ్రేమింపకయునుండి యుండెడిదే ప్రకృతి యొకద్రష్టయొక్క దృశ్యము ఒకకర్తయొక్క కర్మ అదిహేతుబద్ధమైనది బుద్ధికి గోచరించునది ప్రేమింపఁదగినది ప్రకృతిమానవుని కొఱకేయున్నది తానడుగులు మోపుటకు నిడుటకు నక్షత్రములు కాంతినిచ్చును అంధకారమాతని కింద్రియశాంతినిచ్చి నిద్రకు జోకొట్టుట కుపయోగించును ప్రకృతి తన తెరమఱుఁగునున్న సత్పదార్థమును గుఱించుని యావ్హానించు జీవయాత్రకుఁ దోడ్పడుచున్నది ప్రకృతి ఆత్మచే సృజింపఁబడి పోషింపఁబడి నడపఁబడుచున్నది సృష్ట్యారంభమునుండి మనస్సాలోచింప నారంభించిన మూహూర్తమాదిగ పురుష ప్రకృతి సమత్వము సర్వము నావరించి నిండియుండిన కేంద్రపరమశక్తి స్వరూపభావము యోగ్యులగు వారందఱకుఁ దెలిసినదే తత్త్వమసి అహంబ్రహ్మాస్మి వాక్యమందలి సత్యమునకు, ధ్యానయోగము పావన భక్తి భరితమైన మతానుష్ఠానమును సాక్షీభూతములైయున్నవి దీనిభావము మనకుఁ దృప్తికరముగాఁ దెలియకపోవచ్చునుగాని దానిని నిరసించుటకు మనకధికారములేదు

---

౧ ఫిలాసఫీ ఆఫ్ ది ఉపనిషత్స్ పుటలు ౩౯ ౪౦

పరబ్రహ్మమును గూర్చి వివిధభావములు ఆత్మనుగూర్చిన వివిధాభిప్రాయములు నొండొంటితో సరిపోవుచున్నవి తరువాత రచింపఁబడిన వేదాంతగ్రంథములలో బ్రహ్మ పదార్థమును గూర్చిన వివిధాంతరువులైన జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తి తురీయములు స్పష్టముగాఁ బేర్కొనఁబడినవి పరమసత్యమైన పరబ్రహ్మమే తురీయావస్థయందు దర్శింపఁబడిన ఆత్మ పదార్థమే ఇచట ద్రష్ట దృశ్యమునొకటే ఇచట చూచువాఁడు చూపు చూచినది ఒకే పూర్ణత్వములోఁ గలసిపోవును ఆత్మపదార్థమును జ్ఞానితో సమానముగాఁ జెప్పినపుడు బ్రహ్మపదార్థము నీశ్వరునిగాఁ జూతుము అంతరాత్మయందు నివసించి యున్న ఆత్మ వినా వ్యక్తిత్వమేలేనప్పు డీశ్వరునికిఁ గూడ వ్యక్తిత్వమిచ్చు నొకయంత ర్యామియైన శక్తిగా పలసియున్నది మతానుసారమున కీశ్వరభావమే మహోన్నతసత్యము ప్రాణమే బ్రహ్మము మనస్సే బ్రహ్మమని చెప్పినపుడు మనకు లభించినది హిరణ్యగర్భుని భావము ఇది ఆత్మేశ్వరుల మధ్యభావము హిరణ్యగర్భునకు జగత్తునకు దేహాత్మలకు గల సంబంధమున్నది ఇచట ఋగ్వేదభావము గోచరించుచున్నది ఈజగత్తున కొకబుద్ధి సంకల్పమున్నవని యూహింపఁబడెను మనశ్శరీరములు కలిసియుండును అట్లే యీజగత్తును శరీరమున కొక పెద్దమనస్సున్నది అదియే హిరణ్యగర్భుఁడు ఈవిషయమును గూర్చిన భావము ఉపనిషత్తులలో నచ్చటచటఁ గలవు నామరూపములలో మాత్రము మార్పుగలదు ఈశ్వరుని కారణబ్రహ్మమనియు జగత్తును గార్యబ్రహ్మమనియుఁ జెప్పిరి సర్వకార్యసముచ్చయమే కార్యబ్రహ్మము లేక హిరణ్యగర్భుఁడు స్వభావముచే నీతఁడు పరబ్రహ్మమునుండి భేదింపఁడు బ్రహ్మపదార్థము ఏకము నిర్గుణము నద్వితీయమునైనది ఒకప్పుడా బ్రహ్మమునే సృష్టికర్తయగు నీశ్వరునిగాను మఱొకప్పుడు సృష్టిరూపమైన హిరణ్య గర్భునిగాను గ్రహించిరి సృష్టిచేసిన బ్రహ్మయు బ్రహ్మమునుండియే జనించెను౧ దృశ్య రూపమైన ఈ విశ్వమంతయుఁ బోషించువాఁడీశ్వరుఁడు దేహధారులగు వ్యక్తులందఱును నశించినను నీశ్వరుఁడు సృష్టినిగూర్చి ధ్యానించుచు నశింపకయుండును ఆత్మయే దేహమని మనము తలఁచినచో బ్రహ్మమే జగత్తులేక విరాట్టగును విరాట్టనఁగా విశ్వరూపము విరా ట్పురుషుఁడు సృజింపఁబడిన సర్వవస్త్వభ్యంతరమునున్న విశ్వాత్మ అగ్ని యాతనిశీర్షము సూర్యచంద్రు లాతని నేత్రములు చతుర్దిశలాతని చెవులు వాయువాతని యూపిరి ఆతని నుండి జనించిన వేదము లాతని నాక్కులు విశ్వమంతయు నాతని హృదయము భూమి యాతని పాదములనుండి పుట్టినది౨ భౌతిక వస్తుసముచ్చయముచే విరాట్పురుషుని

౧ ముండకము ౩ అ ౧౩ ౧

౨ ముండకము ౪ అ ౪ ౧౧

దేహము కల్పింపఁబడినది విరాట్పురుషుఁడు భగవంతుని ప్రత్యక్షస్వరూపము ఆతని యింద్రియములు దిశలు పంచభూతము లాతనిశరీరము ఇదంతయు నేనే యను భావ మాతని బుద్ధి విరాట్పురుష భావమునకుఁ బూర్వము సూత్రాత్మభావము లేక సూక్ష్మ శరీరసముదాయమే తన వాహనముగాఁ గల హిరణ్యగర్భభావము పెంపొందియుండవలెను విరాట్స్వరూపములో హిరణ్యగర్భుఁడు గోచరించును నూలరూపముయొక్క ఆవిష్కరణమగు వఱకు సూత్రాత్మ సూక్ష్మశరీరములకు సంబంధించియుండెను మొదటి కారణరూపములో జ్ఞానక్రియల బీజరూపమున నాతఁడుండెను విరాట్పురుషుఁడు విశ్వాత్మ సర్వజగత్పదార్థ రూపమున గోచరించువాఁడు బ్రహ్మజగత్తుయొక్క సూక్ష్మపదార్థరూపమున నున్నాఁడు సూత్రాత్మ హిరణ్యగర్భుఁడే కారణకార్యాతీతుఁడు పరబ్రహ్మ ఈ పరబ్రహ్మయే అనాత్మ సంబంధముచే నీశ్వరుఁడుగా గోచరించును ౧ ఈ దిగువ ప్రణాళిక యీ పద్ధతిని నిరూపించును —

ఆత్మ		బ్రహ్మ	
౧	దేహాత్మ (విశ్వము)	౧	జగత్తు (విరాట్ లేక వైశ్వానరుఁడు)
౨	ప్రాణాత్మ (తైజసము)	౨	ప్రపంచాత్మ (హిరణ్యగర్భుడు)
౩	బుద్ధ్యాత్మ (ప్రాజ్ఞుఁడు)	౩	ఆత్మద్రష్ట (ఈశ్వరుఁడు)
౪	ధ్యానాత్మ (తురీయము)	౪	ఆనందము (బ్రహ్మము)

హేతుప్రకటన మంగీకృతమైనచో నుపనిషత్తులలోఁ జెప్పఁబడిన బ్రహ్మము తార్కికుల కల్పనముగాని అనిర్దిష్టమైన సమత్వముగాని శాంతి గర్భమునమన్న శూన్యముగానికాదు అది సంపూర్ణము పరమసత్యమునైన చైతన్యము అనంతరూపములలోనున్న దైవాంశముల సంపూర్ణరూపమే పరబ్రహ్మము భిన్న వస్తురూపములన్నియు మాయా కల్పితములు నసత్యములు నగుటకు ఎదులుగాఁ బరమసత్యములో నిమిడి యున్నవి బ్రహ్మ స్వరూపమును నిరూపించుట కుపయోగించిన ఓం కారము దాని సగుణ స్వరూపమును స్పష్ట మొనర్చును ౨ ఓంకారము పరమాత్మ చిహ్నము పురుషోత్తముని లాంఛనము ౩ ఓమ్ సంపూర్ణత్వ సగుణత్వ చిహ్నము అనంతర వేదాంతసారస్వతమునఁ జూపఁబడిన పరమాత్మయొక్క త్రివిధ రూపములైన బ్రహ్మ విష్ణు ఈశ్వరుఁడు ఓంకార గుణ

౧ సుషుప్త్యవస్థలో ద్రష్ట దృశ్యము శాంతించినవి కాని నశింపలేదు

౨ ఓంకారము బ్రహ్మమునకు సంజ్ఞ విగ్రహామెట్లు విష్ణువునకు సంజ్ఞయో యిదియు నటే ప్రతిమేవవిష్ణోః శంకరభాష్యము (తైత్తిరీయోపనిషత్తు ౧ ౮ ౬)

౩ మనువు ౨ ౮ ౭౩ చూడు తైత్తిరీయము ౧౮ ౪ కఠము ౧౮ ౨ ౧౫ ౧౬

స్వరూపులు అ సృష్టికర్త యగు బ్రహ్మ ఉ పోషకుఁడగు విష్ణువు మ్ నాశకారకుఁడగు శివుఁడు ౧

వ్యక్తావ్యక్తములైన రెండు రూపములలోను బ్రహ్మోపాసనము చేయుమని యాశోపనిషత్తు బోధించుచున్నది ఉపనిషత్తులు మనకుఁ జెప్పునదొక శుష్కమైన అద్వైతము గాదు భిన్నత్వమున్నది కాని యేకత్వమునున్నది పరిపూర్ణత్వమనఁగా పరిపూర్ణతను విస్మరించునదికాదు పూర్ణతలేని సర్వ వస్తువుల కాధారభూతమైనది బ్రహ్మము కాలాతీతమైనదనఁగా రెండు వస్తువులున్నవి యందొకటి కాలగతము రెండవది దాని నధిగమించు కాలతీత వస్తువునని యర్థముకాదు కాలగర్భములైయున్న సర్వవస్తువులలో నంతర్భూతమైయున్న శాశ్వత సత్యమనియే భావము పరబ్రహ్మ మంతము కా దనంతమును గాదు ప్రాణమునుకాదు తత్ప్రదర్శనమునుగాదు అది సర్వాతీతము సర్వాంతర్యామియుఁ గూడనైనది ఆత్మయను వసంతర్తువు అనంతకోటి భిన్నవ్యక్తి రూపములుగా చిగిర్చి పుష్పించినది బ్రహ్మశబమునకుఁ బెంపొందుటను నర్థములో నది పూర్ణచైతన్యము చలనము వృద్ధిగలిగియున్నదే కాని నిరీవము జడము మాంద్యమును గాదు పరబ్రహ్మ సచ్చిదానందము — శాశ్వతస్థితి అనంతజ్ఞానము నిరవధిక ప్రమోదము అది జ్ఞానశక్తి క్రియాత్మకము అది తననుండి తానే కలిగినది ౨ తైత్తిరీయమున నది సత్యంజ్ఞానమనంతం బ్రహ్మ యని చెప్పఁబడినది దీనినిబట్టి బ్రహ్మమొక కేవల జ్ఞానముకాని శక్తికాని ద్రష్టకానికాదు అది జగత్తు తత్సారము స్థూలము సూక్ష్మము జ్ఞాన ప్రేమానందమయము అదియుఁ బూర్ణమిదియుఁ బూర్ణము ౩ కాని యిదివరలో మేము చెప్పిన రీతిగా బ్రహ్మ మనిర్వచనీయమగుటచే నదియేదికాదో చెప్పఁగలము కాని యిదియని వాక్కుతోఁ జెప్పఁజాలము

~~~~~~~~

౧౦

బుద్ధి—ధ్యానదృష్టి

ప్రపంచ దృశ్యమును సమన్వయించు నేకత్వమును గనుఁగొనుటే బుద్ధియొక్క లక్ష్యము అట్టి యేకత్వమున్నదను విశ్వాసము తర్కశాస్త్రమునకు జీవితమునకుఁ దప్పని సరియగు

౧ చూడు ఛాందోగ్యము ౧ ౮ ౩ ౬ ౭ బృహదారణ్యకము ౨ ౮ ౩ ౧ ౮ ౩ ౪ ౫ ౨ స్వయంభూః ఈశ ౭ ౮ ౩ బృహదారణ్యకము ౫ ౮ ౧ ౧ ౧
~~~~~~~~

న్యాత్రిము ఆ యేకత్వాంశములను నిరయించుటే తత్త్వశాస్త్రకృత్యం కాని పూర్ణమును గ్రహింపలేని సహజలోపము బుద్ధి యందుండుటచే నీ ప్రయత్నము విఫలముకాక తప్పదు దేనినుండి మనస్సహితముగా వాక్కు చేర లేక వెనుకకు మరలునో౧ యట్టి సత్పదార్థమును బుద్ధి తనకుంగల విషయగ్రహణ సూత్రావళితోడను నియమములతోడను గ్రహింపంజాలదు కన్నుగాని వాక్కుగాని మనస్సుగాని యచటికుం బోజాలదు అది మనకుం దెలియదు ఎవ్వండైనను దాని నెటు బోధింపంగలండో మాకుం దెలియదు౨ సత్పదార్థము బుద్ధిగ్రహించుటకు వీలైన దృశ్యముగా నెన్నండు మారంజాలదు ఎవనిచే సర్వమును దెలియుచున్నామో వాని నెటు తెలిసికొనుటకు వీలగును? ఓ ప్రియురాలా! జ్ఞాత తన్నుందాను దెలిసికొనుట యెటు?౩ విషయి జ్ఞానవిషయము కానపుడెటు తెలియును అది చూచునే కాని చూడంబడదు వినునేకాని వినంబడదు దర్శించునే కాని దృశ్యముకాదు తెలియునే కాని తెలియంబడదు౪ అది గోచరవిషయము కానంత మాత్రమున నాత్మలేదని యనువనరాదు దానిని గ్రహించుటకు మానవుని బుద్ధిశక్తులు సమర్థములేవను నడలేనది యిది లేనే లేవు౫ దేనిని మనము మనస్సుచే నూహింప లేమో కాని దేనిచే మనస్సూహించుచున్నదో అదియే బ్రహ్మమని యెఱుంగుము౬ బుద్ధి దేశకాలనిమిత్త శక్తులను ప్రమాణములతోం బనిచేయును కాని దీనివలన మనకుం బరిష్కారము కాని సమస్యలు పరస్పర విరుద్ధ భావములు లభించును

మొదటి కారణమొకటి యుండెనని మన మూహించినచోం గారణ కార్యధర్మము సత్య మగును లేకున్నచో నీ సూత్రమర్థము లేని వాదమై నిలుచును కావున నీ సమస్య కేవల బుద్ధిశక్తిచేం బరిష్కృతము కాంజాలదు అందుచేం బరమసత్య రయ విషయమున బుద్ధి తన యసమర్థత నంగీకరింపక తప్పదు దేవతలింద్రుని యందున్నారు ఇంద్రుండు దేవతా జనకుని యందున్నాండు అతండు బ్రహ్మ యందున్నాండు కాని బ్రహ్మ యెందు న్నాండు? దీనికి యాజ్ఞవల్క్యుం డిటు బదులు చెప్పినాండు ఇంక నధికముగా నడుగ వదు౭ ... కల్పిత ప్రమాణముల దేశకాల నిమిత్త రూపమైన దృశ్య ప్రపంచము

౧ తైత్తిరీయము ౨ అ ౪
౨ కేనోపనిషత్తు ౨ అ ౩ ముండకము ౨ అ ౧ కఠము ౧ అ ౩ ౧౦
౩ బృహదారణ్యకము ౨ అ ౪ ౧౩ అ ౪ ౨
౪ బృహదారణ్యకము ౩ అ ౭ ౨౩ ౩ అ ౮ ౧౧
౫ బృహదారణ్యకము ౩ అ ౮ ౧౧ ౨ అ ౪ ౧౪ ౫ అ ౫ ౧౫
౬ కేనోపనిషత్తు
౭ బృహదారణ్యకము ౩ అ ౬ ౧

యొక్క వరసముల నిచ్చును కాని సత్పదార్థము వీని కతీతమైనది దేశము తనలో నున్నను నది దేశాత్మకము గాదు కాలము దానిలోనున్నను నది కాలాతీతము కారణ సూత్రబద్ధమైన ప్రకృతియందున్నను నది కారణధర్మాతీతము పూర్ణస్వతంత్రమైన బ్రహ్మము దేశకాల నిమిత్తాతీతము బ్రహ్మము దేశాతీతమను విషయ ముపనిషత్తులలో ననంస్కృతముగాఁ జెప్పఁబడినది బ్రహ్మము సర్వవ్యాప్తి యత్యధికమైనది అత్యల్పమైనది యని చెప్పఁబడెను ఓగార్గీ! ఏది స్వర్గమునకుఁ బైనున్నదో భూలోకమునకుఁ గ్రిందనున్నదో దేనిని మనుష్యులు భూత వర్తమాన భవిష్యత్తు లందురో అది సర్వములోను నెల్లయెడలను వ్యాపించియున్నది కాని దేశములో లబయట నెందు వ్యాపించునది? నిజముగా నీ శాశ్వతబ్రహ్మము నందెల్లెడలను దేశము వ్యాపించియున్నది ౧ కాలనియమముల కతీతమై బ్రహ్మమున్నదని చెప్పఁబడినది ఆద్యంతరహితమైన శాశ్వతత్వము గలిగినదే బ్రహ్మము అనఁగా బ్రహ్మము శాశ్వత వర్తమానస్థితి గలదైయున్నది భూత భవిష్యత్తులనుండి యది స్వతంత్రమైయున్నది ౨ అదియే సర్వమునకుఁ బ్రభువు ౩ దాని పాదములయొద్ద కాలము గతించుచుండును ౪ బ్రహ్మము కారణసంబంధాతీతమని చెప్పుటకు దానిని పూర్ణస్థాణు స్వరూపముగ వర్ణించిరి చలనము కారణసంబంధి కావున దానికది లేదు కారణధర్మాతీతమైన బ్రహ్మము నీ విధముగా నిరయించుటవలన బ్రహ్మము సంపూర్ణ వ్యయస్థితి స్థైర్యము గలదనియభిప్రాయము తెలియుచున్నది కాని దీనివలనఁ గొన్నియపారములు గలుగవచ్చును ప్రపంచములోని యన్ని మార్పులయొక్క సూత్రమే కారణధర్మము కాని కారణధర్మమునకు బ్రహ్మము బద్ధముకాదు బ్రహ్మమందు మార్పులేదు కాని మార్పంతయు దానిపై నాధారపడియున్నది దానికి వేఱుగా రెండవదేదియును లేదు మన మనేకత్వమును బ్రహ్మములో లీనము చేయవలెను దేశ సాన్నిధ్యము కాలగతి కారణ సంబంధము దానిపై నాధారపడి యున్నవి ఈ మహత్తర తత్త్వ సమన్వయము మనము బుద్ధి ఘట్టమున నున్నంత కాలము బోధపడదు ఉపనిషత్తులు కొన్ని చోటులందు బుద్ధి బ్రహ్మము నపరిపూర్ణముగా మాత్రమే గ్రహింపఁ గలదనియు గొన్ని చోటులందు సహజ సామర్థ్య లోపముచే బుద్ధి బ్రహ్మము నసలే గ్రహింపఁ జాలదనియుఁ జెప్పినవి సంబంధములు గల వస్తువులతో వర్తింపఁగలబుద్ధి సంబంధ శూన్యమగు బ్రహ్మమును గ్రహింపఁజాలదు కాని దేశ కాలగతమై యున్న దెలను బ్రహ్మము యొక్క ప్రదర్శనమే మన జ్ఞానము కేవల మసత్యమును గాదు

౧ బృహదారణ్యకము ౩ అ ౮ ౩ ౪ ౮ ౨౪ ఛాందోగ్యము ౩ అ ౧౪ ౩
౮ అ ౨౮ ౪ ౨ కఠము ౨ అ ౧౪ ౩ బృహదారణ్యకము ౪అ ౪ ౧౫
౪ బృహదారణ్యకము ౪ అ ౪ ౧౬-౧౭

సత్యమును గాదు సత్యమున కత్యంత సమీపభావము బుద్ధికల్పిత పూర్ణత్వమే ఈ భావము కారణ సంబంధమాత్ర కల్పితమగుటచే ననత్యమున కత్యంత సమీపమునకుఁ బోయినను బూర్ణముగా నసత్యము గానేరదు అది మానవబుద్ధికి సాధ్యమైన పరబ్రహ్మ స్వరూపము బుద్ధి అనఁగా విషయ గ్రహణశక్తి దేశకాల నిమిత్తములను బరిమిత ప్రమాణములతోఁ బనిచేయును గానఁ బరమ సత్యమును గ్రహించు సామర్థ్యము దానికి లేదు హేతుతర్కము (Reason) మనలను విషయ గ్రహణ సీమనుండి యింకను బైకిఁ దీసికొని పోవును ఇది యైనను సత్యమును మనకీయఁ జాలదు ఏలన సత్యమొక భావము కాదు ఒక సత్పదార్థము హేతుతర్కజమైన నిరయ మొక భావమున కంటె నధికమైనది అది సత్యమును గూర్చిన యొక అసంపూర్ణ భావము సత్పదార్థము సత్యమునుగా దసత్యమును గాదు సత్పదార్థమును గూర్చిన మన భావములు సత్యములు గావచ్చు ననత్యములు గావచ్చును ఏలన నవి బుద్ధికి సత్పదార్థమునకు మధ్యమందున్న ద్వైత దృష్టిలోనివి మనము బుద్ధికి బుది కల్పిత ప్రమాణములకు వానినుండి బయల్వెడలు వైరుధ్యములకు నతీతమైన సీమకుఁ బోయినచో నచట మనము సత్పదారము నేకమయిపోదుము ధ్యానము నందు బుద్ధి పరిపూర్ణత నంది సత్పదార్థమును దర్శింపఁగలదు నర్వదేశము లందలి ధ్యానయోగులును చెప్పిన విషయమే యిది ప్యాస్కల్ పండితుఁడు మన బుద్ధికి దైవము నెఱుఁగుట సాధ్యమని చెప్పెను ప్రపంచమునఁ గల నానాత్వమును గూర్చి భయ పడ నవసరము లేదనియు నీ భిన్న ప్రదర్శనము లన్నియును దేవుని పాదముల యొద్దకుఁ జేర్చు కాంచన రజువు లనియు నచటకు మానవ దృష్టి పోఁజాలదనియు బోసెట్ పండితుఁడు నుడివినాఁడు

సృష్టి కేంద్ర సత్యమైన బ్రహ్మమును దెలియు సున్నత శక్తి మనకుఁ బ్రసాదింపఁ బడి యున్నదని యుపనిషత్తులు చెప్పుచున్నవి ఆత్మ దర్శన మాత్మ దృష్టి వలననే కలుగఁగలదు ఇట్టి ఆత్మదర్శనమునకుఁ దోడ్కొనిపోవు జీవితశిక్షణ మారమే యోగ విద్య మానవునకు దివ్యదృష్టి లేక ధ్యానదృష్టి యున్నది బుద్ధిజాతములైన భేదములను తర్కము సూచించు సమస్యలను మనమీ దివ్యదృష్టిచే నధిగమించి పరిష్కరింపఁ గలము దైవకృపగల కొలదిమంది బుద్ధి శిఖరాగ్రమున నిలిచి సత్పదార్థమును ధ్యానించి గాంతురు ఇట్టి ధ్యానసిద్ధియందు అశ్రుత పూర్వమైనది శ్రుతమగును అదృష్ట పూర్వమైనది దృష్టమగును అవిదిత పూర్వమైనది విదితమగును[౧] బుద్ధి ఘట్టమున బయలుదేరిన సమస్యలన్నియు మనము తార్కికవిధానము నధిగమించి అనుషాన

---

౧ ఛాందోగ్యము ౬౪ ౧౩ బృహదారణ్యకము ౩౪ ౪ ౫

జీవితము నారంభించన తోడనే పరిష్కారములై పోవును ౧ మఱి ప్రజ్ఞాతిశయమును, శేముషీ గర్వమును విడిచిపెట్టి సత్యాంశములను చంటిబిడ యొక్క కలుషములేని దృష్టితోఁ జూడుమని యుపనిషత్తులు బోధించు చున్నవి తన పాండిత్య గర్వమును విడిచి బ్రాహ్మణుఁడు బాలుఁడై చరింపవలెను ౨ ఈశ్వర రాజ్యములోఁ బ్రవేశించుటకు మొదట నెవఁడైన నమాయక శిశువుగా మారవలెను మహోన్నత సత్యము లన్నియుఁ బరిశుద్ధ చిత్తులకును మౌనమెఱుఁగని హృదయములకుమ గోచరించునేకాని తర్క ప్రజ్ఞాధురంధరు లకుఁ గాదు విశేషముగా మాటలను వెదుక వలదు అది కేవల జిహ్వాలసత్వమును మాత్రమే కలుగఁజేయును ౩ ఈ ఆత్మదర్శనము ప్రజ్ఞచేఁ గాని పాండిత్యముచేఁ గాని లభింపదు ౪ ధ్యానయోగులు తమ సమాధిదశలో నాత్మ సాక్షాత్కారము నందుదురు అది ప్రత్యక్ష దర్శనము లేక ప్రత్యక్ష జ్ఞానము సమాధిలో జీవాత్మ పర మాత్మానుసంధానముల నందును అట్టి సాక్షాత్కారముచే యోగి తన్మయత్వమునంది బ్రహ్మానంద పరవశుఁడగును అట్టి వేళ నాతఁడు తాను గాంచిన దేమో తెలియు స్థితిలో నుండఁడు దాని కంటెఁ బొందవలసిన దేమియు లేదు బ్రహ్మమునందే సర్వము నాతఁడు గాంచును అచట పాపము వలనఁ గాని అనృతము వలనఁగాని భయ ముండదు అట్టి స్థితిలో యోగి పూర పావనత్వము నొందును ఈ సాక్షాత్కారము మన కామములను క్లేశములను నశింపఁజేయును అట్టి తన్మయావస్థలో ఆత్మ పరమాత్మ తాదాత్మ్యమును బొందును పాటినస్ యిట్లు నుడివినాఁడు దైవసాక్షాత్కారమునందుఁ జూచునది తర్కప్రజ్ఞకాదు అది తర్కప్రజ్ఞకుఁ బూర్వము పరమందుగూడ నున్నదే అదియుఁ జూడఁబడిన దేవునివంటిదే ఎవఁడట్టి దివ్యదృష్టినిఁ బొంది చూచునో వాఁడు తన్నుఁదానే యొక పరిశుద్ధమూర్తి గాఁ గాంచును తాను జూచిన దేవుఁడే తానను భావమును బొందును అట్టివ్యక్తి చూచునని చెప్పుటయునొప్పదు ఏలన నచట ద్రష్టయు దృశ్యమునొకటే రెంటికి భేదము చెప్పుటకిఁక వీలుండదు చూచువాఁడు చూడఁబడిన యీశ్వరుఁడు నొకఁడేయగు నని ధైర్యముగాఁ జెప్పవలెను అతఁడు దేవునికిఁ జెందినవాఁడై దేవుఁడే యాతఁడై ఒకే కేంద్రముగల రెండుచక్రములవలెనగును కలిసియున్నంతకాల మొకఁడు ఎయటికి

---

౧ ముండకము ౩ అ ౧ ౮

౨ బృహదారణ్యకము ౩ అ ౫ ౧ తస్మాత్ బ్రాహ్మణో పాండిత్యమ్ నిర్విద్య బాల్యేవ తిష్ఠాసేత్ బాల్యేన శబ్దమును డ్యూసెన్ గఫ పండితులు గ్రహించిరి మ్యాక్సు ముల్లరుఁ బల్యేవ యని చదివి ఆత్మ బలము వనవర్థము చెప్పెను

౩ బృహదారణ్యకము ౪ అ ౪ ౨౧ ౪ కఠము ౨ అ ౨౩

వచ్చిన నిరువురు నగుదురు." ౧. మానవుని సర్వమానసికాశయములు; బుద్ధికాంక్షలు, హృదయవాంఛలు సంకల్పాదర్శములు నన్నియునచట సంపూర్ణసిద్ధినందును. మానవుని జీవితకృషికిది పూర్ణఫలితము; ప్రత్యేకవ్యక్తిత్వమున కంతము." ఇదియే మానవజన్మమునకుఁ బరమగతి, పరమసంపద, పరమనిలయము, పరమానందము."౨. ఇదియు నింద్రియానుభవమువంటిదే కాని, గోచర విషయముకాదు; ఇతరులకు ఋజువగునదికాదు. అనుమానప్రమాణలబ్ధజ్ఞానమువలె నితరులకుఁ జెప్పసాధ్యమైనదికాదు. ఆ యనుభవమును సామాన్యపద్ధతిలోవ్యక్తీకరించుట దుస్తరము.

యోగికిఁ గల్గిన సాక్షాత్కారము వాక్కులేనిది పుట్టుగ్రుడ్డికి మన మింద్రధనుస్సౌందర్యమునుగాని, సూర్యాస్తమయశోభనుగాని గూర్చి బోధింపఁజాలనట్లే, యోగియొక్క సాక్షాత్కారము యోగికాని వానికిఁ జెప్పఁజాలము. "బ్రహ్మజ్ఞానమును దేవుఁడు నా తలలోఁ బెట్టినాఁడు; దానిని నీ తలలో నేను బెట్టజాలను", అనునదే యోగి అనుభవమును గూర్చి చెప్పఁగల తుదివాక్యము. బ్రహ్మానుభవ మబోధ్యమైనందున, నది యితరానుభవముల కంటెఁ దక్కువ సత్యమని తలఁపరాదు. ఈ యనుభవమును మన ముపమానములచేఁ జెప్పవచ్చును. బ్రహ్మజ్ఞానకాంతి యఖండమగుటచే దానినిఁ గాంచిన వాని కంధత్వము, మూకత్వము కలుగుచున్నవి. వాగతీతమైన దానినిఁ గూర్చి యెట్లు తృప్తికరముగాఁ దెల్పుట? వాష్కలియను రాజు బాహ్వుఁడను బ్రహ్మవేత్తను బ్రహ్మస్వరూపమును జెప్పుమని యడిగినప్పుడాతఁడు మౌనము వహించెను; రాజు మరల నడుగఁగా నాతఁడిట్లు బదులు చెప్పెను. "నేను జెప్పుదును గాని నీకు బోధపడదు. ఏలన 'శాంతోఽయ మాత్మా ౩' యని" చెప్పెను. బుద్ధిచేఁ జేయఁబడిన నిర్వచనములకు మనము, "ఇదికాదు, ఇదికాద" నియే బదులు చెప్పఁగలము ౪. ఈ వ్యతిరేక వాక్యముల వలన బ్రహ్మమును గూర్చి మనకుఁగల బుద్ధికల్పిత నిర్ణయము లసంగతములని తెలియును. దేవుని వర్ణించుట కేవరిమాణమును జాలదు. ఆతని మహిమ యనంతమైనది ౫;" అందుచేతనే బ్రహ్మమునుగూర్చి

---

౧. ఇంజ్ ప్లాటినస్. వాల్యుము ౨. పుట ౧౪౦.

౨. ఏషాఽస్య పరమాగతిః; ఏషాఽస్య పరమాసంపత్; ఏషోఽస్య పరమోలోకః, ఏషోఽస్య పరమానందః" బృహదారణ్యకము ౪అ. ౩.౩౨

౩. శంకరభాష్యము ౩ అ. ౨.౧౭

౪. బృహదారణ్యకము ౩అ. ౯.౨౬; ౪అ. ౨.౪; ౪అ. ౪.౨౨; ౪అ. ౫.౧౫; ౨అ. ౩.౬; కఠము ౩అ. ౧౫; ప్రశ్న ౪అ ౧౦; చాందోగ్యము ౬అ ౨౪.౧: ముండకము ౧అ. ౧.౭; ౨అ. ౧.౨; ౩అ. ౧.౭.౮ ౫. యజుర్వేదము

చెప్పుటకు వ్యతిరేకార్థము లుపయోగింపఁబడినవి ఆ బ్రహ్మముయొక్క స్వస్వరూపము బుద్ధ్యతీతము ననుభవైకవేద్యము ను బ్రహ్మ మణువుకంటే సూక్ష్మమైనది పాలఅప పదార్థముకంటె నాలతరమైనది ౧ బ్రహ్మము చలించియుఁ జలింపదు దూరము నాత్యంతికమును సర్వమునకు బాహ్యమందు నభ్యంతరమందు గూడ నున్నది ౨ పరస్పర విరోధములుగా గోచరించు భావములు దుర్బలభావములనుండి జనించు

సత్పదార్థము లేక బ్రహ్మము మన సర్వానుభవములలో నున్నది సృష్టిలోని ప్రతి వస్తువు దానిపై నాధారపడియున్నది కాని యే వస్తువును దానిని సంపూర్ణముగా వ్యక్తీక రింపఁ జాలదు కాబట్టి మేము బ్రహ్మము నెఱుఁగమను వారు దాని నెఱుఁగుదురు వారి యెఱుక మాత్ర మసంపూర్ణము, అట్లే దానినెఱుఁగుదుమను వారి యెఱుకయు నసంపూర్ణమే మనది కొంత జ్ఞానము కొంత యజ్ఞానమును, కేనోపనిషత్తు చెప్పుచున్నది బ్రహ్మ పదార్థము మాకు నవిదితమను వారికది తెలియదు మాకవిదితమను వారికే తెలియును బుద్ధి కేవల వ్యర్థత్వసూచకమని యుపనిషత్తులు చెప్పుటలేదు బ్రహ్మమునుగూర్చి యది చెప్పినది సత్యము గాదు బ్రహ్మమును సంపూర్ణముగా గ్రహింపవలెనని తలఁచినప్పుడె బుద్ధి యత్నము విఫలమగును తదితర ప్రయత్నములన్నిటిలో నది జయమే పొందును బుద్ధి యన్వేషించున దసత్యము గాదు పూర్ణసత్యమును గాదు ఏకవస్తువును ఎడఁదీయు మానవ సహజలక్షణముచే ద్వంద్వములైన కార్యకారణములు వస్తుగుణములు మంచి చెడలు సత్యానృతములు విషయావిషయములు కలుగుచున్నవి ఫక్టేయొక్క ఆత్మా నాత్మసమస్యా ద్వంద్వములు వాల్యామ్ యొక్క సత్యాంశములకు సూత్రములకుఁ గల విరోధము బ్రాడేయొక్క అన్యోన్యవైరుద్ధ్యములు నొకే సత్యవస్తువుయొక్క అన్యోన్య సహకారాశ్రయములని గుర్తించినచోఁ దొలఁగిపోవును బుద్ధిని విసర్జింప నక్కఱలేదు దాని లోపమును బూరింపవలెను ధ్యానదృష్టిపై నాధారపడిన తత్త్వము శేముషీ తర్కములకు విరుద్ధము గాదు బుద్ధి కంధకార కుహరముగా నున్న చోటులందు ధ్యాన దృష్టి కాంతి ప్రసరణ మొనర్చును ధ్యానసద్ధికి లభించిన జ్ఞానమును తార్కికవిధానముచే బరిశీలింపవలెను ఈ విధముగాఁ బరస్పర సహకార పరిశీలనములచే నీ రెండును సవ్య మార్గములఁ బట్టి చరింపఁగలవు ధ్యానదృష్టి సహాయములేనిదే బుద్ధిశక్తి ఫలితములు నిర్వీర్యముగను భావశూన్యముగను నసంపూర్ణముగను నసంస్కృతముగను నుండును

౧ శ్వేతాశ్వతరము ౩-౮ ౨౦ కేన ౧-౨-౩

౨ ఈశా ౫-౮

౩ కేన ౨-౮-౩

ధ్యానదృష్టి ఫలితములు హేతువాదశక్తిచేఁ బరిష్కృతముగాక అంధప్రాయముగను నస్పష్టముగను విచిత్రముగను గోచరించును బుద్ధియొక్క పరమలక్ష్యము ధ్యానసిద్ధియందు ఫలించును పలుల బ్రహ్మమునందు వైరుధ్యములన్నియుఁ దొలఁగిపోవును శాస్త్రజ్ఞానము సిద్ధజ్ఞానము సోదరభావముతోఁ గలసి పెంపొంది నిజమగు దివ్యదృష్టి నొసఁగఁగలవు కేవల హేతువాదమట్టి పని చేయఁజాలదు ౧ బుద్ధినిర్ణయముతో మనము తృప్తిపడిన యెడల వ్యక్తుల అనేకత్వము స్వతంత్రత తత్త్వశాస్త్రముయొక్క తుదిమాటగా నంగీకరింపవలెను అప్పుడు పరస్పర స్పర్థ సంఘర్షణము విశ్వాదర్శములగును సత్యస్ఫురణలేని బుద్ధి అసంగతతత్త్వమునకు నసమంజస నీతివిధానమునకు మనలఁ దోడ్కొనిపోవును అట్టి జ్ఞానము వలన బ్రహ్మము మఱుగుపడును ౨ ఇట్టి ప్రజ్ఞాతత్త్వమునకంటెఁ బామరజనుల విశ్వాసమే మంచిదగును జ్ఞానము కానిదాని నారాధించు వారందరు నంధతమసమునకుఁ బోవుదురు (బుద్ధి) జ్ఞానము నందానందించు వారందరు నధికాంధకారముతోఁ గూడిన తమోలోకమునఁ బడిపోవుదురు ధ్యానసిద్ధిలేని బుద్ధికల్పిత భిన్నత్వజ్ఞానము లోపభూయిష్టమైనను మూఢవిశ్వాసమునకంటెఁ క్షుద్రమైనది ప్రజ్ఞానుభవముల మధ్యమందున్న వైరుధ్యములను ఇమర్సన్ పండితుఁడు తెల్పిన బ్రహ్మభావముతోఁ బరిష్కరింపవలెను

నన్ను మఱచిన దురతియే ఫలము
నన్నువిడిచ యెగురువారి ఱెక్కలే నేను
సంశయించువాఁడు సంశయము నేనే

తీవ్రకాంక్షలతో వైచిత్ర్యములతో భక్తిదాస్యములతో సత్యానృత మిశ్రమములతో నిండిన సృష్టిసంపదనంతను నేకచ్ఛత్రాధిపత్యముగా నొకే అనంతశక్తి ప్రకటించుచు, నావరించుచు మేళవించుచు నానందించుచున్నది ప్రజ్ఞాసౌందర్య నైతికరంగమందలి యుద్ధమున పరమసత్యమున్నదనియెఱుగని దుర్బలహృదయములు సొమ్మసిలిపోవుదురు కాని యీ భిన్నవిషయ సంఘటనమునఁ బడి కొట్టుకొనుచుండువారు దీనినుండియే సర్వసామరస్యమిచ్చు నానందమును గుర్తించి ధైర్య మార్జింపవలసియున్నది ఆత్మశక్తియొక్క బహిః ప్రకటనములందిట్టి కాట్లాట తాత్కాలికముమాత్రమే ఒకేదివ్యశక్తి తనప్రభావము నన్నిటిలోఁ బ్రదర్శించును సిద్ధాంతానుభవములందు వ్యాప్యమ్ పండితుని సమస్యలందు క్వాంటుతత్త్వవేత్త ప్రశ్నావళియందు నాస్తికుల విచిత్రవాదములందు బ్రహ్మశక్తి యేకమై అద్వితీయమై తనప్రభావ ప్రదర్శనము చేయుచున్నది

౧ కరము ౩ ౯ (౨) మేధయా విహితః తైత్తిరీయము

తర్కముకంటెఁ దర్శనము విజ్ఞానముకంటె నానందము ముఖ్యమని యుపనిషత్తులు నొక్కిచెప్పుటలో నవి యద్వైతమును సమర్థించుచున్నవని మే ముపోద్ఘాతములోఁ జెప్పినట్లు స్పష్టమగుచున్నది సత్పదార్థసాగరమున విజ్ఞానప్రమాణ భావములతో మనమెంత యీదు లాడినను సాగరగర్భమందున్న బ్రహ్మమను రత్నరాశిని మనము దర్శింపఁజాలము ఆనందము నందు మానవుఁడు సత్యమునకత్యంత సన్నిహితుఁడైయున్నాఁడు వ్యక్తిగతమైన నిగూఢానుభవము నందనగా నానందమయరంగమందు సత్యస్వరూప మిమిడియున్నది బుద్ధిప్రోక్తములైన వైజ్ఞానికసిద్ధాంతము జీవితాభ్యంతరమునను్న అమూల్యఖనియొద్దకుఁ బోవనుద్యమించు విజ్ఞానములోనికి వచ్చినదంతయు సంత్యమగును అది వ్యవహార ప్రపంచమున నిత్యసత్యమేగావచ్చును ఎది బుద్ధినిర్మింపఁగల ప్రమాణములకు నిర్ణయము లకు నతీతమో అదియే బ్రహ్మము విజ్ఞానము సూచించు తార్కిక పూర్ణతత్త్వము సత్యమునకు ఛాయవంటిదగును తపస్సమాధిలో సత్యము స్వస్వరూపములోఁ బ్రత్యక్ష మగును అద్వితీయమైన పరమసత్యమును దెలిసికొనుటకు మనము తర్కప్రమాణాధారచే దానినవేకత్వముగా భేదించి యా బహుత్వమునుండి యేకత్వమును గల్పింప యత్నించు చున్నాము కాని యేకమైన సత్పదార్థమట్టి తార్కకవిధానమునకు లొంగునది కాదు ఇదివఱలో మనము పెక్కుసార్లు చెప్పుకొనియున్నట్లు సత్పదార్థము ప్రథమతర్కస్పర్శచే నొకసిద్ధాంతతత్త్వ మయిపోవుచున్నది

౧౧
సృష్టి

బ్రహ్మస్వరూపమునుగూర్చి మనము చెప్పుకొనిన విషయములనుబట్టి సృష్టి పరిణామమునుగూర్చిన భౌతిక విజ్ఞానసిద్ధాంతముల నుపనిషత్తు లంగీకరింపవని తెలియు చున్నది భౌతిక పదార్థము తనలో నిదివఱకే లేకున్నచోఁ బ్రాణము నుదయింపఁ జేయలేదు బాహ్యమునుండి దానినెట్లుకదిపి చలింపఁజేసినను దానినుండి ప్రాణ ముదయింపదు పరిణామమున కాదికాలమున నానందములేనిచో నంతమునఁనుండఁజాలదు అల మదృశ్యముగానున్నను, ది మొదటినుండియు బీజములో సూక్ష్మరూపమునైనుండి యుండవలెను ప్రపంచములోని సర్వవస్తువులు తమకు మూలము గమ్యమునైన పరమ

౧ బృహదారణ్యకము ౪౫ ౪ ౧౦ ఈశా ౬ ౫

సత్యముయొక్క స్వభావముగలిగి యుండవలెను కుమారుని స్వభావములో నేయంశము లున్నను గవి తండ్రియందుండవలెను తండ్రిస్వభావములో నేయంశములున్నను పుత్రుని యందు నుండితీరవలెను ౧ ప్రపంచము ౨ మానవులేకాక సర్వవస్తువులును పరమ సత్యస్వభావముమ గర్భమునందు గలిగియే యుండవలెను పరిణామమనగా నాటంకశక్తులను దొలగించి ఎవులలో నణగియున్న యంతశ్శక్తుల నావిష్కరించుటే ప్రకృతిశాస్త్రము ననుసరించి పరిణామము భిన్నదశలలో నున్నది తత్త్వవేత్తకును భిన్నత్వములో నేకత్వ భావము లోకములోని భిన్నత్వమున కేకమైన యంతశ్శక్తియే యాధారము తని హృదయాకాశమందీ యానందమే లేకున్నచో నెవడొక్క క్షణమైన యూపిరిపీల్చి జీవింపగలడు ? ౨ క్షణలేశమైన భేదము లేకుండ సూర్యుడుదయించుచున్నాడు నక్షత్రము తమమార్గముల నడచుచున్నవి సర్వవస్తువులు స్థానములు తప్పకుండ నేమరకుండ దమపనులు చేయుచున్నవి కారణము శాశ్వతసత్యమైన పరబ్రహ్మము నిద్రించుటకాని విశ్రాంతిగైకొనుటగాని లేదు బ్రహ్మతేజస్సువలననే సర్వమును ప్రకాశించు చున్నవి బ్రహ్మతేజమే విశ్వమంతటను తేజోవంత మొనర్చుచున్నది ౩ ఆనందమే ఆది యంతము నంతమందు నున్నది అదియే ప్రపంచముయొక్క కారణకార్యములకు మూలాగ్రము లకు గారణము ౪ తాత్కాలిక శాశ్వత కారణములు రెండునదియే పరిణామారంభ రూపము భౌతిక పదార్థము (Matter) స్వతంత్రమైనది గాదు దానియందంతర్భూతమై బ్రహ్మానందము వసించుచున్నది పరిణామము సూక్ష్మము నుండి స్థూలమునకు జరుగు చున్నది జడపదార్థములో జీవకములో గల బ్రహ్మశక్తి యెక్కువగా నణగియున్నది పరిణామ భిన్నదశాంతరములలో పూర్వపదార్థమునం దెక్కుడుగా జైతన్యమణగి యుండుట ఉత్తరదశలోనున్న పదార్థములో నెక్కుడుగా వికసించియుండుటయు గాననగును జడపదార్థము మాంద్యలక్షణముకలది కావున నది శక్తిచే జలింపబడవలెను ఈశ్వరుడు పదార్థమును జూచి దానిని సజీవమగునటు కదుపుచున్నాడని తత్త్వగ్రంథములు చెప్పు చున్నవి అటి యీశ్వరునికి బ్రజ్ఞానమని పేరు ౫ ఆతడే సర్వపరివర్తనములకు గారకుడు మొదట జడపదార్థమున్నదనియు దానినుండి సర్వవస్తుసముదాయమును దయారు చేయునొక యంత్రకారునివంటి యీశ్వరుడున్నాడనియు జెప్పుటకుపనిషత్తు లిష్టపడలేదు ఈశ్వరుడు పదార్థము వేరైనచో ద్వైతము మనకు దప్పదు ఆదియందు బురుషుడు

౧ ఐతరేయారణ్యకము ౨౮ ౧ ౮ ౧ ౨ తైత్తిరీయము ౮ ౨ ౩ ముండకము ౨౮ ౨౧౦ ౪ మాండూక్యములు ఐతరేయారణ్యకము ౨౮ ౧ ౮ ౧
౧ ఐతరేయారణ్యకము ౧౮ ౩ ౩ ౬

ప్రకృతియునన్నవని యంగీకరించిన అరిస్టోటల్ తత్త్వమిటిద్వైతమే ఉపనిషత్తులభావములో మాత్రము నిత్యక్రియాత్మకమైన చైతన్యము నిత్యజడమైన ప్రకృతియు నొకేసత్పదార్థము యొక్క రెండు రూపములు జడపదార్థమును దేవుడే ౧ దాని మొదటిరూపములైన అగ్ని జలభూములు దైవశక్తి ప్రవేశముచే దైవస్వరూపములుగాఁ జూడఁబడినవి సాంఖ్యద్వైతము ఉపనిషత్తులకు సహింపరానిది జగదతీతమైన సత్పదార్థమే జడపదార్థచైతన్యముల సంఘర్షణమునకు మూలము నాధారమును ౨ సర్వప్రపంచమున కొకేలక్ష్యము నొకే పరివర్తన కారణమున్నదని నిశ్చయింపఁబడెను భిన్నవస్తుజాలముతోఁగూడిన ప్రపంచమున నంతర్వర్తియై ఏకత్వ సూత్రమున్నదని యుపనిషత్తుల విచిత్రగాథల మూలములను నువాఖ్యానములమూలమునను దెల్పియున్నది జగత్తునకుఁ దత్సర్వవ్యాపార ప్రదర్శనములకును బ్రహ్మమే సర్వకారణము ప్రపంచములోని భిన్నపదార్థములును ఆనందమునందంతమగు పరిణామరజ్జువులోని ముడులు

బ్రహ్మము తన్నుతాను సృజించుకొనెను ౩ ఆతఁడు జగమునసృజించి యందుఁ బ్రవేశించెను ౪ ప్రజాపతియను దేవుఁడు తనయేకాకిత్వమును సహింపఁజాలక తన్ను రెండుగాఁజేసికొని అర్ధనారీశ్వరుఁడై ప్రపంచములోఁగల సర్వమును సృజించెను ౫ కొన్ని వేళల సృజింపఁబడినవ్యక్తి పూర్వజడపదార్థమునుండి వచ్చెనని చెప్పఁబడెను మఱికొన్ని చోటులందు వస్తువుల మూలపదార్థమే యీ సర్వవస్తుజాలముగా నుద్భవించెనని చెప్పఁబడెను ౬ జలములోఁ గలిసిన లవణమెట్లు జలమంతయును వ్యాపించియుండునో యిట్లే ఆత్మ సర్వమునందు వ్యాపించియున్నది అగ్నినుండి నెరసులవలె సాలెపురుగునుండి దారములవలె మన [illegible] ధ్వనులవలె సర్వ [illegible] మును బయటికి [illegible] ౭ బీజనాశముకాకుండ వృక్షము [illegible] కూడఁ గొన్నిచోట నూహింపఁబడెను సూక్ష్మ ప్రపంచము స్థూలప్రపంచమునకు యోగ్య

౧ ఛాందోగ్యము ౬ ౮ ౭ ౪ ౬ ౨ ప్రశ్న ౧ ౮ ౩ ౩ తైత్తిరీయము బృహదారణ్యకము ౨ ౨ ౧ ౨౦ ముండకము ౧ ౭ ౧ ౮ ౨ ౮ ౧౧

౪ బృహదారణ్యకము ౪ ౮ ౭

౫ బృహదారణ్యకము ౧ ౪ ౨ ౧౪ ఇది దేయాఁగ్ యీఙ్ అను చైనా వారి సిద్ధాంతమొకటి యున్నది స్థూలసూక్ష్మరూపములగు నీరెంటిచే నాది ప్రళయము పోఁగొట్టఁబడెనని చెప్పఁబడెను యాంగ్ సర్వప్రాణుల యొక్క పుంలింగము యీన్ స్త్రీలింగము ఎమ్పిడోక్లిస్ సిద్ధాంతమిట్టిదే

౬ ఛాందోగ్యము ౩ ౨ ౬ ౭ ఛాందోగ్యము ౭ ౨ ౧ ౬ ౮ ౨ ౧ బృహదారణ్యకము ౪ ౮ ౫ ముండక ౩ ౮

కేలోపము సంభవింపదు దీనినుండియే ప్రాణి ప్రత్యేకవ్యక్తిత్వమా భాసమనుసిద్ధాంతము జనించినట్లు తోచుచున్నది సాలెపురుగునుండి వచ్చుసాలెగూడు తలిగర్భము నుండి జనించుబిడ్డ వేణువీణాదులనుండి యుద్భవించుధ్వనులు మున్నగు నుపమానములు కారణ కార్యముల మధ్యమందున్న సన్నిహిత సంబంధమును దెల్పుచున్నవి బ్రహ్మ జగత్తుల యేకత్వమును సూచించుటకే వివిధములైన యుపమానముల నుపయోగించిచెప్పిరి

బాహ్యప్రపంచము బ్రహ్మమునకు వేరుగాలేదు ప్రతి జీవియందంతర్భూతమై యున్న ఆత్మ జీవి ప్రపంచాంతర్భూతమైయున్న బ్రహ్మము ప్రపంచము విడిగాలేవు బహుత్వముతోఁగూడిన జగత్తును ఏమియు మిగులకుండ బ్రహ్మముగాఁ దలపవచ్చును సృష్టిలోని సర్వవస్తు నానాత్వములోను సూత్రమువలె నేకమై అద్వితీయమై బ్రహ్మము వ్యాపించియున్న దను విషయములో నుపనిషత్తుల భావము నిస్సంశయము ఏకత్వబహుత్వము లేక కాలమున నుండుటను గూర్చి ప్రసంగించు నపు డుపనిషత్తు లుపమానాదులలో మాటలాడునే కాని సూటిగా జవాబు చెప్పవు బ్రహ్మ స్వరూప జ్ఞానము లేనిదే బ్రహ్మ జగత్సంబంధమును గూర్చి చెప్పఁజాలము రెంటికిని సంబంధము లేదని చెప్పఁజాలము కాని వాని సంబంధమెట్టిదో, రెండు నొకే తత్త్వమున కెటు చెందియున్నవో మన మెఱుఁగము బ్రహ్మ జగత్సంబంధము మాయలేక శంకరుని మాటలలో ననిర్వచనీయము సర్వసంబంధ శూన్యుఁడగు బ్రహ్మ మెటు జగత్సంబంధి యయ్యెనను ప్రశ్నమున కవకాశము లేదు ప్రపంచ సంబంధము లేకున్నను నశించినను బ్రహ్మ సత్యమునకు లోపము రాదు పరబ్రహ్మ స్థితిత్వమునకు జగత్తుండ నవసరము లేదు రెండును పరస్పరాధార భూతములై యున్నవని చెప్పినచో బ్రహ్మమును దేశకాల బద్ధమైన జగత్తుతో సమాన మొనర్చిన దోషము నకుఁ బాల్పడుదుము బ్రహ్మ జగత్సంబంధ మనిర్వచనీయ మని చెప్పుట వలన జగత్తు బ్రహ్మమున కడ్డుగా నున్న యొక తెఱవంటిదని ప్రాకృత మానవుఁడు చెప్పునటు జగమసత్యమను భావములో నర్థము చేసికొనరాదు ఎలన దేశకాల నిమిత్త మిశ్రితమైన జగత్తునకు మూలము బ్రహ్మమే బ్రహ్మము ప్రపంచములో నెంత వఱకుఁ గల దనగా ప్రపంచములోని భిన్న వస్తువులు బ్రహ్మమున కెంత దూరమున నున్నవో తెలిసికొని దానిని బట్టి భిన్న దశలలో నున్న వస్తువుల కెంత సత్యమున్నదో నిర్ణయించుటకుఁ దోడ్పడు నంతగా నున్నది బ్రహ్మము జగత్తులో నున్నది కాని జగత్తుగా లేదు ఈ సమస్య నుపనిషత్తులు బహిరంగముగా నెదుర్కొనవు భిన్న భావ సమన్వయము చేయవలెనన్నచో బ్రహ్మము సర్వ సంపూర్ణమను నిశ్చయముపై దృఢముగా నిలువవలెను బ్రహ్మము సర్వ సంపూర్ణ మనగా సర్వలోకములు వాని స్వరూపములు త్రికాలమునందలి సర్వ దృశ్యములు,

బ్రహ్మము నందే యిమిడి యున్నవి బ్రహ్మేతర మెదియును లేదు బ్రహ్మ జగత్సంబంధము మనకుఁ జెప్ప శక్యము కానిదను శుద్ధ తాత్త్విక వాదము నటుంచి మనము చెప్పకొనఁ దలచినచో జగత్తు బ్రహ్మముచే సృజింపఁబడె ననుట కంటె నది బ్రహ్మము యొక్క సంకుచిత స్వరూపమను టెక్కువ సత్యముగాఁ దోచును బ్రహ్మమే జగమును సృజించె ననుట వలన బ్రహ్మము కొంతకాల మొంటరియై యుండి తన చరిత్రలో నెపుడో యొకప్పుడు సృష్టి చేసెనని యర్థము వచ్చును కాలగతమైన లోకమునకు గాలాతీతమైన బ్రహ్మ కారణమను చెప్పటలో నౌచిత్యము లేదు జగము బ్రహ్మ స్వభావమనుట యుక్తముగా నుండును నిజమున కనే కోపనిషద్వాక్యములలో జగము పూర్ణబ్రహ్మ స్వరూప ప్రకటనమే యను చెప్పఁబడెను ప్రకృతి యొక సద్యో వికాసము లేక స్వతంత్రాత్మావిష్కరణము ఎలన నది బ్రహ్మశక్తి గర్భితము సృష్టికి మొదటి ఘట్టములో రెండు స్వరూపములు గలిగినవి ఒకటి ఆత్మజ్ఞాన పూర్ణుఁడైన యీశ్వరుఁడు రెండు గర్భమందు బరిణామావకాశముగల జడసారము బ్రహ్మము పరిపూర్ణమైన పరమసత్యము బ్రహ్మమునకు జగమెటు సంబంధించినదో మన మెఱుగము ఏదో యొక సంబంధమును నిర్ణయింపవలె నన్నచోఁ బూర్ణ బ్రహ్మమనేకత్వములో నేకత్వమని లేక సంపూర్ణ సగుణ బ్రహ్మమని చెప్పటవలన నెక్కువ తృప్తినిచ్చును పుడు మన కాత్మానాత్మలు లేక ప్రకృతి పురుషులు పరస్పర సంయోగముచే లోకమును సృజింతురు ఆత్మావిష్కరణమే బ్రహ్మ స్వభావ రహస్యము చైతన్యము క్రియాత్మకము శక్తి స్థితిలో సహజముగా నున్నది మాయ శక్తి యను నర్థములో బ్రహ్మమునందు నిత్యమై యున్నది

ప్రవర్తన శీల సంపన్నమైన సృష్టి నిరాధారమైన యూహాకల్పనమను కాని అసత్య ప్రదర్శనమని కాని ఛాయా రూపమని కాని యుపనిషత్తులం దెచ్చటను సూచింపఁబడి యుండలేదు కళాకవితా రాధకులగు నుపనిషత్కర్తలు ప్రకృతి రమ్య సీమల విహరించిరే కాని ప్రకృతిని విడిచి పై కెగుర నుద్యమింపలేదు వారు జీవితమొక దుస్స్వప్నమని

౧ గార్గ్యాయన మహర్షిచే రచితమని చెప్పఁబడిన ప్రణవవాద మను గ్రంథమును భాషాంతరీకరించుచు నుపనిషత్తులలోని యొక మహావాక్యమైన అహమేతన్న వేనిదికాదు అనుదానికి భావమును నిర్ణయించుటలో నొక మహత్తరతత్త్వమున్నదని బాబు భగవాన్దాసు వ్రాసెను అహమ్ యీశ్వరుఁడు ఎతత్ ప్రకృతి రెంటికి సంబంధము న నాస్తి ఆత్మ అనాత్మకాదు ఓంకారములోని అ ఆత్మ ఉ అనాత్మ, మ్ న యనునర్థము కాని యీ మూఁడును ప్రణవములో మిళితమైయున్నవి ప్రపంచ మాత్మయొక్క అభాగప్రతిబింబమని చెప్పఁబడెను

కాని లోకమొక శూన్యాలయమని కాని చెప్పియుండ లేదు బ్రహ్మాండమండల పరిభ్రమణ సంజాత మధుర నాదములచే వారి జీవిత ముల్లసితమై జాజ్వల్యమై యొప్పెను ప్రపంచము పరమేశ్వరు నాత్మా విష్కరణము జగము లన్నియు నాతని లీలావిలాస వైభవములు [1] కాని ఉపనిషత్సిద్ధాంత మనగా ప్రపంచము స్వప్నతుల్య మను శుష్కాద్వైతమని పామర జనాభిప్రాయము కలదు మనము వ్యవహార ప్రపంచానుభవములను దీసికొని వానికిఁ గారణము లరయుదుమేని యొక జ్ఞానమూర్తి యగు నీశ్వరుఁడు జడ ప్రకృతియును సిద్ధించును సమాలోచనముచే నీ రెండు నొకటే యని మనము నిర్ణయింతుము మనకుఁ గల కష్టమంతయు వీని సమన్వయమందే ద్రష్ట దృశ్య మొక వైపునను ఉపనిషత్తులు స్పష్టముగాఁ బ్రకటించిన బ్రహ్మ పదార్థ మొక వైపునను సమన్వయింపవలసి యున్నవి సత్యమొకటే కాని మనకు రెండు కనిపించుచున్నవి ఈ చిక్కు నుండియే ప్రపంచములోని భిన్నత్వమంతయు వచ్చినది ఇచట నొక మొండిగోడ మన కెదురైనది తత్త్వశాస్త్రము ధైర్యము గల సత్యవాది యగునేని దీనికిఁ గారణము దుర్వ్యాఖ్యానమని చెప్పవలెను ఎటో ఒకటి రెండగుచున్నది ఈ సందర్భములో పిగిగుంటే అత్యుత్తమ నియమమని తోచుచున్నది అసంపూర్ణ జీవరాశియందు సంపూర్ణబ్రహ్మముయొక్క అంతర్యామిత్వమును సంపూర్ణ బ్రహ్మమందసంపూర్ణజీవరాశియొక్క స్థితియును నిర్వచన సాధ్యములు కానివని వేనెప్పుడును జెప్పుచునేయున్నాము దానినిఁ దెలిసికొనుట

---

౧ ఆనందరూప మమృతం యద్విభాతి

ఆత్మ తన స్వభావమును గుర్తించుటకే ప్రపంచము నంగీకరించెను అహం సత్యము ఏతత్ దా అసత్యభాయి ఈ వ్యాఖ్యానము కడువిచిత్రమైనది ఇచట సత్యమని చెప్పఁబడినది ప్రకృతి కాదు అహం మంది వేరైన ప్రకృతి మిథ్యయని దీనిభావము సత్పదార్థమేకము దానికంటె వేరుగా ననేకత్వము లేదని చెప్పఁబడినది బ్రహ్మమే జగాత్త్వమునకుఁ గారణము భారతీయ తత్త్వములో ఓం కారమునకు నానార్థములున్నవి మూడు గల త్రికములన్నియు నిందుఁ జేర్పఁబడినవి ఆత్మ అనాత్మ పరిణామము జన్మము జీవితము మరణము ప్రకృతి జీవాత్మ పరమాత్మ సత్త్వరజస్తమోగుణములు భూతభవిష్యద్వర్తమానములు బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరులు మున్నగునవి బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరులు మూడవస్థలలో బ్రహ్మముయొక్క రూపములు పరమేశ్వరుఁడు తన స్వేచ్ఛావిలాసముచే నీశాశ్వత ప్రపంచమును సృజించెను లేక ప్రదర్శించెను అతఁడే బ్రహ్మ దానినిఁ జూచి పోషించి సంతసించువాఁడు విష్ణువు తనలోఁ దుదకుదానిని లీనమొనర్చుకొనువాఁడు ధాతఁడే శివుఁడు ఈ మూడుక్రియలు వేరనుకొనువారు మూడు మూర్తులను వేరుగా గ్రహింతురు

మకేకాక యజ్ఞానమునకే దృష్టము ౧ బ్రహ్మ జగత్సంబంధ మనిర్వచనీయమని యుపనిషత్తుల ప్రథమ సిద్ధాంతము దీనికొన్నచో అనంతర వేదాంతమున దీనికే మాయా నామకరణము చేసినది ఈ సమస్యకు దృష్టికరముగా సమాధానము జెప్పలేకపోవుటకుఁ గారణము పరస్పరవిరుద్ధములై దేశకాల నిమిత్తములతోఁ బనిచేయు మనస్సు యొక్క సమర్థత అసంపూర్ణతయని చెప్పియుంటిమి ప్రపంచమును గూర్చి బుద్ధికిఁ దెలిసిన ... ఏల్పము నసత్యముగా నైయున్నది ప్రపంచ వస్తుసమూహములు బ్రహ్మము ... బ్రహ్మమునందున్నవి కాని బ్రహ్మము కొఱకుఁ గాదు మన పరిమితానుభవజ్ఞాన మెచటనో యొకచోట శిథిలమై ఆత్మవిరుద్ధమగుచున్నది మన పరిమితానుభవము లన్నియు నసంపూర్ణములయ్యును వాని యసంపూర్ణత యొక దశలో లేక భిన్నదశలలో నున్నది వాని నన్నిటి నొకే య తరుపు బెట్టి అన్నియు సమానసత్యముగలవని చెప్పుట సమంజసము కాదు అవి అసమానదశలలో నసత్యములని చెప్పవలెను మన సర్వానుభవములు బ్రహ్మమును దెలియుటకు సమర్థములను విషయమునే మా యా సిద్ధాంతము తెలుపుచున్నది

మానవత్వములో సహజముగాఁగల అసంపూర్ణతాలోపము నెఱిగిన కారణముచేఁ దెలిసిన సంభ్రమభావముచే నుపనిషద్ద్రష్టలు బ్రహ్మమును గూర్చి వ్యతిరేకభావములలో (నేతివాక్యములచే) ప్రసంగించియుండగా నుపనిషద్ధర్మము తమకు సువిదితమని తలఁచిన సర్వాహంకారపూరితులు బ్రహ్మము కేవలపర నిర్గుణస్వరూపమని యుపనిషద్భావమునకు విరుద్ధముగ ప్రవచించియుండిరి అట్టివాదము సహేతుకముగాదు ఎలన శంకరుఁడు గూడ బ్రహ్మమద్వైతము నద్వితీయమనియే చెప్పెనేఁడు కాని యేకమని చెప్పలేదు ౨, బ్రహ్మము సర్వగుణాతీతమనియు నిర్గుణజ్ఞానైకరాశియనియు నరమిచ్చు ననేకములైన యుపనిషద్వాక్యములు గలవని థీబో పండితుఁడు చెప్పుచున్నాఁడు మఱియు బహుత్వముతోఁగూడిన జగత్ప్రదర్శనము మిథ్యయని త్రోసిపుచ్చుటకు వీలుకానందున నిఁకజగత్తు సత్యముపై నాధారపడి యుండలేదనియు నదియొక అసత్యనియమముచే నున్నదను భ్రాంతిఁ గలిగించుచున్నదనియు ట్టి నియమము బ్రహ్మముతోఁ గలిసియున్నను బ్రహ్మము యొక్క యేకత్వమును భంగపఱచఁజేయఁ జాలదనియు నిదియే సవ్యమగు తర్కనిర్ణయమని యుపనిషత్కారు లుంచిరని థీబో వ్రాసెను థీబో పండితు ననుసరించి ఏకమైన బ్రహ్మమును అనేకమైన లోకమును సమన్వయించుటకే మాయావాద ముపయోగించుననియు దురిద్భ

---

౧ బ్రాడ్ మైండు పత్రిక నెం ౪౪ పుట ౧౩౪

పోల్సుగీవ్ దేవుఁడెందుకు లోకము సృజించెను మీ పురాణ ప్రశ్నమునకు జవాబెవ్వరు నియ్యలేదు ఇక ముందుండదు ప్రపంచమున్నది ఎందుకున్నదో మనకుఁ దెలియదు

౨ వేదాంతసూత్రముల కుపోద్ఘాతము పుట

ఉపశమును ఉపనిషత్తు లోకేవాదమును సత్యమును నిరయించుట కిష్టములేనవైన కర్మము నొక నిర్విషయ జ్ఞానమూర్తియైన యీశ్వరు నంగీకరించునట్లుగా నయుఁ జెప్పఁబడెను పరమ సత్యము నొక నిర్విషయబ్రహ్మముగా నుపనిషత్తు లంగీకరించును ఉపనిషత్తత్త్వము అద్వైతము కాని ఏకేశ్వరత్వము గాదు విషయీ విషయభేదము జగత్తులోనదికాని బ్రహ్మములోనది కాదు మరియు ప్రపంచమును విషయీవిషయ (Subject and Object) ములైన రెండుగా విభజింపఁజాలము వలన బ్రహ్మము రెంటియందేకమైయున్నది ఉపనిషత్తులు ద్వైతమును నిరసించునుగాని యీబహుత్వము నేకత్వములోఁ గలుపుట కంగీకరింపవు కేవలవిషయము నర్థముచేసికొనుటకుఁ గలిసి నంగీకరించును ౧

---

౧ జగద్బ్రహ్మైకత్వమును దెల్పుట కుపనిషత్తు లుపయోగించిన యుపమానములో నిట్లు చెప్పఁబడినది వాచారంభణం వికారో నామధేయమ్ మృత్తికేత్యేవ సత్యమ్ మృత్తు లన్నియు నొకేబ్రహ్మముయొక్క నామరూపములు గలిగిన రూపాంతరములని భావము శంకరుఁడిట్లర్థము చెప్పెను రూపాంతరము లేక వికారము వాక్కువలన వచ్చి వాక్కులోనె యున్నదికాని నిజముచే వికారమసత్యము అది కేవల నామమాత్రమేకాని నిజము గాదు అది కేవల వ్యావహారిక సత్యముకాని అంతమాత్రముచే మిథ్య కాని అసత్యముకాని కాదు మఱియునిది ఉద్దాలకుఁడు చెప్పినమాట ఉద్దాలకుఁడు రూపపరివర్తనశీలమైన జడపదార్థసత్త స్థితి నంగీకరించినవాఁడు జడపదార్థ మవిచ్ఛిన్నమైన ఏకపదార్థము అందు గుణభేదములుగల వివిధాణువులు కలిసియున్నవి దాని పరిణామ మొక నామాంతరము నిచ్చుటచేఁ గలిగినదని యీ వాక్యము చెప్పుచున్నది ఉపనిషత్తులలో వ్యక్తిత్వమును దెల్పుటకే నామరూపము లుపయోగింపఁబడినవి చూడు బృహదారణ్యకము ౧అ ౪ ౭ ఏకమైన మూలసత్పదార్థమునుండి నామరూపాత్మక పరిణామముద్భవించినది నామరూపాత్మకవికార మసత్యమని సూచన యిచట లేదు నామ రూపాత్మక వస్తువులు బ్రహ్మమునకు వేరుగా లేనిమాట సత్యమే నామ రూపములనగా నాంగ్లములోని నామరూపములు గావు అరిస్టోటల్ చెప్పిన రూపము పదార్థము వీనికి సరిపోవును రెండునుకలిసి లోకములోని సర్వవస్తువులయ్యెను బౌద్ధమతములో రూపమనగా స్థూల దేహము నామమనగా సూక్ష్మమగు మనస్సు ఉపనిషత్తులలో నామరూపములనగా నేపదార్థమునుండి వ్యక్తిత్వావిష్కరణము ఈ వ్యక్తిత్వావిష్కరణమే సృష్టికి మూలసూత్రము గల్పరివర్తనధర్మము వస్తువులు వ్యక్తులు పరమేశ్వరుని భిన్నప్రదర్శనాంశములు స్వతంత్రమైన స్థితి వానికి లేదు బ్రహ్మమునకే యట్టిస్థితి కలదు అవి వేరుగానుండుట బద్ధము ఉపనిషత్తుల ననుసరించి మోక్షమనగా బ్రహ్మమునుండి నామరూపములు గలవి వేరను భావము నశించుటే ముండకోపనిషత్తిట్లు చెప్పుచున్నది బ్రహ్మజ్ఞానపారంగతుఁడు బ్రహ్మముతో నేకమై సముద్రమునఁ బ్రవేశించిన నదులు తమ నామరూపములను విడిచినట్లే నామరూపములనుండి విడివడి యున్నాఁడు కారణము కార్యముకంటె నెక్కుడు సత్యమైనది దేవుఁడు సర్వవస్తువులకు వ్యక్తులకుఁ గారణము కనకమయాభరణములన్నిటికిఁ గనకమే సత్యమయినట్లు జగత్తునకు బ్రహ్మమే సత్యము]

మఱికొందఱు విమర్శకులు ప్రపంచము మిథ్యయని చెప్పుటకే మాయాసిద్ధాంతము నుపనిషత్తులు ప్రతిపాదించినవని చెప్పుదురు వీరి యభిప్రాయమును బరిశీలింతము ఐరోపాయందు వేదాంతమునకు విశేషవ్యాప్తి చేయుటకై పరిశ్రమించిన డ్యూసేన్ పండితుఁడు నాలుగువిధములైన సృష్టిసిద్ధాంతము లుపనిషత్తులలో నున్నవనిచెప్పినాఁడు (౧) దేవుని నుండి స్వతంత్రమైన జడపదార్థము శాశ్వతముగానున్నది దానినాతఁడు సృజింపలేదు కాని దానితో జగద్వ్యక్తులను జేసెను (౨) సృష్టిని శూన్యమునుండి దేవుఁడు చేసెను ప్రపంచము దేవునియందే స్వతంత్రమైనది (౩) దేవుఁడు తానేలోకముగా మారినాఁడు (౪) దేవుఁడొక్కఁడే యున్నాఁడు సృష్టిలేనేలేదు నాలవది యుపనిషత్తుల మూలసిద్ధాంతమని యాతనియభిప్రాయము దేశకాలములందున్న ప్రపంచమొక అసత్యదృశ్యము భ్రాంతి వలని కలవంటిది ప్రపంచమును విసర్జించినదే దేవుఁడు లభింపఁడు జగమసత్యమను భావము ప్రతిమతముయొక్క సారాంశమని డ్యూసేన్ పండితుఁడు తలఁచి ఉపనిషద్భావము ఇదియే యని నమ్మినాఁడు డ్యూసేన్ తన స్వతంత్ర బుద్ధిపై నాధారపడి యిటినిర్ణయమునకువచ్చి సిద్ధాంతమును సమర్థించుటకొఱకు ప్రాచీన భారతీయతత్త్వమునందును ఉపనిషత్తులందును శంకరాచార్యుని రచనలందును ప్రాచీన గ్రీకుతత్త్వమందును పార్మనైడీస్ ప్లేటో లయందును అభినవ జర్మనీయందును క్యాంటు సోపెన్హారులందును తనభావమును పోషించు వాక్యములకొఱకు వెదుకఁజొచ్చెను ఈ యన్వేషణావేగములో నాతఁడు కొన్ని సత్యాంశములను విడిచిపెట్టెను నేడు ప్రచారములో నున్న సర్వంబ్రహ్మా వాదముపనిషత్తులలోనిదని యాతఁ డంగీకరించినను జగన్మిథ్యావాదమే ఉపనిషత్తుల ప్రాచీన సిద్ధాంతమని తలచినాఁడు సర్వము దైవస్వరూపమను భావము ప్రచారములో నున్నదని ఉన్నసత్యము నాతఁ డంగీకరింపకతప్పనదికాదు ఉపనిషత్తుల మూలసిద్ధాంతము జగన్మిథ్యావాదమని యాతని స్వతంత్రాభిప్రాయము ఈ రెండుభావములకును సమన్వయముచేయవలసివచ్చెను అజ్ఞాని జనసమూహమున కర్థమగుటకును లోకప్రవృత్తిని దృష్టియందుంచుటకును నీ సమన్వయ మంగీకరింపఁబడినదని యాతఁడు చెప్పెను ఆత్మయే యేకైకసత్యమను భావము సర్వకాలములయందు నమ్మఁబడెను స్వతంత్రమైన జడపదార్థమున్నదని నమ్ము సామాన్యులుకూడ నాత్మయే సర్వమని నమ్మిరి దీనితోఁబాటు వ్యవహారప్రపంచము త్రోసివేయుటకు వీలులేనిదగుటచేఁ బ్రజసామాన్యముకొఱకు దానినిగూడ నంగీకరించిరని డ్యూసేన్ వ్రాసినాఁడు ఉపనిషత్తులు బ్రహ్మ మొక్కటే సత్యమని యుద్ఘాటించుటవలన డ్యూసేన్ జగన్మిథ్యా వాదమునకు బలముకలిగినది బ్రహ్మమొక్కటే సత్యమని మేమంగీకరింతుము బ్రహ్మము తెలిసిన

(౧) ది ఫిలాసఫీ ఆఫ్ ది ఉపనిషత్సు పుటలు ౧౬౧-౨

సన్నియు దెలియును దాక వేఱుగా నొకొకటి యేదియునులేదనియు మేమంగీకరింతుము కాని దానిలోఁగాని బయటగాని అసలె భిన్నత్వము లేదనిచో నట్టిభావ మర్థవంతముగా లేదు డ్యూసెన్ చెప్పినాఁడు ప్రకృతి బహుత్వమును ప్రదర్శించు ప్రకృతి పరివర్తనము కేవలము మిథ్య ౧ అదేవిధముగా ప్రొఫెజరు వాదించినాఁడు బ్రహ్మమొక్కటే అద్వితీయసత్యమనిచెప్పు నుపనిషత్సిద్ధాంతమునుండి సహజముగాను సహేతుకముగ లభించునదే ద్వంద్వములతోఁగూడిన ప్రపంచప్రదర్శనము మిథ్యయను సిద్ధాంతమున్నది ౨ ఈ వాదములలో పూర్వపక్షాధారములుగూర్చి తప్పుగా వీరు భావించిరి ప్రాపంచికము సంపూర్ణ సత్యముగానిదని వారు తలఁచిరి శాశ్వతమైనదనఁగా నశాశ్వతముకానిది శాశ్వతమైన సత్యపదార్థము కాలాతీతమైన వస్తువైనచోఁ గాలగతమైన ప్రపంచజీవిత మనిత్యమగును దేశకాల పరిచ్ఛిన్నమైన ప్రపంచమునకును దదతీతమైన శాశ్వతప్రపంచమునకును విరోధమును శాశ్వతమె కాని శాశ్వతవస్తు వశాశ్వతవస్తువును బహిష్కరించెనని యుపనిషత్తులలో నెచటను జెప్పలేదు ఎచ్చటెచట బ్రహ్మమొక్కటే పరమసత్యమని యుపనిషత్తులు వక్కాణించునవో అచ్చటచట మెలకువ గలిగి ప్రపంచము బ్రహ్మమందు గర్భితమైయున్నదనియు నందుచేఁ బ్రపంచమునకును గొంత సత్యముకలదనియుఁ జెప్పియున్నవి పరిమితమైన పరిమితమైన దానిలో నున్నది విశ్వమంతయు నాత్మమయము ౩ ప్రాణము బ్రహ్మము వాక్కు బ్రహ్మము మనస్సు బ్రహ్మము జగత్తులోని సర్వము బ్రహ్మమె క్షుద్రరేణువునందును సత్యల్పమైన నలుసునందును దేవుఁడున్నాడు ౪ సత్యమున్నదని నిశ్చయించి పుడు సత్యముపై నాధారపడినదంతయు నున్నదనియే నిశ్చయము బ్రహ్మయే సత్యమను భావమునుండి బ్రహ్మమందున్నట్టియు బ్రహ్మముపై నాధారపడి ట్టియు నన్నియు నట్టి బ్రహ్మ సంబంధ సత్యమునుగలిగి యున్నవని తేలుచున్నవి ఉపనిషత్తులలోని

ఆత్మతెలియుటతో నన్నియునుఁ దెలియు నని చెప్పిన వాక్యములవలన ప్రపంచస్థితి మిథ్యయేయనుభావము స్పష్టమని డ్యూసేన్ వాదించినాఁడు ఈ వాదము మాకంగీకారము కాదు సృష్టిలోని సర్వవస్తువులు సర్వభావములు ఆత్మయందే యుండినచో నాత్మ తెలిసిన

౧ ది ఫిలాసఫీ ఆఫ్ ది ఉపనిషత్సు పుట ౨౩౯

౨ ఇండియన్ థాట్ పుట ౬౮

౩ ఛాందోగ్యము ౭ అ ౪-౨౬

౪ ముండకము ౨ అ ౨ ౧౧ కఠము ౨ అ ౫ ౨ తైత్తిరీయము ౩ అ ౧ ఛాందోగ్యము ౩ అ ౧౪ ౧ ౨ అ ౧౪ ౨ ౪ ౬ అ ౯ ౪ అ ౯ ౧ బృహదారణ్యకము ౨ అ ౪ ౬ ౪ అ ౪ ౬ ౪ అ ౫ ౯ ౪ అ ౫ ౨, ౫ అ ౩ ౧ ౧ అ ౪ ౧౬ ౨ అ ౫ ౧౫ ౩ అ ౭ ౧౫ ౪ అ ౪ ౨౩

న్నియుఁ దెలియునను సిద్ధాంతమును సరిపడును మనకు మోక్షమునిచ్చు జ్ఞానమువలన మనయం దంతర్భూతమైయున్న ఆత్మదర్శనము లభించును ఇందాత్మయుఁ బ్రపంచమును వేఱను భావమేమియును లేదు ఉన్నచో నింద్రుఁడు ప్రజాపతితోఁ జెప్పినది నిజమగును మఱియు సర్వపరిహితమైన ఆత్మ సర్వశూన్యమగును అనేకత్వమును విడిచిన యేకత్వము నిష్కవ్యక్తియగును శాశ్వతవస్తువు క్షణికవస్తుజాలమును మిథ్యయనిత్రోసివేయనవసరము లేదు ఆధ్యాత్మిక నైతిక తాత్త్విక సంబంధములైన అత్యుత్తమానుభవ సత్యములను మనము విశ్వసించినచో సనిత్యమైనది నిత్యవస్తువునందును మితమైన దమితమైన దాని యందును గర్భీభూతమైయున్నదనియు మానవుఁడు దేవునినుండి జన్మించెననియు భావించుట యుక్తమైనది సర్వజగత్తునకు బ్రహ్మమే మూలమైయున్నదను నుపనిషద్వాక్యములు జ్ఞానహీనులను దృప్తిపఱచుటకై వ్రాయఁబడినవని డ్యూసేన్ వాదించినాఁడు ప్రపంచము మిథ్యయేయని నిశ్చయించినచో నుపనిషత్తులు బ్రహ్మ జగత్సంబంధ సిద్ధాంతములను నిశ్చయభావముతోఁ జెప్పియుండవు డ్యూసెన్ పండితుఁడొక సమర్థింప నశక్యమైన సిద్ధాంతమును స్వీకరించి దానిని బోషించుట కసంబద్ధవాదములను బ్రదర్శించినాఁడు మఱియు నాతఁడు సుప్రసిద్ధ జర్మన్ తత్త్వవేత్తయైన క్యాంటు పండితునికి జగన్మిథ్యావాదమును గనిపెట్టినకీర్తి నిచ్చుటకుఁ దలపెట్టి ఉపనిషత్తులలో నీసిద్ధాంతము సుస్పష్టముగను నిశ్చయముగను జెప్పఁబడియుండలేదని యీ విధముగా వ్రాసెను ఒక్కటైన బ్రహ్మపదార్థమునకును అనేకత్వము గలిగిన ప్రపంచమునకును భేదము విశేషముగా సూచింపఁబడెను భారతీయ ప్రాచీన తత్త్వవేత్తలు కాని క్యాంటుకుఁ బూర్వ మేతత్త్వవేత్తలుకాని దేశకాలములందుఁ బ్రదర్శింపఁబడిన జగద్వస్తుజాలమంతయును కేవల వ్యక్తిగతభ్రాంతి యను మహత్తర భావౌన్నత్యసీమ కెగురఁజాలరైరి ౧ ప్రపంచము భ్రాంతి

౧ ది ఫిలాసఫీ ఆఫ్ ది ఉపనిషత్సు పుట ౧౦౩ క్యాంటు తత్త్వము నుపనిషత్తుల ననుసరించియు నుపనిషత్తత్త్వమును క్యాంటు ననుసరించియు నర్థము చెప్పఁదలచి రెండు భావములను గూడ సక్రమముగా గ్రహింపఁజాలఁడయ్యెను బౌద్ధుల శూన్యవాదముగాఁ దనతత్త్వము నపార్థముచేయరాదని శంకరుఁడు సూచించినట్లె బెర్కిలీ శూన్యవాదముగాఁ దన తత్త్వము నపార్థము చేయరాదని క్యాంటు సూచించియున్నాఁడు సోపెన్హాయరు తలచినట్లె డ్యూసేన్‌కూడ జగద్వస్తుమూల సత్యసిద్ధాంత నిరసనమును క్యాంటు చేయుటలో నాతని నిజ తత్త్వముగాక అసమ్యగాలోచనా ఫలితమనియు నదియొక గొప్పతప్పుగాఁ జూడవలెననియుఁ దలచినాఁడు కాబోలును క్యాంటు తత్త్వము నెఱిగినవారు డ్యూసేన్ చెప్పినభావముతో నేకీభవింతురనుట సందేహాస్పదము మనలో సుస్థాపితమైయున్న నైతికధర్మము నాధారముగాఁ జేసికొని జీవనిత్యత్వసిద్ధాంతమును క్యాంటు కల్పించెను ఈ సిద్ధాంతమనేకములైన అన్యాభిప్రాయములతోడి సామరస్యమునఁగాని చేకూరదు దీనివలన జీవుని జన్మాంతరసిద్ధాంతము లభించునే కాని జీవనిత్యత్వసిద్ధాంతము చేకూరదు (పుట ౨౧౮)

మాత్రమును వేదాంతము నుపనిషత్తుల నిశ్చితభావము కాదని యూసెఫ్ జెప్పెను సత్యము ఉపనిషత్తులలో ననేక సృష్టిసిద్ధాంతములు బ్రహ్మ జగత్సంబంధము ను జెప్పుటకే రచింపబడి యున్నవి నానాప్రదర్శనములతోఁ గూడిన ప్రపంచము ఒకే బ్రహ్మము నుండి గోచరించి నామ రూపమాత్ర కల్పితమైయున్నదని విశ్వసించు నుపనిషద్వాక్యము లనేకములున్నవని మేము నంగీకరింతుము ఈ వాక్యముల భావమేమన వస్తువుల మూలతత్త్వము తయు నొకటేయైయు మనము నామరూపభేదములతో మునిఁగి యున్నచో వస్త్వభ్యంతర మున నేకమై అవిచ్ఛిన్నమైయున్నసత్పదార్థమును గురించి లేక పోదుము దయు గ్రహింపవలెను ఈ నామరూపాత్మక ప్రపంచము సత్యమైన సత్పదార్థము నాచ్ఛాదించుచున్నది అసత్యపదార్థమును గప్పిన నామరూపాత్మకమైన తెరను దొలఁగించి వేయవలెను దేశకాల పరివృతములైన వస్తువులవ్యంతిరి నరియైయు) వస్తు నిజ స్వరూపమును మఱుఁగుపఱచుచున్నవి జీవితములో నేభాగము నిశ్వరమో యిది నిజమైన జీవితగర్భమందున్న నిత్యసత్యముకాదు సత్పదార్థము పైకి కతీతమై యది వస్తుజాలము ద్వారమున నాత్మ ప్రదర్శనము చేసికొనుచున్నది ఆత్మప్రదర్శనమే ఆత్మాచ్ఛాదన మగు చున్నది ఆవిష్కరణ మెంత సంపూర్ణమైన నంత సంపూర్ణముగా నాచ్ఛాదనము గుచున్నది పరమేశ్వరుఁడు తన ముఖమునకుఁ దెరకట్టుకొని లోకరూపమునఁ బ్రకటించుకొనుచున్నాఁడు నాము ము తత్త్వమింద్రియ జ్ఞానమున కగోచరము ప్రపంచము దేహము మహా మును వేనోళ్లఁజాటుచు నాతని నిజస్వరూపమును మఱుఁగున నుంచుచున్నది అప్రమేయమై సత్పదారములేక నిర్గుణనిరాకార బ్రహ్మము సృష్టిలోని ద్వంద్వములచేతను బహుత్వము చేతను గప్పఁబడినది జీవాత్మలతో గూడిన జగద్వస్తువులన్నియుఁ దాము స్వతంత్రసత్తా వ్యక్తిత్వములు గలవనితలఁచి స్వీయవ్యక్తిత్వ సంరక్షణము నిమిత్తము నిరంతర కృషి చేయు చున్నటు గోచరించును తామొకే పరమాత్మనుండి వచ్చితిమనియు నాతనిపోషణములో నుంటిమనియు నెఱుఁగరు ఇట్టి నమ్మకమునకుఁ గారణము మాయ లేక భ్రాంతి చెట్టు

౧ బృహదారణ్యకము ౧౪ ౬ ౩ అమృతమ్ సత్యేనచ్ఛన్నమ్ సత్ పదము యొక్క అస్పష్టభావము వలననే ఉపనిషత్తత్త్వమును గూర్చిన పెక్కుసంశయముల కవకాశము వచ్చినది ఒక యర్థములో సత్ పదము స్థితిగల సర్వమునని భావము సత్ అనగా సర్వపరివర్తనములలో నంతర్వర్తియైయున్న అమృతత్వమని యింకొక యర్థము త్యత్ సత్ పదము వ్యతిరేకమగుటచే ననృత మని చెప్పఁబడెను (తైత్తిరీయము ౨౮ ౬) సామాన్యముగా, పరమసత్యమైన బ్రహ్మమే సత్పదార్థమనియుఁ బరివర్తనశీలము గల జగమే అసత్తనియు వాడుక ఛాందోగ్యము ౬౮ ౨ ౧ ౩ ౧౯ ౧

మీఁదనున్న ప్రతి యాకు సూర్యరశ్మి వాయువులచేఁ దాను స్వతంత్రముగాఁ బెరుగుచున్న వ్యక్తిననియు హేమంతము రాఁగానే వాడిపోయి నశించుచున్నాననియు సహజముగాఁ దలఁచుటకవకాశము గలదు కాని నిజముచే మూలమునుండి ప్రసరించుచున్న రసముచేఁ దాను బోషింపఁబడుచున్న విషయమును మొత్తముమీఁద వృక్షపోషణములో దానును భాగస్వామియ యని నెఱుఁగుట కష్టము ఈవిధముగా ఆకులోని యాత్మ చెట్టులోనియాత్మతో విభావ సంబంధము గలిగియున్నది దీని నాయాకెఱిఁగినచో దనజీవము వృక్షజీవితముతో సమగ్రముగా మేళవించియున్నదని తెలిసికొనఁగలదు ౧ ప్రత్యేకవ్యక్తిత్వములను తరంగములయడుగున నన్నితరంగములకుఁ బ్రాణమొసఁగుచున్న గంభీరసాగరము గలదని తెలియవలెను అదేవిధముగా లోకములోని వస్తువులు స్వతంత్రస్వయంస్థితి గలవని తలఁచి యొక తెరనడుకట్టి సత్యమును గప్పివేయుచున్నాము అనిత్యములైన పదార్థములస్వయంవ్యక్తిత్వము నిజమనుభావము మేఘమువలె నిత్యజ్యోతిని మఱుఁగుపఱచుచున్నది మనము వివేకముతో నీవస్తుజాలమునకు మూలకారణము నొద్దకుఁబోయి చూచినచో మనయందును సర్వవస్తువులయందు నంతర్వర్తియై యున్నశక్తి యొకటే యని స్పష్టమగును ఇట్టి భిన్నపదార్థాంతర్వర్తియైయున్న యేక సత్పదార్థమును గుర్తించుటకు మన అంతర్వీక్షణ మవసరమని చెప్పుటకే జనకపుత్రసంవాదము ఛాందోగ్యమునందు (౬ అ ౧౦) జరిగినది ఒకన్యగ్రోధవృక్షమునుండి పండొకటితెమ్ము ఇదిగో తెచ్చితిని స్వామీ! దానిని భేదింపుము స్వామీ యటులే చేసితిని అందేమి చూచితివి? అతిసూక్ష్మములైన గింజలున్నవి ఒకగింజను జిలుకఁగొట్టుము అటేచేసితిని స్వామీ! అందేమి చూచితివి? ఏమియునులేదు

తండ్రి యిట్లుచెప్పెను గింజలో సూక్ష్మమై నీకుఁగనుపించని సారమేమియున్నదో దానివలననే యీ విశాలన్యగ్రోధవృక్షము నిలిచియున్నది కుమారా? నమ్ముము ఏది సూక్ష్మతమమైనదో దానిలో నీ సమస్తము నున్నది అదియే సత్యము అదియే ఆత్మ నీవు నదియే

ప్రకృతినుండి యిట్టి యుదాహరణముల నొకటి వెనకనొకటిచెప్పి తండ్రిచైతన్యము యొక్క యేకత్వమును మానవజీవితము సర్వప్రాణిజీవితముతో నొకటి యనుభావమును గ్రహింపుమని యుద్బోధించెను వస్తువుల యనేకత్వముచే నాచ్ఛాదింపఁబడియున్న యేకైక సత్యమును గుర్తించుట సులభమైనపని గాదు మనమతి లౌకికులము వ్యవహారజ్ఞాన నిమగ్నులము స్వీయవ్యక్తిత్వ సంరక్షణ తత్పరులము నగుటచే నట్టి వివేకము కలుగ కష్టము

౧ ఎడ్వర్డు కార్పెంటరు పేగన్ అండు క్రిష్టియన్ క్రీడ్సు పుట ౩౦౧

ప్రపంచమంతయు సంపత్పుత్రాదులు మన జ్ఞానమునన్నియు మాయ యిలోని కదృశ్యములై పోపలెను, ఎలన నవి నిజముగా మిథ్యములెగా యనునదే యుపనిషత్తుల సిద్ధాంతమని చెప్పునపుడు డ్యూసేన్ పండితుఁ డుపనిషత్తుల కేంద్రసత్యమును గ్రహించినాఁడని చెప్పనచ్చును తాను నిశ్చయించిన సిద్ధాంతమునకు వ్యతిరేకభావము నిచ్చు నుపనిషద్వాక్యములనగా బ్రహ్మము సృష్టిని బోధించుచున్నది యు బ్రహ్మయు నాత్మయు నొకటే యనియుఁ జెప్పువాక్యముల నుపనిషత్తులు ప్రజాభిప్రాయ తృప్తికై చెప్పు సవరణలని డ్యూసేన్ సమాధానము చెప్పినాఁడు మూర్ఖజనాభిప్రాయ సంతృప్తికై జీవాత్మ పరమాత్మైక్యభావమును నుపనిషత్తులు ౨ చెప్పుచవని యాతఁడు వ్రాసినాఁడు మఱియు ఉపనిషత్తులు అత్యంతాణురూపమైన జీవాత్మకును అనంతమైన పరమాత్మకును ద్వైతమును ప్రకటించుటలో నొక విశిష్టమైన యాహేతుము కలదని తోచును ౨ ... గా మనము ఎపత్కాలములో దేవునారాధింపరాదు అట్టి యారాధమును నుపనిషత్తులు ... తృప్తికై యంగీకరించినవని డ్యూసేన్ భావము

తత్త్వజ్ఞానమాత్మేతర పదార్థమేదియు లేదనియు యంగీకరించె ప్రజాల ... దృష్టిలోఁ దద్విరుద్ధముగా బాహుళ్యముతోఁగూడిన ప్రపంచము బ్రహ్మమునకు వేఱుగా నున్నది ఈ పరస్పరసిద్ధాంత వైరుధ్యములను సమన్వయించుటకుఁ జేసిన ప్రయత్నము ... ప్రపంచసతి నిజమను సిద్ధాంత ముద్భవించినది కాని ఆత్మయే సత్యమనియు ... ప్రపంచ మాత్మయేయనియుఁ జెప్పఁబడినది 3 ఈ రెండు భావములు పరస్పరవిరుద్ధములో ఎల వీని సంబంధములైనను సమన్వయింపవలసివచ్చినదో బోధపడుటలేదు ఆత్మకు వేఱుగా నేదియు సత్యమైన పదార్థములేదని చెప్పిన దానిభావము ఆత్మయె సర్వాంతర్యామియె సర్వము దానియందే యున్నదనియే భిన్నతలతోఁ గూడిన ప్రపంచము ... వేఱుగా నున్నదను దాని భావములోని మనకు అవగా మనశ్శరీరాప్తములై ... నివాసము తత్సంబంధావరణముగల మనుజవ్యక్తులున్నమాట నిజముగా నటివారి ... సత్యమే వారి నేత్రముల కెట్టయెదుట నిలిచియున్నది మన మన్వేషించుచున్న ఆత్మ పదార్థమింద్రియజ్ఞాన విషయముగాదు కాని సర్వజ్ఞాన మూలాధారము ... సూక్ష్మ స్థూల ప్రపంచములకుఁ బూర్వమైనది జీవుడు ప్రకృతిలోని భాగమునే ప్రకృతి ... పరస్పరము కలిసి పని చేయుచుండును కాని హేతుదృష్టితోఁ జూచిన యెడలఁ బ్రపంచ

౧ ది ఫిలాసఫీ ఆఫ్ ది ఉపనిషత్సు పుట ౧౬౮ (౨) పుట ౧౪౧
౨ ది ఫిలాసఫీ ఆఫ్ ది ఉపనిషత్సు పుట ౨౩౪
3 పుట ౪౦౫

సంబంధము గలిగిన జీవలోకస్థితికి మూలాధారమాత్మ మానసికజీవులముగా మనకు అది వేఱుగా నున్నది కాని సర్వమునకును జీవమైన ఆత్మలో సన్నియున్న ... మాటయేమనఁగా మనము పూర్ణజ్ఞానము గలవారముకాము కావున జగత్తు మన ... గోచరించును ఆత్మయే యేకైకసత్యము అందు జగతిమిడి యున్నది మన మి... ట్లూహాంచినను హేతుశూన్యవాదపగును సశరీరులమైయున్న మనకు వస్తువులతోని ... ప్రపంచమువేఱు ఎటు మన జీవితములోఁ బదార్థములను వేఱుగాఁజూచియు వానిని స్వీకరించి మనలోఁ గలుపుకొనుచున్నామో అటుల విషయా విషయములను దినదినముఁ జేసికొనవలెను అప్పుడు మొట్టమొదటఁదనకు వేఱుయినదృశ్యముగా గోచరించిన పదార్థము క్రమముగా ద్రష్టయొక్క క్రియాసాధన రంగముగా మాఱును ఈ విధాను క్రమముగా నభివృద్ధిపొంది ద్రష్ట దృశ్యమును స్వాధీనపఱచుకొని సర్వాధిపత్యము ... అప్పుడు ద్రష్టకు వేఱుగా నేయాటంకముండదు కాని యాదశ వచ్చువరకు ... స్థానము చేరఁజాలము తనకు వేరుగా వ్యతిరేకముగానున్న సర్వమును దాటఁగించుటయు ఆత్మాభివృద్ధి సూచన దేశకాలబద్ధుఁడై పరిణామశృంఖలములో నొక లింకు గానున్న యీ మానవవ్యక్తిత్వము పూర్ణసత్యమని మనము నమ్మినచోఁ బ్రపంచము మిథ్యయను నిర యముకలుగును మనమిప్పుడున్న అజ్ఞాన వ్యక్తిత్వములో మనమే బ్రహ్మమని పర... సత్యస్వరూపములమని యన్నచో నప్పుడు మనకంటె వేఱుగానున్న ప్రపంచము ... మిథ్యాప్రదర్శనమే కాని మనము ఆత్మయే పరమసత్యస్వరూపమని జెప్పను పూర్ణమైనది మనమింక నట్టి పూర్ణత్వమును బొందవలసియున్నది వైరుద్ధ్యములతోఁ గూడిన మానవునిలోని అపరిపూర్ణాత్మకును పరిపూర్ణాత్మస్వరూపమైన బ్రహ్మమునకును గల భేదమును తెలియని కారణముచే డ్యూసేన్ పండితుఁడు రెంటికి వైరుద్ధ్యముగలదని యూహించి దాని నసంగత విధానముచే సమన్వయింపఁ బ్రయత్నించెను

బ్రహ్మములో నానాత్వము చూడరాదనిచెప్పు రెండు శ్లోకములు గలవు ౧ ప్రపంచమునకేకత్వమును సూచించుటకవి ప్రయత్నించినవి అనేకములైన అపరిపూర్ణ జీవులనుగాక యేకమైన అనంత సత్పదార్థమునవి యుద్ఘాటించినవి మన జాగ్రదవస్థకు ద్రష్టకు దృశ్యమునకుఁ బ్రత్యేకత్వము నిజమని తలంతుము ... ప్రత్యేకత్వము పరమసత్యముగాదని గోచరించును ద్రష్టకు దృశ్యమునకుఁగల వ్యగ్ర గ్భావము స్థిరముగాదు నానాత్వమే పూర్ణసత్యముకాదని చెప్పినపుడు నానాత్వమే మిథ్య

౧ బృహదారణ్యకము ౪అ ౪ ౧౯

లేక సత్యమేకాదని యర్థముకాఁజాలదు ఇదియె బౌద్ధశాఖయొక్క మూలవాదము దీనినే శంకరుఁడు ఖండించినాఁడు ప్రపంచమునకు మూలకారణము బ్రహ్మేతరమని తలఁచినచో మనము గతిహీనుల మగుదుము బ్రహ్మేతరమైన సృష్టినే ఉపనిషత్తులు నిరసించుచున్నవి ఉపనిషత్తు లిచ్చిన ఉపమానములైన లవణము జలము నిప్పు వెరసును పాలెపురుగు దారములు వేణువు నాదములు బ్రహ్మ జగత్సంబంధమును దెలుపును వీని ననుసరించి ఓలెన్‌బెరు వ్రాసినాఁడు తామరముచేసికొనుటకు వీలైన జ్ఞానమునకు సమీపముగా విశ్వమందున్న ఆత్మశక్తిని దీసికొనివచ్చు నుద్దేశ మీయుపమానముల వెనుకనున్నట్లు స్పష్టము కాని కొంత తెలిసియుఁ గొంత తెలియకయు మనలో నాత్మతోఁబాటు వేఱుగాఁ గొన్ని యితరపదార్థములు గూడ నున్నవను నమ్మకమును గలదు ఉప్పు కరిగిననీటిలో నంతట వ్యాపించి లవణమున్నట్లే బ్రహ్మము విశ్వమంతయు వ్యాపించియున్నదని భారతీయుఁడు చెప్పును దీనికి మనమింకొక భావమును సులభముగాఁ జేర్చవచ్చును ఉప్పులేని నీటి బొట్టు లవణజలమందొకటైన లేదు కాని జలము తనలో నుప్పున్నను తన సహజ జల లక్షణమును వేఱుగాఁగలిగియే యున్నవిధమున భారతీయుని కాత్మ యే పరమసత్యము నేకైక దివ్యజ్యోతియై యున్న విశ్వాసముండియును వస్తువులలో నేదోకొంత ఆత్మేతర పదార్థము శేషించియున్నదనియు నది తాను గాదనియు నాతఁడు నమ్మును ఇట్టి భావములను నిరసించుటకొఱకే ఉపనిషత్తులు నానాత్వసిద్ధాంతములను ఖండించినవి సృష్టి ఆత్మకు వేఱుగా నున్నదను భావము తమకులేదని ఉపనిషత్తులు స్పష్టపఱచినవి ఆత్మ వలననే సర్వానుభవములును సాధ్యమగుచున్నవని యుపనిషత్తులు ఘోషించుచున్నవి ఉపనిషత్తులు కేవలము ప్రజ్ఞాకల్పితభావములపై నాధారపడక సత్యాంశపరిశీలనమును గోరుచున్నవి ఉపనిషత్తులు ప్రకటించిన మహోన్నత సత్యము నిత్యమైన దైవత్వము ౧ అది దృశ్యప్రపంచమున కతీతము నంతర్భూతమును ౨ స్వతంత్రమానవవ్యక్తిత్వమునందే యున్నది ౩ ఉత్తమస్థితిలో నొక్క బ్రహ్మమేయున్నది అచట బ్రహ్మేతరమైన దానినిఁ జూడము వినము తెలియము ౪ ఆత్మసిద్ధి ౫ చే గలిగిన దివ్యప్రకాశమునందు ద్రష్టి దృశ్యము నొకటనియుఁ బ్రపంచము పూర్ణసత్యముకాదనియు ద్వంద్వములు శాశ్వత సత్యములు కావనియు మనము తెలిసికొందుము అట్టిస్థితిలోఁ బగలులేదు రాత్రియును లేదు స్థితిలేదు లేకపోలేదు పరమేశ్వరుఁడొక్కఁడే యున్నాఁడు ౬ సెయింటుపాల్ చెప్పినాఁడు పరిపూర్ణమైనది వచ్చినపుడు అంశామాత్రమైనది పోవును అటే రూన్

౧ అధిదైవము ౨ అధిభూతమ్ ౩ అధ్యాత్మమ్
౪ ఛాందోగ్యము ౬అ ౨౩ ౫ ఆత్మబుద్ధి ప్రకాశము
౬ శ్వేతాశ్వతరము ౪అ ౧౮

బోక్ పలికినాఁడు నాలవయవస్థలో శూన్యము దేవుఁడు గలిసియుండును ఇది ప్రేమ మయము దివ్యకాంతిపూరము మానవుఁడాస్థితిలోఁ దన్నుఁ దనదేవుని సర్వమును మఱచి ప్రేమ రసమగ్నుఁడైయుండును అనుభవసిద్ధిచేఁ గలిగినయిట్టి యేకత్వము నే పరమసత్యములో నానాత్వమున జూడవలదని చెప్పిన యుపనిషత్తులు ప్రకటించినవి

ఉపనిషత్తుల ననుసరించి నానాత్వము కాలగతి దేశస్థితి కారణకార్య సంబంధము విషయావిషయ సంబంధము నివి పరమసత్యములు గావని మన సంగీక రింతుము అనగా నవి యసత్యములని యర్థముకాదు సర్వాంతర్యామియైయున్న యే కైక సత్పదార్థమునందు సృష్టవస్తుజాలమంతయు బ్రహ్మాదిస్తంభ పర్యంతము ఇమిడియున్నదని చెప్పుటకే మాయాసిద్ధాంతము నుపనిషత్తులు సమర్థించినవి తృణబ్రహ్మాదిపర్యంతము గల సర్వజీవుల హృదయములలో నాత్మయున్న దని శంకరుఁడు చెప్పినాఁడు భిన్నదశలో నున్న భిన్నవ్యక్తులు నొకేపరంజ్యోతి నుండి ప్రసరించు కిరణములు మనబుద్ధి కర్థమగు పద్ధతిలోఁ జెప్పవలసివచ్చుచో సత్పదార్థమందు సహజముగా స్వయంజ్ఞానముచే భేదము ఏ గల్పించునో సృజించు లక్షణముగల శక్తియే మాయయని యనవచ్చును ప్రత్యేకపదార్థము లున్నవి లేవు వీనికొక మధ్యమస్థితియున్నది సద్వస్తువుయొక్క పారత్వమును ఏక త్వమునుబట్టి చూచినప్పుడు బాధ నాశనములతోఁగూడిన ప్రపంచము సత్యము కాదని చెప్పవలసివచ్చును పరబ్రహ్మముతోఁ బోల్చినపుడది అపరిపూర్ణమే ప్రపంచములోని వ్యక్తులను వస్తువులను మనము ఛాయామాత్రములుగాఁ దీసికొన్నను ఛాయాకారణమగు నసలు వస్తు వున్నంతకాలము ఛాయయు సత్యసంబంధము కలిగియున్నది జగద్వస్తువులు సత్యము యొక్క అసంపూర్ణ ప్రదర్శనములే కాని అసత్యప్రకటనములుగావు బాహ్యచక్షువులకు గోచరించుచున్న ద్వంద్వములు భిన్నత్వములు పైపరిభాగమున నున్నవేకాని లోనికేగి జ్ఞానదృష్టితోఁజూచిన యెడల నివన్నియు నొకే పరమాత్మయొక్క వివిధస్వరూపములని తెలియును ద్వైతము నానాత్వము సత్యముగాదు ౧

వివేకహీనుఁడు ప్రపంచము నిత్యసత్యమని అనాలోచితముగా విశ్వసించును ప్రపంచములోని శక్తులు రూపములు పూరములునుగావు సత్యములును గావు వాని యరము వివేకింపవలసియున్నది అవి స్వయంభవములు స్వతంత్రములుగావు వానిలోపల నొకటి దాఁగికేదియోయున్నది మనము లోకమును దేవునియందు మగ్నముచేయవలెను

౧ అందుచేతనే ఇవ అవగా వలె కబము నుపనిషత్తులు ప్రయోగించినవి చూడు బృహదారణ్యకము ౨౫ ४అ ౧४ ४అ ३ ४ ౪అ ౪ ౧౬

ఎర్థిందాంఘులే లభియిదర్థమును అవిముక్తదృష్టి సత్యమనితోఁచిం దానిని ధ్యాన దృష్టిక గోచరించు బ్రహ్మమునంగుసు లీన మొనర్పవలెను అఖండమైన ప్రదేశములో నన్ని వైపుల శరీరములను గూడ మనతో సైతము నుండియున్న వస్తుపరంపర భ్రాంతి మాత్ర ము కేవల మింద్రజాలమని యుపనిషత్తులలో నెచటను సూచింపఁబడియుండలేదు

ప్రపంచము భ్రాంతి మాత్రమను భావము నుపనిషత్తులు సమర్థించునను దురభి ప్రాయముచేత సిద్ధాంతమును గూర్చి పెక్కు విమర్శనములు చెలరేగినవి ఉపనిష త్సిద్ధాంతము ననుసరించి పరివర్తన మనంతము గనుక దానిపై నాధారపడిన వికాసమున కర్థమే లేదు కాల సత్యము పరివర్తనకు కాలములోనిది ఈ వాదమంతయు నవివేకముపై నాధారపడియున్నది బ్రహ్మము కాలములో లేదు కాని కాలము బ్రహ్మములో నున్నది బ్రహ్మములో నిజమైన వికాసమున్నది అదియే సృజనాత్మకమైన పరిణామము సాంసారికప్రపంచ పరిణామము నిత్యమైనది ఎలన బ్రహ్మమందుండి దానివలన దిన దినము ప్రపూర్ణత్వమును జేసికొనుచున్నది సత్యమును మనమెచటనో కాలములని అనంతమైన వికాసము మనకు గోచరింపదు కాలగతియంతయుఁ గాలాతీత మైన పరమసత్యముపై నాధారపడి జరుగుచున్నదని మనము విశ్వసింపవలెనని ఉపనిషత్తులు బోధించుచున్నవి నిజమైన వికాసమునకీ పరమసత్య భావమవసరము ఇటు లవ్యయమును మనము గ్రహించుకొనని యున్న పరమసత్యము లేకున్న యెడలఁ బ్రపంచవర్తన నిత్యమైన పరిణామమనియు పరివర్తన మభ్యుదయమనియు మనము నిశ్చయింపఁ జాలము అపుడు ప్రపంచమునకు లక్ష్యము మనిషి యొక్క విజయమని నిర్ణయింపలేము ప్రపంచపరిణామము ప్రళయాంతము కాక సక్రమమైనదనియు నభివృద్ధినియమ శూన్య మైన వారాత్సంభవము కాదనియు మనకు నిశ్చయభావము నిచ్చునది పరమసత్యము పరమసత్యమనఁగా సంబంధ శూన్యమైన భిన్నదశాపరంపరకాదు అయినచో నసఁగా పరమసత్యమైన పరమాత్మయే లేనిచో నభ్యంతరమందొక యుదేశ్యము కాని యొక ప్రణాళిక గాని లేని యుద్దేశ్యప్రాయమైన వస్తుసంతతియే మనకు మిగులును భిన్నాత్మక మైన ప్రపంచ పరిణామ దశలన్నిటిలో నేకమై అవిచ్ఛిన్నమైన పరమాత్మ వర్తించుచున్నది మనకెపుడు లేని ముందు డని దానికొఱకై మనము నిరంతరము వ్యర్థముగా కృషి చేయుటలేదు ఒక విధముగా చరిత్రదశలలో ననుక్షణము నిత్యపదార్థమైన బ్రహ్మ ప్రభావము గోచరించుచునే యున్నది ఆత్మ పరిణామము వర్తమానమునున్నదో భవిష్యతులో నుండినది యొకటే ఈ దృష్టిలో నుపనిషదుపదేశము సమన్వయరూపమే జగన్మిథ్యాత్మసిద్ధాంతము నుపనిషత్తు లంగీకరింపవు హాబ్కిన్సు చెప్పునాఁడు దృశ్యమా

సప్రపంచము మిథ్యయనుభావము నెచటనైనఁ బ్రాచీనోపనిషత్తులు సూచించియున్నవా ? అటి సూచన వానిలోలేదు ౧

౧౨

సత్యము భిన్నదశలు

పరమ సత్యమునందు దశలే లేవు వస్తు పరిశీలనముచేయు పరిమిత బుద్ధికి దశలర్థవంతములు వీనికి పరమైన విలువ లేదు ప్రపంచములోని యనేకత్వ మేకత్వములోఁ గలిసి పోయినపుడీ దశావిశేషము లతిక్రమింపఁబడును ఉపనిషత్తుల పరబ్రహ్మ స్వరూపములో భిన్నదశాపన్నలు లేవు కాని యింద్రియానుభవ మిచ్చుప్రపంచములో నీ భిన్నత్వమున కర్థమున్నది ప్రపంచములోని సర్వపదార్థములు క దశాంతరములు గల అభివృద్ధి ప్రయత్నము వస్తుపరివర్తనము నీ భిన్నావస్థాత్మకములే ప్రపంచములోని వస్తుజాలము యొక్క లక్షణములకు సత్యలక్షణములకుఁ బోలిక యెంతగలదో దాని ననుసరించు వస్తువు లేసత్య దశాపరిణామములో నున్నవో గుర్తింప సాధ్యమగును పరమ సత్యమునుగూర్చి మనకుఁ దెలిసిన జ్ఞానముతో లోకమును వివేకింపవచ్చును ది శంకరుఁ డంగీకరించిన పద్ధతి బ్రహ్మము విదితమా? అవిదితమా? విదితమైనచో దాని స్వరూపమును గూర్చి మనము విచారింప నవసరము లేదు అవిదితమైనచో దాని దెలుపఁగఁజేయు కృషి వ్యర్థము ఈ సమస్యకు జవాబుగా శంకరుఁడు సత్పదార్థ మాత్మరూపమున నిస్సంశయముగా విదితమే యని చెప్పినాఁడు నేను బ్రహ్మంబును నే సంశయించుచున్నా నను మాట లో సత్యము తొంగిచూచుచున్నది సత్యమేదో యున్న దని స్పష్టము దానిని మనమర్థము చేసికోవలయు స్వభావము గలది ఈ జ్ఞానమే వస్తువుల సత్యస్థితి పరిమాణమును గొలుచుట కుపయోగించును జగన్మిథ్యావాదమే సత్య భిన్నదశా భావమునకు విరుద్ధమైనది సర్వ ప్రపంచమునకును గమ్యస్థానము నిల ధారము నైన పరబ్రహ్మముతో నారంభించు సత్యమునకు భిన్న దశాంతర క్రమము నవ

౧ జర్నల్ ఆఫ్ అమెరికన్ ఓరియంటల్ సొసైటి ౨౨ పుట ౩౮౫ ఎర్ ఆర్ జి భండార్కరు పండితుఁడు వ్రాసినాఁడు ఆత్మయే సత్యము జగత్తు కేవల మిథ్యయని తలచి కొందఱు సుప్రసిద్ధపండితులు ప్రకటించిన భావము నిస్సంశయముగా దోషయుక్తమే గాక వారి యవిచక్షణశీలమును బ్రదర్శించును (వైష్ణవిజ్మ్ పుట ౨)

నిఖిలము వెలుగుచున్నది. పెక్కు తరగతులలో నున్న జీవరాశి పూర సత్త్వ రూపము యొక్క అల్పాధిక తారతమ్యముగల ప్రదర్శనము. వ్యావహారికముగా నెంత భిన్నము స్వయం ప్రకాశమునైన సత్యము పరాధారము లేక యుండఁజాలదు. ప్రతి పరిమిత వస్తువులయందు గల భిన్నత్వము వేఱొక యతీతమైన దానిని సూచించును. బ్రహ్మ యన్నింటిగ వ్యక్తులలో నున్నను వానిని నావరించుచున్నను నీ బ్రహ్మపరిణ విధానములో వస్తువులు సత్యమును ప్రతిఫలింపఁగల శక్తిని బట్టి తరగతులు తారతమ్యములు నున్నవి.

అన్నభాగము లొకేలాగున లేపు కాని
యన్నియు దివ్యచైతన్యకాంతిచే
సంస్ఫూర్తి నొందియున్నవి—

జడపదార్థములందు కంటెఁ జేతనము లందును చేతనములందు కంటె మానవజాతి యందును సత్యమెక్కువ ప్రకాశమును గలిగి యున్నది. సత్యమును బ్రతిబింబించు శక్తి ననుసరించి వస్తువుల యున్నతాధోస్థితి యున్నదని స్పష్టము. ప్రాణ మన్నము (జడపదార్థము) కంటె నధిక పరిమాణముఁ జెందినది. ఆత్మ విలోకనశక్తి నాయాన్యవిలోకన శక్తికంటె మిన్న యైనది. ఎవఁడు తన ఆత్మ క్రమాభివృద్ధి నెఱుఁగునో యాతఁ డధికమైన ఫలమును బొందును. లతల వృక్షములు పశువులు నున్నవి. దానిలో నాత్మ క్రమ వికాసమందు చున్నదని యాతఁ డెఱుఁగును. వృక్షలతాదులలో జీవరసమే గోచరించును. చేతనములలోఁ జిత్తమున్నది. చేతనములయందైనను గొన్నిటిలో మన ప్రాణము లున్నవి. కొన్నిటిలో మనస్సు గోచరించును. మనుష్యులలో నిట్టి క్రమాభివృద్ధియే కలదు. అతనిలో నధికమైన జ్ఞానమున్నది. తనకుఁ దెలిసిన దానిని నాతఁడు చెప్పును. చూచును. మఱునాఁ డేమి జరుగునో యాతఁ డెఱుఁగును. దృశ్యాదృశ్య ప్రపంచముల రెంటి నాతఁడు గ్రహింపఁగలఁడు. అంతర పదార్థముల మీఁదను శాశ్వత పదార్థమును గుర్తించు శక్తి మానవునకున్నది. పశ్వాదుల యందు ఆకలి దప్పులు తెలియకుండఁగనే జరిగిపోవుచున్నవి. తమ కేమి తెలియునో దాని నవి చెప్పఁజాలవు. చూడఁజాలవు. రేపు జరుగఁబోవునది వానికిఁ దెలియదు. దృశ్యాదృశ్యజ్ఞానమును వానికి లేదు. వాని జ్ఞాన మంతటితో సరి.[౧] శిలయందును నక్షత్రమందును శరీరమందు నాత్మయందు మట్టియందు నొకే బ్రహ్మశక్తి ప్రవహించుచున్నను జడపదార్థమునందు కంటెఁ జేతనములందును తృప్తి పొందు మృగములందుఁ గల వికాసము పొందుచున్న మానవునందును బుద్ధిఘట్టములోనున్న జీవుకంటె ధ్యానదశలో

౧ ఐతరేయారణ్యకము ౨౮ ౩ ౧ ౫

నున్న జ్ఞాని యందును బ్రహ్మశక్తి యధికముగఁ బ్రసన్నమగుచున్నది ౧ ఇటి యాత్మ వికాస పరిణామమునం దట్టి యడుగున నున్నది భూమి జలములనే మూల ద్రవ్యముగా గ్రహించిన వేదముల భావము నుపనిషత్తులు గ్రహించి దానిపైఁ దమ సిద్ధాంతమును నిర్మించినవి కొన్నివేళల జలాగ్ని భూములు మూడు నంగీకరింపఁబడినవి ౨ వాయు జలాగ్ని భూమ్యాకాశ పంచకము చెప్పఁబడినది అవ్యక్త బ్రహ్మము నుండి యాకాశము వాయువు అగ్ని జలము భూమి క్రమముగా వచ్చినవి భూమి నుండి యోషధులు నోషధుల నుండి యన్నము అన్నము నుండి బీజము బీజము నుండి మనుష్యుఁడు నుద యించెను మానవుఁ డన్న రసమయుఁడు ౩ జీవితముయొక్క భౌతికపదార్థ సంబంధమును జర్చించుచు నుపనిషత్తు జడపదార్థ పరిణామమును వర్ణించెను ఈ పరి ణామములో నున్నత శ్రేణిలోని దానిలో దిగువ శ్రేణిలో నిదున్నది శబ్ద లక్షణ మాకాశములో నున్నది దాని వలననే మనము వినుచున్నాము ఆకాశము నుండి వాయువు, దాని లక్షణ మాకాశలక్షణమైన శబ్దము వాయు లక్షణమైన స్పర్శకూడ నున్నది దీని వలన మనము వినుట స్పృశించుట కలుగుచున్నవి వాయువునుండి వచ్చిన దగ్ని దీని వలన మనము వినుట స్పృశించుట చూచుట జరుగుచున్నది అగ్ని నుండి జల ముదయించు నది దీని వలన మనకు రుచికూడఁ దెలియును జలము నుండి భూమి దీనిలో శబ్ద స్పర్శ రూప రసగంధములైదును తెలియును నేఁటి శాస్త్రవేత్తల కీ తత్త్వము విచిత్రముగాఁ దోచవచ్చును గాని యిందొక సూత్ర మిమిడియున్నది పంచభూత సిద్ధాంత ముపనిషత్తు లలోనే మొదట మనకు లభించినది భూతమునకుఁ దత్సారమైన తన్మాత్రమునకు విచక్షణ చేయఁబడినది ౪ ప్రపంచములోని వస్తువులు గుణములచే భేదములు కలియున్నవనియు నట్టి గుణభేదము ననుసరించి ప్రపంచమనంత విభాగములు గలదనియు ఛాందోగ్యోపనిషత్తు

౧ ఐతరేయోపనిషత్తు జీవులను నాలుగు జాతులుగా విభజించినది మనుష్యులు పశువులు జరాయుజములు పక్షులండజములు క్రిములు స్వేదజములు వృక్షాదు లుద్భిజములు (౩అ ౩) లోకమున వీని రూపములను బట్టి యీ వరీకరణము చేయఁబడినది చూడు మనువు (౧అ ౪౩ ౪౬) అరిస్టోటల్ వృక్ష పశు మానవ జీవులను బేర్కొనెను లీబ్నిట్ యటే చేసెను

౨ ఈ భూతత్రయ సమ్మేళనముచే సర్వరూపములు నేర్పడెను చూడు ఛాందోగ్యము ౬అ ౨ ౩ ౪ సాంఖ్యతన్మాత్ర సిద్ధాంతమున కిదియే యాధారమై యుండును చూడు ప్రశ్న ౪అ ౮

౩ తైత్తిరీయము ౨అ ౧

౪ చూడు ప్రశ్న ౪అ ౮ ఐతరేయము ౨అ ౩ కఠము ౨అ ౧౫ ప్రశ్న ౬అ,౪

కొన్ని తావులందుఁ జెప్పయున్నది ఉద్దాలకుఁడీ సిద్ధాంతమును బ్రకటించెను వస్తువు లొక దాని నుండి యింకొకటి గలుగు పరివర్తనమే లేదు పెరుగును జిలికినచో వెన్న వచ్చును కాని పెరుగు వెన్నగా మాఱుటలో నూత్న రూపము లేదు ఎలన వెన్నలోని భాగములు పెరుగులో విదిపఁబడి యున్నవి పెరుగు చిలుకుటచే నవి పైకిఁ దేలినవి ం భిన్న పదార్థము లొం డొంటిలోఁ బ్రవేశింపఁగలవని చెప్పిన అనాక్సగోరస్ సిద్ధాంతమిట్టిదే భుజింపఁన పదార్థము జీర్ణమైన యంశము మనకొక సత్యమును దెల్పును బియ్యపుగింజ మాంసము గాను నెముక గాను మాఱుచున్నది అనగా బియ్యపు గింజలో మన చక్షువు లకు గోచరింపనంత సూక్ష్మరూపమున నది యే పదార్థముల క్రింద మాఱుచున్నదో యా పదార్థ రేణువులన్ని వస్నమాట బియ్యపు గింజలో రక్తమాంసములు శల్యమజ్జ ములు నున్నవి ౨ పదార్థము నందలి యణువులు కలియుచు విడిపోవుచుండు నని కణాదుని సిద్ధాంతము తేనెలోఁ గలియున్న వివిధ ఫల రసములవలె జడపదార్థ మొక క్రమము లేక యుద్ధగానున్నది సాంఖ్య సిద్ధాంత బీజము లింద స్పష్టముగా గోచరించుచున్నవి జడపదార్థమునందు జీవాత్మ ప్రవేశించుట వలననో లేక ఆత్మశక్తి దాని ననేక దశలలోఁ బెత్తి వ్యక్తపఱచుట వలననో పరిణామము కలుగుచున్నదని చెప్పఁబడినది జడ పదార్థమున దు చలనశక్తి యిమిడియున్నదని కొన్నిచోటులందుఁ జెప్పఁబడెను జడపదార్థ ము నుండి ప్రాణముదయించుచున్నను ప్రాణమెటు వచ్చునదో జడపదార్థములోఁ దెలియదు అదే విధముగాఁ జేతన పదార్థములలో మనస్సున్నది కాని చైతన్యమునకు మనస్సునకు సంబంధ మెట్టిదో తెలియదు మనుష్యునిలో నాత్మ జ్ఞానమున్నది శిలలకంటె నక్షత్రముల కంటెఁ జంపునకు బెఁ పశువుల కంటె మానవుఁ డధికుఁడు ఎలన నాతని కీతరులతో సంబంధ ము ప్రజ్ఞా సంకల్పముల వలన ప్రేమ వలన నంతఃకరణము వలనఁ గలుగు చున్నది కాని యీ యధికుని బూరుఁడు కాఁడేలన నాతని కింకను వైరుధ్యములచే జ యము దు యున్నది

ఈ యధ్యాయమును ముగించుటకుఁ బూర్వముపనిషత్సిద్ధాంతము ప్రకృతి దేవతా భావమనుటలో నెంతసత్యమున్నదో పరిశీలింతము ప్రకృతిదైవభావమనఁగా (Pantheism) ప్రకృతి యింతయు దైవస్వరూపమనియు దేవుని కతీతమైన వేఱొకస్థితిలేదనియుఁ జెప్పు సిద్ధాంతము ప్రపంచమే పరిపూర్ణ బ్రహ్మ స్వరూపమై యిఁకమిగులునదేమియు లేదని చెప్పు నదే యీసిద్ధాంతము ఉపనిషత్తులలో దేవుఁడనఁగాఁ బ్రపంచముకంటె నతీతుఁడని

౧ ఛాందోగ్యము ౬ అ ౬ ౧ ౨ పిడమ్సన్ ది డెవలప్మెంట్ ఆఫ్ గ్రీక్ ఫిలాసఫీ పుట ౫౦ ౩ ఛాందోగ్యము ౬ అ ౫ ౧ ౨

చెప్పఁబడిన వాక్యము లనేకములు గలవు ప్రపంచముండుటవలన దేవుని పరిపూర్ణత తఱుఁగదు దీనినిగూర్చి యుపనిషత్తు మనోహరముగా నిట్లు చెప్పుచున్నది అది పూర్ణము ఇది పూర్ణము ఆ పూర్ణవస్తువునుండి యీ పూర్ణవస్తువు జనించినది దానినుండి దీనిని దీసి వేసినచోఁ బూర్ణత్వమే మిగులును ఈశ్వరుఁడు తాను లోకముగా మాఱునప్పుడును తన స్వభావమునకు లేశమైన లోపములేకుండఁ జూచుకొనెను అతి ప్రాచీనమైన ఋగ్వేదమందును సర్వజీవులు కలిసి పరమపురుషునిలోఁ జతుర్థభాగమనియు మిగిలిన మూఁడుపాదములు జ్యోతిర్మయములైన యూర్ధ్వలోకములనియుఁ దలపఁబడినది ౧ బృహదారణ్యకము ననుసరించి (౫అ ౧౪) బ్రహ్మముయొక్క ఒకపాదము త్రిలోకములనియు రెండవపాదము వేదత్రయమనియు మూఁడవపాదము ప్రాణత్రయమనియు నాల్గవపాదము భూరేణువుల కందరాని సూర్యుఁడై ప్రకాశిఁచుచున్నదనియుఁ జెప్పఁబడెను ౨ ప్రపంచ మీశ్వరునియందున్నదని యుపనిషత్తులు చెప్పినవి కాని ప్రపంచమే యీశ్వరుఁడని యెచ్చటను జెప్పియుండలేదు ఆతనిసృష్టియైన ప్రపంచముకంటె నీశ్వరుఁడధికుఁడు జీవికి జీవయాత్రలో నుపకరణమైన శరీరముకంటె జీవి యెంత యధికమో ప్రపంచముకంటె దేవుఁడంతగా నధికుఁడు దీని ననుసరించి ప్రపంచమును సృజించిన దేవుఁడెచటనో వెఱుగా నున్నాఁడని భావముగాదు దేవుఁడు తనస్వరూపమును బ్రపంచరూపముగాఁ బ్రదర్శించినాఁడు ప్రపంచ మాతని స్వరూపము దేవుఁడనంత పరిపూర్ణుఁడు తాను గల్పించినలోకమున కతీతుఁడు పరిచ్ఛిన్నములైన భౌతికమానసిక వ్యక్తసముదాయములన్నిటికి నతీతుఁడు ఆతఁడు సర్వాతీతుఁడు సర్వాంతర్యామియుఁ గూడ నై యున్నాఁడు కావున నుపనిషత్తులు ప్రకృతిదైవత్వసిద్ధాంతమును సంకుచితభావములో నంగీకరింపవు ఎకత్వముకాని ఉద్దేశముకాని, విలువగాని లేని పదార్థముల నొక కుప్పగాఁబోసి యా కుప్పకు దేవుఁడని పేరు పెట్టలేదు ఉపనిషత్తత్త్వము ప్రకృతిదైవభావమునకు విరుద్ధము ప్రపంచమునకు వేరై దూరమున దేవుఁడు కూర్చుండి యప్పుడప్పుడు లోకములో నవతరించుచునో, లేక లోకవ్యవహారములలోఁ దన ప్రభావమునుజూపి దర్శనమిచ్చుచునో యుండునని ఉపనిషత్తులు చెప్పలేదు మనజీవితములకు మూలసత్యమగు భగవంతుఁడు లేనిదే మనజీవితములు దుస్తరము లను భావములో నుపనిషన్మతము ప్రకృతిదైవసిద్ధాంతమే లోకములోని సర్వమును పరిచ్ఛిన్నము నపరిచ్ఛిన్నము అసంపూర్ణము పూర్ణము కూడ నై యున్నవి ప్రతివస్తువు తన వర్తమానస్థితి కతీతమైనదానిని గోరుచుఁ దన యసంపూర్ణతను తొలఁగించుకొని పరిపూర్ణము కాఁగోరు

౧ ఋగ్వేదము ౧౦ మం ౯౦ ౩, చూడు ఛాందోగ్యము ౩ అ ౧ ౨ ౬

౨ బృహదారణ్యకము ౪ అ ౩ ౨౨

చున్నది పరిచ్ఛిన్నవస్తువు నిజస్థితికతీతతత్త్వము నన్వేషించుచున్నది అప్రమేయబ్రహ్మము పరిమితవస్తుజాలములోఁ బనిచేయుచున్నదని దీనివలన స్పష్టమగుచున్నది సత్ అంత్ పదార్థమున కాధారమైయున్నది దేవుని సర్వాంతర్యామిత్వమును జెప్పిన తత్త్వమువలన నుపనిషత్తులు ప్రకృతిదైవతత్త్వము జెప్పినవని ఖండింపవలసివచ్చుచో దానికి మా కంగీకారమే కాని యీ యర్థములోఁ బ్రకృతి దైవభావము సర్వమతముల కవసరమగు ముఖ్యభావమే

~~~~~~~~

౧౪
జీవాత్మ

పరిమితపదార్థములన్నిటిలో మానవుని జీవాత్మ అగ్రస్థానము నాక్రమించును జీవాత్మ పరబ్రహ్మము కాకపోయినను బరమాత్మస్వభావమున కత్యంతసమీపమునకు వచ్చును జీవాత్మ ప్రపంచముయొక్క ప్రతిబింబమని చెప్పిన వాక్యములు గలవు ప్రపంచ మంతయు నసంపూర్ణతనుండి సంపూర్ణతనందుటకుఁ బ్రయత్నించుచున్నది ఈ ప్రయత్న కేంద్రము జీవాత్మలోఁగలదు తైత్తిరీయము ననుసరించి ప్రపంచమును గల్పించిన పంచ భూతములును మానవవ్యక్తిత్వములోఁ గలవు ఛాందోగ్యోపనిషత్తునందు (౬ ౫ ౧౦ ౩ ౪) భూమిజలాగ్నులు అనంతపదార్థముతోఁగలిసి జీవాత్మను గల్పించినవని చెప్పఁబడినది ౧ సత్యముయొక్క వివిధమట్టములు కలియుచోటే మానవుఁడు ప్రాణము వాయువునకు సరిపోవును మనస్సాకాశము స్థూలశరీరము పంచభూతములును జీవాత్మకు తృణ బ్రహ్మపర్యంతము గల ప్రతి జీవదశతోను బోలిక గలదు ఆనంద స్వరూపమైన

---

౧ "ఆకాశమందలి నక్షత్ర కాంతులను పశుపక్షి క్రిమి కీటకాదు లందలి లక్షణము లను సర్వజీవ భావములను గలిపి దేవుఁడు మానవ రూపమునఁ బునర్నిర్మాణము చేసి నాఁడు బ్రౌనింగు మతియుఁ జూడు ఐతరేయము ౩ ౫ ౩ శ్వేతాశ్వతరము ౨ ౫ ౧౨ ౯ ప్రశ్న ౬ ౫ ౧౧ బ్రహ్మాండమే సూక్ష్మ రూపమునను జీవాత్మ జీ[illegible] స్థూలమైన బ్రహ్మాండమును ప్లేటో పిండాండబ్రహ్మాండములకుఁ బోలిక వర్ణించి యా మార్పులేనిది మార్పుగల రెండు వస్తుభాగములు కలిపి మానవునిఁ గల్పించి ప్రపంచ మధ్యమున స్థాపించెనని వ్రాసినాఁడు ప్రపంచము మానవుని స్థూల స్వరూపమని యాతని భావము చూడు తైత్తిరీయము ౧ ౫ ౩ ఆనందగిరి వ్యాఖ్య
~~~~~~~~

దైవాంశము జీవాత్మ యందున్నది, దానివలననే మానవుఁడు కొన్ని వేళలఁ బరమాత్మ సామీప్యమును బొందుచున్నాఁడు జీవాత్మ యింద్రియమనస్సులతోఁ గూడిన ఆత్మ '౧

పంచభూతములు పూర్ణసామరస్యమునందు లేవు సమానములు మిత్రములునైన రెండుపక్షు లేకవృక్షము నాశ్రయించి యున్నవి అందొకటి మధుర ఫలమును దిను చున్నది రెండవ దేమియుఁ దినకుండ మొదటి దానినిఁ జూచుచున్నది ప్రపంచమున నొకే వృక్షమున మానవుఁడు దేవునితోఁ గలిసి నివసించుచున్నాఁడు ? కష్టములచే హతుఁడై మానవుఁడు కృశించి తన నిస్సహాయతకుఁ బరితపించుచున్నాఁడు కాని యాతఁడు రెండవ వ్యక్తి ననఁగా దేవుని జూచినచోఁ బ్రమోదమునందును అతని యదృష్టమేమని చెప్పుదుము క్లేశము లన్నియు నదృశ్యములగును ౨ జీవాత్మయుఁ బరమాత్మయును స్థిర సామరస్యమును బొందలేదు జీవాత్మ యెడతెగని యాత్ర చేయుచున్నది, తాను గాని దేదో కావలయునని యత్నించుచున్నది మానవునిలో నున్న బ్రహ్మము - జీవాత్మను బిలిచి, తనకెట్టి యెదుటనున్న భిన్నత్వ సమస్య నేకత్వముచే సాధింపుమని యుపదేశించు చున్నది ఈ పరిచ్ఛిన్నాపరిచ్ఛిన్న వస్తువుల మధ్యమందు గల సంఘర్షణము ప్రపంచ పరిణామ మంతటిలోనుండి, మానవ వ్యక్తిత్వములోఁ దీవ్ర రూపము దాల్చినది మానవుని ప్రతి రంగమునందును బుద్ధి హృదయ సంబంధ నైతిక రంగములలోని సకల కృషియందు నీ సంఘర్షణమున్నది మానవుఁడు తన ప్రత్యేక వ్యక్తిత్వమును దిగనాడి తనలోఁ బరిమితమైన దాని నపరిమితమైన దానిఁగాను మానవత్వమును దైవత్వముగాను మార్చు కొని పూర్ణప్రేమ పూర్ణ స్వాతంత్ర్యము ప్రధాన లక్షణములైన దేవుని రాజ్యములోఁ బ్రవేశమున కర్హత నార్జించుకొనును కాని తన యసంపూర్ణ స్థితిలో మానవుఁడుగా నుండి పూర్ణ స్వరూపమగు పరమసత్యస్థాన ప్రాప్తినిఁ బొందఁజాలఁడు ఈ పోరాటమునకు నిలయమైన మానవ వ్యక్తి తన కతీతమైన పదవిని సూచించుచున్నాఁడు, ఆతఁడు మాన వత్వమును దాటి పోవలెను జీవాత్మ స్వయంపోషణ సామర్థ్యము గల సత్యపదార్థము గాదు అయినచో నప్పుడు దేవుఁడు కూడ నట్టి పరిచ్ఛిన్నాత్మచేఁ దామను బరిచ్ఛిన్నుఁడగు నొక స్వతంత్ర వ్యక్తి మాత్రుఁడగును జీవాత్మ యొక్క సత్యస్థితి పరిపూర్ణత్వము జీవాత్మ యొక్క అసత్యస్థితి అసంపూర్ణతయే, అదియే తొలఁగించుకొనవలసి యున్నది తనలో నంతర్యామియైయున్న పరమాత్మ లేకున్నచో జీవాత్మకు గల దైవాంశము దానితోఁ

---

౨ ఛాందోగ్యము ౮ ౬ ౧౨ ౩

౧ ముండకము ౩ ౬ ౧ ౨; చూడు రా వే శా ౧ ౬ ౧౬౪ ౨౦

బోవును తనలో నంతర్వర్తియైయున్న దైవశక్తి వలననే మానవునిలో నున్న జీవాత్మ పరిణామ పరములో నఖండ గౌరవస్థానమును బడయుటకుఁ గారణము తన వ్యక్తిత్వమును పోషణా భారమును బరమాత్మనుండియే జీవాత్మ కలిగియున్నది ఆత్మ పరిపూర్ణమైనది ౧ మానసిక ఘట్టమునందున్న జీవాత్మలకుఁ బరస్పరవైరము వైరుధ్యమునున్నవి ఈ తాత్కాలిక భిన్నత్వమునుండి ఆత్మ యే యట్టి వైరుధ్యమున నేకత్వము కలదను నిర్ణయము సమంజసము కాదు జీవాత్మల అనేకత్వము పృథక్త్వము మానసికము అనేకత్వమే సత్యస్థితి యని యంగీకరించుచో సత్యమునకును ప్రేమకును సౌభాగ్యమునకును స్థానమే లేదు కావున మానవుఁ డున్నతస్థితిలోఁ బరిపూర్ణుఁడు గాఁడనియుఁ దామన్న అసంపూర్ణత నతిక్రమించి యున్నతమైన పూర్ణదశను పొందుటవలననే చిత్తశాంతి చేకూరఁ గలదనియు స్పష్టమగుచున్నది జీవాత్మయొక్క స్వతంత్ర వ్యక్తిత్వమును బరిశీలించినచో నది నిజము కాదనియు భ్రాంతి మాత్రమనియుఁ దెలియఁగలదు సంఘముతో సంబంధము లేని మానవుల స్థితి యెట్టిది? అందఱకు సామాన్యమైన మనశ్శక్తియే మానవత్వమును కలిగించుచున్నది ఇతరులతో మనస్సంబంధమును దీసివేసి స్వతంత్ర వ్యక్తిగాఁ జూచినచో నాతఁ డేమైన నగుఁగాక మానవుఁడు గాఁడు ఇది మనస్సంబంధమైన సాంఘిక ధర్మమైనచో నింకను లోతునకుఁబోయి చూచిన నీ సత్యమే గోచరించును పరిచ్ఛిన్నములైన జీవులు తత్త్వదృష్టిలో నొకే పూర్ణ జీవశక్తి యని తెలియుటయే కాక చర్మచక్షువున కగోచరమైన నిగూఢ పరమాత్మ యందు జీవులన్నియు నేకమైపోయి తమ ప్రత్యేక వ్యక్తిత్వములను గోల్పోవుననియు స్పష్టమగును తత్త్వదృష్టియందు సర్వమునం దంతర్యామియై యున్న సత్పదార్థమే లేకున్నచో జీవాత్మ లసలే లేవు ౨

స్థూల ప్రకృతితోఁ బోరాటము సల్పుచున్న జీవాత్మ ప్రపంచములోని జీవులలో నగ్రస్థానము గలది కాని పొందవలసిన పూర్ణస్థితికింక నది రాలేదు వైరుధ్యముల మధ్యమందు సంకటపడుచున్న జీవాత్మ పూర్ణ బ్రహ్మతత్త్వమునుండి జనించు సామరస్యానందము నింకను జవిచూడవలసియున్నది అంతర్నిహితమైయున్న దైవశక్తి పూర్ణావిష్కరణ మందినపుడు గమ్యస్థానమును మెట్టినపుడు మానవత్వము లక్ష్యసాఫల్యము నందును జీవితములో నున్న పోరాటము, వైరుధ్యము జీవియొక్క అసంపూర్ణ పరిణామము సమన్వయము ఆనందము, శాంతియుఁ బూర్ణపరిణతినిఁ దెల్పును మానవ

౧ చూడు వేదాంత సూత్ర శంకర భాష్యములో నుపోద్ఘాతము

౨ బ్రాడె ట్రూత్ అండ్ రియాలిటీ పుట ౪౩౨

జీవితము కురుక్షేత్ర యుద్ధరంగము యుద్ధము పూర్తియై పరమావధిని౯ బొందులోపున వైరుధ్యములు పోవును మానవునిలోని దైవాంశ మానవత్వము పరిపూర్ణమైనపుడు పూర్ణ దైవత్వమై గోచరించును సృష్టిలోని సర్వద్రవ్యములలో మానవు౯ డుత్తమ పరిణామ శిఖరము , కాని యనంతత్వము నందుటయే శిఖరాగ్రమును సాధించుట యగును ప్రకృతి యందు జీవశక్తి గర్భితమైయున్నది ఆ జీవశక్తి పూర్ణవికాస మొందినప్పుడు ప్రకృతి తన పరమావధిని౯ బొందును చైతన్యముయొక్క పరమావధి బుద్ధి వికసించుట, బుద్ధి పరమావధి సమాధ్యవస్థలో౯ గలుగు జ్ఞానసిద్ధి జ్ఞానసిద్ధి యనగా నాలోచనగాని, ఊహ గాని, సంకల్పముగాని కాదు కాని వీని యన్నిటికిని పరిపూర్ణావస్థయే జ్ఞానసిద్ధి పరిచ్ఛిన్నమైన జీవాత్మ తన జనకస్థానమైన పరమాత్మను జేరినపుడు ఆత్మ వికాసము పరిపూర్ణమై బ్రహ్మత్వమునందును విదితాత్ము౯డగు నాత౯ డాత్మయే సర్వముగా౯ జూచును అటి బ్రహ్మైకత్వమును దర్శించిన వానికి౯క బాధలు దుఃఖములు నెచట నున్నవి ? '

౧౫

ఉపనిషన్నీతిశాస్త్రము

ఉపనిషత్తులు ప్రతిపాదించిన పరమలక్ష్యములోని హితములైయున్న భావములను కేవల నీతిప్రసంగములను ననుసరించి ఉపనిషన్నైతిక ధర్మము విలువను మనము నిర్ణయింపవలసియున్నది ఇంతవఱకు మనము చెప్పుకొనిన భావములవలన౯ బరబ్రహ్మైక్య ప్రాప్తియే ఉపనిషత్తుల యాదర్శమని తెలిసినది ప్రపంచము తనకొఱకేకాదు అది దేవుని యొద్దనుండి సంభవించినది కావున దేవునియందే విశ్రాంతిపొంద యత్నింపవలెను ప్రపంచ పరిణామవ్యాపార మంతటిలో౯ బరిమితమైన దపరిమితమగుటకై చేయుకృషియే కాన్పించుచున్నది ప్రపంచములో నన్ని యితర వస్తువులవలెనే మానవు౯డును దనలోనున్న పరబ్రహ్మావాణివిని బ్రహ్మమును జేరుటకు౯ జేతులందించుచున్నా౯డు పక్షులన్నియు౯ దమ నివాసవృక్షములకు౯ బోవుచున్నటులే యీ విశ్వమందన్నియు౯ బరమాత్మయొద్దకు౯ బోవును ౧ ' నిన్నెటి౯గి నీలో ప్రవేశింప౯ గోరెదను ప్రభూ! నీవు నాలో౯ బ్రవేశింపుము నాథా! నేను బరిశుద్ధు౯డ నగుదును గాక? ౨ నీవే నా నివాసము ౩

౧ ప్రశ్న ౪ అ ౭ ౨ తైత్తిరీయము ౧ అ ౪ ౩ తైత్తిరీయము ౧ అ ౪ చూడు బృహదారణ్యకము ౪ అ ౩ ౩౨

ఈశ్వరునితో నైక్యము పొందుటే మానవునిలక్ష్యము మనుష్యుని మనస్సునకు నితరజీవరాసుల చైతన్యమునకు భేదమేమన నితరములన్నియు దైవమును జేరుటకే యత్నించుచున్నను మానవుఁడొక్కఁడే యట ప్రయత్నము వెలిఁగి చేయుచున్నాఁడు అనేక జన్మాంతరముల నిరంతరకృషి ఫలితముగా మానవత్వముకలిగి మానవుఁడు ప్రపంచరహస్యము వెలిఁగినాఁడు అందుచే మానవుఁడొక్కఁడే దేవుని పిలుపువిని తనకై యెదుటనున్న యమృతత్వమును బొందుటకై తెలిసి కృషి చేయుచున్నాఁడు కావున మానవుఁడు తెలిసి బ్రహ్మత్వమును గోరుచున్నాఁడు

బ్రహ్మత్వ ముత్తమోత్తమ స్థితియనియుఁ గాంక్షింపఁదగిన పరమలక్ష్యమనియు ననేకవిధములఁ జెప్పఁబడెను ఆ స్థితి బుభుక్షాపిపాసలకు అజ్ఞానదుఃఖములకు జరామరణములకు నత్యంతాతీతమైనది జగచ్చక్షులైన సూర్యుఁడు తన్నుఁజూచు మానవుని కంటికిఁగల దోషమునంటక దూరముగా నున్నటులే సర్వజీవాంతర్వర్తియై యున్న యాత్మ లోకదుఃఖముల నంటక దూరమైయున్నది ఈ యల్పప్రాణమును నమ్ముకొని సర్వము దానికొఱకై సమర్పించుచు రోగాది దుఃఖములకు వశుఁడై మానవుఁ డీ ద్వంద్వనిలయమైన ప్రపంచమున బ్రతికియుండవలసివచ్చుట దురదృష్టమే అసంపూర్ణ జీవితకారణముల నిర్మూలనమునకై ప్రయత్నించుట మానవుని కర్తవ్యమైయున్నది అనేకత్వమునుండి యేకత్వమును జేరుటయే పరమలక్ష్యము పరమార్థము నైనది దీనివలన మానవునికిఁ బూర్ణతృప్తి లభింపఁగలదు తైత్తిరీయోపనిషత్తు చెప్పినట్లది ప్రాణారామమ్ మన ఆనందమ్ శాంతి సమృద్ధమ్, అమృతమ్ మనఃప్రాణముల కానందము శాంతిపూర్ణము అమృతము నైనది అల్పలక్ష్యములు శరీరమానసములకుఁ దృప్తినీయవచ్చునుగాని యమృతత్వములో నివియు నున్నవి వీని కతీతమైన తృప్తియునున్నది మన వివిధజీవిత ఘట్టములకును శరిపోవు వివిధసుఖములున్నవి, ఇంద్రియసుఖము మానసికసుఖము బుద్ధిసంబంధసుఖము , కాని ఆనంద మన్నిటికంటె నుత్తమ మైనది

ఉపనిషత్తులు చెప్పునీతి యీ పరమలక్ష్యములో లీనమై యున్నది కర్తవ్యనిర్వహణము పరమలక్ష్యమును జేర్చు సాధనము పరమలక్ష్యప్రాప్తికిఁ దీసిపోవునదెద్దియుఁ దృప్తినొసంగదు సత్ప్రవర్తనము దానినిఁ జేర్చుటకొఱకే యుపయోగించును మానవునిలో నున్న పరిపూర్ణత్వమును జేరు జీవసహజమైన కాంక్షయే నిజమైన ధర్మము నిత్యసత్యపదార్థమగు సత్' ననుసరించి జీవించుటే సత్ప్రవర్తనము లేక నైతికశీలము దైవవాణియొక్క కఠినహృదయముగల పుత్రిక యని చెప్పిన విధి' (Duty) కర్థమిదియే మన జీవితపర

యార్థము దేవునియందే యున్నది ధర్మమాత్రము స్వరమున నీతంత్రియైన దేవుఁడెట్టి పూర్ణుఁడో నీవు నటులే కమ్మనిచెప్పు శుభాహ్వానమే

నీతిధర్మములను జర్చించుటకు ముందు ఉపనిషత్తులలో నీతిబోధయుండుట కవకాశమే లేదని చెప్పఁబడిన విమర్శకుల భావములను గొంత పరిశీలింతము అంతయు నొకటే బ్రహ్మమయినప్పుడిఁక నైతికసంబంధమెటని ప్రశ్న, పరమసత్యమైన బ్రహ్మము పరిపూర్ణమైనది అట్టి బ్రహ్మమే మనము ఇఁకఁ బూర్ణులమగుటకు ప్రయత్నమెందుకు ? నని విమర్శన మున్నది కాని అద్వైతమనఁగా మంచిచెడలకు భేదము నశించునని యర్థము కాదు నైతికశీలమున కవసరమగు ప్రత్యేకత్వము ననేకత్వము నుపనిషత్తు లంగీకరించినవి సర్వజీవులకు మూలాధారమైన యేకసత్యములేక భిన్నత్వమే పూర్ణసత్యమైనచో నీ ప్రక్కవానినిఁ బ్రేమింపుమనియుఁ బ్రేమచే లోకమున నేకత్వమును సాధింపుమనియు బోధించుటలో నర్థమేమిగలదని యుపనిషత్తులడుగుచున్నవి లైబ్నిజ్ తత్త్వవేత్తయొక్క జీవులవలె నదివఱకే అంతర్భూతమైయున్న సామరస్యములేని వేఱైన వ్యక్తులమే మనమైనచో నైతికలక్ష్యమాచరణసాధ్యముకాదు మనము ప్రక్కవానినిఁ బ్రేమింపవలె ననుటకుఁ గారణము మన మందరమొకే పరమసత్యమునకుఁ జెందినవారము తాత్కాలికముగా వచ్చిన బాహ్యభేదములను విసర్జించి అంతర్దృష్టితోఁ జూచినచో మనమందరము మనయందరిలో సర్వవ్యాపియైయున్న యేక పరమాత్మరూపులమే యని తెలియఁగలదు నిజమైన ఆత్మపూర్ణమైనట్టియు శాశ్వతమైనట్టియు సత్యము దేశకాలములందుండి నిత్యపరిభ్రమణమందుచున్న దశాపరంపరల కతీతమైనది మనప్రత్యేకత్వమును విడిచిపెట్టుమనిచేయు ప్రబోధము శుష్కవచనము కాదు మోక్ష మనఁగా వ్యుత్పత్త్యర్థము విముక్తి యింద్రియ బంధములనుండి ప్రత్యేకతనుండి లఘుత్వమునుండి, అసంపూర్ణతనుండి విముక్తి అహంభావ మాత్మభావముగాఁ బెరిగిన పూర్ణ స్వాతంత్ర్యము విముక్తి పూర్ణమైన సత్ప్రవర్తన మనఁగా సర్వములోఁ దన్నుఁ జూచుటే నైతికలక్షణము కోరు నీ యాదర్శము మనము మన పరిమిత జీవనము నపరిమితమైన పరమాత్మ జీవనముతోఁ గలిపివేసి నపుడే సఫలమగును మోక్షమారము జీవాత్మ పరమాత్మయగు విధానము మన యల్ప జీవముల నతిక్రమించి పూర్ణసత్యమైన పరమాత్మలో లీనమగుటే మన కత్యుత్తమపరమావధి యని యుపనిషత్తులు ప్రకటించినవి

మానవునిలో దైవత్వ మున్నదని చెప్పిన కారణముచే నుపనిషత్తులు నైతిక ప్రవర్తనమును బోధింపవని యింకొక విమర్శన మున్నది మానవునితో దేవుఁ డున్నాఁడని

చెప్పినంత మాత్రమున నే ప్రయత్నమున కవకాశము లేదని నిశ్చయింపరాదు ప్రత్యక్షముగా మానవునిలో దేవుఁడు కూర్చుండి యే పరిశ్రమ ప్రయత్న మక్కఱ లేకుండఁ జేసినాఁడని చెప్పలేదు మానవునిలో దేవుఁడు మఱుఁగున నుండి అఖండ కృషిచేఁ గనుఁగొనవలసిన వాఁడుగా నున్నాఁడు మానవుఁడు తీవ్రకృషిచేఁ దనలోనున్న యా దేవుని గుర్తించి గ్రహింపవలెను మానవునిలో దేవుఁ డుండుట ఉన్నటు తెలియుటకై యత్నము నపేక్షించుట అనఁగా దేవుని యునికి నిజమే నిజమని యనుభవముచే నెఱుఁగుట కృషితోఁ గూడిన నమన్వయ నతఃములే అజ్ఞాన హతుఁడైన మానవుఁడు తనకు బాహ్యచ్ఛేదనములైన మనశ్శరీరములమ దానే యని తలఁచుచున్నాఁడు ఆత్మ కాంక్షకు మానవుని లఘుత్వము పరిమితత్త్వము ఒడు వచ్చుచున్నవి దైవాంశ ప్రతి వ్యక్తిలో నున్నను ప్రతివ్యక్తి దేవుఁడు కాఁడు అతని దైవత్వము పరిపక్వావస్థలో లేదు ఆతఁడొక భాగము పూర్ణతనందుటకు యత్నించుచున్నాఁడు ఉన్నస్థితిలో నాతఁడు ధూళియు దైవమును పశువు దేవుఁడును గలిసిన వ్యక్తి నైతిక ప్రవర్తన మాతనిలోని దైవేతర పదార్థమును తొలఁగించవలెను అట్లు తొలఁగించుటలో దానిని నాశము చేయుటకాక దైవశక్తిచేఁ బునీత మొనర్చి శుద్ధి చేయవలెను ౧ ప్రకృతి యొసఁగిన పరిచ్ఛిన్నత్వము ఆత్మ యొసఁగిన యనంత లక్ష్యముల సంఘట్టన మూర్తియే మానవుఁడు కావున ప్రకృతి విరుద్ధ ధర్మములను పరమాత్మ యొక్క పూర్ణ సమన్వయ ధర్మమునకు లోఁబఱచి తన గమ్యమును జేరుటకు యత్నింపవలెను తాను బంధింపఁబడియున్న పంజరమును బ్రద్దలు కొట్టి ప్రేమ మారమునఁ బరమాత్మ తాదాత్మ్యమును బొందవలెను నిత్యానిత్య తత్త్వములకు దైవాసుర ప్రకృతులకు మధ్యమందుఁ బోరాటముగల మానవ జీవితమునకు నీతి సమస్య విశేషార్థము గలిగియున్నది మానవుఁడు పోరాడుటకే పుట్టియున్నాఁడు , కట్టెదుట శత్రువు లేనిదే మానవుఁ డాత్మ వికాసమును బొందఁడు

పరబ్రహ్మ సాక్షాత్కారమునకుఁ గల భిన్నమార్గములను గూర్చి రథీతరునకు సత్యము పౌరుశిష్టికిఁ దపము , మౌద్గల్యమునికి వేదము ౨ — చేసిన ప్రసంగములవలన నుపనిషత్తులలోని మేధావులు నీతి ధర్మములనుగూర్చి యానాఁడు విశేషముగా నాలోచించిరని యూహింపనగును భిన్నతత్త్వవేత్తలు చెప్పిన వివరములను విడిచి వా రంద ఱెక గ్రీవముగా నంగీకరించిన నీతి ధర్మములను మనము తెలిసికొనవచ్చును

---

౧ ఇంటర్నేషనల్ జనరల్ ఆఫ్ ఎథిక్సు ౧౯౧౪ పుట ౧౬౯

౨ తైత్తిరీయము ౧ ౯ ౯

నీతికి లక్ష్య మాత్మదర్శనము నైతికప్రవర్తన మనఁగా, నాత్మ నెఱిఁగిన నడత ఆత్మ యనఁగా, దౌర్బల్య క్షుద్రత్వములతోడను స్వార్థ సంకుచిత భావములతోడను గూడియున్న అహం కారము కాదు మానవునిలో నిగూఢముగా నుండి స్వార్థ దుర హంకార బంధములు లేని పరిశుద్ధాత్మ ఇంద్రియ సుఖాపేక్ష దేహానందకాంక్ష అహం కారముచే నుప్పొంగు నాశాభిమానములు మానవుని జీవశక్తులను క్షుద్ర జీవనమునకు బంధించి కృశింపఁజేసి పతన హేతువులగును గాన వానిని నిర్జింపవలెను ఆత్మవికాసము నకును లక్ష్య సాధనమునకు నడువచ్చు శక్తుల నన్నిటిని నిరోధింపవలెను నైతిక శీల మనఁగా వివేక విజ్ఞానముల ననుసరించి చరించుటయే కాని యింద్రియాధీనత కాదు దేహము రథము ఆత్మ ప్రభువు, బుద్ధి సారథి మనస్సు పగ్గము యింద్రియములు గుఱ్ఱములు వస్తువులు బాటలు బుద్ధిమంతులు మనస్సు ఆత్మ యింద్రియముల యొక మూర్తిని భోక్తయందురు కాని యెవనికి వివేకము లేదో మనస్సు నీరసమైనదో యాతని యింద్రియములు సారథిచేత నున్న క్రూరాశ్వములవలె దుష్ట మార్గములఁ బట్టి పోవును ఎవఁడు వివేకియో దృఢచిత్తుఁడో ఆతని యింద్రియములు సారథిచేతిలోని యుత్తమా శ్వములవలె నక్రమగతిలో నడచును ఎవఁ డవివేకియో బుద్ధిహీనుఁడో అపవిత్రుఁడో యాతఁ డమృత పదవినిఁ జేరక జననమరణ సంసార చక్రమునఁ జిక్కుకొనును కాని విచక్షణ శీలుఁడు బుద్ధిమంతుఁడు పవిత్రుఁడు నగునో యాతఁడు పునరావృత్తిలేని యమృతత్వమును బొందును౧ వాంఛావేగ మరికట్టఁబడవలెను కామము కుఁ జిక్కాని వశమైనచో ఆత్మనౌక మునిఁగిపోవును కారణము కామము మానవ ధర్మము కాదు వివేకము సూచించు లక్ష్యమును గుర్తించి ఉన్నత నైతిక ధర్మవిధి నంగీకరింపకున్న యెడల ప్రయోజన శూన్యమై నిత్యనిరర్థక క్రియాన్వితమైన పశుజీవనమే మనకు మిగులును వివేకముండుట వలనఁ బ్రకృతి కతీతమైన దొకటి యున్నదని జ్ఞాపకముచేసి పరమోదేశ పరమార్థములుగల జీవితముగా పశుతుల్య జీవితమును సంస్కరించుకొమ్మని మనకు బోధించు చున్నది ఇట్టి యుపదేశములను లెక్కచేయక యింద్రియ సుఖమే మన లక్ష్యముగాఁ బెట్టుకొని దాని కొఱకే మనశక్తులను ధారపోసినచో మన జీవితమొక దుర్నీతి దోషమై మానవత్వమునే భగ్న మొనర్చును వివేకముగల మనుష్యుఁడు తన వివేకమును పశువులు తమ పశుస్వభావము నుపయోగించినట్లే దుర్వినియోగ మొనర్చిన యెడలఁ బశువుకంటె నధికుఁడని చెప్పఁజాలము౨ నీచ బుద్ధులు మాత్రమే లోకములోని వస్తువులనే దేవతలనువలె నమ్మి యారాధింతురు ఇఁక విరోచనుఁడు తెలిసినదని

౧ కఠోపనిషత్తు ౨ క్యాంటు క్రిటిక్ ఆఫ్ ప్యూర్ రీజన్

తలఁచి అసురుల యొద్దకుఁ బోయి శరీరమే యాత్మయనియు దానినే పూజింపవలయు ననియు నెవఁడు దేహాత్మ సేవకుఁడో వాఁడుభయ లోకములను జయించునని బోధించెను అందువలననే యిప్పటికిని దానధర్మములు చేయక దేవునియందు విశ్వాసము లేక యాగాది క్రియలు నలుపకుండు వానిని అసురుఁడ ని పిలుతురు ఎలన నది అసుర ధర్మము ౧ అట్టి జీవితము వ్యర్థమైన ఆశాభయములకు బానిస యగును వివేకము గల జీవితములో నేకత్వము ఋజుత్వము నుండును జీవితములోని వివిధాంశములు సుచిత స్థానములలోనుండి అత్యుత్తమ లక్ష్యమును ప్రదర్శించును వివేకమునకు బదులు మన జీవితము నింద్రియములే నడపినచో నది క్షణిక కామ భోగలాలసత్వమును ప్రతిఫలించు నద్దమగును అట్టి విధముగా జీవించు వానిని గార్దభమనవలెను అట్టి జీవితము సంబంధములేని వ్యర్థానుభవ పరంపరయై స్వీకరించుటకొక పరమార్థము కాని, నెఱవేర్చుటకొక కర్తవ్యము కాని అనుభవించుట కొక ఫలితము కాని లేక యుండును వివేకవిలసితమైన జీవితములో నారంభమునకు ముందుఁ బ్రతి కార్యము విచక్షణ సుశోధితమై పరమార్థప్రాప్తి సాధనమగునో కాదో నిర్ణయింపఁబడును కానియెడల విసరి వేయఁబడును ౨

వివేకశోభితమైన జీవితము స్వార్థరహితమై లోకకల్యాణముకొఱ కర్పింపఁబడును సర్వజీవరాశిక్షేమము లేనిదే తన ప్రత్యేక వ్యక్తిత్వముండఁజాలదని వివేక ముపదేశించును తన ప్రత్యేక వ్యక్తిత్వమును మఱచిపోయినఁగాని మానవుఁడు చంచలమైనసంపద్బంధమునకుఁ దగుల్కొనకుండ నుండఁజాలఁడు ఎవఁడు తన స్వార్థమును సంఘక్షేమమునకై విసర్జించునో యాతఁడు సత్పురుషుఁడు తద్విరుద్ధప్రవర్తనము దుష్టనిదే స్వార్థపరమైన యొక కార్యమునుజేసి యాత్మ బంధములను గల్పించుకొనును, సర్వసమత్వభావము నెపొందినఁగాని యా బంధములు తెగవు సర్వజీవ దయామార్గమందఱకు నెదుట నున్నది దానినిబట్టి నడచిన నాత్మవికాసము కలుగును మన మనఘులము కావలెనన్న నస్వార్థపరులము కావలెను మన యల్పమైన అహం భావముత్కృష్టదశయని తలఁచిన మన నీచగర్వములను నికృష్టప్రసంగములను విడిచిపెట్టవలెను మనలోఁ బ్రతివ్యక్తియుఁ దానొక స్వతంత్ర వ్యక్తిననియుఁ దనశరీరమునకు మనస్సునకు వేఱైయున్న సర్వమునుండి తాను ప్రత్యేకముగా నున్నాననియుఁ దలంచును ఈ యహంకారమునుండి దుష్టభావపరంపరలన్నియు నుదయించును సర్వవస్తువులు దేవునిలో దేవునికొఱకున్నవని మనహృదయములో నెఱిఁగి నడతలోఁ జూపవలెను ఈ సత్యమెఱిఁగిన మానవుఁడు తన ప్రత్యేక జీవితమును

---

౧ ఛాందోగ్యము ౮ ౫ ౮ ౪ ౫

౨ ఇంటర్నేషనల్ జర్నల్ ఆఫ్ ఎథిక్స్ ౧౯౧౪ పుటలు ౧౩౧ ౨

త్యజించి స్వార్థములనణంచి నాది యనుదానినెల్ల విడిచి సర్వాత్మభావము లభించుట కవసరమైనచో లోకమంతయు దూషించి పరిభవించినను దఱయొగును ఒకవిధముగా నుపనిషదుపదేశము వ్యక్తిగతము, ఎలన నాత్మసిద్ధి నుపనిషత్తులు బోధించుచున్నవి కాని వ్యక్తిగత మనఁగా సంబంధశూన్యమైన యర్థములోఁగాదు ఆత్మసిద్ధియనఁగాఁ దనకొక్కనికే శ్రేయస్కరముగాదు నైతికజీవనమనఁగా దేవునియందు లగ్నమైన జీవనము అనిత్య వస్తువుల మూలమున నిత్యవస్తువును జూతఁగోరుచు దీవ్రోత్సాహప్రేమమయమై మానవకళ్యాణమున కంకితమైన జీవనము క్షుద్రాశయసిద్ధికై చేయు స్వార్థసాహసములతోఁ గూడినదికాదు ౧

మన ఆత్మకుఁగల యాఁకలిని దీర్చ అనిత్యవస్తువులు తృప్తినొసఁగఁజాలవు విజ్ఞాన రంగమునందు మన బుద్ధికి లోకవస్తుజాలమందు సత్యమెట్లు గోచరింపదో యట్లే నైతిక జీవనలక్ష్యమైన యమరత్వము మనయల్పభోగములలో నెన్నఁడు లభింపదు అనంత మైనవస్తువే యానందము క్షణికవస్తువులలో సుఖము లేదు ౨ యాజ్ఞవల్క్యుఁడు తపో వనమునకుఁ బోవ నుద్యమించి తన యాస్తిని భార్య లిరువురకు మైత్రేయీ కాత్యాయనులకుఁ బంచిపెట్టఁగోరెను మైత్రేయి కేమిచేయవలెనో తెలియలేదు తన గృహసామగ్రి మధ్య మందుఁ గూర్చుండి ఖిన్నురాలై దీనవదనముతో వనమువైపు జూచుచున్నది శ్వాసగాగి పోవు వేగముతో నిరర్థక వస్తుసంపాదనమునకై పరుగులిడు హ్రస్వబుద్ధి నామె యానాఁడు విరసించినది దేనినిఁగోరి యనిత్యపదార్థములను మనము కాంక్షింతుమో తద్విరుద్ధ ఫలితముల నవి మనకిచ్చును మనలోనున్న ఆత్మశక్తి పూర్ణతృప్తినిఁ గోరును దాని నిచ్చునది పూర్ణమైన అనంతసత్పదార్థమే పరిచ్ఛిన్నవస్తువులను మనముకోరి సంపాదింతుము అవి తృప్తినొసఁగవు ప్రపంచము నంతను మనము సంపాదింపవచ్చును కాని జయించుట కింకను లోకములులేవని నిట్టూర్పు విడుతుము మానవుఁడు దేని నార్జించినను నింక నధికముగా నార్జింపఁగోరును ఆకాశమున కెగిరి దానిపైకింక నెగుర యత్నించుచు ౩ మన మందరము ఏ బాటను నడచి ధనమార్జించ యందుఁ జాలమంది మ్రందిరో యా బాటను బట్టుచున్నాము ౪ వస్తువులకు దాసులమై బాహ్యవిలాసములందీదులాడుచు నిత్యమైన ఆత్మను మఱచుచున్నాము ఐశ్వర్యమువలన నే మానవుఁడును సుఖమును బొందలేదు యౌవనమద మోహితుఁడైన మూర్ఖయువకుని దృష్టికిఁ బరమార్థమెన్నఁడు గోచరింపదు ఇదియే స్థిరమైనలోకము ఇంకొకటిలేదని యాతఁడు తలఁచును అట్లు తలఁచు

---

౧ ఈశోపనిషత్తు ౧   ౨ ఛాందోగ్యము ౭ అ ౧-౨౪   ౩ ఐతరేయారణ్యకము ౨ ౪ ౩ ౩౧   ౪ కఠము ౨ ౪ ౨ ౩

యాతఁడు తిరిగి తిరిగి మృత్యుముఖమునఁ బ్రవేశించుచుండును ౧ జ్ఞానవంతులు శాశ్వతమైన దానిని గుర్తించి ఒనిత్యమైన యీ లోకమున నిత్యపదార్థము కొఱకు యత్నింపరు ౨ దైవమునుండి వియోగముచే మానవుఁడు దుఃఖితుఁడై యున్నాఁడు, దైవసంయోగము తప్ప వేఱొకటి తిరిగి యాతని దుఃఖమును బోఁగొట్టఁజాలదు ౩ దేశ కాలపరిచ్ఛిన్నములై యింద్రియ శృంఖలాబద్ధములైన లోకములోని వస్తుజాలములు నిర్మలినమై నిత్యసుందరమైన వస్తువుకొఱకై మానవునిహృదయమందున్న దురంతదాహమును దృప్తి పఱుపఁజాలవు ఇంకొకవ్యక్తి యందలి పూర్ణప్రేమచే లాభించు నుత్తమజీవితమును జీవింపఁ గోరువ్యక్తులు చాలమంది గలరు మానవుని ప్రేమకు నిలయమైన వ్యక్తి యింకొక దేశ కాలగతుఁడైన మనుష్యుఁడే యైనచో నాతని కాంక్ష యెన్నఁడును సఫలము కాఁజాలదు స్త్రీ యైనను బురుషుఁడైనను నింకొక మానవవ్యక్తి యందుఁబూర్ణప్రేమ సౌందర్యముల ననుభ వింపఁగోరుట కేవల మాత్మ వంచనమే దేనికైనను బూర్ణత్వము శాశ్వత వస్తువునందే లభింపఁగలదు అందుచే లోకవస్తుజాలముతో నిష్సంగత్వమవ[ల]ము జవ్మారంభము నుండియు నేకాంతవాసమునుండి దుఃఖవిముక్తికై యత్నించినవారు చాలమంది గలరు భార్యాసుతులను విడిచి వస్తువాహనాదికములను ద్రోసివుచ్చి పావనత్వ ను, దారిద్ర్య మును తమ పతాకములుగా ధరించి ఆత్మమోక్షార్థులై సన్యసించి పోయినవారును బెక్కు మంది గలరు ఈ విధముగా సర్వత్యాగమొనర్చిన యతివర్గములు లోకమున సంచరించి గృహబంధములను భేదించి తరువాత వచ్చిన బౌద్ధసన్న్యాసమర పారంపర్యమునకు బీజ ప్రధానమొనర్చినవి పావనమైన సన్న్యాసజీవనమే మోక్షమారమున కుత్తమ సాధనమని యెంచఁబడెను

నైతిక శీలసంపదలో నుపనిషత్తు లంతశ్శుద్ధికి బాహ్యకర్మలకంటె నంతరంగమందలి యుద్దేశములకు నెక్కుడు ప్రాముఖ్యమొసఁగినవి బాహ్యక్రమప్రవర్తనముకంటె నంతశ్శౌ చము ప్రధానమైనది దొంగతనము చేయకుము జీవహింస చేయకుమ ని మాత్రమే యుపనిషత్తులు బోధించి యూరకుండక, పరధన కాంక్షయే వలదు కామక్రోధ రాగద్వే షములకు లొంగకు' మని కూడా బోధించును అంతఃకరణ ప్రవృత్తి శుద్ధము కావలెను చెట్టును సమూలముగా విడిచి కొమ్మలను నఱకిన నిష్ప్రయోజనము ప్రవర్తనముయొక్క విలువ వ్యక్తి హృదయోద్దేశమునుబట్టి పరీక్షింపవలెను అనఁగా వ్యక్తియొక్క త్యాగశక్తిని బట్టి యుండును

౧ కఠము ౧ అ ౨ ౬ ౨ కఠము ౨ అ ౪ ౨ ౩ " మీరందఱు దుఃఖితులైయుండి నా దుఃఖోపశాంతికి యత్నించుచున్నారు దేవుఁడెవఁడమందునో నేనెఱుఁగుదుమ (జాబ్)

జీవాత్మవలెనే సర్వప్రపంచమును భగవానునినుండియే వచ్చినదని తెలిసికొమ్మని యుపనిషత్తులు బోధించును ఈ సిద్ధాంతమున కపార్థముచెప్పి ప్రేమయనఁగా లోక సంబంధములేని వ్యక్తిగతమైన అహం భావ వ్యక్తీకరణమని విమర్శించినచో నుపనిషత్తులు నీతియుఁ బ్రేమయు నాత్మదర్శనసాధనములని యంగీకరించును అహం 'భావ శబ్దమును మాత్రమంగీకరింపవు ఆత్మప్రేమయే మనము చూపు సర్వవిధప్రేమలకును గారణమని యాజ్ఞవల్క్యుఁడు చెప్పినాఁడు ధనమందిరాదులందలి కామము, జాతిదేశములందలి యభిమానము నివన్నియు నాత్మకామముయొక్క ప్రత్యేకరూపములని చెప్పనగును అనిత్యవస్తు ప్రేమ, సాధనమాత్రమైనది నిత్యసత్పదార్థమందలి ప్రేమ చలింపని సిద్ధియే యగును పుత్రుఁడు ప్రియుఁడగుటకుఁ గారణము పుత్రునిలోని ఆత్మ ప్రియమైనది అనిత్య వస్తువులు నిత్యమైన యాత్మను దెలిసికొనుట కుపయోగించును పూర్ణసత్పదార్థమునందలి ప్రేమయే ఉత్తమ ప్రేమ, ఎలనఁ బూర్ణప్రేమయే దేవుఁడు ౧ దేవునిఁ బ్రేమించుటే యానందము, ప్రేమింపకుండుటే దుఃఖము దేవుని ప్రేమించుటే జ్ఞానము అమృతత్వము దేవునిఁ బ్రేమింపకుండుట సంశయమోహములకు గురియై దుఃఖమరణములను బొందుటే ౨ అన్ని మతములకు నిదియే ముఖ్యమైన సత్యము నా కపచారము చేసినవాఁ డాత్మద్రోహియే యగుచున్నాఁడు నన్నుద్వేషించు వారందఱు మృత్యువును బ్రేమించుచున్నారు ఉపనిషత్తు చెప్పునట్లు పాపాత్ములు ఆత్మహంతకులు ఆత్మహనో జనాః

ఉపనిషత్తులు స్వార్థమును విడువుమని చెప్పుచున్నవి కాని మిగిలిన కర్తవ్యములను గాదు సాంగత్యము మమ కారముతోఁగాక దేవునితోఁ జేయుమని యుపనిషత్తుల ఉపదేశము ఉత్తమయతికిఁ గూడఁ గోరికలున్నవి అవి స్వార్థములు కావు ఎవనికి వాంఛలులేవో ఎవఁడు వాంఛాతీతుఁడో ఎవని కోరికలు తృప్తియైనవో ఎవఁడాత్మకాముఁడో ఆతఁడు బ్రహ్మత్వమును బొందును ౩' మనము విసర్జింపవలసిన కామమనఁగా కేవల తృష్ణకాదు హీనమైన పశుకామమును మితిలేని కాంక్షను, వ్యామోహమును విడిచిపెట్టుమని భావము నిష్కామత్వము విధింపబడినది అనఁగా శూన్యకాముఁడగుట కాదు మోహపీడితులముకాకుండ బాహ్యరూపములందు లోలత్వములేకుండఁ దుచ్ఛకాంక్షానద్ధికై ప్రాకులాడకుండ నుండుమనియే దాని భావము ౪ కాంక్షయుండుట తప్పుగాదు కాంక్షించు

---

౧ కామాయతనము బృహదారణ్యకము ౩ అ ౯ ౧౧

౨ బృహదారణ్యకము ౪ అ ౪ ౭

౩ బృహదారణ్యకము ౪ అ ౪ ౬

౪ నిజమగు జ్ఞాని శాంతుఁడు శాంతుఁడు దాంతుఁడు, ఉపరతుఁడు సమాహితుఁడు నని చెప్పఁబడెను

విషయమెట్టిదను విషయము ముఖ్యము ఇంద్రియ సుఖలాలసత్వము వ్యభిచారినిఁ జేయును, సుందరవస్తువులందలి కాంక్ష కళాకోవిదునిఁ జేయును దేవునియందుఁ గాంక్ష భక్తునిఁ జేయును జ్ఞానకాంక్ష మోక్షకాంక్షయు నుండఁదగినవి సద్వాంఛలనియు నసద్వాంఛలనియు వాంఛలు రెండుగా విభజింపఁబడినవి ౧ మనము సత్కాంక్షలనే కలిగియుండవలెను నచికేతుఁడు తండ్రియెడఁ జూపిన పితృభక్తి సావిత్రీదేవి భర్తయెడఁ జూపిన దివ్యప్రేమ యోగ్యములైనవి పరమేశ్వరుఁడు 'నే నవేక మగుదుఁగాక' యని తన కామమును ప్రకటించెను దేవునికే కోరికయుండఁగా మనకేల యుండరాదు? మానవులకుఁ గల పరస్పర ప్రేమ దోషకలితమని యుపనిషత్తు లెచటను దూషించియుండలేదు గర్వద్వేష క్షుద్ర కామములను త్యజింపవలెనే కాని ప్రేమ భూతదయ పరోపకారతత్పరతయు నుండవలసినవే ఉపనిషత్తులలో నచ్చటచ్చట నాత్మసిద్ధికొఱకు దపస్సే ముఖ్యమైన పద్ధతియని చెప్పినమాట సత్యమే కాని తపస్సనఁగా ఆత్మశక్తిని వికసింపఁజేయు సాధనము శరీరదాస్యమునుండి యాత్మను సంరక్షించుట తీవ్రాలోచనచేఁ దపింపఁజేసి మనస్సున కేకాగ్రతను జేకూర్చుటయు నైయున్నది తపస్సనఁగా జ్ఞానమే ౨ జీవితమను నదొక శుభమహోత్సవము మనము తపోదానార్జవాహింసా సత్యములను నిత్యాచరణములోఁ జూపవలెను ౩ తపస్సనఁగా త్యాగములేక నిష్ఠాయుత్వము కర్మవలనఁగాని సంతానమువలనఁగాని ధనమువలనఁగాని లభింపదు అమృతత్వము త్యాగమువలననే లభింపఁగలదు ౪ ఛాందోగ్యోపనిషత్తు శ్రద్ధాతపః ౫ శ్రద్ధయే తపస్సని చెప్పినది బాహ్యవస్తు వ్యామోహబంధముల నుండి విముక్తి నారించుటకు మనమరణ్యములకుఁ బోయి యేకాంతజీవితము నడిపి మనక్లేశములకుఁ గొన్ని మాతనకేశములను జడలుకట్టి కృశించి జీర్ణశరీరము వెచటనో త్రోసివేయ నక్కఱలేదు త్యజించి సుఖానుభవము పొందుమని ఈశోపనిషత్తు చెప్పుచున్నది నేను నాది యను నహంకార మమకారములను విడిచినచో లోకమందే మనకు సుఖము లభింపఁగలదు ద్రవ్యకాంక్షలేనినాఁడు మనము నిజముగాఁ జక్రవర్తులమే మనమెంత ద్రవ్యహీనులమైన నంత సుఖము లభించును తాను వేఱను ప్రత్యేకత్వభావమును జంపి జీవరాశియెడ నిష్కామ దయాంతఃకరణమును బెంపొందింపఁజేయు నర్థములలో సన్న్యాస జీవితమును కాహ్వానము చేయుటయే సర్వసన్మతములకు మూలసత్యమైయున్నది

---

౧ ఛాందోగ్యము ౭ అ ౧౩

౨ ముండకము ౧ అ ౧౯

౩ ఛాందోగ్యము ౩ అ ౧౬ తైత్తిరీయము ౧ అ ౬

౪ నారాయణీయోపనిషత్తు ౪ అ ౨౦

౫ ఛాందోగ్యము ౫ అ ౧౦

వైదికయుగానంతరము భారతీయ విజ్ఞానమున మార్పు గలిగినది ౧ అథర్వవేద మువదేశించిన తపోవిధానములచే యోగప్రవృత్తి వృద్ధిపొందినది ఋగ్వేదమంత్రకాలము నందొకవిధమైన స్వార్థసుఖాపేక్ష ప్రబలినది తరువాత సహజమైన ఆత్మకాంక్ష క్రమముగాఁ ప్రబలమై ఉపనిషత్కాలములో నింద్రియముల దౌర్జన్యమునెడఁ దీవ్రమైన నిరసనభావము విస్పష్టనినాదములతోఁ జెలరేగినది తుచ్ఛకామతృప్తికై శరీరేంద్రియములు ప్రకటించిన పిలుపులకు నిస్సహాయ నిర్వీర్యములతోఁ దలయొగ్గు తత్త్వమదృశ్యమైనది కాని యుపనిషత్తు లుపదేశించిన త్యాగము సన్న్యాసము ననంతరకాలమునఁ బెంపొందిన శరీరపోషణము శరీరమును బ్రతికియుండఁగా నగ్నితప్తమొనర్చుట మున్నగు దురాచారములలోనికి మారి యుండలేదు బుద్ధునివలెనే తత్పూర్వుఁడైన భరద్వాజమహర్షి సంసారవ్యామోహమును శ్రుతిమించిన వైరాగ్యప్రవర్తనమును సమానదోషములని నిరసించెను ౨ మితిమీరిన శరీరశోషణాదిక తపోవిధానములు నిజమైన త్యాగము కాకపోఁగా నొకవిధమగు స్వార్థ పరతాప్రయత్నమే యని చెప్పవచ్చును ఆత్మమోక్షమునకై ప్రతివ్యక్తియును ప్రయత్నించవలె ననియు నొకవ్యక్తియొక్క ఆత్మప్రపంచములోని యాత్మలన్నిటికన్న నాతనికెక్కుడు విలువ గలదనియుఁ జెప్పఁబడిన భావము స్వార్థపరమైన భావముకాని వినయప్రదర్శనము కాఁజాలదు మనము పని చేయవలెను అది నిష్కామకర్మ కావలెనని యుపనిషత్తులు చెప్పు చున్నవి సంసారమునువిడచి వనగృహోగర్భమున నివసించు నాతఁడు సజ్జనుఁడు గాఁడు సంసారములోనుండి సర్వవస్తువులను బ్రేమించి వస్త్వంతర్వర్తియై యున్న ఆత్మపదార్థము నందు గౌరవముగలిగి వర్తించువాఁడే సజ్జనుఁడు అట్టిసజ్జనునికి దేవుఁడే పూజ్యతమవస్తువు తక్కినవన్నియు దేవునియొద్దకుఁ దోడ్కొనిపోవు సాధనమాత్రములు వెలవేర్చిన ప్రతిసాంఘిక విధి, చేసిన ప్రతివ్యక్తిగత త్యాగము నాత్మసాక్షాత్కారమునకు సాయపడునదే మనము తంత్రులము కావచ్చును, తన్మూలమున మనము సంకుచిత వ్యక్తిత్వముల నతిక్రమించి విశాలోద్దేశములతోఁ బనిచేయవచ్చును దేవునిప్రేమకు మానవప్రేమ ప్రతిబింబము సర్వ జీవాంతర్గతమైయున్న పరమాత్మను గుర్తించి ఆ దృష్టితో మనము భార్యను ప్రేమించి యానందింపవచ్చును నిజముగా భర్తకొఱకు భర్త ప్రియుఁడు గాఁడు ఆత్మకొఱకు భర్త ప్రియుఁడ 'ని యుపనిషత్తు చెప్పుచున్నది అదేవిధముగా భార్య సుతులు రాజ్యములు బ్రాహ్మణక్షత్రియులు లోకాంతరములు దేవతలు జీవరాసులు సర్వప్రపంచము నాత్మ కొఱకే ప్రియములని చెప్పఁబడెను ఇవన్నియు నాత్మకొఱకై యిచటనున్నవి కాని

---

౧ చూడు రైస్‌డేవిడ్సు బుద్ధిజమ్ హిబ్బర్ట్ లెక్చర్సు పుటలు ౨౧ ౧౨

౨ ముండకోపనిషత్తు

స్వయంస్థితి కలిగి కాదు ౧ లోకములోని వస్తువులు పాపముచేయుట కాకర్షించువనికావు, బ్రహ్మానంద సముపార్జన సాధనములుగా నవి యుపయోగించుచు సవ్యమైన దృష్టి మనకుఁ గలిగినప్పుడు ధనాదికములను మనముపయోగింపవచ్చును ౨ తతో మే శ్రియమావహ"

దాని తరువాత నాకైశ్వర్యమిమ్ము అవివేకిని ధనము మోసగించునుగాని వివేకవంతుని గాదు దైవేతరములుగాఁ గన్పట్టు లోకవస్తుజాలము సత్యాన్వేషికిఁ దీవ్రవసమన్యగాఁ బరిణమించును అట్టి వస్తువుల స్వతంత్రవ్యక్తిత్వము నెదుర్కొని యవి దైవత్వగర్భిత వస్తువులనుగా మనమెఱుఁగుటకుఁ బ్రయత్నింపవలెను సత్యాన్వేషి నిస్సంగమనస్కుఁడై సర్వకర్మలను జేయును 'నిస్సంగత్వమనఁగా నీ లోకమునకు బంధించు సర్వబంధములను ద్రెంపివేసి యే యసత్యపదార్థముపై నాధారపడకుండుటయే నిస్సంగవ్యక్తి దూషణ భూషణములు గణింపక పర్యవసానమును గూర్చి యౌదాసీన్యముతో యుద్ధరంగమునకుఁ బోవు యోధునివలె నాతఁడు కర్మరంగమున సంచరించును గౌరవము, కీర్తి విశ్రాంతి జీవనము సుఖలాలసత్వము మానవానురాగానుబంధము వీనినన్నిటి నాతఁడొక దైవ కర్తవ్యము నెఱవేర్చుట కడువచ్చినయెడలఁ దృణప్రాయముగా విసరించును ౩ ఇట్టి యాత్మసంబంధయుద్ధమున నొకవిధమైన శరీరశిక్షను గూడ నుపనిషత్తులు విధించియున్నవి శౌచోపవాసములు ఏకాంతవాస బ్రహ్మచర్యములు మున్నగు శరీరశుద్ధి ప్రక్రియలుపదేశింపఁ బడినవి బ్రహ్మజ్ఞానమునకు నా దేహమర్హమైనదగుఁ గాక నా జిహ్వామధుమత్తమమగుఁ గాక నా శ్రోత్రములు విశేషముగా వినుశక్తిగలవగుఁ గాక ౪ దేహమొక యాటంకమనియుఁ నాత్మకనవసరమగు నన్యపదార్థమనియు భావ మిందులేదు ఈ దేహశౌచము నింద్రియనిగ్రహము మనోవికాసము శరీర హింసావిధానములోఁ జేరదు ౫ మఱియు ఛాందోగ్యోపనిషత్తునందు బ్రహ్మచర్య నిష్ఠాగరిష్ఠులైనవారికే బ్రహ్మపదవి లభించునని చెప్పఁబడినది ౬ విద్యార్థి గురువునొద్ద విద్య నభ్యసించునప్పుడు పొందవలసిన శిక్షణమే బ్రహ్మచర్యము ప్రపంచరంగము నుండి విరమించుటకాదు ఛాందోగ్యమునందే (౮ అ ౫) యాగములను జేసినఫలము బ్రహ్మచర్యము సల్పినవానికి లభించునని చెప్పఁబడెను దీని

౧ బృహదారణ్యకము ౨ అ ౪ ౫

౨ తైత్తిరీయము ౧ ౪ ౩ హ్యూమన్ యూనివర్సిటీ ప్రెస్ పుట ౧౩౫

౪ తైత్తిరీయము ౧ అ ౪

౫ గప్ పండితుఁడు తపశ్శబ్దమునకు శరీరమును హింసించుట యనుఁ నర్థమును చెప్పెను తైత్తిరీయము (౧ అ ౪) నందు, దేవునికి నివాసముగా నుండుట కర్హమైనరీతిలో దేహము నుంచుటకుఁ గావలసిన విధులను చెప్పియుండిరి

౬ ఛాందోగ్యము ౮ అ ౪ ౩

యభిప్రాయము బ్రహ్మచర్యమనఁగా లోక సంబంధమును విడుచుటయని భావముకాదని చెప్పుటకొఱకే దేహ మాత్మకు బంటుకాని చెఱకాదు మనము మనస్సు బుద్ధి సంకల్పము వివేకము జీవితము నన్నిటిని ఎఱ్ఱింపవలె నని యుపనిషత్తు లెచ్చటను జెప్పలేదు బ్రహ్మము సర్వగతమను భావమువలన నన్నిటిని పూజింపవలెనను సిద్ధాంతము లభించును

గఫ్ పండితుఁడు వ్రాసినాఁడు ఉపనిషత్తులు వర్ణించిన భారతీయమహర్షులు పవిత్రమైన యాలోచనము నున్నతవిజ్ఞానము నిరంతరకర్మపరితంత్రత సత్యమును దెలియవలెనను ననవరతప్రయత్నము కర్తవ్యదీక్షలవలనఁ గాక వ్యక్తిత్వములోని ప్రతి భావము నణగఁద్రొక్కి సర్వాశయములను మట్టుపెట్టి శూన్యత ఉదాసీనత మాంద్యము నున్మాదము మున్నగు నవసువలన దైవజీవనమునందుఁ బాల్గొనమాహింతురు ౧ యూకేన్ పండితు ననుసరించి ఉపనిషత్తులలక్ష్యము ప్రపంచమునఁ బ్రవేశించి జయించుటకాక దానినుండి వేఱై సంబంధమును దెగఁగొట్టుటయే యనియు, కఠినతమములగు నాటంకముల నెదుర్కొని జీవితమును ముందుకు సాగిచి వృద్ధిపొందుటకాక వెనుకకు మరలుట కష్టముల యెదుటఁ దలవంచుట కృశించుట నీరసించుట అవిరతధ్యానములు ననుసరింపఁ బడుననియుఁ జెప్పవచ్చును ౨ మానవజీవితమునుండి విముక్తి నుపనిషత్తులు బోధించు చున్నవని చెప్పిన వీరిభావములు నిరాధారములు ఉపనిషత్తులు జీవితమును గోల్పొమ్మని కాని కామమే ఎలదనికాని చెప్పియుండలేదు సంకల్పశూన్యత నీతిసారముకాదు జీవితమొక స్వప్నమనియు బ్రపంచము మిథ్యయనియుఁ దలపోసిన మిథ్యావైరాగ్యము కొందఱు భారతీయ విజ్ఞానవేత్తలను ఐరోపావిద్వాంసులను స్వవశము చేసికొన్నది కాని యిది ఉపనిషత్తుల స్వభావమునకే విరుద్ధమైనది ప్రపంచ జీవితములో నొక శుభప్రదమైన ప్రమోదమే యుపనిషద్వాతావరణములో నిండియున్నది ప్రపంచవైముఖ్యము మానవత్వమునం దవిశ్వాసమును దేవునియం దసంతృప్తినిఁ దెలియఁజేయును సత్కర్మాను ష్ఠానమునకై శతవర్షములు జీవింపఁగోరవలెను ౩ ప్రపంచమును విడిచిపెట్టుమని కాక ప్రపంచము స్వతంత్రస్థితి గలదను భావమును విడిచిపెట్టుమనియే చెప్పఁబడెను ప్రపంచమునకుఁ బ్రకృతికి వెనుక సర్వవ్యాపియైయున్న బ్రహ్మపదార్థమును గుర్తింపుమనియే యుపనిషత్తుల పిలుపు ఇంద్రియములకు గోచరించు బాహ్యప్రపంచ స్వరూపమే నిజమని

౧ ఫిలాసఫీ ఆఫ్ ది ఉపనిషత్సు పుటలు ౨౬౬ ౨౬౭

౨ మెయిన్ కరెంట్సు పుట ౧౩

౩ ఈశోపనిషత్తు ౨ ౮

సంతుష్టిచెందక జ్ఞానదృష్టిచే నంతర్యామిత్వమైయున్న యీశ్వరుని దర్శించి, మనలోనున్న దైవత్వము వేఱుకాదని గ్రహింపవలెను ఆత్మదర్శనమునకై అన్వేషించువాని కుపనిషత్తులు చెప్పిన జగత్సత్యవిషయము సాధింపవలసిన గొప్పసమస్య సర్వమును విడుచుట సంబంధ శూన్యమైన వైరాగ్యప్రణాళిక ప్రపంచము నెదుర్కొనఁజాలని యలసత్వము నివి సృష్టి కర్తను దూషించుటయు మానవకోటియెడఁ బ్రేమనొసర్చుటయు నగును ఉపనిషత్తులు దేవుని నమ్మినట్లే సృష్టిని నమ్మును

బ్రహ్మజ్ఞానమును గూర్చిన మహోపదేశము నుపనిషత్తులుచేసి యంతటితోఁ దృప్తిపొంది యూరకుండలేదు నైతిక లక్ష్యమును సుస్పష్టముగాఁ దెలియఁజేయు విధి విధానములను వివరించియున్నవి ఎట్టి ప్రవర్తనములందుఁ గామమును నిగ్రహించి వివేకము ప్రాధాన్యముగాంచునో మన యల్పవ్యక్తిత్వముల నధిగమించి ఆత్మోన్నతిం గాంతుమో, ఒకే దైవకార్యక్రమమందు మనమందరము సమానభాగస్వాములని విశ్వసింతుమో అట్టి ప్రవర్తనము లన్నియు ధర్మయుక్తములైనవి తద్విరుద్ధముల ధర్మములు మనో నిగ్రహము హృదయవైశాల్యము కృపాంతరంగములు ధర్మమైనవి౧ కుడిచేతితో నిచ్చిన దెడమచేయి యెఱుఁగరాదను నియమ మిటుపనిషత్తులలోఁ జెప్పఁబడినది శ్రద్ధతో నిమ్ము అశ్రద్ధతోవ దు సమృద్ధిగానిమ్ము, వినయముతోనిమ్ము భయముతోనిమ్ము దయార్ద్రహృదయుఁడవై యిమ్ము౨ ఛాందోగ్యమునందు (౩అ ౧౭) తపము దానము, ఋజువర్తనము అహింసాసత్యములు సచ్ఛీలమునకు లక్షణములుగాఁ జెప్పఁబడినవి౩ నవనాగరికుల దృష్టిలో ప్రాణి హింసయనఁగా వేఁటకానిచే హతమైన మృగమును జూచి కరుణకులోనగుట మున్నగునవి దుర్బలస్త్రీ హృదయమున జనించు నూహలని హేళనచేయ వచ్చును కాని యుపనిషత్తులలో జీవకోటియందు దయజూపుట పవిత్రధర్మమని చెప్పఁబడి నది సర్వభూతహితత్వము భారతీయధర్మశాస్త్రములోఁ బ్రధానమైన సూత్రము మృగయా వినోదముకొఱ కొక మృగమును జూపుటగాని యొక యెలుకను విలాసముకొఱకు బాధించుట కాని ఘోరపాపమని చెప్పఁబడెను కామనిగ్రహమునకై విధివిధానములు పేర్కొనఁ బడెను భారతీయవైజ్ఞానికులు మనశ్శక్తి దేహారోగ్యముపై నాధారపడియున్నదని గుర్తించి దేహశుద్ధికై యాహారశుద్ధిని నియమించిరి౪ చిత్తచాంచల్యముల నప్రయత్నముగా నిగ్రహింపవలెను అట్టి నిగ్రహము సాధ్యముకానిచో నొకప్పుడు బలవంతముగాఁ జేయు విధానములు చెప్పఁబడినవి కోరికలను బలవంతముగా నిగ్రహించు తపస్సునకును కాంక్ష-

౧ బృహదారణ్యకము ౫అ ౨ ౨ తైత్తిరీయము ౧అ ౧౧
౩ చూడు ఛాందోగ్యము ౧అ ౯ ౧౨ ౪ ఆహారశుద్ధౌ సత్త్వశుద్ధిః

త్యాగమైన న్యాస మునకును భేదము చెప్పఁబడినది తుదిమెట్టులోనున్న సన్న్యాసికి న్యాసమును క్రిందిమెట్టులోనున్న వానప్రస్థునికిఁ దపమును నిర్ణయింపఁబడెను యోగసాధనములైన యేకాగ్రత ధ్యానము మున్నగునవియుఁ జేర్పఁబడెను వివేకవంతులు వాక్కును మనస్సునందును మనస్సును బుద్ధియందును లగ్నమొనర్పవలెను ౧ " ధ్యానము నేకాగ్రత మనశ్శుద్ధికై చెప్పిరి కోరికలీడేర్చుకొనుటకుఁగాక దేవునితో నైక్యమగుటకు మన మాలోచన లన్నిటినంతర్ముఖమొనర్చి దేవునిపైఁ గేంద్రీకరింపవలెను ఇట్టి యున్నత దైవధ్యాన విధానమును లోకమునుండి విరమించుటగాదు జగమునందంతర్భూతమైయున్న పరమసత్యమును జూచుటకిది సాధనము సునిశితము సూక్ష్మమునైనబుద్ధికి భగవంతుఁడు సాక్షాత్కరించును ౨ సక్రమవిధానమునఁ బూర్ణపావనత్వ మార్జించి యిహసంబంధ దోషములను నెట్టివేసి పరమార్థమును సాధించు భిన్నఘట్టములుగా నాశ్రమ చతుష్టయము లైన బ్రహ్మచారి గృహస్థ వానప్రస్థ సన్న్యాసములు విధింపఁబడినవి సంఘమునకుఁ జేయవలసిన కర్తవ్యములు పూర్తియయినవంటనే వ్యవహారరంగమునుండి తప్పుకొను టర్యుఁడైన ప్రతివ్యక్తికి నియమింపఁబడెను ఇట్టి ఘట్టము మానవజీవితములోఁ దుది ఘట్టము సన్న్యాసి ప్రేమమయమైన జీవితము ధర్మమయమైన ప్రవర్తనము గలిగి తన దృష్టిని దేవునియందు లగ్నమొనర్చి ప్రపంచవ్యామోహములకు దూరస్థుఁడై చరించును నిరాడంబర నిశ్చలధ్యానతత్పరులగు భారతీయులు నాశములేని సౌందర్యమును, నవిచ్ఛిన్నమైన ప్రణవగానమునుగూర్చి కలలు గాంచిరి తామన్వేషించుచున్న సత్పదార్థము దమకు వెలుగానున్నదని వారు భావింపలేదు మనస్సృష్టిలో నది స్వప్నమేకావచ్చునుగాని యా స్వప్నమే వారి కిహలోక వస్తుసత్యమునకంటె నతిమధురమైన సత్యము మనశ్శరీరములకుఁ గఠినమైన శిక్షణము సన్న్యాసికి నియమించిరి అట్టి శిక్షణముగలవారే, సన్న్యాసాశ్రమమున నుందురు కఠినతమమైనశౌచము దారిద్ర్యము నాతని జీవితసూత్రములు శిరోముండనముతోఁ గాషాయవస్త్రములను ధరించి వీధులవెంబడి భిక్షాటనము నాతఁడు చేయవలెను ఈ పద్ధతులాత్మకు వినమ్రభావము నొసఁగును సక్రమముగా ననుసరింపఁబడిన ఉపవాస ప్రార్థనాదికములచే నాత్మ నిత్యానందశిఖరము నధిరోహింపఁగలదు సన్న్యాసియెడ మనకుఁగల పూజ్యభావమునకుఁ గారణ మాతనియందున్న వినయము పావనత్వము సన్న్యాసమనగా వైచిత్ర్యములను ప్రదర్శించుటకాని మనోహారస్వప్న సంచారముగాని కాదు, కామక్రోధ రాగద్వేషముల నిర్జించి పవిత్రుఁడగుటయే యాతని కర్తవ్యము ఇట్టి జీవన్మరణ మాత్మహత్యకంటెఁ గష్టతరమైనది మరణము సులభము,

౧ కఠము ౧౪ ౩౧౦   ౨ కఠము ౩ ౪ ౧౨

జీవించుటే కష్టమైనది సంఘసంబంధ బాధ్యతలనుండి విమోచనముకొఱకై గృహమును సంఘమును ఎడిచిపోవువాఁడు నిజమగు సన్న్యాసికాఁడు సంసారమున నపజయముపొంది యాతఁడు సన్న్యసింపలేదు అట్టి హీనకారణములచే సన్న్యసించినవారి మూలముననే సన్న్యాసాశ్రమమునకే కళంకము వచ్చునది జితేంద్రియుఁడై సాక్షాత్కారసిద్ధి కలిగి లోకకల్యాణము నిమిత్తమై స్వయముగాఁ గష్టముల ననుభవించునాతఁడే నిజమగు సన్న్యాసి విధివిధానములన్నియు మన ఆత్మశుదికొఱకే నిరయింపఁబడినవి సాంఘిక వ్యవస్థలన్నియు నాత్మవికాససిదికై నిర్మింపఁబడినవి అందుచే గృహస్థాశ్రమమయిన వెనుక వానప్రస్థము చెప్పఁబడినది ఆత్మజ్ఞానులు స్వార్థములన్నిటిని త్యజించి యత్యాశ్రమమును స్వీకరింతురని యుపనిషత్తులు చెప్పుచున్నవి ఆత్మస్వరూపము నెఱిఁగి బ్రాహ్మణులు వస్తువాహన ధన సంతానాది కాంక్షలను విసరించి పరివ్రాజకులైపోవుదురు ౧ ప్రాచీన భారతవర్షము నందు సన్న్యాసి దరిద్రుఁడు నిర్ధనుఁడువై దైనిక భిక్షాటనముచే జీవించుచు నే యధికారముకాని పదవికాని లేకున్నను భూమండలాధిపత్యమును వహించిన చక్రవర్తులాతని పాదములకు సాగి మ్రొక్కుచు నఖండ గౌరవము చూపువారు పవిత్రులన్న భారతీయుల కంత గౌరవము

హిందూమతమున నొక ప్రధాన లక్షణమైన ఆశ్రమ ధర్మము జీవితము నంతను నాత్మశక్తితో నింపుట కుద్దేశింపఁబడినది వివాహమునకుఁ బూర్వ దశ కఠిన నియమ బద్ధమైన బ్రహ్మచర్య దీక్షా విలసితమై యుండవలెను ఉపనిషద్విజ్ఞానవేత్తల దృష్టిలో వివాహ మొక పవిత్రమైన మతానుష్ఠానము పరమేశ్వర కైంకర్యము ౨ గృహము పుణ్యనిలయము ఏ పుణ్యకర్మయు భార్య పాల్గొననిదే జరుపుట కధికారము లేదు మానవ ప్రేమ కుటుంబ సంబంధ బాంధవ్యాభిమానములలో లభించు నుల్లాస విలాసములను వివాహము ద్వారమునఁ బూర్ణముగా ననుభవించి యనంతరము క్రమముగా గృహ కుటుంబ సంఘములను నడలించి విశ్వకుటుంబ సభ్యుఁడై మానవత్వోన్నత శిఖరము నందును బౌద్ధమతము భారతీయ హృదయమును స్థిరముగా నాకర్షింపలేకపోవుటకుఁ

౧ ఓల్డెన్‌బెర్గు ననుసరించి యిదియే భారతీయుల మతవిధానమునకుఁ బ్రాచీనతమమైన సూచన ఈ బ్రాహ్మణులాత్మ నెఱిఁగి యిహసంబంధము లన్నిటిని విసరించి భిక్షుకులైరి వాఁడు మొదలు బుద్ధునివఱకు సంప్రదాయమవిచ్ఛిన్నముగా వచ్చినది బుద్ధుఁడు భార్యాపుత్రుల రాజ్యమును విడిచి కాషాయాంబరధారియై ముక్తికై తిరిగినాఁడు భారతభూమిలో బ్రహ్మమే ఏకైకసత్యమను సిద్ధాంతము సన్న్యాసాశ్రమనిర్మాణము నొకేకాలమున నారంభమైయుండును ఈ రెండు సవిభాజ్యసంబంధములు గలవి ఓల్డెన్‌బర్గు బుద్ధ పుట ౩౨

౨ చూడు తైత్తిరీయము ౧ ౯

గారణమది గార్హస్థ్యము కంటె బ్రహ్మచర్య నియమ జీవితమున కాధిక్యమిచ్చుటయు నధికార తారతమ్యముతో నిమిత్తము లేకుండ నందరకు సన్న్యాసాశ్రమ స్వీకారమున కధికారమిచ్చుటయు నై యున్నది సన్న్యాసి వర్గము వాది యనున దేమియును లేని సోదర సంఘము జాతి కులభేదములు లేనిదై తామనుభవ పూర్వకముగా నారించిన యానందము నుత్సాహముతో లోకమున కుపదేశించి సేవా ప్రేమ సందేశవ్యాప్తికై జీవించు సంఘము భూమిపై సన్న్యాసులు దేవదూతలుగా నుండి పుణ్యముయొక్క సౌభాగ్యమును వినయముయొక్క శక్తిని దారిద్ర్యముయొక్క సుఖమును సేవయొక్క స్వాతంత్ర్యమును బ్రదర్శించు సాక్షులై యుండిరి

వర్ణవిధులు సంఘమునకు జేయవలసిన కర్తవ్యములను నిర్ణయించునవి తనకెన్ని యిడుములు కలిగినను మానవుడు తన విధులను నెఱవేర్పవలెను విధులు వ్యక్తుల సామర్థ్యములపై నాధారపడి యుండును బ్రాహ్మణత్వము జన్మముపైఁ గా శీలముపై నాధారపడినది ఈ క్రింది గాథ యీ సత్యమును నిరూపించుచున్నది

జబాలా సుతుఁడైన సత్యకాముఁడు తల్లిని సంబోధించి యిటు పలికెను జననీ! నేను బ్రహ్మచారిని కాఁగోరుచున్నాను నే నేకులమునకుఁ జెందినవాఁడను? ఆమె యిట్లు చెప్పెను బిడ్డా! నీ వేకులమునకుఁ జెందితివో నే నెఱుఁగను నా యౌవనములో దాసీ వృత్తిలోఁ బెక్కు చోటుల సంచరించితిని అప్పుడు నీవు నా గర్భస్థుఁడవైతివి అందుచే నీ కులము నాకుఁ దెలియదు నా పేరు జబాల నీవు సత్యకాముఁడవు కావున నీవు సత్యకామ జాబాలి వని చెప్పుము

ఆతఁడు హారిద్రుమత్సుతుఁడైన గౌతముని యొద్దకుఁబోయి యిటు చెప్పెను మీ యొద్ద బ్రహ్మచారినై యుండఁగోరుచున్నాను అనుగ్రహింతురా? వత్సా! నీ కులమేది? యని గౌతముఁ డడిగెను సత్యకాముఁ డిట్లు నుడివెను భగవాన్! నే నేకులమునకుఁ జెందుదునో నే నెఱుఁగను నా తల్లి నడుగగా నామె యిట్లు చెప్పెను నా యౌవనమునందు దాసీ వృత్తిలోఁ బెక్కుచోటుల నేను సంచరింపవలసివచ్చినప్పుడు నీవు నా గర్భస్థుఁడవైతివి నీ కులమెదియో నే నెఱుఁగను నా పేరు జబాల నీ పేరు సత్యకాముఁడు కావున నో భగవాన్! నేను సత్యకామ జాబాలిని

గౌతముఁ డిట్లనెను నిజముగ బ్రాహ్మణుఁడు కాక యిట్లు చెప్పఁ జాలఁడు అగ్నినిఁ దీసికొని రమ్ము నీ కుపదేశము చేసెదను సత్యమును బలుకుటకు నీవు జంకలేదు ౧

౧ ఛాందోగ్యము ౪ అ ౪ ౧ ౪

ఉపనిషత్తత్త్వమంతయు వర్ణభేదమును నడలించుటకును కులద్వేషవైరముల నరికట్టుటకును సూచనప్రాయములై యున్నవి పరమేశ్వరుఁ డందరి యందు నివసించు నాత్మస్వరూపుఁడు కాబట్టి సర్వజనులు సత్యమును దెలిసికొనుట కర్హులు సత్యోపదేశమున కధికారముగల వారునై యున్నారు క్షత్త్రియకుల ప్రతినిధి యగు సనత్కుమారుఁడు బ్రాహ్మణుఁడైన నారదునకుఁ బరమార్థోపదేశము చేసినాఁడు ఉన్నత మతతత్త్వములు బ్రాహ్మణ కులమునకే చెందియుండలేదు రాజు లా నాఁడు తత్త్వ సమస్యలఁ గూర్చి బ్రాహ్మణుల కుపదేశించు నాచారమున్నది క్షత్త్రియ చక్రవర్తులైన జనకుఁడు అజాతశత్రువు, మతసభలుచేసి తత్త్వచర్చలు జరిపించుచుండువారు తీవ్రమైన ప్రజ్ఞతో వాదములు పెంపొందినకాల మది జనసామాన్యముకూడ తత్త్వసమస్యలం దభిరుచిఁ జూపిన కాల మది విజ్ఞాన కోవిదులగువారు తత్త్వచర్చలు జరుపు నుదేశముతో దేశమంతటను సంచరించువారు ఉపనిషత్సంకలన కర్తలగు బ్రాహ్మణులు పూర్ణసత్య ప్రియులగుటచేఁ దత్త్వాన్వేషణమునందు క్షత్త్రియులు కూడఁ బ్రముఖపాత్రను స్వీకరించిరని యంగీకరించియున్నారు ౧ జీవిత పోషణావసరములను సంపాదించు క్లేశమును స్త్రీలకు లేకుండఁ జేసినను మోక్షసంపాదనమున కవసరమగు నాత్మ జ్ఞానపరిశ్రమ యందు వారికిఁ బురుషులతో సమానస్వత్వము లీయఁబడినవి గారి మైత్రేయి మున్నగువారు బ్రహ్మజ్ఞాన సమస్యలను జర్చించి తత్త్వచర్చా ప్రసంగములందుఁ బాల్గొనియున్నారు ౨

మోక్షసాధనములలో జ్ఞానమున కుపనిషత్తులు ప్రాధాన్యమిచ్చినవి తరతిశోక మాత్మవిత్ ” ఆత్మవిదుఁడు శోకసాగరమును తరించును బ్రహ్మవిద్బ్రహ్మైవ భవతి బ్రహ్మవేత్త బ్రహ్మయేయగును ’ ఉపనిషత్తులు జ్ఞానము కుఁ బ్రాముఖ్యమిచ్చి యుండుటచేతను నీతి జ్ఞానమునకుఁ దీనికొనిపోవు సాధనమనియుఁ జెప్పియుండుటచేఁ గొందఱు విమర్శకు లుపనిషత్తులు జ్ఞానమీఁదఁ గల యభిమానాధిక్యముచే సంకల్పమునకు (will) ద్వితీయస్థానమునే యిచ్చిరని తెల్పియున్నారు డ్యూసేన్ పండితుఁడు సిద్ధపురుషునకు నీతితో సంబంధములేదని చెప్పియు నీతి యజ్ఞానికి నవసరములేదని వచించెను మోక్షము నిచ్చు జ్ఞానమునకు సత్ప్రవర్తనము ప్రత్యక్షముగాఁ గాక పరోక్షముగానే సాయపడునని చెప్పవచ్చును ఏలన జ్ఞానమనఁగా నిదివఱకులేనిది యిపుడు సంపాదింపఁదగిన పరిణామ దశకలది కాదు త్రికాలాబాధ్యమై, పరిపూర్ణతగల జ్ఞానము సద్యస్సందర్శన యోగ్య

---

౧ చూడు కాఠకోపనిషత్తు ౧ అ ౪ ౨ బృహదారణ్యకము ౩ అ ౬ ఛాందోగ్యము ౭ అ ౩ ౬

౨ బృహదారణ్యకము ౨ అ ౪

మైనది ౧ మోక్షసాధనమైన యుపనిషత్తులు చెప్పుజ్ఞానము సామాన్యదృష్టిలో మనము గ్రహించు సంకుచితజ్ఞానముకాదు ఆత్మ శ్రుతిజ్ఞానమువలనఁగాని మేధశ్శక్తివలనఁగాని పాండిత్యమువలనఁగాని లభింపదు ౨ ఋజుప్రవర్తనముకూడ ముఖ్యమైనది జ్ఞానముతోఁ బాటు ధర్మానుకూల జీవితమును గావలెను బ్రహ్మజ్ఞానమును గాంక్షించు విద్యార్థికెంత పరిశీలనశక్తి మహోత్సాహములున్నను నైతికాధ్యాత్మికార్హతలులేనిదే బ్రహ్మోపదేశార్హుఁడు గాఁడు ౩ జ్ఞానమనఁగాఁ గేవల ప్రజ్ఞాసామర్థ్యము కాదు జ్ఞానమనఁగా నాత్మదర్శనము బ్రహ్మచారియొక్క మనస్సు చంచలము కాకూడదు ప్రపంచవస్తువులచే నాకర్షింపఁబడ రాదు, దేవునిపైఁ గేంద్రీకరించుట కడువచ్చునవి విడిచిపెట్టవలెను దైవధ్యానముచే నాతని హృదయము శుద్ధిపొందవలెను తత్త్వానుష్ఠానసిద్ధులైన మహర్షులు తమయొద్ద శిష్యులుగా నుండఁగోరువారికిఁ గఠినమైన నైతికాధ్యాత్మిక శిక్షణమును విధించి యట్టి విధముగా సుశిక్షితులైన వారికే యంగీకరించుచువచ్చి నట్లుపనిషత్తులు చెప్పుచున్నవి ప్రశ్నోపనిషత్తునందు పిప్పలాదుఁడను గురువు బ్రహ్మోపదేశమునకై తనయొద్దకేతెంచిన యాఱుగురి నింకొక యేడాత్మశిక్షణముపొందిరమ్మని పంపివేసెను ఛాందోగ్యోపనిషత్తునందు గౌతమ గురువు సత్యకామజాబాలి నరణ్యములోఁ దనగోగణము బోషించి రక్షించుచుండు మని పంపివేసెను, అట్టి యరణ్యసంచారమువలన నాతఁ డేకాంతవాసమునమండి యంతర్వి లోకనాభ్యాసమొనర్చుననియుఁ బ్రకృతిరహస్యములను బ్రత్యక్షముగాఁ బరిశీలించుననియు నట్లు చేసెను ఉపనిషత్తులు చెప్పిన జ్ఞానమనఁగా నాత్మశక్తియొక్క సజీవమాత్రమైన విశ్వాసము చెట్టు ఫలము నిచ్చునట్లు జ్ఞానము కర్మరూపమున ఫలింపవలెను మనకు జ్ఞానముకలిగిన దనఁగా మనయందు సత్యము ప్రవేశించి మనమై మనము సత్యాత్ముల మగుచున్నామని యర్థము ఎవఁడు దురభ్యాస విముఖుఁడుగాఁడో ఎవనిచిత్తము స్వాధీనమై శాంతినిఁబొంది హృదయము విశ్రాంతినిబొందదో యాతని జ్ఞానము దుస్సాధ్యము అందుచేతనే రామానుజుఁడు జ్ఞానమనఁగా ధ్యానోపాసనములని యర్థము చెప్పినాఁడు జ్ఞానము నీతివిరహితమని చెప్పు టీమాత్రమును సమంజసముగాదు పరమాత్మైకత్వభావమును బ్రకటింపని కేవల కర్మములనాచరించుట నిష్ప్రయోజనమని యుపనిషత్తులు చెప్పినమాట నిజమే ' అంతేకాదు ఈ లోకమున నేజీవి యేదైన ఘనమైన యొక్కపవిత్రకర్మ నాచరింపకుండునో యాజీవి వ్యర్థజీవనము చేసినవాఁడగును ' ఎవఁడు తన యాత్మను బరమాత్మగా నెఱిఁగి యారాధించునో యాతఁడొనర్చిన కర్మ యెన్నఁడు

౧ ఫిలాసఫీ ఆఫ్ది ఉపనిషత్సు పుట ౩౬౨

౨ ముండకము ౩ అ ౨ ౩ ౩ అ ౧ ౮ ౩ చూడు కఠము ౧ అ ౨ ౨౪ ౨౩

నశింపదు [౧] ఈ వాక్యము జ్ఞానసహితముగాఁ గర్మాచరణమును బోధించుచున్నది పరమార్థలక్ష్యములేని కర్మ వ్యర్థమగును [౨] మానవుఁడు నిజముగాఁ బొందవలసిన గమ్యస్థానము జ్ఞానశూన్యమైన మంచితనమువలన లభింపదు యజ్ఞములుచేయుట నిత్యకర్మానుష్ఠానము మున్నగు సర్వకర్మలయందు నాత్మపరమాత్మానుసంధానమెల్లపుడు లేకున్నను నాత్మాతీతపదగమన మున్నది పరమేశ్వర ప్రీత్యర్థమే సర్వకర్మములు చేయవలెను దేవుఁడులేనిదే మన జీవితమునకు లక్ష్యము స్థితి పోషణమును లేవు ఇహమునందుఁగాని పరమునందుఁగాని విశేషగుణితముగా ఫలము లభింపవలెనని చేయు కర్మకలాపము నుపనిషత్తులు నిరసించుచున్నవి లోకాంతరమునందు సుఖభాగములను గొనియుంచుకొనుటకొఱకుఁగాని దేవుని ఖజానాలో నిల్వసొమ్ము ఎట్టానుంచుకొనుటకుఁగాని యుద్దేశించి కర్తవ్యములను మనము చేయరాదు బ్రాహ్మణములలోనున్న యిట్టి యాంత్రిక (Mechanical) కర్మవిధానమును నిరసించుటకే యుపనిషత్తులు జ్ఞానసహితకర్మాచరణము నుపదేశించినవి జ్ఞానకర్మలకు సంబంధము లేదనికాని కర్మతో నిమిత్తములేకుండ జ్ఞానమే మోక్షమిచ్చుననికాని యుపనిషత్తు లంగీకరింపవు జ్ఞానకర్మల సమ్మేళనముచే నుత్సాహతరంగితమైన పూర్ణజీవితము నుపనిషత్తు లుపదేశించినవి

విజ్ఞానముయొక్క లక్ష్యమును మనము బుద్ధిఘట్టము నతిక్రమించి ధ్యానఘట్టమునకుఁ బోయినఁగాని యెట్లు సాధింపఁజాలమో యటే నీతియొక్క పరమార్థమును ధర్మపదాతీతమైన మతానుషాన రంగమునకుఁ బోయినఁగాని సాధింపఁజాలము నీతిఘట్టమున, మనలోని నిత్యానిత్య తత్త్వముల వైరుధ్యము మిగిలియున్నది జీవాత్మ అహంకార కలుషితుఁడై పరమాత్మనుండి తాను వేఱైన స్వతంత్రవ్యక్తినని తలంచును వ్యక్తిలోనున్న పరమాత్మ తన సర్వాంతర్యామిత్వమును సిరీకరించుకొనుటకై తీవ్రకృషి నొనర్చును నీతిప్రవర్తనము మనలోని ప్రాకృతికస్వభావము నదుపులో నుంచును కాని మనప్రాకృతిక స్వభావము పూర్ణాత్మస్వభావముగ మాఱినఁగాని లక్ష్యసిద్ధి చేకూరదు మనము మన ప్రత్యేక స్వతంత్ర వ్యక్తిత్వాభిమానమును నాశన మొనర్చి మన పృథక్త్వమును బోనాడినప్పుడే తత్త్వానుషానముచే లభించు నానందమున నోలలాడి ఆత్మ స్వాతంత్ర్య శంఖారావ మొనర్పఁగలము

మతానుషానానుభవసిద్ధియే నైతిక విధికి లక్ష్యము ఆ లక్ష్యము లేనిదే నీతి నియమముల ననుసరించుటచేఁ బరమార్థము లభించునను నిశ్చయము మనకు లేదు భయో

౧ బృహదారణ్యకము ౧ అ ౪ ౫ ౨ బృహదారణ్యకము ౩ అ ౮ ౧౦

త్పాతములు రోగ మరణాదులు తటస్థించినపుడు నివన్నియుఁ దాత్కాలికములనియుఁ బర్యవసానము శుభమే యగుననియుఁ గలుగు నిశ్చయమువలన మనకు మనోధైర్యము శాంతి చేకూరును నీతికి మతము శశ్వనిసరియగు నాధారము ప్రపంచము క్షేమకర మైనదే యనియు మానవుని యన్వేషణ రూపమైన క్లేశము తుదకు జయప్రద మగుననియు దైవవిశ్వాసమే మన కమోఘమైన వరప్రసాదమై యున్నది మానవుఁడు అగోచరము నిరాకారము వాగతీతము అనాద్యనంతమునైన పరమాత్మయే తనగతి శరణ్యము నని నమ్మినచో నప్పుడతఁడు నిత్యమైన శాంతినిఁ బొందును అట్టి బ్రహ్మపదార్థమునుండి తాను వేఱని భావించువాని కశాంతి తప్పదు ఇట్టి యశాంతి తాను జ్ఞాని నను నహంకార దూషితునకు లభించును ౧ అట్టి యమోఘ దైవ విశ్వాస నిశ్చయ మున్నవానికిఁ బరిస్థితులవలన బాధకాని సంశయ నిరసనమువలన యశాంతికాని యెన్నఁడు నుండదు మానవస్పర్థలవలన నట్టి వ్యక్తి రాగద్వేషములకులోను గాఁడు మతము నీతికిఁ బ్రాణము పోయునది మతములేని నీతిలేని పరమార్థముకొఱకు మనముచేయు తుదిలేని పరిశ్రమ గమ్యస్థానములేని పరిణామము ఫలోన్ముఖతలేని యాశయము నగును మతములో నిది యంతయు ననుభవసిద్ధిగా నిర్మలానందముగా నమూల్య ఫలముగాఁ బరిణమించును అప్పుడు జీవియొక్క పరిమితత్త్వ దౌర్బల్యము పరాభూతమై యొకమహనీయార్థ సందేశము ప్రత్యక్షమగును ఇట్టి జ్ఞానస్థితి చేకూరినపుడు దేహయాత్ర యింకను గొంత కాల ముండుటా విరమించుటా యనునది గణింపనవసరములేని సమస్యయగును ౨ అట్టి జ్ఞాని జీవితమప్పుడు దైవప్రేమచే జాజ్వల్యమానమై జగత్కల్యాణైక కాంక్షచేఁ దేజోవంతమగును అట్టి వ్యక్తి తన కర్తవ్యనిర్వహణ మార్గము మృదువైనదా కఠినమైనదా యను భేదమును గణింపఁడు మానవుఁడు సత్యసాక్షాత్కారమును బొందినపుడు పాపము తనినుండి తొలఁగి పోయి నాశముపొందును కఠినకుడ్యములను దాఁకి బంతి దూరముగాఁ బలాయనమగును ౩

ధ్యానదశ విజ్ఞానప్రమాణఘట్టమున కెట్లతీతమో యటే మతానుష్ఠానసిద్ధి పుణ్య పాపముల కతీతమైనది జ్ఞానసిద్ధునికి విధినిషేధములు లేవు ౪ నేను పుణ్యమేల

౧ తైత్తిరీయము ౨ అ ౭

౨ దుర్మారుఁడైనవాఁడు గొప్ప పదవి నాక్రమించి వటవృక్షమువలె వ్యాప్తి పొందుట వేఁజూచితిని అతఁడు మరణించుటయుఁ జూచితిని అతఁడేడీ? కావరాఁడు జ్ఞానిని ధర్మతత్పరుని జూడుము వానికిఁ జిరశాంతి లభించినది (సౌప్తి ౬౬ అ ౩౫—౩౬)

౩ ఛాందోగ్యము ౧ అ ౨ ౭

౪ కౌషీతకి ౨ అ ౮ బృహదారణ్యకము ౪ అ ౪ ౨౨

చేసితిని కాను? పాపమేల చేసితినను తలంపు బాధింపదు. ఆతనికి దేనివలనను భయము లేదు. పాప పుణ్య క్లేశమాతనికిఁ గలుగదు. అమృతత్వమందిన యాతఁడు పుణ్యపాపముల కతీతుఁడు. తాను జేసినది చేయఁజాలనిది యాతనిని బాధింపదు. ఆతని బ్రహ్మజ్ఞాన రాజ్యము సర్వ కర్మాతీతము. జీవితములోని పాపఫలితము లన్నిటిని హృదయమున జ్ఞానప్రవేశముచేఁ గలిగిన మార్పువలనఁ బరిహరించుట కవకాశమున్నదని దీనివలన స్పష్టమగుచున్నది. ఎంతపాపము చేసినను మనశ్శుద్ధిగల ప్రాయశ్చిత్త కర్మచే సెళంచి మోక్షమున కర్హుఁరాదను క్రైస్తవ సిద్ధాంత మిట్టి తత్త్వమునుండి జనించినదే. ఎట్టి పరమాత్మయందు నివసించుట వర్ధించుట కలవికాని యానందమో అట్టి పరమాత్మ సాక్షాత్కారమయిన వాని దేహము బ్రహ్మ తేజోమయమై అల్పము నీచము నైనదంతయు నచట మండఁజాలక కృశించి నశించును. అట్టియెడ నీతి ప్రవర్తనమున కర్థము లేదు. ఎలన నచట నేపని చేసినను కర్త మానవమాత్రుఁడు గాఁడు. ఆతని సంకల్పమే దైవ సంకల్పము. ఆతని జీవితమే పరమేశ్వరుని జీవితము. ఆతఁడు పరిపూర్ణుఁడైన దేవుని యందుఁజేరి పరిపూర్ణుఁడైనాఁడు. ఆతఁడు చేయు పనులన్నియును దేవుఁడే చేయుచున్నాఁడు. జ్ఞానికి దేవునకు భేదము లేదు. డాక్టరు బొశాంకే పూజ్యమైన మత మన నేది[1] యను తన గ్రంథమున నత్యుత్కృష్టమైన స్థితియందుఁగల యేకత్వము నీ విధముగాఁ బ్రకటించియున్నాఁడు. ప్రేమయొక్క పావనత్వము నందు నుత్తమ శ్రేయోరూపమైన సంకల్పము నందు నీవు రక్షింపఁబడుటే కాదు. నీవు స్వతంత్రుడవు బలవంతుఁడవు కూడ నైతివి — అచటఁ గలిగిన బ్రహ్మైక్య సంధానముతో నీ భాగమెంత దేవుని భాగ మెంత యను విభాగ జ్ఞానముండదు. నీవు దేవునిలోనికిఁ జొచ్చుకొని పోవుటో దేవుఁడు నీ లోనికిఁ జొచ్చుకొని పోవుటో యీ రెండు వచో విధానములలో సత్యము నేది బాగుగాఁ బ్రకటించినటు నీకు నచ్చునో దానిని స్వీకరించి చెప్పుకొనుము.[2]

---

౧ తైత్తిరీయము ౨-౮-౯

౨ పుటలు ౨౦ ౨౧ "ఒక నీటి బిందువు సురాపాత్రలోఁ గలసిపోయి సుర యొక్క రంగును రుచినిఁ బొందినటు, కరిగిన యినుము మగ్ని రూపమును ధరించి తన రూపమును విడిచి పెట్టినట్లు, సూర్యకాంతిలోఁ గలిసిన వాయువు సూర్యకాంతివలెనే గోచరించుచు సూర్యకాంతిచేఁ దాను ప్రకాశించునట్లు కాక తానే కాంతియై వెలుగునటు జ్ఞానసిద్ధుల హృదయములందుఁగల ప్రేమయంతయు సూక్ష్మాకృతి వహించి దైవ సంకల్పముగా మారిపోవును. మానవత్వములో మానవ లక్షణమేమైన మిగిలినచో దేవుఁడు సర్వవ్యాపి యెట్లగును? కొంత మానవత్వము మిగులును గాని అది మానవాతీతమైన రూపమును శక్తిని తేజమును బ్రదర్శించును. (సెయింట్ బెర్నార్డు మెండు పత్రికలో నుదాహృతము ౧౯౦౩ పుట ౩౨౯)

దురదృష్టవశమున మత జీవితములోని యీ ప్రధాన సత్యాంశము భారతీయ తత్త్వముతో నత్యంత పరిచయముగల కొందఱు పండితులకు సరిగా బోధపడలేదు ఉపనిషద్విమర్శకులలో నధునాతనుఁడైన డాక్టరు హ్యూమ్ వ్రాసినాఁడు ' ఉపనిషత్సిద్ధాంతమునకును గ్రీక్కు విజ్ఞానవేత్తల సిద్ధాంతమునకును జాల భేదమున్నది జ్ఞానియైన వ్యక్తి జీవితము ధర్మసమ్మతమై యుండవలెను అనఁగా జ్ఞానముయొక్క ఫలితము నీతినిబద్ధమైన జీవితము కావలెను ఉపనిషత్తుల ననుసరించి యేదో యొకవిధమైన తత్త్వజ్ఞానము వెలింగినంతనే, గత జీవితములోని పాపములన్నియు నశించుటయే కాక నిరాఘాటముగాఁ బాపములుగా గోచరించు పనుల నెట్టి సంశయమును లేకుండఁ జేయుచుండుట కధికారమిచ్చును అట్టి జ్ఞానము లేనివారికి సహితము దుష్కర్మాచరణమునకుఁ బ్రోత్సాహ మొసర్చుననియు మనదృష్టిలో సహింపరాని ఘోర దోషములవంటివి యగు పాపములను వారు చేసినదోషము లేదు ౧ ' మే మిదివఱలోఁ జెప్పినట్లుగా నుపనిషత్తులిచ్చు జ్ఞానమనఁగాఁ దర్కప్రజ్ఞావిశేషము కాని కుశాగ్రబుద్ధి కౌశల్యముగాని కాదు సృష్టి మూలభూతమైన సత్పదార్థము నుత్తమోత్తమమైన పరమసత్యముగా గ్రహించు ననుభవమే జ్ఞానము ఇట్టి యాత్మదర్శనము సిద్ధాంతానుపాన విషయములో జీవిత స్వభావము పూర్ణపరివర్తనమందినఁ గాని సాధ్యముగాదు డాక్టరు హ్యూమ్ చెప్పిన ఒక విధమైన తత్త్వజ్ఞానము వెలుఁగుట యనునది పరమపావన హృదయముగలవానికిఁ గాని లభించునది కాదు జ్ఞానులు పూర్ణస్వతంత్రులు అట్టి మహోన్నతదశలో నొక చోరుఁడు చోరుఁడు కాఁడు ఒక హంతకుఁడు హంతకుఁడుగాఁడు అతనికిఁ బుణ్యమంటదు పాపము నంటదు, ఏలన నాతఁడు హృదయమున జనించు దుఃఖములనన్నిటిని జయించెను ౨ ముక్తులైనవారే సంశయము లేకుండ నే పనినైనఁ జేయుట కధికారులు కాని వారి యధికారము స్వైరవిహారోన్మాదము కాదు ౩ యోగి తనకుఁదానే ధర్మము తనకుఁ దానున్న ప్రపంచమునకుఁ దానే ప్రభువు అంతర్వాణీ ప్రచోదనముల ననుసరింపఁజాలని వారికొఱకు నీతి నియమము లవసరము జ్ఞానుల విషయములోఁ బాపమొనర్చు నవకాశమే లేదు బాహ్యశాసనమునకు వారు తమ యంతరంగమునందుచిత స్థానము నిత్తురు ఆత్మసిద్ధి సమకూరువఱకు ధర్మశాసనము బాహ్యమునుండి నియమింపఁబడినట్లును శ్రమాన్వితమైన యత్నముతో మానవుఁడు దాని ననుసరింపవలసివచ్చుటయు నుండును కాని బ్రహ్మజ్ఞానకాంతి లోపలఁ బ్రసరించినంతనే నీతి నియమము మానవునిలో నప్రయత్నమై అజ్ఞాతమై నడచిపోవుచుండును సిద్ధపురుషుఁడు చేయుకర్మ బాహ్యశాసనముల కనిష్టముగాఁ దలపించునట్టిది

---

౧ ఇంటర్ప్రెటేషన్ టు ది థర్టీన్ ప్రిన్సిపల్ ఉపనిషత్సు పుట ౯౦ ౨ బృహదారణ్యకము ౪ ౪ ౩ రవీంద్రనాథటాగూరు సాధన పుట ౧౮

కాదు లీలామాత్రముగా జరుగు పరమేశ్వరుని సంకల్పమున కాతఁడు సంపూర్ణాత్మ సమర్పణము చేసికొనును విధి నిషేధములవలన లాభనష్టములను గణింపని స్వార్థరహితమైన ఆత్మోత్సాహనిరవద్యప్రవాహరూపమైనదే జ్ఞానికర్మ సంఘ మంగీకరించు సామాన్య ప్రమాణములు బాహ్యకర్తవ్యములు నీతిసూత్రములు నాతని దృష్టి కర్థము లేనివి జ్ఞానిహృదయము సర్వమునందు సూత్రరూపమువమున్న పరమాత్మను దర్శించిన బ్రహ్మానందరసమునఁ దేలియాడుచు అజ్ఞాని తన ప్రాణమునెంత ప్రేమించునో లోకము నాతఁడంతగాఁ బ్రేమించును పూర్ణ సంకల్పశుద్ధిగల వ్యక్తికిని నీతినియమములు వర్తించును కాని యాతఁడు వాని ననుసరించితీరవలెనను బాధలేదు ఏలన నవివాని శుద్ధసంకల్పము నుండి కల్పింపఁబడినవే కావున దైవసంకల్పమునకు బాహ్యశాసనము లెటు వర్తించును? ఇచట విధి యనుదానికి స్థానములేదు విధి నియమము నాతని యీశ్వరార్పిత సంకల్పములో నిదివఱకే లీనమైయున్నవి ౧ నీతినియమములు శుద్ధసంకల్పముయొక్క బాహ్యరూపములు అందుచే నవి వానిని బంధింపవు అటి బ్రహ్మవేత్త సర్వనియమ సృష్టికర్తయు స్వరాట్టువై ౨ యుండును విశ్వపరిణామములో మూఁడురకముల జీవులున్నారు (౧) తమ స్వార్థపరమైన యభివృద్ధినిఁగోరి తమవాంఛాతృప్తికై తడవులాడు నికృష్టజీవులు వారెన్నఁడును సత్కర్మచేయరు ఒకవేళఁ జేసినను స్వర్గసుఖాశవలననో నరకభీతినో స్వార్థపరులై చేయుదురు (౨) ధర్మము వెలిఁగియుండి తమ యంతరంగమునఁగల మానసిక క్లేశములను బోనాడు నుద్దేశముతో శక్తివంచనము లేకుండ ననుసరింప యత్నించువారు (౩) జీవితసమస్యలన్నిటిని పరిష్కరించి పూర్ణశాంతి నార్జించిన మహాత్ములు లోకోద్ధారకులు జన్మోద్దేశమును వారెఱుఁగుదురు ఆ యుద్దేశము నప్రయత్నముగా వా రనుసరింతురు మనకేదైన ధర్మసంశయము కలిగినప్పుడు బ్రహ్మవేత్తలు తమ కర్తవ్యములయెడ నెటు ప్రవర్తించిరో తెలిసికొని అటు ప్రవర్తింపుమని యుపనిషత్తులు చెప్పుచున్నవి ౩ తమకుఁ దెలియకుండఁగానే యెట్లు నక్షత్రములు కాంతినిచ్చుచున్నవో పుష్పములు సౌరభమును వెదఁజల్లుచున్నవో యటే జ్ఞానసిద్ధులు ధర్మవ్యాపికై తమ విధులను నిర్వహించుచుందురు ఇట్టి స్థితిని ప్రతి మానవుఁ డార్జింపవచ్చును దేవునితో నేకమగుట కవకాశమున్నదని యేకమగుటవలననే ఋజువు చేయవలెను సిద్ధాంతము సత్యమని యనుభవమే సాక్ష్యమీయవలెను క్రైస్తవ విద్వాంసుల ననుసరించి మానవునిలోఁ బూర్ణదైవత్వప్రదర్శనము జీసస్ వ్యక్తిత్వములో నొకమాఱు జరిగినదని చెప్పుచున్నారు జన్మించిన ప్రతి

౧ క్యాంటు మెటఫిజిక్సు ఆఫ్ మోరల్సు పుట ౩౧

౨ స్వయమేవ రాజః

౩ తైత్తిరీయము ౧ ౧౧

మానవునిలోఁ బూర్ణ దైవత్వసిద్ధిగాంచు నవకాశమున్నదనియు సముచిత కృషివలన నట్టి సిద్ధిలభించుననియు నుపనిషత్తులు చెప్పుచున్నవి మనుష్యుఁడు బరమార్థ సంపాదన కృషితోఁగూడిన అపరిపూర్ణ ప్రపంచములో మాత్రమే నీతి కర్థమున్నది కావున నుపనిషత్తుల తత్త్వమందు నీతి కున్నతస్థానములేదని కొందఱు విమర్శకులు చెప్పియున్నారు డ్యూసేన్ వ్రాసినాఁడు ఆత్మజ్ఞానసిద్ధి లభించిన వెనుక ప్రతికర్మయు నందుచేఁ బ్రతి నీతి మాత్రాచరణము నర్థరహితమగుచున్నది ౧ ఇట్టి దోషారోపణముల కాధారమును మేము పెక్కుమారులు చెప్పియుంటిమి ధర్మానుష్ఠానము స్వీయలక్ష్యము కలది కాదు అది జ్ఞానజీవితమునకు సాధనము జ్ఞానమునకే అతీతమైన విలువయున్నది ముక్తపురుషుఁడు సృష్టికార్యక్రమములో దేవునితో భాగస్వాములగుదురు పరిపూర్ణమైన బ్రహ్మార్పణ బుద్ధితో గడపు జీవితముయొక్క లక్ష్యములో ధర్మానుష్ఠానము లీనమైపోవును ఈ స్థితిలోఁ బ్రత్యేక వ్యక్తి పరమాత్మలోఁ గలిసిపోవును ఈ పరమాత్మానుసంధానమునకే నిజమైన విలువ యున్నది దానికి సాధనభూతమైన ధర్మానుష్ఠానము నిష్ప్రయోజనము కాదు

~~~~~~

మతదృష్టి

మతము ప్రధానముగా జీవితానుభవ సంబంధమైనది మతదృష్టి వికాసమున కుపనిషత్తులు మూఁడు దశలను జెప్పినవి శ్రవణ మనఁగా వినుట మననమనఁగా సమాలోచనము నిదిధ్యాసనమనఁగా నాంతరంగిక ధ్యానము ౨ ప్రథమదశలో మత జీవితములో సంప్రదాయమునకుఁ గల స్థానమును దెల్పును దేవునియందు సజీవమైన విశ్వాసము నుపదేశించుటకు సంప్రదాయ సిద్ధమైన సత్యసూత్రమేదో యొకటి కావలెను తాము చూడకున్నను విశ్వసించినవారు ధన్యులు మానవులలో నధిక సంఖ్యాకులు సంప్రదాయము వలనను రూప దర్శనము వలనను దృష్టి పొందుదురు సంప్రదాయము ననుసరించుటే మతమని యుపనిషత్తుల యభిప్రాయముగాఁ దీసికొనరాదు నిశిత పరిశీలనముచే సంప్రదాయాంతర్గతమైయున్న సత్యమును నిర్ణయించి తెలిసికొనుటకు మనము ప్రయత్నించవలెను సహేతుక సమ్యక్పరిశీలనావసరమును ద్వితీయదశ ప్రకటించుచున్నది

---

౧ ఫిలాసఫీ ఆఫ్ ది ఉపనిషత్సు పుట ౩౬౨

౨ బృహదారణ్యకము ౨ ౪ ౫ ౪ ౫ ౬ ఉదయనుఁడు తన కుసుమాంజలి ౧ ౪ ౩ లో నుదాహరించిన యొక శ్లోకములో ఆగమానుమాన ధ్యానములు చెప్పఁబడినవి
~~~~~~

మొదట నాప్తవాక్యముగా నమ్మినది సహేతుకమని మనము నిర్ణయించుకొందుము సత్యము నరము చేసికొన్నంతమాత్రముచే నది యనుభవము కాఁజాలదు అత్యున్నత మతదృష్టికి సత్యము గ్రహింపఁబడినది కాక దర్శింపఁబడినదగును ఈ సత్యానుభవమునకు ఈ పరమార్థదర్శనమునకు తార్కిక ప్రజ్ఞావిధానము గాక వేఱొక విధమైన దృష్టి కావలెను నిదిధ్యాసము తార్కికదృష్టిచే లభించిన నిర్ణయము నాత్మావలోకనము లేక దర్శనముగా మార్చును అనఁగా సత్యారాధకుఁ డేకాకియై నిలువవలెను విట్మన్ పండితుఁడు చెప్పినటు జ్యోతిశ్శాస్త్రము నభ్యసించిన వెనుక పూర్ణమౌనముతో నక్షత్రములను జూచుచుండుట యే చేయవలసిన పని మనమన్వేషించు వస్తువును మనోనేత్రము నెదుట నుంచుకొనుట ధ్యానము ధ్యాన మొక విధమైన తన్మయత్వము లేక మూర్ఛవంటి పరవశత్వ స్థితికై చెప్పియుండలేదు మనస్సు సత్పదార్థముపై నేకాగ్రత నార్జించుటకే యుపదేశింపఁబడినది ఆలోచనముయొక్క చంచల సంచారముల నరికట్టి వాంఛాకర్షణముల నవలఁ ద్రోసి పుచ్చినచోఁ జిత్తము పరమార్థముపై నిలిచి యందుఁ బ్రవేశించి, దానితో నేకమగును ఈశ్వరారాధనము దానము సత్యవచనము నంతరంగమునందు సత్యమును దర్శించుట కనుకూలమైన వ్యక్తిత్వమును నిర్మించును జ్ఞానతత్త్వముగల వ్యక్తి దేవుని స్వరూపమును గూర్చి ధ్యానించును భక్తితత్త్వము గలవాఁడు భక్తిపరవశుఁడై దేవునియందు మగ్నుఁడగును మన యజ్ఞానజీవితములో వలెఁగాక మతానుభవములో మనము పొందఁగోరు వస్తువు మనకు వేఱుగా దూరముగానుండదు గాఢమైన అనుభూతి, జీవితమునందుగ్రవేగముతోఁ బ్రవహించు దైవత్వము నేకత్వమే సిద్ధించునట్లగును దైవారాధకుఁడు తానారాధించు దైవలక్షణములను బొందును ఆరాధింపఁబడిన దేవుఁడారాధకునిలోఁ బ్రవేశించుటేకాదు , ఆరాధనమేయైపోవును ఇట్టి మనఃపరివర్తనముచే జీవితమంతయు మాఱిపోవును ఉపనిషత్తులు సామాన్యదేవతల దర్శనమును గూర్చియేగాక సమాధ్యవస్థలో బ్రహ్మదర్శనమును వర్ణించినవి దర్శింపబడిన వస్తువులకుఁ బరిమితి వ్యక్తిత్వము నున్నంతకాలము పరమావధిని మనము జేరలేదని యర్థము పరబ్రహ్మ దర్శనముచేతనే బ్రహ్మత్వసిద్ధి లభించును

మానవస్వభావ పూర్ణపరివర్తనము నుపనిషన్మతము కోరుచున్నదని స్పష్టమైనది అది యొకనామమాత్ర విశ్వాసముకాని నీతిశిక్షణముకాని పాక్షికమతశాఖకాని కాదు బుద్ధీతరమైన మానవప్రకృతిరంగముల నుపనిషత్తులు విడిచిపెట్టినవని విమర్శించుట సత్యము కాదు వివేకస్వభావమునకు నూహాస్వభావమునకుఁ గూడ లక్ష్యసిద్ధిఁ జెందుమార్గముల నుపదేశించునవి సామాన్యబుద్ధికి మతానుష్ఠానమునఁ గలుగు వైరుధ్యముల నుపనిషత్తు లెఱుఁగును దేవుఁడు పూర్ణకల్యాణ స్వరూపియైనచో నీతిధర్మము సిద్ధిపొందినట్లే ఏలన, లోకములో

సర్వము నట్టిదేవుని పూర్ణసంకల్పముచేతనే జరుగుచున్నది దేవుని సృష్టికర్తగాఁ దీసికొన్నచో దన పూర్ణత్వమునకు లోపమును గలిగించు దేనినైనను సృజింపవలెను సృజింపఁబడిన లోకము సృష్టికర్తమందియే వేఱైనదయి యుండవలెను లేదా రెండునొకటే కావలెను కాని దేవుఁడే లోకమనుట కేమతధర్మము కాని నీతిధర్మము కాని యంగీకరింపదు మత మందు మానవసంకల్పము దైవసంకల్పము వేఱుగానున్నవి రెండు నొకటైనచో నీతికి స్థానములేదు ఏలన స్వతంత్రమైన మానవసంకల్పస్థితియే లేదు రెండును వేఱైనచో నపుడు దేవుఁ డపరిపూర్ణుఁడు, పరిచ్ఛిన్నుఁడు నగును అట్టిదేవునిలో మనకు విశ్వాసముండఁ జాలదు మఱియు దేవునికి స్వతంత్రసంకల్పమున్నదందుమా అప్పుడాతఁడు కర్మను త్రోసివైచి ఫలమీయవచ్చును అవఁగా స్వైరవిహారమే ప్రధానసత్యమగును అటుకాక దేవుఁడును గొన్నినియమములకు బద్ధుఁడై మనకర్మల ననుసరించి ఫలములనిచ్చు వాఁడై నచో, దేవునిస్వాతంత్ర్యము నన్నగిల్లినది ఇట్టి భావవైరుధ్యములు మనము దేవునిఁ గూర్చి యూహింపఁగల అత్యుత్తమభావము అత్యుత్తమముగాదని ఋజువుచేయుచున్నవి మత మీవిధముగా క్రిందిమెట్టుపైనుండి అసంపూర్ణదైవభావముతోడనే సంతృప్తి పొంది యందెన్ని వైరుధ్యములున్నను సహించి యూరకుండవలెను ఈ పరిస్థితిని మనము సమర్థింపవచ్చును పరమసత్యమును నిర్ణయించుట మతముయొక్క పనికాదు తత్త్వదృష్టి ననుసరించి యెంతమహోన్నతములైనను దేవునిగూర్చిన భావములు పరిపూర్ణసత్యములుగావని చెప్పకొనవచ్చును ౧ ఉపనిషత్సిద్ధాంతముయొక్క సారాంశమిదియైనను, ఉపనిషత్తులు సాక్షాత్కారముచేఁ జూచిన సత్యదర్శనమును మనమొక శాస్త్రీయసిద్ధాంతముగా మార్చినపుడు దేవునిగూర్చిన మతసిద్ధాంతమసంపూర్ణమైనదని స్పష్టమైన నిర్ణయముగా బయల్పడును మఱియు నుపనిషత్తు లుత్తమాధమరూపములైన మతవిధానముల నంగీకరించును

ఉపనిషత్తుల అత్యుత్తమమైన మతము నిశ్చయదీక్షతోఁ జేయఁబడిన దైవధ్యానము దైవానుకూల ప్రవర్తనము దైవారాధము నైయున్నది ఇతరమత ప్రాంగణములలో నింకను సంచారముచేయుచున్న సంప్రదాయసిద్ధ హేతుశూన్యసిద్ధాంతములు దైవశక్తి వైచిత్ర్య ప్రదర్శనములు నుపనిషన్మతమును గలుషమొనర్చియుండలేదు ఉపనిషత్ప్రధానసిద్ధాంత మైన సర్వప్రపంచవ్యాప్తమైయున్న పరమసత్యస్వరూప మేకము నద్వితీయము నను నదియొక పిడివాదముగాఁ బ్రకటింపఁబడియుండలేదు మానవప్రజ్ఞా సామర్థ్య మూహింపఁగల పరమార్థస్వరూపమది తత్త్వశాస్త్రప్రకృతి శాస్త్రాభివృద్ధి దానికి విరోధముకాదు సరికదా దానినే సమర్థించుచున్నది సర్వసత్యమైన పరమాత్మయెడ నఖండగౌరవ ప్రేమాతిశయమే

౧ చూడు కేనోపనిషత్తు ౧ అ ౩౦

ఉపనిషన్మతము అట్టి ధ్యానము జ్ఞానమయమైన భక్తి మతానుష్ఠానోన్మాదావనలో జీవుఁడు దేవుఁడు గలిసి యేకమైపోవుదురు ఉపనిషన్మతములో సృష్టియొక్క యేకత్వము పూర్ణత్వము పరమోత్కృష్టమైన సత్యము సామాన్య మతాచరణమున కది తృపికరము గాఁ బోవచ్చును అల్పుఁడగు మానవుఁ డనంతమగు పరమాత్మను గ్రహింపఁజాలక పోవచ్చును సామాన్యుఁ డట్టి పరమాత్మను తనకంటె వేఱైన యొక దృశ్యముగాఁ దలఁ పోయును అవ్యక్త నిర్గుణ బ్రహ్మమొక సగుణ దైవమగును సగుణ దైవస్వరూపము పరమసత్యము గాకున్నను సామాన్య మతదృష్టి కది యవసరము దేవుఁడు మిత్రుఁడు బంధువు పిత సృష్టికర్త జగత్పాలకుఁడు ఆతఁడు పురుషోత్తముఁ డని చెప్పఁబడెను కాని యాతఁడు లోకమును దూరముగానుండి పాలింపఁడు పాలించినచో నప్పుడా దేవునికి లోకమునకు సన్నిహిత సంబంధముండదు ఆతఁడు విశ్వాంతర్యామి ఆతఁడొక పురుషుఁ డైనను సర్వాతీతుఁడు సర్వాంతర్యామి సర్వవ్యాపి సర్వవస్తువు లాతనియం దాతనిచే నాతని కొఱకే యున్నవి కాని జాకొబీ పండితుఁడు చెప్పిన టదృశ్యముగానున్న దేవుఁడు దేవుఁడే కాఁడు మనమనుకొనినవాఁడే దేవుఁడని తలఁచుట దైవద్రోహము మత దృష్టిలోని దేవుఁడు పరమసత్పదార్థముయొక్క అసంపూర్ణ ప్రదర్శనమయినప్పటికి నదియొక కవి కల్పితపదార్థము కాదు మనయల్పమైన మనశ్శక్తికి పరమాత్మ జగద్రూపముగా మాఱినవుడున్న మొదటివ్యక్తి దేవుఁడే నిర్గుణపరమాత్మ సగుణుఁడగు దేవుఁడయ్యెను పరిపూర్ణమైన సత్పదార్థ మసత్పదార్థద్వారమున మరల దన పరిపూర్ణత్వమును సాధింపఁజూచుచున్నదను భావముగా దేవునిమూర్తి నుపనిషత్తు లంగీకరింపవు ఆ పద్ధతిలో దేవుఁడొక యసంపూర్ణపదార్థమగును నిర్గుణబ్రహ్మము సగుణమూర్తియైన దేవుఁడు నొకటేయని యుపనిషత్తుల నిశ్చయభావము ఒకే సత్పదార్థమును దానియొక్క సుగుణాతీతత్వమును జ్ఞానాతీతత్వమును సర్వగతత్వ మును జెప్పునపుడు పూర్ణబ్రహ్మమనియు మతారాధనమున కవసరమగు భక్తిభావముకొఱ కాసత్పదార్థమునే సగుణమూర్తియైన యీశ్వరుఁడనియు వర్ణింతుము రెంటికి సంబంధము దేవునకుఁ దన్మూర్తియైన ప్రతిమకుఁగల సంబంధమువంటిదే ౧ నిర్గుణ పరబ్రహ్మమును గూర్చిన ధ్యానమే సగుణమూర్తియైన యీశ్వరునియందు గాఢమైన భక్తియగును అయి నప్పటికి రెండు నొకటే పరమాత్మ నిర్గుణుఁడు సగుణుఁడుకూడ నైయున్నాఁడు ౨ మాన వుఁడు దేవుఁడు తనకతీతుఁడైయున్నాఁడనియు నాతని కృపయే కావలసినదనియు నమ్మును మానవుని జన్మబంధవిముక్తికి దేవునిప్రసాద మవసరము ఈ యాత్మ వేదాభ్యాసముచేఁ

౧ తైత్తిరీయము ౧౮ ౬ శంకరభాష్యము సాలగ్రామ ఇవవిష్ణోః

౨ మూర్తామూర్తము తైత్తిరీయము ౧౮ ౬ శంకరభాష్యము

గాని మేధశ్శక్తిచేఁగాని పాండిత్యబలముచేఁగాని లభింపదు దాని నెవఁడు గాఢముగాఁ గోరునో వాఁడు పొందును ఆత్మయుఁ దన స్వస్వరూపము నాతనికిఁ గటాక్షించును ౧ ' కొన్నివేళలందనుభవావేశ మతిశయించినపుడు భక్తుఁ డిట్లుపల్కును ' ఈశ్వరుఁడూర్ధ్వలోకము లెవ్వరికీయఁదలంచునో వానిచేఁ బుణ్యకర్మలు చేయించును ఎవ్వని కధోలోకమీయఁదలఁచెనో యాతనిచే బాపకర్మలు చేయించును ౨ మానవేశ్వరైక్యభావము చిరకాలశిక్షణముచేఁగాని లభింపదు ఆనుభవలక్ష్యము సిద్ధించినవెనుక వ్యక్తిగతాభిప్రాయము మాఱిపోవును మతానుభవక్రమ వికాసమందినకొలఁది భక్తునికి దేవునికి భేదము క్రమముగాఁ దొలఁగిపోయి తుదకిరువురొకటే యైపోదురు అప్పుడు సంప్రదాయము ననుసరించిన ప్రార్థన మేమియునుండదు పరమాత్మ బ్రహ్మాండమునంతయు నావరించి మహాప్రవాహరూపమునఁ దనయందుఁ బ్రవేశించినటు గోచరించును మనపరిమితములైన హద్దులు తెగిపోయి, మానవ సహజమైన లోపములన్నియు నదృశ్యములగును మతానుభవసిద్ధియనఁగా మతము నతిక్రమించుట ఆదర్శప్రాయమైన మతము ద్వైతముతోనారంభించి యద్వైతముతో నంతమందును మతారాధనము దైవభీతితో నారంభించి భక్తిగా మాఱి తరువాతఁ బరిశుద్ధప్రేమయై దేవునితో నైక్యభావముదయించి సమాధ్యవస్థలో జీవదేవైకత్వములో లయమైపోదురు అట్టి సిద్ధావస్థ ప్రాప్తించువఱకు మతారాధన మంగీకరింపక తప్పదు

అసమగ్రములగు నారాధనవిధానములు సమగ్రారాధనమునకు సాధనరూపములుగా నంగీకరింపఁబడినవి తమకాలమున వ్యాప్తిలోనున్న పరస్పరవిరుద్ధ మతారాధన విధానములన్నిటికిఁ దగినస్థానమీయఁగోరి యుపనిషత్తులు తమసామరస్యభావములోఁ గొంత యసామంజస్యమును గూడఁ బ్రదర్శించినవి కొందఱద్భుత ప్రదర్శనములందు విశ్వసించిరి ఏకాగ్రత తపస్సు మున్నగు పద్ధతులచేఁ బ్రకృతిశక్తులను లొంగదీసి స్వాధీనమొనర్చుకొనుట కొందఱియభిప్రాయమయ్యెను కొందఱు కేవల బాహ్యకర్మకలాపమగ్నులైరి కొందఱు వైదిక దేవతోపాసకులైరి కొలఁదిమంది లోకబంధములనుండి ముక్తిని సంపాదించుటకు జ్ఞానమే సాధనమని తలఁచిరి సర్వవస్తువులందు సర్వకాలములందు సర్వదేశములందు నెల్లప్పుడు నిత్యుఁడైయున్న దేవుని సామాన్యమానవుఁ డొక వస్తువునందు నొక కాలమునందు నొక ప్రదేశమందు మాత్రమే చూడ శక్తిగలవాఁడగుటచే ప్రాకృతప్రజాకోటియొక్క దైవారాధన విధానములలో లోపములున్నవని మానవసహజమైన హృదయదౌర్బల్యమును గణింపక నిరసించినచోఁ బ్రజాజీవితములో దైవారాధన మసలే లేకుండఁబోవు సంకటస్థితి

---

౧ ముండకము ౩౨ ౨ ౩ కఠము ౨౮ ౨౩ ౨ కౌషీతకి ౪ ౮ ౮

యేర్పడుట కవకాశమున్నదని యెఱిఁగిన మహనీయులగు నుపనిషణ్మహర్షులు సకల మత రాధనములకుఁ దత్తదుచిత స్థానములనిచ్చి యంగీకరించిరి అసలు లేకపోవుటకంటె నేదో యొక విధమైన దైవారాధనము మంచిది అందుచే ¹రూపమున దేవునుపాసించి నట్టి ఫలితము లభించునని చెప్పఁబడెను బ్రహ్మమును బోషకుఁడుగా నారాధించినచోఁ బోషణము లభించును బ్రహ్మమును మహాత్త్వార్థముగా నారాధించిన మహాత్త్వమబ్బును బ్రహ్మమును మనశ్శక్తిగా ధ్యానించిన మనశ్శక్తి లభించును బ్రహ్మమును బ్రహ్మపదార్థముగా ధ్యానించిన బ్రహ్మత్వమే ప్రాప్తించును ౧ భిన్నమానవులకు దేవుఁడు భిన్నరూపములలో దర్శనమిచ్చును ఇది భగవదవతార వాదముగాదు ఎలనగ నీవాద ముపనిషత్తులలోఁ బేర్కొనఁబడి యుండలేదు నిర్గుణబ్రహ్మోపాసన ముత్తమ మతవిధానమని యుపనిషత్తులు నిర్వచించియున్నవి దాని తరువాత నుత్తమమైనది సర్వాంతర్యామియైన యేకేశ్వరునియెడ సమగ్రభక్తి తత్పరత్వము వైదిక దేవతలను తదితర దేవతల నుపాసించుట యధమమైన మతవిధానము

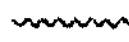
ఉపనిషత్తులెట్టి మతోపాసనమును బోధింపవని విమర్శింపఁబడినవి డాకరు అర్కు హార్టు పండితుఁడిట్లు వ్రాసియున్నాఁడు నిజమైన దైవారాధన విధానము స్పష్టముగాఁ జెప్పఁ బడినను నిత్యముఁ గొన్నివేళల నొకే శ్లోకమున నుద్ఘాటింపఁబడిన భావమింకొకటి యున్నది ఉపాస్యమైన యాత్మ ఉపాసకునియాత్మయు నొకటే యనియు మానవునికి దేవునికి భేదము లేదనియుఁ జెప్పఁబడినది కాని యీభేదమే ఆస్తిక మతారాధనమునకుఁ బూర్తిగా నవసరము ౨ మానవేశ్వరైకత్వము సత్యమని ఉపనిషత్తు లుద్ఘాటించిన మాట సత్యమే క్రింది మెట్టులో దైవమానవులకు మనము చూచు భేదము పైమెట్టులో నేకత్వమున ³దృశ్య మైనది మానవుఁడింకొక దేవత నుపాసించు తాను దేవుఁడు వేఱని భావించినచో నాతఁడజ్ఞుఁడే ౩ బ్రహ్మైకత్వ ముపనిషత్తుల ప్రథమ సిద్ధాంతము దైవాంతర్యామిత్వము కేంద్రసిద్ధాంతము ఇవి నిజమగు మతారాధనమునకు విరుద్ధమైనచో నిజమైన మతమును దైవారాధనమునకు స్థానము లేదని యర్థము ఏలన దేవుని సర్వాంతర్యామిత్వమును నిజమగు దైవారాధన నంగీకరింపక తప్పదు సత్యమైనమతము పరిచ్ఛిన్న వస్తువులు స్వయం భూతములుకావు స్వయం పోషకములుకావు కావున యీ దేవుఁడన్నిటికతీతుఁడె కారణుఁ

౧ తైత్తిరీయము ౩ ౧౦ చూడు ఛాందోగ్యము ౧ ౮ ౧ ౨ బృహదారణ్యకము ౧ ౫ ౧౩

౨ ది ఉపనిషత్సు అండు లైఫ్ పుట ౬౦

౩ బృహదరణ్యకము ౧ ౪ ౧౦

అంతర్యామియై సర్వాధారము మూలము పరమావధియునై యున్నాఁడనియు నుద్ఘోషించు చున్నవి. నేను స్వర్గమున కేగినచో నీవచ్చటనున్నావు. నరకమున నేను నివసించుచో నాశ్చర్యముగా నీవు నచటనున్నావు. నే నుదయమే ఱెక్కలు కట్టుకొని దూరతమసాగర సీమల కెగిరిపోయినచో నచటను నీహస్తమే నాకు బలమిచ్చినది ౧. నేను దగ్గఱనున్న దేవుఁడనా లేక దూరమున లేనా? యని దేవుఁడు పలికినాఁడు. నేను జూడని రహస్య ప్రదేశముల నెవఁడైన దాగుకొనఁగలఁడా? యని దేవుఁడడుగును. ఈ లోకము నితర లోకములు నేనాక్రమించి యుండలేదా? మనము దేవునియందుండి చరించుచు జీవించు చున్నాము ౨. మఱియు నెవఁడు ప్రేమయుతుఁడో వాఁడు దేవునియందు దేవుఁడు వాని యందు నివసింతురు ౩. నిజమైన మతము సర్వాంతర్యామిత్వము నంగీకరించి నిగూఢ యోగవిద్యయై పరిణమించును.

౧౭

మోక్షము

ఉత్తమ మతానుభవసిద్ధి పరమపురుషునితో సాయుజ్యము శూన్య ప్రవేశమగునా? ఈ సిద్ధావస్థలోఁ బ్రత్యేక వ్యక్తిత్వము శిథిలమై స్వార్థపూరితాహంభావము నశించిపోవునని యుపనిషత్తుల నిశ్చయభావమే కాని యది శూన్యము కాని మరణము కాని కాదు. ప్రవహించు చున్న నదులు సాగరమునఁ బ్రవేశించి తమ నామరూపములను గోల్పోవునట్లు జ్ఞానియైన వాఁడు తన నామరూపములను నుజ్జగించి సర్వాతీతుఁడైన దైవమునందుఁ బ్రవేశింతురు. అజ్ఞానములోనున్న మానవుని స్వతంత్ర వ్యక్తిత్వము నుపనిషత్తు లంగీకరింపవు. తమ శ్రేయస్సిద్ధికై ప్రార్థించువారు తమ ప్రత్యేక వ్యక్తిత్వము, ప్రళయానంతరము కూడ నుండు నని నమ్మెదరు. అనిత్యజీవితములో నిత్యమైనది వ్యక్తి స్వభావములో నుత్తమమైనదియు ననంతమైన సత్పదార్థము. ఇది శరీరము నశించిన వెనుక నిత్యమై యుండునది. నిత్యమైన విలువగల దెన్నఁడు నశింపదు. ఈ జీవితములో నెట్టి పరమార్థమును గోరి దాని నసంపూర్ణముగా సంపాదింతుమో యట్టి పరమార్థము పరమాత్మయందు సంపూర్ణముగాఁ

౧ సామ్ ౧౩౯ ౮ సెయింటుపాల్

౨ సెయింటు జాన్

౩ ముండకము ౩౹౨ ౨ లా చూడు ప్రశ్న ౬ ౫ ౫

బొందఁగలము మనుష్యమాత్రులముగా మనము మనలక్ష్యముల నరుదుగాఁ గొన్ని వేళలందు మాత్రమే కిరణమాత్రముగా దర్శింపఁగలము సిద్ధావస్థలో దానిని సంపూర్ణముగా నవిచ్ఛిన్నముగాఁ బొందఁగలుగుదుము మన మీలోకమునఁ బొందు నానందము శాశ్వతానందముయొక్క ఛాయామాత్రమెట్లో తైత్తిరీయోపనిషత్తు పలుకుచున్నది ౧ అనంతశ్రమకోర్చి సంసార సాగరమును తరించి మనము జేరఁబోవున దాకటిఁచ్చుని కగమై మరణించు నెడారికాఁజాలదు మోక్షస్థితి జీవితపరిపూరత్వము లభించు నతియని గ్రహింపవలెను పరబ్రహ్మము శూన్యస్థితియైనచో జీవబంధములనుండి విముక్తులమై పట్టి శూన్యమునఁ బ్రవేశింతుమని చెప్పవచ్చును అప్పుడు మానవుఁడు పోవు పరమావధి వినాశమే అట్టి నిర్ణయము నుపనిషత్తు లంగీకరింపవు సిద్ధావసలోఁ దాదాత్మ్యము నమృతానందము లభించి జీవుని జీవత్వము నశించి దేవునితో నేకత్వము ప్రాప్తించును ఈ సిద్ధావస్థయొక్క స్వరూపము వరనాతీతము దానిని సూచించుటకు మాత్రమే వీలగును అది పూర్ణానదస్వరూపము ఆత్మ పెరిగి పరమాత్మగా మారిన దివ్యపదము ఇహాపరము లేకమై ప్రవహించు పుణ్యతీర్థము అనుభవైక వేద్యమగు బ్రహ్మానంద మతి సుమహాద్యలంకారములచేఁ జెప్పనగునే కాని ప్రత్యక్షముగా వర్ణించుట సాధ్యము కాదు మన జీవితములో నట్టి యవస్థలు కొన్ని బ్రహ్మానంద స్థితి కుదాహరణములుగా సూచింపఁదగును బేరన్‌వాన్ హ్యూజెల్ సమాధ్యవస్థనుగూర్చి చెప్పుచు ఏకాగ్రతయొక్క నైశిత్యము ననుసరించి సమాధి గతుఁడైనవ్యక్తి కాయవస్థలోఁ గాగల గతియుండదు అనఁగా నిత్యత్వము గోచరించును ఇచట ఆత్మ నిత్యత్వము దేవుని లక్షణమూలాత్మకుఁ గలుగునను సమానత్వభావముచే నూహింపఁబడినది కాదు, సమాధిగతుఁడైన యీ వ్యక్తి కాలాతీత శాశ్వతత్వమును గుర్తించుటచే స్వీయనిత్యత్వమును గ్రహించును అమృతత్వము చనిపోవుముందర లభింపదు కాని శాశ్వతత్వము దెలియును నిత్యవర్తమాన మైన పరిస్థితిలో శాశ్వతత్వ మనుభవింపఁబడును అట్టి యనుభవమునకుఁ బూర్వమూహింపఁబడిన ఆత్మయొక్క అమర్త్యత్వమీ యనుభవానలో స్పష్టమై గోచరించును ౨ ఒక గాన మాధుర్యము ననుభవించుటలో నొక చిత్రలేఖనమును గూర్చి కలిగిన తన్మయత్వములో నొక వాదములోని పూర్ణసారాంశము నవగాహనము చేసికొనుటలో మనము యోగసిద్ధి తుల్యావస్థలోనుండి

౧ తైత్తిరీయము ౨౹ ౮ కౌషీతకి ౧ ౪ ౩ ౫
బృహదారణ్యకము ౪౫ ౩ ౩౩
౨ ఇటర్నల్ లైఫ్ పుట ౨౭

దైవదర్శనము లేక కాలాతీతస్థితిని జనిచూతుము ౧ పరమాత్మానుభవదృష్టిలో ననిత్య ఏర్పుల మూలస్థితి నిత్యమైనదని తెలియుటచే వాని నిజమైన విలువ నిర్ణయింప వీలగును

మానవ స్వభావదృష్టినుండి పూర్ణబ్రహ్మానుభవస్థితి వర్ణనాతీతమగుటచే దానిని వరింపఁ బూనుట సాధ్యమైనదని కాదు అందుచే నుపనిషత్తులు స్పష్టమైన భాషలో నా స్థితిని వర్ణించి యుండలేదు

ఉపనిషత్తులలో రెండు పరస్పర విరుద్ధములైన వరనము లీయఁబడినవి దేవునితో సమానమైన స్థితిగా నొకటియు దేవునితో నైక్యస్థితి రెండవదియు నైయున్నది

జీవాత్మ పరమాత్మలోఁ గలిసి యేకమగునని చెప్పిన కొన్ని వాక్యములు గలవు ప్రణవము ధనుస్సు ఆత్మ బాణము బ్రహ్మము లక్ష్యము జితేంద్రియుఁడైన సాధకుఁడు లక్ష్యమును గొట్టవలెను లక్ష్యమునుకొటు నాతఁడు బాణము లక్ష్యము నందు గ్రుచ్చుకొనిపోయి నిలిచినట్లే బ్రహ్మమునందు మగ్నుఁడై బ్రహ్మమైపోవును ౨ జీవాత్మయే బ్రహ్మమగును ౩ ఇచట జీవబ్రహ్మైకత్వ ముపపాదింపఁడెను ఇవ్వియు నమర్త్యమై పరిపూర్ణమైన బ్రహ్మమునందు లయమై యేకమైపోవును ౪ అవినాశమై పరమోత్కృష్టమై బ్రహ్మమునం దాతఁడు కలిసి యేకమగును ౫ వాఁడు సర్వజ్ఞుఁడు

౧ నయింటు అగస్టైన్ తన కన్ఫెషన్సులో నిటుచెప్పెను మన దేహసంబంధ వ్యాపారమంతయు నాగిపోయి భూమ్యాకాశ సముద్రాది రూపములన్నియు నదృశ్యములై బ్రహ్మాండమంతయుఁ బ్రశాంతమై మన జీవాత్మయు నిశ్శబ్దమై సర్వభావాతీత స్థితికిఁబోయి యీ లోకమునకు సంబంధించిన యాలోచనలు భావములు చిహ్నములు శబ్దములు నన్నియు నణఁగిపోయియున్న యాస్థితి నూహింపుఁడు అప్పుడాస్థితిలో నా జీవి పలికెడు పలుకులు వినఁగలవారిటు వినును మాకుఁ గర్తలము మేముగాదు నిత్యుఁడైన పరమేశ్వరుఁడు మా కర్త యని తిరిగి మౌనము వహించి దేవునిమాటలే వినుమని దేవుని మనకుఁ జూపినపుడు శరీరముకాని వాక్కుగాని రూపముగాని లేనిచోటనుండి దైవవాణి వినఁబడును అప్పుడు మనము మన వ్యక్తిత్వమునుండి బయల్పడి దివ్యజ్ఞానజ్యోతిచే స్ఫురించిన నిత్యసత్యమైన దైవమూర్తిని దర్శింతుము అట్టి దైవసాక్షాత్కారము మనకెలపుడుండి యే యితర రూపములు గోచరింపక నిత్యానంద సమాధిగ్రస్తులమైయుండెడి యా స్థితిచే దేవుని యానందరాజ్యములోఁ బ్రవేశింపు మను వాక్యములో వర్ణింపఁబడినది

౨ ముండకము ౨ అ ౧౫ ౩ శరవత్తన్మయోభవేత్

౪ ముండకము ౩ అ ౨ ౭ ౫ ప్రశ్న ౪ అ ౯

సర్వజ్ఞుఁడు సర్వరూపుఁ డగును ౧ వాఁడు సర్వము నందుఁ బ్రవేశించును ౨ ముక్తజీవి యాత్మ సర్వవస్తువులయందుఁ బ్రవేశించి సర్వవస్తువులతోఁ దాదాత్మ్యమును పొందును బ్రహ్మసాక్షాత్కారమును బొంది తాము గనిన జ్ఞానముతోఁ దృప్తిఁగాంచి తమ మనోరథము సఫలమై వాంఛాతీతులై పూర్ణశాంతి గలిగి సర్వదిశలందు సర్వవ్యాపియైయున్న పర మాత్మను దర్శించి నిత్య నిశ్చలసమాధిలోనుండి సర్వము నందుం బ్రవేశింతురు ౩ సర్వవ్యాపియై సర్వాంతర్యామియై సర్వ సృష్టినిఁ దనయందు క్షేమముగా ధరించు పరమాత్మ నెఱిఁగి సిద్ధులకేవిధమైన క్లేశముగాని దుఃఖముగాని యుండదు వేదాంత విజ్ఞాన సుస్థిర రహస్యమును నిస్సంశయముగా నెఱిఁగిన సిద్ధపురుషులు సర్వసంగ త్యాగముచే పదాత్ములై బ్రహ్మ లోకములను బొంది తమ దేహ పతన సంతరము వారి యాత్మయే పరబ్రహ్మమగుటచే బ్రహ్మైక్యమును గాంతురు ౪ మోక్షసిద్ధి గాంచిన మునులు తము యేకత్వము నతి గాఢానుభవముగాఁ గాంచి తామే బ్రహ్మమని చెప్పుటకు సంశయింపరు నేనే అన్నము అన్నభోక్తను నేనే నేనే ద్రష్టను, దృశ్యమును నేనే రెండు నేకమైన రూపమును నేనే ప్రథమజుఁడను నేనే సృష్టి లయ కారుఁడను నేనే సూర్యతేజమువంటి తేజోరూపుఁడను నేనే సృష్టి దేవతలకుఁ గేంద్రము నేనే ౫ ఈ వాక్యములవలన దైవేతర వ్యక్తిత్వ మింకొకటి లేదనియు నందుచే నా స్థితినిఁ బొందిన వెనుక సద్ధుఁడే కర్మయుఁ జేయ నవసరము లేదనియుఁ దెలియుచున్నది ఈ స్థితి మరణించిన వెనుక మరలఁ బ్రతుకుట వంటిది కాని యిప్పు డెఱుకలేదు దేహము లేదు మనస్సు నశించినది అంతయు నంధకారమే మనకు నచ్చినచో నీ స్థితిని కలలేని గాఢనిద్ర యనియు వివేకములేని శాంతి యనియుఁ జెప్పుకొనవచ్చును ఒక యుప్పు పలుకును నీటిలోఁ బడవేసినపు డది యందుఁ గలిసిపోయి తిరిగి తీయుట కెటు సాధ్యము కాదో కాని యీ నీటిలోనే ప్రక్కఁ గొంత యుదకమును దీసి రుచి చూచిన నుప్పగానే యుండునో అదే విధముగా నీ పరమాత్మ అనంతము నవచ్ఛిన్నము పూర్ణజ్ఞానమునై యీ జీవుల దృష్టిలో గోచరించు వారిలో నదృశ్యమగును మరణానంతరము తెలివిలేది ని మైత్రేయితో యాజ్ఞవల్క్యుఁడు పలికినపుడు మైత్రేయి యిట్లు చెప్పినది మరణానంతరము తెలివిలేదని నీవు చెప్పిన వాక్యము నా కర్థము గాలేదు యాజ్ఞవల్క్యుఁడు జవా బిచ్చెను నే చెప్పిన దానిలో సంశయ మేమియును లేదు ఎచట ద్వైతమున్నదో

౧ ప్రశ్న ౪ అ ౧౦ సనర్వజ్ఞస్సర్వోభవతి
౨ ప్రశ్న ౧ అ ౭ అ సర్వమేవావిశన్తి
౩ ముండకము ౩ అ ౨ ౫ ౪ ముండకము ౩ అ ౨ ౬
౫ తైత్తిరీయము ౩ అ

అచట నొకని నొకఁడు చూచును ; ఆఘ్రాణించును ; మాటాడును ; వినును ; ఆలోచించును ; గ్రహించును. కాని, అంతయు నొకే ఆత్మ స్వరూపమైనపుడు, ఎవని నెవఁడు చూచును? ఆఘ్రాణించును? మాటాడును? వినును? ఆలోచించును? గ్రహించును? ఎవని ద్వార మున నీ విశ్వము వెలుఁగుచున్నావో యాతని వెలుఁగు టెట్లు? ఎఱుకయే తానైన వాని నెవఁడెట్లెఱుఁగుట? దీనినిఁబట్టి మానవబుద్ధి కగమ్యమైన యేదోయొక విధమున ఆత్మ మోక్షమును బొందును. అచటఁ గర్మకాని, చూపుకాని, ఊహ కాని, తెలివికాని యేదియు నుండదు. ఏలన నివన్నియు ద్వైతదృష్టి సంబంధములైనవి మాత్రమే. ఇవి విషయ విషయీ భేదములపై నాధారపడియున్నవి. పూర్ణ నిర్గుణస్థితిలో నీ ద్వైతము లన్నియు నదృశ్యములై, తత్సంబంధ క్రియాదర్శనములు మటుమాయమైపోవును. అప్పు డెందు ధ్వనులన్నియు శాంతించి, రంగులన్నియు రూపుమాసి, క్రియ లన్నియు నివళి మించునో యట్టి నిత్య నిరామయ పూర్ణస్వరూప మొక్కటియే మిగులును. ఇది వాగతీత మైన దానిని మన యల్పబుద్ధిచేఁ జెప్పికొనిన విధానము. వచోఽతీతమైనను నిజముగ స్థితి వేఱుగా నున్నది. దానిని మన మల్పశక్తులమై గ్రహింపఁజాలనంతమాత్రమున నది శూన్యము కాదు. ఆ స్థితిలో జీవి సర్వభేదములను దొలఁగి, యనిర్వచనీయమైన దేవో యగును. పైకి నిర్వ్యాపారులుగా నిద్రించుచున్నట్లు కనఁబడు నీ సిద్ధ పురుషులు నిజముగా, మహోన్నత క్రియా పరతంత్రులై యుండవచ్చును ముక్త పురుషుఁడున్న స్వస్థితిని వర్ణించుచో, నాతఁడు పరిపూర్ణుఁడై, పరబ్రహ్మముతో సమానమైన పదవిని బొందియున్నాఁ డని చెప్పవచ్చును ౧. సిద్ధిపొందిన బ్రహ్మర్షి సర్వలోకములందు స్వేచ్ఛగా విహరించును. సర్వకామములను బొంది యానందించునని చెప్పిన వాక్యముల ననుసరించు, అచట నాతఁ డింకను క్రియాపరతంత్రుఁడై యున్నాఁడని తెలియఁ గలదు. "ఈ లోకములందు విహరించుచుఁ, దనకిచ్చవచ్చిన యాహారమును దినుచు, నచ్చినరూపమును గైకొనుచు, సామగానము చేయుచుఁ గూర్చుండును ౨" మఱియుఁ దాను దేవుఁడే యను భావ ముండును. ఛాందోగ్యము ననుసరించి, మోక్షమనఁగా, దైవసామీప్యమును బొందుట ౩. ముండకము ననుసరించి, దైవసాహచర్యము ౪. దేవునితోఁ బూర్ణమసత్యమును చెప్పఁ బడినది ౫. అట్టి ముక్తునికిఁ గర్తృత్వమును మిగుల్చుటకై, సమత్వమే చెప్పఁబడెను సిద్ధావస్థనుగూర్చి భిన్నాభిప్రాయము లెట్లున్నను, నా యవస్థలో నాత్మసంహార్ణ కియా

౧. పరమమ్ సామ్యముపైతి. ముండకము ౩ అ. ౧.౩.

౨ తైత్తిరీయము ౩ అ. ౧౦.౫. ౩. ఛాందోగ్యము ౨ అ. ౨౨.

౪. ముండకము. ౩ అ. ౨.౬. ౫. ముండకము ౩ అ. ౧.౩.

స్వాతంత్ర్యమును గలియున్నదను విషయము స్పష్టమైనది నిజముగా నా స్థితి వాగతీతము, కాని వాక్కు కందినటు చెప్పుకొనవలసినచో నది పూర్ణదైవజీవితమని యనవచ్చును ఆత్మ యచట నశింపలేదు సూర్యునిలోఁ గిరణమెటున్నదో సముద్రములో జలబిందువెట్లున్నదో గానములో స్వరమెట్లున్నదో అటాత్మ బ్రహ్మమందున్నది విశ్వప్రణవనాదములో జీవాత్మ నాదము కలిసియున్నది అది విశ్వప్రణవము ప్రత్యేకస్వరము కూడనైయున్నది ముక్త జీవి సర్వమునందు బ్రవేశించి సర్వస్వరూపమై బ్రహ్మైక్యము గాంచునని చెప్పఁబడినది ముక్తజీవి యిట్టి స్థితినిగాంచినను తన ప్రత్యేకవ్యక్తిత్వమును దాను విశ్వసపని విధమున లోకకల్యాణమునకై క్రియాసమర్థుఁడై సంచరింపఁగలఁడని తోఁచును బ్రహ్మానందానుభవ సిద్ధి కిట్టి పూర్ణవ్యక్తిత్వము నిలిచియుండుటవసరము ఇట్టి స్థితిలోనుండి కర్మప్రవరుఁడై యుండియుఁ దన బ్రహ్మజ్ఞానముయొక్క మహత్తరౌన్నత్యమును గుర్తించియే యుండును ప్రపంచమను నీ నాటకమునకు సూత్రధారియై దేవుఁడెట్లు సర్వకర్తయైయున్నాఁడో యాతఁడు సాక్షియై తిలకించును తన కుచితమైన పాత్రను దానును వహించి ముక్తపురుషుఁడు జ్ఞానపూర్ణుఁడై సంచరించును సర్వము నాతని యిచ్ఛకనుకూలముగాఁ బ్రవర్తించును వాయువు నగ్ని యాతని బంటులై యాతని యాజ్ఞలననుసరింతురు ఈ స్థితినిఁగూర్చిన తాత్త్వికభావ సామరస్యమును మనము ముందు గ్రంథములోఁ జూచెదము జీవించియు దఁ గనే అహం కారమును వర్జించి ముక్తసంగుఁడై యుండుట కవకాశమున్నది అట్టి వానినే జీవన్ముక్తుఁడందురు ఆతని బ్రహ్మానందానుగవశక్తి యాతనికిఁ బూర్ణస్వతంత్రకర్తృత్వాధికారము నొసఁగును

అస్పష్టములైన ఉపనిషత్సిద్ధాంతముల వలన నొకే వాక్యములనుండి భిన్న తత్త్వములు బయలుదేఱినవి ఉపనిషత్తులుచెప్పిన బ్రహ్మత్వస్థితి కేవల శూన్యమని కొందఱు బౌద్ధులును పూర్ణబ్రహ్మైక్యమే యగునని కొందఱు వేదాంతులును జెప్పిరి మఱియు నితరులు కొందఱది నిత్యశుద్ధ ముక్తజ్ఞాన ప్రేమానందమయమైన వ్యక్తిత్వమనియు నాశనము కాదనియుఁ జెప్పిరి భక్తకవివరేణ్యుని గీతమిది నేను పంచదారతిని యనుభవించెదను గాని పంచదారనైపోవుట కిచ్చగింపను శైవవైష్ణవమతప్రవక్త లీ యభిప్రాయమును స్వీకరించిరి కాని భారతీయ తత్త్వవేత్తలందఱు మోక్షమనఁగా జన్మ మరణరాహిత్యమని యేకగ్రీవముగా నంగీకరించిరి నిత్యత్వమనఁగా దేవునిలో నేకమగుటయే నిత్యత్వమును వ్యవహారభాషలో వర్ణించినచోఁ బుట్టుట గిట్టుటలేని స్థితియని చెప్పనగును

౧౮

పాపము — దుఃఖానుభవము

అద్వైతతత్త్వము లన్నిటికిఁ బాపసమస్య లేక దౌష్ట్యసమస్య కఠినమైన యాటంకమై నిలచు. అసత్పదార్థ మెటు వచ్చినదను తాత్త్విక సమస్య నిదివఱకే చర్చించియుంటిమి. ఇప్పుడు మన మధర్మ దోష సమస్యా పరిష్కార మొనర్పవలసి యున్నది. వేద మంత్రములలో వేదోక్త ప్రవర్తనము ధర్మము తద్విరుద్ధ మధర్మముగాఁ బరిగణింపఁబడెను. ఉపనిషత్తులోఁ బునరావృత్తి రహిత శాశ్వతజీవితజ్ఞానము నెఱుఁగుట ధర్మము తదజ్ఞాన మధర్మముగా నెంచఁబడెను. అనఁగా నజ్ఞాన దృష్టి కలిగి తాను బరమాత్మను డివేఱను భావములోఁ బ్రవర్తించుటయే అవినీతి. ఉపనిషత్తుల ననుసరించి లోకములోని సర్వవస్తువులను దేవుని మందిరమును జూపు బాటలుగా స్వీకరింపవలెను అట్లుగాక వస్తుజాలము పరస్థితిని గలిగి స్వతంత్రముగా నున్నదనియు మనము ప్రత్యేక వ్యక్తులమనియుఁ దలఁచుటయే అవినీతికరమైన పాపము. వారవస్తువులైన బ్రహ్మమును గుర్తింపక తానే స్వయం సంపూర్ణుఁడని తలఁచుటయే దోషము. తలఁచుటయే కాక యటు నడచుటయే పాపము. తన యల్ప జ్ఞానమునుండి జనించి స్వార్థమైన అహంకారమును బెంపొందించి తన యల్పత్వమే ఘనమైనదని తలఁచి త్యాగమునకు వెఱచు స్వభావము గలది దౌష్ట్యము. మాయ యనికాని శాశ్వతమైనదనికాని ఉపనిషత్తులు చెప్పియుండలేదు. ఈ రెంటిలో నేది నిజమైనను మానవుఁడు దానికి లొంగియుండవలసివచ్చును. దౌష్ట్యము సద్రూపమును బొందుట కవకాశమున్నది. కావున నసత్యమని చెప్పఁబడినది. దానికి రూప పరివర్తనము కలిగించవలెను. జేయువాఁడు కృషి యున్నంతకాల మది యుండును కనుక నది నిజమైనదే.

దేహనిర్మాత దన యాత్మ సధికమని తలఁచుటే పాపము. దేవుఁడే తన కు జ్ఞానదాతయని తెలియుటే పుణ్యము. మానవుఁడు శాశ్వతముగా పాప మొనర్పఁజాలఁడు. వస్తు స్వభావమునకు విరుద్ధమైన చంచల స్థితిలోనే పాపము నాతఁడు చేయును. ఉపనిషత్తుల ననుసరించి ధర్మ మనఁగా వస్తువుల సత్య స్వరూప జ్ఞానము. తుదకు నిలుచునది యోగ్యతయే. సత్యమే జయించును అసత్యము కాదు[౧]. అసత్యము శూన్యమైనది ఆత్మవిరుద్ధమైనది నాశన స్వభావము గలది. అఖండ భోగేశ్వర సంకల్పించి తన్నతో యంత్ర

[౧] ముండకము ౩ ౧ ౬

సంపత్తితోఁ గూడిన అభినవ ప్రపంచములో నున్న క్లేశకరమైన అశాంతి పాప పుంజములకుఁ దృప్తి నిచ్చునది కాదని స్పష్టము చేయుచున్నది.

బ్రహ్మాత్వసిద్ధి చేకూరుట సులభ సాధ్యము కాదని చెప్పు వాక్యములు విశేషముగా నున్నవి. "ఎవని సంగతి చాలమంది విననైనఁ జాలకుండిరో, వినినవారిలో నైనను జాల మంది విన్నదాని యర్థమును గ్రహింపకుండిరో, ఆత్మ స్వరూపుఁడైన యట్టి పరమేశ్వరునిఁ గూర్చి చెప్పువాఁడు లభించు టాశ్చర్యకరము; చెప్పిన దాని నర్థము చేసికొను వాఁ డుండుటయు నాశ్చర్యకరమే ౧." మోక్షమార్గము, "నిశితాసిధార వంటిది; దుర్గమము దురత్యయము ౨." ఆత్మ సాక్షాత్కారము మృదువైన పద్ధతియుఁ గాదు, అడ్డులేని వికాసమును గాదు. పూర్ణత్వమునకు మార్గము శ్రమాన్విత దుఃఖానుభవముతోఁ గూడినది. కఠినములైన యినుప ముక్కలను గట్టి దెబ్బలు కొట్టినఁగాని నిప్పు నెరసులు బైటికిరావు. గ్రుడ్డు నందున్న పక్షిబిడ్డ, బాహ్యమున నున్న వాయుకాంతి వాతావరణమును జూడఁ గల్గుటకు గ్రుడ్డునుండి భేదించుకొనివచ్చు శ్రమను బొందుట తప్పదు. నీతిబద్ధ ప్రవర్తనము స్వభావ విరుద్ధముగా గోచరించును. సుఖము నిచ్చునది శ్రేయస్సు నిచ్చునది యెల్లప్పుడు కలిసియుండవు. "శ్రేయమిచ్చునది వేఱు; ప్రియమైనది వేఱు. ఈ రెంటికిని భిన్న ఫలితములు గలిగి మానవుని బంధించుచున్నవి. శ్రేయస్కరమైన దానిని గ్రహించువాఁడు యోగ్యుఁడు; ప్రియమైనదానిని గ్రహించు నాతఁడు పరమార్థమును బోఁగొట్టు కొను చున్నాఁడు ౩." ప్రకృతి స్వభావ సంతృప్తివలన సుఖము లభించునట్లుండును; శ్రేయము ప్రకృతి స్వభావమును నిగ్రహించుటలో నున్నది. నీతి ప్రవర్తనముచే మానవుఁ డెట్లో కోల్పోయిన ఆత్మ స్థితినిఁబొంద యత్నించును. ఆత్మసిద్ధి చేకూరువఱకు నైతిక విధి బాహ్యశాసనమువలె బలవంతమైనదిగా నుండును. శ్రేయస్కరమైనది సుఖముగా నుండదు. ప్రకృతి స్వభావముతోఁ గుస్తీపట్టు నైతిక విధానానుసరణము సుఖముగానే యుండును. మానవుఁడు తన నైసర్గిక బంధములనుండి విడివడుటకై చేయు యత్నముతోఁ గూడిన జీవితము ఘోరరణాకృతి గలిగియుండును. అభ్యుదయమునకు ముఖ్య లక్షణము బాధల ననుభవించుటే. పోరాటము మానవ జీవిత సూత్రము; త్యాగము వికాస లక్షణము. పోరాటము, త్యాగము నధికమైన కొలఁదియు నానందము, స్వాతంత్ర్యము నధికమగు చుండును. సర్వవికాసము నాశన లక్షణము కలది. ప్రతి యడుగున నాత్మకు జయమే.

౧. కఠము ౧ అ. ౨.౭; భగవద్గీత ౨ అ. ౨౯.

౨. కఠము ౧ అ. ౩. ౧౪

౩. కఠము ౧ అ. ౨.౧.౨.

ప్రకృతి స్వభావమున కపజయము. ఈ నష్టము నిజమైన నష్టము కాదు, నిజమైన నష్టమే యైనచో నది శాశ్వత నష్టమై, మనము దానిని భరింపలేక పోవుదుము. మానవుడు తన నిజస్వరూపమగు బ్రహ్మరాజ్య కిరీటమును ధరించుటకుఁ జెల్లింపవలసిన కప్పము దుఃఖానుభవము. దీని వలన జీవాత్మ యొక్కయు లోకము యొక్కయు ననంపూర్ణత స్పష్టమగు చున్నది. 'నేను మిగుల దుఃఖముల ననుభవించినాను; మంచి పనియే జరిగినది; పలన దుఃఖము దేవుని దూత; అది ప్రపంచ మసంపూర్ణమైనదనియు, మానవ జీవితము క్షణిక మైనదనియుఁ దెల్పును. దుఃఖము, మన యాత్మోన్నతికి సుశిక్షణము నిచ్చును. అటుంకములు మానవాత్మను దన శక్తినంత నుపయోగించునట్లు చేసి, వికసింపఁజేయును. చీఁకటి యెంత గాఢముగానున్న నక్షత్రము లంత నిర్మల కాంతి నిచ్చును. మానవ జీవితావస్థలో నాత్మోద్ధరణ కృషియందు దుఃఖానుభవ మవిలంఘ్యము. మనము మన జీవితమును దేవునికిఁ బూర్ణసమర్పణ మొనర్చునందాక, క్రమాభివృద్ధికి పలయు శ్రమా క్లేశముల ననుభవింపక తప్పదు. "మనుష్యుఁడే నిజముగా యజ్ఞ" మని ఉపనిషత్తు చెప్పినది,౧. దైవ సాక్షాత్కారమగువరకు మానవుని జీవిత మెడతెగని క్రమ మరణము. జీవితమొక శ్రమా యాతనా దుఃఖరంగము; అందు సాధకుఁడు ఘోరదుస్థితి ననుభవించి, శాశ్వత జీవితమును బడయును. ఒకటి వెనుక నొకటి తెరలన్నియుఁ జింపివేయవలెను. జీవితము లోని నిజమని నమ్మిన విలాసములను దుడిచివైచి, కాంక్షలను మోహములను విదళించిన, తదనంతరము దైవ సాక్షాత్కారముపొంద సాధ్యమగును.

౧౯

కర్మ

నైతికప్రపంచమందు కర్మసూత్రము, భౌతికసమత్వ సూత్రమున కర్థభాగము వంటిది. నైతికశక్తి సంరక్షణసూత్రమే కర్మసిద్ధాంతము. ధర్మక్రమస్వరూపము ఋగ్వే దముచెప్పిన ఋతభావమునందు బీజమాత్రముగ నున్నది కర్మసిద్ధాంతము ననుసరించి,

౧ ఛాందోగ్యము ౩౭. ౧౬.౧.

ధర్మప్రపంచము సంశయాస్పదమైనది విచిత్రసంఘటన మైనదియులేదు ౧ మన మే విత్తు చల్లిన నా పంట పండును మంచివిత్తు మంచఫలమును చెడువిత్తు చెడుఫలము నిచ్చును ప్రత్యల్పక్రియయు మన శీలమును నిర్మించును తనలో నిపుడున్న కర్మసంస్కారములు తాను గోరి జ్ఞానపూర్వకముగా నిర్ణయించుకొన్నవని మానవుఁడెఱుఁగును జ్ఞానపూర్వకము లైన కర్మ లజ్ఞానపూర్వకముగా జరుగు నభ్యాసములగును మనలో నేఁడజ్ఞాన పూర్వకముగా నున్న సంస్కారములు పూర్వము జ్ఞానపూర్వకముగాఁ జేయఁబడిన కర్మలేయని సహజముగాఁ జెప్పవచ్చును సముద్రతరంగముల నెట్లాపలేమో నక్షత్ర సంచారము నెటరికట్టఁజాలమో యట్లే నెతీవ ణామక్రమమును మనమాపఁజాలము మన నీడను దాటిపోవుటెటు దుస్సాధ్యమో యటే కర్మసూత్రమును దుమికి దాటవలెనని యత్నించుటయు నసాధ్యమే కాలముచే వాడిపోనట్టియు మరణముచే నాశమందనట్టియు మన జీవితము ముందుకుఁ గొని పోవు చరిత్ర సంపుటమును రచించు మనోనియమమే కర్మ పాపముననుండి విముక్తి యజ్ఞ దానాదికములచేఁ బొందవచ్చునని చెప్పిన వేదకాలమునాఁటి భావమునందలి దోషమును దొలఁగించుటకుఁ గర్మసిద్ధాంత మధికముగా నొక్కిచెప్పఁబడెను పాపాత్ముఁడు నశించు తీరు నను ఘోరముగ ప్రకటింపఁబడెను యజ్ఞములవలనఁగాక సత్కర్మానుష్ఠానమువలన శ్రేయస్సు లభించును సత్కర్మాచరణముచే సత్పురుషుఁడు దుష్కర్మాచరణముచే మానవుఁడు దుర్మారుఁడు నగును ౨ మఱియు మానవుఁడు సంకల్పమునకు బంటు ఈ లోకమున నాతఁడెట్లు నమ్మునో మరణించిన వెనుక నట్టివాఁడే యగును ౩ అందుచే మనము సత్సంకల్పముగలిగి సత్కర్మ నాచరింపవలెను చిత్తశుద్ధిగల మనుజుఁడు తన మనస్సుతో నేలోకమును గోరునో యే వస్తువు నపేక్షించునో యాలోకము నావస్తువులను బొందును అందుచే నాత్మజ్ఞానియగువాఁడు భూతి లేక సంపన్నతను గోరుచో నటే యారాధింపవలెను ౪ కర్మఫలమే జననమరణాత్మకమైన సంసారకారణము సంసార మాద్యంతములు లేనిది పశువులు వృక్షలతాదులు మనుజులేకాక దేవతలును గ ర్మ దు ని చెప్పఁబడెను

౧ ఈ నియమమును కారెలు కవి యిటు వర్ణించినాఁడు మూర్ఖా! నీ ప్రసంగమును రచించిచుంచు జాన్స్వెల్‌వంటి వ్రాతకాఁడు లేఁడని అది నశించి పోవునని తలఁచుచుంటివా? ఏదియు నశింపదు వశింపఁజాలదు నీ నోట వెంటవచ్చు నెంత మూర్ఖవచనమైనను నది బీజమై కాలమునఁబడి శాశ్వత ఫలమునిచ్చును మోసపోకుము దేవుఁడు మూర్ఖుఁడుగాఁడు ఎలన మానవుఁడేది చల్లిన నదియే ఫలించును

౨ బృహదారణ్యకము ౩ అ ౨ ౧

౩ ఛాందోగ్యము ౩ అ ౧౪ ౧ బృహదారణ్యకము ౪ అ ౪ ౫

౪ ఛాందోగ్యము ౩ అ ౧ ౧౦

ఎవనికర్మకు వాఁడే వ్యక్తిగతముగా బాధ్యుఁడును కర్మసిద్ధాంతము సంఘసేవకు వ్యతిరేకమగుచున్నదని విమర్శకులు పలుకుదురు ఒకరిభార మింకొకరు వహించు ధర్మము నుపనిషత్తు లుద్ఘాటించి యుండలేదని యింకొక దోషారోపణము చెయఁబడినది   జమున కుపనిషత్తులు మనము కర్మబంధ విముక్తిని సంఘసేవవలననే పొందఁగలమని చెప్పినవి స్వార్థకర్మ లెంతవఱకుఁ జేయుచుందుమో అంతవఱకుఁ గర్మ మనలను బంధించును నిష్కామకర్మాచరణముచే మోక్షము లభించును ఈవిధముగా నిరూపించినచో నీ కెన్నఁడేవిధముగాను గర్మసంగముండదు ౧ జననమరణాత్మకమైన శృంఖలమునకు మనము బంధింపఁబడుటకుఁ గారణము స్వార్థకర్మయే ప్రతివ్యక్తియుఁ గర్తవ్యాచరణమున కశ్రద్ధఁజూపి తనభారమును దైవము మీఁదనో నక్షత్రముల మీఁదనో మఱి యింకొకని మీఁదనో పడవేసి చరించుకాలమున నీ కర్మసిద్ధాంతము పక్షి తాను గట్టుకొన్న గూఁటిలోఁ దానే బంధింపఁబడినట్లు ప్రతి మనుజుఁడు తన కర్మలను రజ్జువులచేఁ దన్నుఁదానే బంధించుకొనుచున్నాఁడు ౨ అని వక్కాణించునది మన కేది తటస్థించినను దానికిఁ గారణమర్థములేని యదృష్టము కాదు మన గత కర్మయే మన మంధప్రాయమైన యదృష్టాధీనులముకాము దుఃఖానుభవమే పాపఫలము ఇట్టి సూత్రము సత్కర్మాచరణమున కమిత ప్రోత్సాహకారణమనుటలో సంశయము లేదు మానవకర్మానుచరణమునకుఁ గొన్ని హద్దులున్నవని మాత్ర మది చెప్పును మనము మన కర్తలము గాము అసాధ్యవిషయ మెదురైనప్పుడు మన యిచ్చవచ్చినట్లు మనమేమియుఁ చేయఁజాలమని గుర్తింతుము సవ్యముగా గ్రహించినచోఁ గర్మ, నైతికప్రయత్నమును నిరుత్సాహపఱచదు, మనస్సును బంధింపదు సంకల్పమును గట్టివేయదు ప్రతికర్మయుఁ బూర్వకర్మఫలితమని చెప్పును కారణము కార్యముగా మాఱు లక్షణమున్నది ప్రకృతిస్వభావముకంటె నున్నతశ్రేణికిఁ జెందినదగుటచే నాత్మ తన స్వాతంత్ర్యమును బ్రకటింపకున్నచో నప్పుడు గతమునందలి కర్మయుఁ బ్రస్తుత పరిస్థితియుఁ గలిసి మానవుని కర్మను నిర్ణయింపఁగలుగును కాని మానవుఁడు కేవల ప్రకృతి సంజాతుఁడు గాఁడు తాను జేయు కర్మకంటె నధికుఁడు కర్మనియమమే సర్వమునైనచో జీవికిఁ గర్మాధికార స్వాతంత్ర్యము లేనేలేదు మానవజీవితము కేవలజడపదార్థముల కలయికచే నేర్పడినది కాదు మానవునియందు వివిధాంతరువులు — కేవల జడాత్మకము ప్రాణసంబంధము జ్ఞానముతోఁ గూడినది బుద్ధియుక్తము నంతరాత్మసంబంధమునైనవి — పరస్పర సంబంధములు గలిగి అన్యోన్యాశ్రయభూతమునై యున్నది కర్మనియమము మానవునియందలి ప్రాకృతిక

---

౧ ఈశ ౨ అ

౨ మైత్రాయణ్యుపనిషత్తు ౩ అ ౨

స్వభావముపై దని ప్రభావమును జూపఁగలదు కాని తదతీతమైన ఆత్మపై నే యధికారమును జూపఁజాలదు. మానవునియం దంతర్భూతమైయున్న దైవశక్తి ప్రకృతిస్వభావమును నిర్జింపఁగలదు. స్వాతంత్ర్య మె దైవలక్షణము. దానిశక్తిచే మానవుఁడు తన ప్రకృతి స్వభావమును నిగ్రహింపఁగలఁడు. అందుచేతనే కేవలము యాంత్రిక సంకలనముచే నేర్పడిన యవస్థల మొత్తముగా నాతని జీవితము వ్యక్తమగుటలేదు. మానవుఁడు స్వతంత్రుఁడగుటకై చేయు కర్మలు కేవల మజ్ఞానపూర్వకముగా జరుగు స్వభావజములుగాని వారాత్సంభముల నెదుర్కొనుటకై చేయు తాత్కాలికావేశములు కాని కావు. అంతరాత్మయొక్క స్వాతంత్ర్యమును ప్రకటించునవై యుండవలెను. మానవునియొక్క ఆరంభోత్సాహములకు మూలధారమాతని యంతరాత్మయై యుండవలెను. స్వభావముచే జరుగు కర్మ నిగ్రహింపఁబడవలెను. ప్రకృతిదశల సముచ్చయమే మానవుఁడైనచో నాతఁడు పూర్తిగాఁ గర్మబద్ధుఁడగును. కాని యాతని యందొక దైవాంశయైన ఆత్మ — ప్రభుశక్తి — వెలయుచున్నది. ప్రకృతి సంబంధమైన దేదియు దానిని శాసింపజాలదు. ప్రకృతిశక్తి వ్యూహములన్నియు నాత్మశక్తియెదుట మోకరింపవలసినదే. అందుచే మానవుఁడు కర్మనియతి నతిక్రమించు సామర్థ్యమును గలిగియున్నాఁడు. ఈశ్వరునితో నేకత్వము నారించినపుడు మానవుఁడు పూర్ణ స్వతంత్రుఁడగును. ఆత్మను పవిత్రకామముల నెఱుఁగకుండ నెవ్వఁడీ లోకమును విడిచి పోవునో యాతని జీవిత మితరలోకములలో నస్వతంత్రమై యుండును. ఎవఁడాత్మజ్ఞానము కలిగి పవిత్రకామముల నెఱిఁగి మరణించునో యాతఁడు లోకాంతరములలో స్వతంత్రుఁడై సంచరింపఁగలఁడు ౧. బ్రహ్మైక్యస్థితియే పూర్ణస్వాతంత్ర్యము. దేవునికెంత సమీపమునకుఁ బోయిన నంతగా నాత్మసత్వము పెంపొంది స్వాతంత్ర్యము సిద్ధించును. దేవుని కెంత దూరస్థులమై, స్వార్థపరులమగుదుమో అంత తీవ్రముగాఁ గర్మసూత్రము మనలను బంధించును. మానవుఁడు ప్రకృతిపరమాత్మల మధ్యమం దూగిసలాడుచు మోక్షబంధములకు వశుఁడై వర్తించుచున్నాఁడు.

కర్మకు రెండు విధములైన ఫలములున్నవి. ఒకటి వ్యక్తిగతము. రెండు లోకసంబంధము. ప్రతికర్మయొక్క ఫలితము లోకమునకుఁ జెందును. మఱియు మానవ మానస ఫలకమునందు కర్మఫలముక సంస్కారరూపమున ముద్రితమగును. ఈ సంస్కార బలము చేతనే చేసిన దానిని మరల చేయుచుండు నభ్యాసము మనకుఁ గలుచున్నది. కావున నట్టి కర్మలకు ఫలితములు లోకమునకు వ్యక్తికిఁగూడఁ జెందును. మనమెంత యత్నించినను లోకము కుఁజెందు మన కర్మఫలితములను మార్పఁజాలము. కాని మన యాత్మ

౧ ఛాందోగ్యము ౮ ౧ ౬

ముద్రితములగు సంస్కారములను మనము నిరోధింపచ్చును మన భావదశ మహాదవకాశ బంధురమై యున్నది ఆత్మ శిక్షణముచే మనలోని సత్సంస్కారములను బలపఱచి దుష్ట సంస్కారములను కృశింపఁ జేయవచ్చును

మానవుల కర్మలను ముందుగా గుణించి చెప్పవచ్చును అవి హేతుబద్ధములైనచోఁ గొన్ని లక్షణములను గలిగియుండును వానియందొక యాంతరంగిక సామరస్యము నొక స్వార్థ రహిత లక్ష్యము నున్నగునవుండును దీని వలన నా యా కర్మలను కేవల మజ్ఞాన సంభవములని తలఁపరాదు ప్రతి జీవియు స్వాతంత్ర్యమును గర్భమునఁ గలిగి యున్నది కండెనుండి దారమును దీసినట్టుగా మానవుల కర్మలు జరుగవు మానవు కాత్మ కేంద్రమైన జీవిత చిహ్నముగా స్వాతంత్ర్యమున్నది దేవుఁడాతనికి స్వాతంత్ర్యమును బాహ్యమునుండి యిచ్చి యుండలేదు మానవ జీవితము దేవుని యందు సుస్థిరమైయున్న కారణమున నాతఁడు స్వతంత్రుఁడు తన దైవస్వత్వము నెంతగా గుర్తించిన నంత స్వేచ్ఛ యాతనికి లభించును

కర్మ సిద్ధాంత మాస్తిక్యమునకు విరుద్ధమని విమర్శించిరి ౧ కర్మ విశ్వము నంతను శాసించు నొక జడాత్మకము నంధ ప్రాయము నైన నియమము దేవునికిఁ గూడ దానిపై నధికారము లేదు ఒక జడశాసనము పనులు జరుపుచు కొక న్యాయాధ్యక్షుఁ డవసరములేదు పరబ్రహ్మాస్తిత్వమునకు కర్మ సిద్ధాంతము వ్యతిరేకము గాదు కర్మ యొక్క నైతిక సూత్రము పరమాత్మ స్వభావ ప్రదర్శనము ప్రకృతి జీవులయిగా మనము దేవుఁడే జగత్కార్యక్రమమును నడుపువాఁడని చెప్పఁగొనవచ్చును వేదములలో దానినే ఋత మనిరి ఋత దైవతము వరుణుఁడు కర్మ దేవతల మార్పులేని వ్యాపారము ౨ అది సత్య స్వరూప ప్రదర్శనము నైతిక జీవిత పరిణామములో నెటి యనవసరమగు జోక్యమున కవకాశము లేకుండఁ జేయఁబడినది వేటి ప్రకృతి శాస్త్ర వేత్తలు నిదే నిర్ణయమునకు వచ్చిరి ఒక ప్రకృతి శాస్త్ర నిర్ణయము గాని అభ్యాసము కాని అన్యసంఘటనములచే జోక్యము నంగీకరింపవు దేవుఁడున్నాఁడని ఋజువు చేయుట కతి మానుష సంఘటనము (Miracles) లవసరమైనచోఁ బ్రకృతి శాస్త్రము శాశ్వతముగా దైవవాత్య చెనవేసినది దేవుని జోక్యమునకుఁ గూడఁ గొన్ని నియమములున్నవి మేల్‌బ్రాన్చే చెప్పినట్లు దేవుఁడు తన వ్యక్తిగత భావముల (Private volitions) చే నడచు కొనఁడు ఆత్మ ప్రపంచ స్వభావమునకు కర్మసిద్ధాంతమే సరియైన వ్యాఖ్యానము

౧ చూడు మాక్నికోల్ ఇండియన్ థీయిజమ్ పుట ౨౨౪

౨ దేవానామ్ ధృవాణి వ్రతాని

గలదు పూర్ణ వస్తువుయొక్క సజీవ వివేక స్వభావమును గర్మ తెలియఁబఱచును ఆత్మ తన వ్యాపారమును గర్మ సూత్రమును సాధనముగాఁ గైకొని వెలవేర్చుచున్నది ఆత్మ ప్రపంచములోని స్వాతంత్ర్యము ప్రకృతి రంగములోని యచేతనావశ్యకత యొక్క అయఃకారిన్యముగల సూత్రముగాఁ బ్రదర్శితమగుచున్నది ౧ స్వాతంత్ర్యము కర్మ ఒకే సత్యముయొక్క రెండు రూపములు దేవుఁడు సృష్టిలో నంతర్యామియై యున్నచో దైవశకి యచేతన పదార్థమందు నుండును దేవుఁడు నియమముచేఁ దెలియఁబడు చున్నాఁడు కాని నియమమే దేవుఁడు కాదు గ్రీకులు చెప్పు అదృష్టము స్టాయిక్ వాదుల వివేకము చైనీయుల టాయ్ కర్మ సూత్రముయొక్క యావశ్యకతను సరూ పించుచున్నవి

జీవితానుపానములం దత్యంతోపయోగకరములగు సిద్ధాంతములలోఁ గర్మ సిద్ధాం తముతో సమానమైన దింకొకటి లేదు ఈ జీవితములో మన కేది తటస్థించినను మన మందఱము వినమ్రాత్మసమర్పణ బుద్ధితోఁ నది మన భూతజీవిత కర్మఫలితమే యని తెలిసికొన వలసినదే అయినను భవిష్యత్తు మన చేతిలోనున్నది అందుచే మన మాశావిశ్వాసములతోఁ గృషి చేయవచ్చును గతించిన దానిగూర్చి నిర్విచారత్వమును రాబోవు నట్టి దానికి ధైర్యమును గర్మ యిచ్చును ప్రపంచములోని విషయముల లాభ నష్టములు నిజముగా నాత్మ నంటవని మానవులు నమ్మునట్లు చేయుచున్నది ధర్మాను కూల ప్రవర్తనమొకటే శ్రేయస్కరము ఐశ్వర్యము పదవి జాతి దేశము నివి శ్రేయము నొసఁగవు యోగ్యతతో సమానమైన దేదియును లేదు

౧ కర్మ దేవుని సంకల్పమునకు విరుద్ధమైనదని ఉపనిషత్తులు చెప్పనది మన మంగీక రింపవవసరములేదు రెండు నన్యోన్యేతరములుగావు వేదములు చెప్పనటనేకదేవతలున్నచో దేవతలను గర్మ బంధించును మృత్యుదేవత కోరలుసాచి మ్రింగ బోగాఁ దమ కెంత ప్రియుఁడైన వానినైనను దేవతలును రక్షింపలేరైరి తన కత్యంత ప్రియుఁడగు తన కుమా రుఁడు వ్రత్రోకూస్ చేతఁబడి మరణింపఁగాఁ దాచాతనిని (సర్పిడానును) రక్షింపలేకపోతినని ~ృసదేవుఁ డేడ్చెను ప్రారబ్ధకింమమును నిర్మూలించు సాధానమాతనికి లేపోయెను దేవుఁడైనను విధినిర్ణయమును దాటఁజాలఁడయ్యెను యిరిప్రైడిన్ గ్రంథములో ఆధినాయను పాత్ర ఆవకిసాండయు మాటగా నిటు చెప్పెను ఒకు దేవతలకుఁగూడఁ బ్రారబ ప్రాప్తి

— కోవ్వరు ప్రేమ రిలి యవ్ బు ఫలానవ ఫుటలు ౧౨౩

౨౦

నిత్యజీవితము

ఉపనిషత్తులలో జన్మాంతరమునుగూర్చి వెద బ్రాహ్మణముల భావములకంటెఁ బరిణత భావము నగపడించునను నిశ్చిత సిద్ధాంతమిక నను నీసకుఁ బ్రదర్శింపఁబడలేదు పునర్జన్మ భావమే యుపనిషత్తులలోఁ బ్రాముఖ్యమును గాంచినది దీని ప్రాచీనతమ రూపము శతపథ బ్రాహ్మణము నందు జన్మించినవాఁడు మరణించుట పునర్జన్మ పునర్మరణము మున్నగు వానిని కర్మఫలముతోఁ గలిపి చెప్పిన భావమందుఁ గలదు నిజమైన జ్ఞానము గలిగి కర్తవ్యములను సక్రమముగా నెఱవేర్చినవారు మోక్షమును బొందుటకై మరణించిన వెనుక మరలఁ బుట్టుచుందురు అట్టి జ్ఞానములేక తమ విధులను సరిగా నెఱవేర్పక మరణించినవారు మృత్యుదేవత కాహారమగుటకే తిరిగి తిరిగి పుట్టుచుందురు ౧ బ్రాహ్మణములు జన్మ మరణములను లోకాంతర వ్యాపారములనుగా నూహించినవి ఉపనిషత్తులు జనన మరణముల నీ లోకముననే యేర్చినవి ఈ రెండు భావములు సమన్వయమైనవని తోఁచదు రెంటి నొక చోటనే చెప్పిన సందర్భములున్నవి సత్కర్మ ఫలము రెండు రకములు లోకాంతరమునకుఁ బోయిన వెనుక కొంతయుఁ దిరిగి యీ లోకమున జన్మించిన వెనుక కొంతయు సంభవించును శవ దహనమైన వెంటనే జీవుఁడు స్వర ధూమముతో స్వర్గమునకుఁ బోయి యచట నుండి మరల నీ లోకమునకుఁ దిరిగి వచ్చి జన్మించును ౨ పునర్జన్మ భావ ముపనిషత్తులలోఁ బరిపక్వ దశ నింకను బొందుచున్నదని యీ భావమును స్మరించు కొన్ని శ్లోకములవలనఁ దెలియుచున్నది ౩ పునర్జన్మ భావమును స్మరించిన మొట్టమొదటి యుపనిషత్తులు ఛాందోగ్యము ౫ అ ౩ ౧౦ బృహదారణ్యకము ౬ అ ౨

ఉత్తమమైన ముక్తి యనఁగా బ్రహ్మైక్యమను భావము నుపనిషత్తులు సుస్పష్టముగాఁ బ్రకటించినవి దేవతలే పరమ సత్యస్వరూపులైనపుడు వారితో నైక్యమే మోక్షముగాఁ దలంపఁబడెను ఇపుడు బ్రహ్మమే ప్రథమ సిద్ధాంతము బ్రహ్మమే విశ్వాధారమైన సత్యము కావున నిత్యజీవిత మనఁగా బ్రహ్మైక్యము అట్టి యుత్కృష్టమైన పదవి లభించువఱకును గాలవాహినిలోఁ బడి జీవుఁడు రూప దశాంతరములను బొందుచుండ

---

౧ పునర్మృత్యుభావమును పోల్చుఁడు కౌషీతకి బ్రాహ్మణము ౧౩అ ౧

౨ బృహదారణ్యకము ౬ అ ౨ ౧౪

౩ బృహదారణ్యకము ౧ అ ౫ ౧౬

వెల యున్నది ముక్తుఁడు గాని జీవుఁడు జన్మ మరణ సూత్రపాశబద్ధుఁడై అనేక జన్మములెత్తి తన పరిమాణావధిని సాధించుకొనవలసి యుండును ముక్తునకే నిజమైన బ్రహ్మైక్య స్థితి లభించును బద్ధజీవి కాలగతుఁడై జన్మింపక తప్పదు ధవళము దంత శూన్యమునైన గర్భనరకమునకు నే నెన్నఁడుఁ బోకుందును గాక ౧ యను ప్రార్థనముఁ దలఁచ వినియుంటిమి మనమెట్టి జన్మమెత్తవలెనో మనకర్మ నిర్ణయించును ఉన్నత జీవితపు మెట్టు వెక్కి పు డది స్వర్గమనియుఁ గ్రిందిమెట్టుకు మనము దిగిపోయి నపు డది యధో లోకమనియుఁ బిలువఁబడెను సంసార స్థితి నిజమైన ఆత్మనివాసము కాదు ప్రకృతి మోహము లెంతవఱకు మనయందు నిలిచియుండునో యంతవఱకు మనము సంసారమున దాసులము కావలసినదే పరిచ్ఛిన్న శక్తులతోఁ బరిపూర్ణ బ్రహ్మమును మన మెన్నఁడును జేరలేము మన యాత్రలో మనము కొంత ముందునకుఁ బోయి యుండ వచ్చును అభ్యుదయ మనఁగా ననంత వికాసము ఎడతెగని పరిణామము మన పరిచ్ఛిన్నతను పూర్ణత్యాగ మొనర్చినపుడు మనము బ్రహ్మైక్యసిద్ధిఁగాంచి సంసారమునకుఁ దిరిగి రానవసరముండదు ౨ సంసారము జీవ శిక్షణ సాధనము

ప్రకృతి ప్రపంచము వస్తువులన్నియు నశాశ్వతములనియు నసత్యములనియు మనకుఁ దెల్పుచున్నది సర్వవస్తువుల కీప్రపంచమందు పునర్జన్మ పునర్మరణములు కలుగు చున్నవి మర్త్యుఁడు సస్యమువలె మరణించి మరల సస్యమువలె జన్మించుచున్నాఁడు ౩ మరణము జననమునకు జననము మరణమునకుఁ గ్రమసంబంధములై యున్నవి కర్మ సిద్ధాంతమింకను కర్మకును ఫలానుభవమునకుఁగల నియతి నిశ్చయింపక పోయినను మన ప్రవర్తనమునుబట్టియే ముందుజన్మ స్వభావముండునని స్పష్టమొనర్పఁబడెను ఎవరి ప్రవర్తనము యోగ్యమైనదో వారు వెంటనె మంచిజన్మమును బొందుదురు అనఁగా బ్రాహ్మణ క్షత్రియ వైశ్య జన్మములు వారికి లభించును పాపాత్ములు వెంటనే పందిజన్మమో కుక్కజన్మమో చండాలజన్మమో యెత్తుదురు ౪ మనకుఁ బూర్వజన్మ జ్ఞానమున్నను, లేకున్నను జీవియొక్క యేకత్వము వివిధజన్మలలో నవిచ్ఛిన్నమై యుండును పూర్వ జ్ఞానవిస్మృతి దోషముకాదు ఎలన నొక జన్మమందే జీవితములోని యనేకములైన అనుభవ వంచనలను మనము మఱచుట సహజము ముఖ్యమైన విషయమేమన మన జ్ఞాపకశక్తి ప్రధానముగాదు అనుభవ సంస్కారముల ప్రోవు నశింపక సంరక్షింపఁబడుటే బ్రహ్మము సర్వాత్మక మగుట దానికి బంధములులేవు జన్మాది మరణపర్యంతము మానవుఁ డొనర్చినదు

౧ ఛాందోగ్యము ౮ అ ౧౪ ౧   ౨ ఛాందోగ్యము ౪ అ ౧౬ ౬
౩ కఠము ౧ అ ౮   ౪ ఛాందోగ్యము ౫ అ ౧౦ ౭

కర్మగా లెక్కింపఁబడును ఆత్మ శరీరము నశించిన తరువాత నుండునా? యాజ్ఞవల్క్య! మానవుఁడు మరణించిన వెనుక వాతని ప్రాణమగ్నిలోను శ్వాస వాయువులోను నేత్రములు సూర్యునందును మనస్సు చంద్రునందును శ్రోత్రములు దిశలందును శరీరము మట్టి యందును చైతన్య మాకాశమందును దేహమునందలి రోమములు లతాదులందును శిరోజములు వృక్షములందును రక్తరేతము లుదకమందును ప్రవేశించి లీనమైపోయినపుడు— మానవుఁడప్పు డేమగును? ఈ ప్రశ్నము నార్తభాగుఁడు యాజ్ఞవల్క్యు నడిగెను వారి నిర్ణయమునకు వత్తురు సత్కార్యములవలన సత్పురుషుఁడును దుష్కార్యములవలన దురనుఁడు నగును ౧ జీవితములో నిజమైనది శీలముకాని మనశ్శరీరములు కావు శీలము మరణము నతిక్రమించి జీవించును కర్మ మాఱుచుండినను పరమాత్మ మాఱదని ఉపనిషత్తులు చెప్పుచున్నవి కొందఱు బౌద్ధులు చెప్పినట్లు బ్రహ్మమే అసత్యమని త్రోసి వేసినచోఁ గర్మయే పరమసత్యమగును

యాజ్ఞవల్క్యుని యుపదేశములో జన్మాంతరమున మృగజన్మము వచ్చు ననియెడు విషయము లెదు యాజ్ఞవల్క్యుపదేశము బృహదారణ్యకమున నాలుగవ అధ్యాయముతోఁ బూర్తియగును కాని బృహదారణ్యకముననే అనంతరాధ్యాయములందును ౨ ఛాందోగ్య కౌషీతక్యాద్యుపనిషత్తులందును మరణానంతరము పశుజన్మము కూడఁ బేర్కొనఁబడెను ఆటవికజాతుల విశ్వాసములనుండి యీ పశుజన్మాది భావములు గైకొనఁబడి యుండవచ్చును ప్రపంచములో నించుమించుగా నన్నిదేశములలోను విద్యావాననాహీనుఁడైన మానవుఁడు మానవాత్మ పశుదేహములలోఁ బ్రవేశింపఁగలదని నమ్మియున్నాఁడు పైనుండివచ్చిన ఆర్యులు దేశీయులైన జాతులతో సంబంధమేర్పడినప్పుడు పశువృక్ష లతాదుల కాత్మలున్నవనియు మానవుల యాత్మలపుడపుడు వానిలో నివసించుననియు నమ్మినవారి భావములను గ్రహించిరి సర్వపదార్థములలోనున్న ప్రాణము పూజింపఁదగినదనియు పుష్పమందును కీటకమందును పశువునందును మానవునందును గల మూలజీవశక్తి యొకటే యను భావము చెప్పుటచే నుపనిషత్తులు పూర్వదేశీయజాతి భావముల నంగీకరించినటు ఋజువగుచున్నది ఆచరణములో దీనివలన విశేషలాభమున్నది ఋష్యాశ్రమములలో వివిధమృగములకుఁ జూపఁబడిన యాదర మీ సిద్ధాంతమును బలపఱచుచున్నది మానవుఁడు తానధికుఁడనను గర్వమును విడిచి సెయింటు ఫ్రాన్సిస్ చెప్పినటు వినయవినమితుఁడై తాను నలటిపేద పురుగు సోదరుఁడనని యంగీకరింపవలెను మనుష్యులకుఁ బశువులకు నెట్టి సమీప సంబంధ

౧ బృహదారణ్యకము ౩ ఆ ౨ ౧౩
౨ బృహదారణ్యకము ౬ ఆ ౩ ౧౬

మున్నదో ఆధునిక ప్రకృతి శాస్త్రవేత్తలు చెప్పు పరిణామ సిద్ధాంత పరిచయముగల మనకాశ్చ ర్యము కలుగదు ఏ తత్త్వశాస్త్రమును విస్మరింపఁజాలదు వేదములు ప్రకటించిన లోకాం తరమున లభించు సుఖదుఃఖముల సిద్ధాంతమున కుపనిషత్తులు స్థానము చూపవలసివచ్చినది మరణించిన జీవులకు లభించు నానందమయ ప్రపంచములోఁ దదధ్యక్షుఁడగు యమునితో సుఖ మనుభవించుటో లేక అంధతమసమున దుఃఖప్రాప్తియో చెప్పిన వేదముల మరణా నంతర భావమును పునర్జన్మసిద్ధాంతముతో మేళవింపవలసిన యవసరము సనాతనసంప్ర దాయాభిమానము కలిన ఉపనిషత్తులకుఁ గలిగెను దీనివలన నుపనిషత్సిద్ధాంతమునకుఁ గొంత క్లిష్టతయేర్పడి మరణానంతర విషయమును మూఁడు విధములుగాఁ జెప్పెను మే మొక ఋషివాక్యము నీవిధముగా వినియున్నాము నేను మానవులకు రెండు మార్గములను వినియున్నాను ఒకటి పితృయానము రెండవది దేవయానము మాతాపితలైన ఆకాశ భూమధ్యము నున్న జీవులన్నియు నీరెండు మార్గములలోఁ బయనించుచున్నవి[౧] భూమిపైఁ బ్రదికియున్న కాలములోఁ జేసిన కర్మ ఫలితముల ననుభవించుటకు మృతజీవి కీ రెండు మార్గము లున్నవని ఉపనిషత్తు లన్నియుఁ జెప్పును

మొదటి దేవయానము లేక అర్చిర్మార్గము అనగా జ్యోతిర్మార్గము రెండవది పితృయానము లేక ధూమమార్గము మొదటిది అగ్న్యాదులనుండి బ్రహ్మలోకము లేక సత్య లోకమునకుఁ దోడ్కొని పోవును ఈ లోకమునకుఁ బోయినవారు తిరిగిరారు తన లోకములోఁ బ్రభువై యొక్క సింహాసనము నధిష్ఠించి కూర్చుండు బ్రహ్మయొక్క సగుణమూర్తి యని మ్మఁబడినంతకాలము నీ దేవయానమునకర్థముండెడిది కాని బ్రహ్మాత్మైక్యభావము కలిగిన వెంటనే బ్రహ్మసింహాసన మూగిసలాడి పడిపోయి దేవయానము స్థానమున బ్రహ్మైక్యమార్గ మాక్రమించినది ధూమము రాత్రి మున్నగు నావరణముల ద్వారమునఁ జంద్రలోకమునకుఁ దోడ్కొనిపోవునది పితృయానము దేవయానమునఁ బోయినవాఁడు తిరిగిరాఁడు కాని పితృయానమున వెళ్ళిన వాఁడు పుణ్యక్షీణమైన వెంటనే తిరిగి యీ లోకమునకు వచ్చును వివరములలోఁ జాలభేదములున్నవి కౌషీతక్యుపనిషత్తు ననుస రించి మరణానంతరమందఱు మొదటఁ జంద్రలోకమునకే పోయి యచటనుండి కొందఱు పితృయానమున బ్రహ్మలోకమునకుఁబోగా మిగిలిన వారందఱును దమతమ కర్మ జ్ఞాన స్వరూపము ననుసరించి భూలోకమునకువచ్చి మనుష్యుఁడు మొదలు క్రిమివఱకుఁగల జన్మము లెత్తుదురు[౨] దేవయాన పితృయానములు జ్ఞానజ్యోతిర్మయ లోకములకు అజ్ఞా నాంధకారలోకములకు సరిపోవును రౌరవాది మహాంధకారమయ నరకములకుఁ గొనిపోవు

---

౧ బృహదారణ్యకము ౬. ౨. ౨. ౨ కౌషీతకి ౧౨ ౨౩

ంకొక మూఁడవ మార్గముకూడఁ జెప్పబడినది ౧ పాలీయని శుష్కగోవును దానము ానవారు దుఃఖమయ నరకములకుఁ బోదురు ౨ ఈ లోకమునకే యీ మూఁడవ ార్గమున నిత్యము పుట్టి గిట్టుచుండు క్రిమికీటకాదులు పోవుచుండును ౩ బ్రహ్మైక్యసిద్ధి ధించి మోక్షముగాంచిన పుణ్యపురుషుఁడెచటకుఁ బోనవసరములేదు ౪ ఉన్నచోటనే ్రహ్మానందము నాతఁడు పొందును అతని ప్రాణము లెచటికిని బోవు బ్రహ్మమై ్రహ్మములోఁ గలిసిపోవును ౫ మోక్షసిద్ధిగాంచినవారి కెయానమును లేదు కాని ఊర్ధ్వ ాన మపేక్షితమైనచో వారు దేవయానముననే పోవుదురు ఊర్ధ్వగమనము క్రమా ్వత ానచో దానినే క్రమముక్తి యందురు

పునర్జన్మ విధానము పెక్కురీతుల వర్ణింపఁబడినది అప్పుడు (మరణానంతరము) ిజ్ఞానము చేసిన కర్మలు పూర్వానుభవము కలిసి చేయిపట్టి నడుపును గొంగళీపురుగు గడిపోచను పట్టుకొని దానిను డియే యింకొకదానిమీదఁ బ్రవేశించి మొదటి దానివి ిడిచిపెట్టునట్లే యీ దేహమును విడిచిన జీవి యింకొక దేహమునఁ బ్రవేశించును ౬ ాటియు కంసాలి యొక బంగారపుఁ దునుకను బుచ్చుకొని దానినుండి యే నవ్య మనో రమైన యింకొక యాభరణరూపమును చేయునట్లే యీ దేహమును త్రోసివైచి జీవి జ్ఞానము ంది తాను బోవలయు నింకొక లోకమున కనుకూలము మాత్ర మనోహరమునగు నింకొక ామును స్వీకరించును శిల్పి యొక శిలావిగ్రహమును జేఁబట్టి యందుడి మాత్ర రము నధిక మనోహరమునైన యింకొక రూపమును జెక్కునట్లే జీవి యీ దేహమును త్రోసి చి అజ్ఞానమునుండి బయటఁబడి నవ్యసుందరతరమైన యింకొక పితృదేవతా రూపమునో ంధర్వరూపమునో దేవతారూపమునో ప్రజాపతిరూపమునో బ్రహ్మరూపమునో మఱి ఇతర రూపమునో సృజించుకొనును ౭ మరణసమయమున జీవి ప్రాణములనన్నిటిని దన నికిఁ దీసికొని తాను జేసిన కర్మ ననుసరించి లభించు నుత్తమాధమ దేహములలో నొక నియందుఁ బ్రవేశించునని పెక్కు తావులందుఁ జెప్పఁబడెను ౮ దీని ననుసరించియే లింగశరీర ాంతములు తరువాత నేర్పడినవి దివ్యజ్ఞాన సమాజమువారు దీనిని పశ్చిమదేశములందుఁ జల కెఱుకపఱచియున్నారు ఈ సూక్ష్మశరీరము జీవియొక్క మనశ్శీలములకు వాహనమై

---

౧ బృహదారణ్యకము ౪ ౩ ౧౧ ౨ కఠము ౧ ౩ ౩ ౩ బృహదారణ్య ము ౬ ౨ ౧౬ ౪ కఠము ౬ ౨ ౧౫ ౫ బృహదారణ్యకము ౪ ౪ ౪ ౬ బృహదారణ్యకము ౪ ౪ ౩ ౭ బృహదారణ్యకము ౪ ౪ ౪ చూడు ఛాందో ము ౫ ౧౦ ౨ కౌషీతకి ౧ ౨ బృహదారణ్యకము ౧ ౩ ౧౬ ౮ చూడు హదారణ్యకము ౪ ౩ ౩ ౩౮ ౪ ౪ ౫ ప్రశ్న ౩ ౪ ౧౦ కౌషీతకి ౪ ౩ ౩

స్థూలదేహ మరణమున చేతకయుండును. సూక్ష్మ శరీరమున కిదిమే యాధారభూతమై తన కనుగుణముగా దానిని నిర్మించుకొని యింకొక జన్మము నంతను దనితోఁ గడపును. జీవులన్నియుఁ బరమాత్మనుండియే ప్రత్యేక వ్యక్తులుగాఁ బుట్టి తిరిగి పరమాత్మయందే లయమగునని కూడఁ జెప్పఁబడెను ౧.

శరీరమరణముతో నాత్మయు నశించునను భౌతికవాదము నుపనిషత్తు లంగీకరింపవు. జీవ మవిచ్ఛిన్నమైనదను దృఢవిశ్వాసము కలిగియుండుటచే స్థూలశరీరము నశించిన యనంతరము జీవము బ్రదికియే యుండునని వారు చెప్పిరి. స్త్రీపురుష సంయోగము జీవ యొక్క సూక్ష్మరూపమునకు వలయు సామగ్రి నిచ్చునేకాని యది జీవసృష్టిచేయు శక్తి కలది కాదు. ఒక అణువు పెంపొందుటవలన జీవముదయించుట కాధారమని ఋగ్వేదము జాలము. ప్రతిజీవియు స్త్రీపురుష వీర్యములందలి యణువులఁ బ్రవేశించి తన కుచితమైన యాతన రూపమును దాల్చుచున్నదని చెప్పిన ఉపనిషత్సిద్ధాంతమునకంటె లోకములో నొక్కొకబిడ్డ పుట్టినప్పుడెల్ల నొక జీవమును దేవుఁడు క్రొత్తగా సృజించునని చెప్పు సంప్రదాయాస్తికవాద మెక్కుడు తృప్తినీయఁజాలదు.

పునర్జన్మ సిద్ధాంతము మనము తర్కప్రజ్ఞచే సమర్థించిన యితర సిద్ధాంతముల వలె సమర్థింపఁదగియుండుటే కాక మరణానంతరము జీవి పూర్ణముగా నశించిపోవునను సిద్ధాంతముకంటెను లేక శాశ్వతముగాఁ గర్మఫలితములననుభవించుచుండు నను సిద్ధాంతముకంటెను విశేషముగా సంతృప్తి నీయఁగలదు. నీతిరహిత స్వైరవిహారము నిత్య దుఃఖానుభవ దుర్దశయు నవసరములేని జీవితమును బ్రసాదించునది పునర్జన్మ సిద్ధాంతము. దుఃఖము జీవుల కసమానముగాఁ గలుగఁజేసిన సృష్టియొక్క అన్యాయమునకీ సిద్ధాంతము సమాధానమిచ్చును. భౌతిక ప్రపంచమునఁ గల సందర్భములు తార్కికబుద్ధి సంతృప్తికాటంకములైన సమస్యలైనట్లే నైతిక ప్రపంచమందలి అపక్రమములన్నియు వీనికి లక్ష్యము తుదకు శ్రేయమేయని నమ్ముట కాటంకమైన సమస్యలై యున్నవి. మనది హేతుబద్ధమై విశ్వాసమైనచో, మనకేవిధమైన తార్కిక నైతిక సంశయములు కలుగ నవసరములేదు. అంతకమే నైతికకృత్యమునకుఁ దుదిమాటయైనచో నీతికి స్థానములేదు. ఒకవంక మనకు లోకము గోచరించుచున్న నైతికరంగదురవస్థ ఘోరస్థితి యింకొకవంక ధర్మమూర్తియైన దేవుఁడు నీరెంటికి సమన్వయము చేయవలసియున్నది. సృష్టిక్రమము గ్రుడిదర్బారుగ చేయఁబడినదని తలఁచ యూరకుండుటవలనఁ బ్రయోజనములేదు. మానవునకుఁ గర్మ స్వాతంత్ర్య

౧ ఛాందోగ్యము ౬ ౮ ౯ ౨ ౬ ౮ ౧౦ ౧ ౨

మోయఁబడిన కారణమున నీ లోకములో నిన్ని అక్రమములు దుఃఖములు సంభవించున వను భావము అసమత్వముతోఁ గూడిన మానవజాతి నీ లోకమున సృజించిన దోషమునకు సమాధానము కాఁజాలదు ఆదిలోనే భిన్నలక్షణములతో నేర్పడిన సృష్టి పరిపూర్ణజ్ఞాన మూర్తియైన దైవభావమునకు విరుద్ధమగుచున్నది పునరన్మసిద్ధాంత మీ సృష్టియొక్క మూలదోషమును లోపము నొకకొంత సవరించు నమన్వయించుచున్నది లోకములోని అక్రమము దుఃఖము మానవుని శీలవికాసమున కేర్పడినవని యీ సిద్ధాంతము కొంత యుపశాంతి నొసగుచున్నది దుష్కర్మ ఫలితమైన శిక్ష దుర్బుద్ధిని శుద్ధిచెయుట కేర్పాటు చేయఁబడినది మం పాపములకు మనము శిక్ష ననుభవించుచున్నాము కాని దానివలన మనము శుద్ధులముకూడ నగుచున్నాము అందుచే మనకు శిక్షాదుఃఖము మంచిదే

పునర్జన్మ సిద్ధాంత మెటుద్భవించినదో యిదివఱకే సూచించియుంటిమి ఆర్యులు దేశీయానాగరిక జాతులమధ్యమందు వ్యాపించియున్న భావములతోడి సంపర్కమువలన నీ సిద్ధాంతమును గల్పించియుండవచ్చును వేదములను దేవయాన పితృయానములను జెప్పియున్నవి పశువృక్షాదులందు మానవుల జీవులు ప్రవేశించునను భావము భారతీ వర్షాదిమనివాసుల విశ్వాసములనుండి వచ్చినది బ్రాహ్మణములు కర్మలకు ఫలితావశ్యకత నుగడించినవి ఈ భావములతో నుపనిషత్తులు సంసారసిద్ధాంతము నలినవి ఈ సిద్ధాంత జన్మమునకు వేఱొక యాధారమును వెదుకనక్కరలేదు ప్రాచీన గ్రీసుదేశమున నిటి సిద్ధాంతము లుండి యున్నయెడల నవి స్వతంత్రముగా నుద్భవించి పెంపొంది యుండఁగును అభినవ పండితాభిప్రాయము దీనికి వ్యతిరేకమైయున్నది భారతీయ గ్రీకు విజ్ఞానము లందీ సిద్ధాంతములనుగూర్చి రెండు సుప్రసిద్ధుల రచనలనిట నుదాహరించుచున్నాము మెకనల్ పండితుఁడిటు వ్రాసెను పైథాగరస్ భారతీయ తత్త్వముపైనను నితర శాస్త్రములపైనను నాధారపడిన విషయమున కాధారమున్నది పైథాగరస్ చెప్పిన జన్మాంతర సిద్ధాంతమున కాతని రచనలలోనే యాధారసంబంధము లేకుండుటయు గ్రీకులే యీ సిద్ధాంతము విజాతీయమని భావించుటయు జరిగినది ఆతఁడు దీని నీజిప్టునుండి స్వీకరింపలేదు ఏలన నీజిప్టువారికీ సిద్ధాంతము తెలియదు ౧ గోంపెర్జు పండితుఁ డిటు వ్రాసెను పైథాగరస్ మతమునకును భారతీయ సిద్ధాంతమునకును సన్నిహిత సమానత్వమున్నది సామాన్య లక్షణములందేకాక కొన్ని వివరములలోఁ గూడ నీ సామ్యము గోచరించుచున్నది శాఖాహార మిట్టి వివరములలో నొకటి సంసారము జనన మరణాత్మకమైన చక్రమువంటిదను సిద్ధాంతము రెంటికి సమానము ఈ సామ్యము హఠాత్సంభవ

౧ హిస్టరి ఆఫ్ సాన్స్క్రిటు లిటరేచరు పుట ౪౨౩

మనుట తగదు బుద్ధునికి బహుశః జరాథుష్ట్రునకు సమకాలికుఁడైన పైథాగరస్ పండితుఁడు విజ్ఞాన ప్రచార వ్యాసంగము విశేషముగాగల నాటి యుగములో పెర్షియాదేశీయుల ద్వారము భారతీయుల మతతత్త్వ భావములను సంపూర్ణముగాఁ దెలిసికొనియుండెనని తలచుట సత్య దూరము కాఁజాలదు ౧ భారతీయులు తమ భావములను జాత్యంతరులనుండి గ్రహించు లేదని మాత్రము స్పష్టము

~~~~~~~~

౨౧

ఉపనిషన్మనస్తత్త్వశాస్త్రము

ఒక శాస్త్రీయపద్ధతిలో మనస్తత్త్వము నుపనిషత్తులు నిరయించి రచించకున్నను అవి ప్రదర్శించిన కొన్ని భావములను మనము సేకరింపవచ్చును ప్రశ్నోపనిషత్తునందు ౨ కర్మేంద్రియములైదు జ్ఞానేంద్రియములైదుఁ గలసి దశేంద్రియములును జెప్పఁబడెను ఈ యింద్రియములు మనస్సునకు వశములై వర్తించును మనస్సు కేంద్రమైన యంగమై దర్శన క్రియాశక్తిని గలిగియున్నది మనస్సులేనిదే యింద్రియములు నిరర్థకములు ౩ అందుచే నింద్రియములలో మనస్సే ముఖ్యేంద్రియమని చెప్పఁబడినది మనస్సనగా ప్రజ్ఞలేనిదే వాక్కు దేనినిఁ దెలుపఁజాలదు నా మనస్సిచ్చటలేదందుము ఆ లోక ము నే జూడలేదు ప్రజ్ఞలేనిదే యే రూపమును నేత్రము తెలియఁజాలదు ౪ నేను పరధ్యానముగా నుంటిని నేను జూడలేదు నేను పరధ్యానముగా నుంటిని నేను వినలేదు దీనినిఁబట్టి మనుష్యుఁడు మనస్సుతోఁ జూచుననియు మనస్సుతో వినుననియు స్పష్టమగు చున్నది ౫ మనస్సునొక భౌతికపదార్థముగాఁ జూడబడినది ౬ అందుచే నింద్రియ జ్ఞానమునకు ముఖ్యమింద్రియమునుగాదు ఇంద్రియ వ్యాపారమునుగాదు ఆత్మయింద్రియము ద్వారమునఁ జూడవలెనని యుపనిషత్తులు చెప్పునవి వస్తుజ్ఞానమునకింద్రియములకు వస్తుసాన్నిధ్య మవసరమని చెప్పఁబడెను ౭ ఒకేసారి మనస్సొకే వ్యాపారమును జేయఁ గలదు ౮ మనస్సుకంటె బుద్ధి యున్నతమైనది బుద్ధివ్యాపార మితరేతరయమునఁ జెప్ప

---

౧ గ్రీకు థింకర్సు వాల్యుము ౧ పుట ౧౨౪ ౨ ప్రశ్నోపనిషత్తు ౪ అ ౨
౩ బృహదారణ్యకము ౧ అ ౫ ౩ ౪ కౌషీతకి ౫ బృహదారణ్యకము ౩ అ ౧౪
౬ అలెగాండరు పండితుఁ డొక నిర్మాణములోని యొకవస్తువువలె భౌతికశాస్త్రజ్ఞుని ఎలెక్ట్రాన్ వలె మనస్సొక వస్తువని చెప్పెను ౭ ఎంపిడోక్లిసు డెమాక్రిటస్ భావములను బోల్చుఁడు
౮ కౌషీతకి ౩ అ ౪
~~~~~~~~

ఎడెను స్పృశించుట చూచుట ఆలోచించుట భావముల నిర్మించుట తెలియుట అంతుపవాక ము నిశ్చయించుట అభిప్రాయపడుట ఊహించుట అనుభవించుట జ్ఞాపక ముంచుకొనుట సంకల్పము భావము పొందువలచుట జీవించుట కిచ్ఛ కాంక్ష నిగ్రహము నిన్నియు బుద్ధియొ భిన్నలక్షణములు ౧ ఈ వర్ణనము ఎమర్శనమునకు నిలుచునది కాదు కాని అతిప్రాచీనమైన ఉపనిషత్కాలమున నటి మ ప్రత్యేచర్చ జరిగి యుండుటలో సందేహము లేకపోలెదు నేత్రమునకు నేత్రము శ్రోత్రము కు శ్రోత్రమునైన ఆత్మ లన్నిటిలో గ్రామైనది బుద్ధి మనస్సు ఇంద్రియములు ప్రాణములు మున్నగున వన్నియు నాత్మాధీనములు ౨ ఆత్మ సర్వవ్యాపియు పరిపూర్ణమైనదియును ౩ ఆత్మకు నగుణాకారమిచ్చి నదియాస్థాని హృదయగుహలో నివసించుచున్నటు చెప్పబడెను ౪ ఆత్మ నీవారబీజప్రమాణము ౫ కలదనియు జావెడు పొడుగు బొటనవ్రేలంత ౭ కాని యుండుననియు బేర్కొనబడెను ఉపనిషత్ కర్తలాత్మకు స్థానమును చెప్పుటలో నాశ్చర్యమునకవసరములేదు ఏలన ఆరిస్టోటల్ తన డే అనిమా గ్రంధమున నాత్మ హృదయములో నున్నదనియు గేలన్ మేధస్సులోనున్నద యు డేకార్టే ఆత్మస్థానముపై నియల్‌గాండ్ యు టోపే మేధస్సనియు జెప్పియుండిరి

మనస్సు చైతన్యముకంటె నధికమైనది మనస్సులో నొకభాగమే చైతన్యము అస్మి ప్రపంచము కాదను మహాత్తర సత్యము నిప్పుడిప్పుడే పశ్చిమవిజ్ఞానము గుర్తించు చున్నది లైబ్నిజ్ కాలమునుండియు చైతన్యము మనస్సులో నొక యల్పాంశమనియు మనస్సున కవసరమును ప్రధానమునైన లక్షణము కాదనియు గుర్తింపబడినది మన యాంతర్య ప్రపంచము బాహ్యప్రపంచముకంటె విశాలమైనది సత్తరమైనది అధికముగా

---

౧ కౌషీతకి ౩ అ ౨

౨ బృహదారణ్యకము ౪ అ ౪ ౫ ౧ అ ౪ ౧౮ ౫ అ ౬ ౨ అ ౧ ౧౮ ౩ అ ౮ ౨౨ ౪ అ ౩ ౮ ౪ అ ౫ ౧౩

౩ కఠము ౧ అ ౨ ౨౧ ముండకము ౧ అ ౧ ౬

౪ బృహదారణ్యకము ౪ అ ౩ ౧౮ ౫ అ ౬ ఛాందోగ్యము ౮ అ ౩ ౩ ౫ అ ౧౬ కఠము ౨ అ ౨౦ ౬ అ ౧౪ అ౬ ౬ అ ౧౮ శ్వేతాశ్వతరము ౩ అ ౧౧ ౨౦ హృదయము లేక హృత్పదము వెన్నెముకలో నొకకేంద్రము

౫ బృహదారణ్యకము ౫ అ ౬ ౧ ఛాందోగ్యము ౬ అ ౧౪ ౩

౬ ఛాందోగ్యము ౫ అ ౧౮ ౧

౭ కఠము ౬ ౧౮ ౨ అ ౨౧ శ్వేతాశ్వతరము ౫ అ ౧౩

నాచ్ఛాదింపఁబడినది యని వైబ్నిజ్ చెప్పినభావము నుపనిషత్కర్తలు స్పష్టముగా వెల్లిఁగి యుండిరి

మాండూక్యోపనిషత్తు ఆత్మయొక్క చతుర్విధావస్థలను జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తితురీయావస్థలను బేర్కొనినది జాగ్రదవస్థలో మనస్సు నింద్రియములు పనిచేయుచుండును స్వప్నావస్థలో నింద్రియములు మనోగతములై శాంతించి యుండునని చెప్పిన విషయమును నేటి మనస్తత్త్వశాస్త్రము కాదనును కాని ఉపనిషత్తుల ననుసరించి మన యింద్రియములు పనిచేయుచున్నంతకాలము మనము కునికిపాటులో నుండవచ్చునేకాని స్వప్నగతి నొందజాలము అది అర జాగ్రదవస్థ సరియైన స్వప్నావస్థలలో మనస్సొక్కటే విశృంఖల విహారమొనర్చును జాగ్రత్స్వప్నావస్థలకుఁగల భేదమేమనగా జాగ్రదవస్థలో మనస్సు బాహ్యవిషయములపై నాధారపడియుండును స్వప్నావస్థలో తనకువలయు విషయములఁ దానే కల్పించుకొని యనుభవించును కాని జాగ్రదవస్థలోని వస్తువుల వాసనల నుపయోగించును సుషుప్తి లేక గాఢనిద్ర మానవుని సహజావస్థయే ఇందు మనస్సు నింద్రియములు రెండును విరతిఁబొందును విషయావిషయ విభాగములతోఁ గూడిన అహం భావము విరతిపొందును ఈ స్థితిలో దృశ్యములేని ద్రష్ట యొక్కఁడేయుండి తాత్కాలికముగా బ్రహ్మముతో నైక్యము గాంచును ఎది యెట్లున్నను నీ స్థితి శూన్యమైనదికాని జీవరహితము గాని కాదు ఏ యనుభవములులేని గాఢనిద్రావస్థలో జీవుఁడుండి తాత్కాలికముగా నానందముఁ బొందునను విషయ మంగీకరించుట కష్టముగఁ దోఁచును ఉపనిషత్తులైన నీ యవస్థలోని యెఱుకలేకుండ జరిగిపోవు దేహావసరకృత్యములకుఁ గారణము ప్రాణమనియు దానివలననే యుచ్ఛ్వాస నిశ్వాసములు రక్తప్రసరణము మున్నగునవి జరుగుచుండుననియుఁ జెప్పినవి పూర్వాపరవిషయములను గలుపు జ్ఞాపకశక్తియే యీ యవస్థలో జీవి నిర్జీవము కాలేదని ఋజువుచేయుచున్నది గ్రహణశక్తి లోపించియున్నను నా సందర్భములో జీవి నిజముగా నానంద మనుభవించుచున్నదా యను విషయము సంశయాస్పదము తురీయావస్థ ఏకత్వమును గుర్తించునవస్థ అది మనస్సునకు గోచరించు విషయముకాదు ఆత్మ సాధనమునకుఁ బూర్ణఫలరూపమైన సర్వైక్యభావముయొక్క అనుభవసిద్ధి తురీయ సమాధియందుఁ గలుగును

ఉపనిషత్తులలోని వేదాంతేతర విషయములను బరిశీలించుటకు ముందుగా నుపనిషత్తుల సామాన్య తత్త్వసిద్ధాంతము నిట నిర్వచన రూపముగాఁ జెప్పవలసియుటవసరమై యున్నది భిన్నతత్త్వ నిర్మాణములను సమర్థించుట కవకాశము గలుగఁ జేయు సందిగ్ధ

నావము ఉపనిషత్తులలో నున్నవని మేము మొదటనే చెప్పియుంటిమి శంకరుని అద్వైతమా రామానుజుని విశిష్టాద్వైతమా మూలగ్రంథములయొక్క నిశ్చిత భావవను విషయము ను మతమని చెప్పుట నుసాధ్యము కాదు రెండు వాదములకు సామర్థ్య మొసగు వచనములు బహుళముగా నందుఁ గలవు వానిలోఁ బరస్పర వైరుధ్యములున్నవని యుప నిషత్తు లెఱుగవు ఎమాగఁవస్థలో గోచరించిన అద్వైత బ్రహ్మము రెండవదైన సగుణ బ్రహ్మము నిజమునకు వేఱుకావు ఒకే సత్యము రెండు విధములఁ జెప్పుటయే యగును కే పరమ సత్యము యోగ దృష్టికి నిరుపాధిక బ్రహ్మముగను తర్కబుద్ధికి సగుణ బ్రహ్మము గను గోచరించును మొదటి దృష్టిలోఁ బ్రపంచము బ్రహ్మముయొక్క రూపాంతరము రెండవ దృష్టిలో నది దేవునియొక్క ప్రదర్శనము రెంటి ననుసరించియుఁగూడఁ బ్రపంచ ముక అసత్య స్వరూపము కాని మిథ్యయనికాని త్రోసివేయు వీలులేదు ఏలనఁ బ్రపంచము మిథ్యయైనచో మన యనుభవముల కెట్టి విలువయు నుండదు బౌద్ధమతముయొక్కయుఁ సత్కాలముయొక్కయు నొత్తిడిచే నవంతరము వచ్చిన గౌడపాదాదులు పరమ సత్యము యొక్క అద్వితీయతను ప్రపంచముయొక్క అసత్య స్థితియును విశేషముగ నొక్కిచెప్పిరి నిజముగా నట్టి యద్వైతతత్త్వము మాధ్యమిక బౌద్ధులతత్త్వమును వేదాంత పరిభాషలోఁ జెప్పబడును పురాణేతిహాసములు భగవద్గీతయు చేసిన మతతత్త్వ పునర్నిర్మాణము న్యాయశాస్త్ర మొసగిన దైవతత్త్వము రామానుజ కల్పితమైన విశిష్టాద్వైత తత్త్వమునకుఁ దారిఁజూపినవి నిజముగా నద్వైత వాదులందఱు పరిశుద్ధ సంగతు లనగా సంస్కరింపఁ బడిన బౌద్ధవాదులనియు విశిష్టాద్వైతులందఱు పరిశుద్ధ నైయాయికులనియుఁ బిలువఁబడిరి

~~~~~~

ఉపనిషత్తులలో సాంఖ్యయోగ బీజములు

ఉపనిషత్తులలో వేదాంతేతరములైన సాంఖ్యయోగ శాస్త్రములకు బీజములున్నవి ప్రకృతి పురుష రూపమైన ద్వైతమును సాంఖ్య శాస్త్రమును స్థాపించినది ప్రకృతి సర్వ సృష్టి కారణమైయుండగా పురుషుఁడు సంబంధము లేని సాక్షియై ప్రకృతి పరిణామమును
~~~~~~

దిలకించుచున్నాఁడు పురుషులయొక్క లేక జీవుల౧ యొక్క నానాత్వముకూడ నంగీకరింపఁబడినది. ఉపనిషత్తులు నానాత్వము నంగీకరింపవు. ఉపనిషత్తుల అద్వైతము మతానుసారము కొలఁదిగ యెట్లేకేశ్వరవాదముగా మారినదో మనము చూచియుంటిమి. ఏకేశ్వరవాదము పరమేశ్వరునితోఁబాటు వానినారాధించు వ్యక్తుల నంగీకరించును. ఫలితము జీవనానాత్వము. కాని పరమేశ్వరుని స్వాతంత్ర్యము ప్రత్యేక జీవుల స్వాతంత్ర్యము పరస్పర విరుద్ధమను విషయమును సాంఖ్య సిద్ధాంతులు గ్రహించియుండిరి. ఇందెవరో అటు పరమేశ్వరుఁడో యిటు ప్రత్యేక జీవులో దొలఁగవలెను. సృష్టి పరిణామ సామర్థ్యము ప్రకృతి కీయఁబడినప్పు డిఁకఁ బరము పురుషుని యవసరము కానరాదయ్యెను. దేవుని సంబంధములేని జడపదార్థమైన ప్రకృతికి సృజన శక్తి నొప్పగించుట నుపనిషత్తులు నిరసించెను. పరమసత్యమైన దొక్కే సత్పదార్థమున్నదనియు దానిపై నాధారపడి కర్తృకర్మ భేదము లేర్పడినవనియు నుపనిషత్తుల ప్రధాన నిర్ణయమైయున్నది.౨

ఉపనిషత్తులలో యోగ శాస్త్రారంభదశ గోచరించును. మన అసంపూర్ణ ప్రజ్ఞాబలము సత్యమును దర్శింపఁజాలదని ఉపనిషత్తుల నిశ్చయభావము. మనస్సను నదమున సత్య ప్రతిబింబము మాత్రమే గోచరించుననఁ జెప్పఁబడినది. సత్య స్వరూపము నెంత వఱకుఁ దెలిసికొనఁగల శక్తిని మనస్సు కలిగియున్నదో దానినిఁబట్టి మన జ్ఞాన పరిమితి

---

౧ భిన్నత్వమునకంతకును మూలభూతమైయున్న అవ్యక్తము లేక ప్రకృతి నుపనిషత్తులు స్పష్టముగాఁ జెప్పినవి. ఇంద్రియముల కతీతములై వస్తు తన్మాత్రలున్నవి. వీని కతీతమై మనస్సున్నది. మనస్సుపైన మహత్తత్త్వమున్నది. దానిపైన వ్యక్తమున్నది. దీనిపైఁ బురుషుఁడు. పురుషునిపై నేమియును లేదు (కఠము ౩ అ ౧౦ ౧౧ ౬ అ ౭ ౮) సృష్టి కారణమైన అవ్యక్తముపైన దేవుఁడొకఁడే యున్నాఁడు. తపస్సుచే బ్రహ్మము వృద్ధి పొంది అందుండి అన్నముత్పత్తి యగును, అన్నమునుండి, ప్రాణము మనస్సు భూతములు లోకములు కర్మ కర్మఫలములు నన్నియు వచ్చును (ముండకము ౧ అ ౧) ఇందుఁ జెప్పిన అన్నమును శంకరుఁ డవ్యాకృతమని చెప్పినాఁడు. ప్రశ్నోపనిషత్తునందు (౪ అ) వస్తువు లన్నియు నెట్లు వచ్చిన క్రమములోనే అవ్యక్తమునందుఁ దన్మాత్రలతోఁ బ్రవేశించునో చెప్పఁబడినది (చూడు ప్రశ్న ౪ అ ౮) దేవునిలోనుండి ప్రకృతి వచ్చినదని యుపనిషత్తులు చెప్పినవి. పురుషుఁడనగాఁ బరబ్రహ్మము (ముండకము ౩ అ ౧ ౧) సంసార వృక్షముపై రెండు పక్షులున్నవనియు నొకటి మధురఫలాస్వాదనము చేయుచుండగా రెండవది సాక్షి మాత్రముగా నుండునని చెప్పిన భావమునుండి సాంఖ్యపురుషుని లక్షణము తీసికొనఁబడియుండును.

౨ చూడు ఐతరేయము ౧ అ ౧-౨ బృహదారణ్యకము ౧ అ ౪ ౩ ఛాందోగ్యము ౬ అ ౨ ౬ తైత్తిరీయము ౨ అ ౧

యుండును గ్రుడివానికి రంగులును బధిరునకు గానమును దెలియనట్లే అల్పబుద్ధికి సత్యము గోచరించదు తెలియుట యనునది నూతన సృష్టి కాదు ఉన్న సత్యమునే దర్శించుట తెలియు నుంకరణములో నేమాత్రము కలుషమున్నను సత్య మసంపూర్ణము గానో రూపాంతరముగనో గోచరించును మనస్సునకు సత్యమునకు మధ్యమందు మన స్వార్థములైన కోరికలు మోహములు వచ్చి అడు నిలచును వ్యక్తికిఁ గల దోషములు మనస్సునకుఁ బట్టినపుడు సత్య ప్రతిబింబ మస్పష్టమైన యాకృతిఁ గలిగియుండును ద్రష్ట యొక్క అజ్ఞానము సత్పదార్థమును భిన్నరూపములోఁ జూపును ఆతని వ్యక్తిగత భావ వికారములచే వస్తు సత్యము వికారాకృతిలో గోచరించును మనస్సంబంధమైన దోషము సత్యములోఁ బ్రవేశించుటే అపార్థమునకుఁ గారణము అహంకార నిష్కపటమైన దృష్టి సత్య దర్శనమున కవసరము వ్యక్తిగతమైన దృష్టి సత్యమును మఱుగుపఱచును మనస్సువలన మనకు సంభవించు అపసవ్య వ్యాపారములనుండి మనము బయటపడ వలసియున్నది అనవసర చపల సంచారముచే వ్యర్థమగుచున్న మానసిక శక్తులను వారించి సత్యస్ఫురణ కనుకూలమైన నిశ్చల నిష్కలుష మార్గములలో వాని నుంచవలెను చిత్తమును సద్దమును శుద్ధిచేసి వ్యక్తిగత కల్మషములందుఁ జేరకుండఁ జేయు విధానములను యోగశాస్త్రము మనకిచ్చుచున్నది ఇట్టి శిక్షణమే మనకు నిరహంకారమైన మహోన్నత వ్యక్తిత్వము నిచ్చును ఇట్టి యున్నత దశలో నుండియే మహాపురుషులైన వారెవరుఁ జూడఁజాలని సత్యములను దర్శించిరి ఇది ఉపనిషత్తుల ఆత్మ సిద్ధాంతమున కనుకూల మైన విధానము మానవ సామాన్య దృష్టి శాశ్వతమైన ఆత్మ ప్రపంచమువైపు దిరుగక యింద్రియ మనఃకల్పితమైన నశ్వర ప్రపంచమునందే సంచరించును మన మీ యింద్రి యముల నధిగమించి ఉన్నత పదవికిఁ బోయినచో మన వ్యక్తిత్వము సన్నగిల్లదు సముల్లసితము సమృద్ధము నగును మన వ్యక్తిత్వము భౌతిక విషయ రజ్జువులచే బంధింపఁ బడినచో నది శక్తివంతము కాఁజాలదు వ్యావహారిక బంధముల నతిక్రమించినపుడు మన వ్యక్తిత్వమునకు విశ్వ వైశాల్యము గలిగి సమున్నత పదవి నలంకరించును అప్పు డనుభవ జ్ఞానమతిశయించును క్రిందిమెట్టులలో ననగా దేశకాలములందు జరుగు పరిణామస్థితిలోఁ దాత్కాలిక కేంద్రమైన అహం భావముగా మనమున్నప్పుడు మన యనుభవ మస్వతంత్ర మైనదగును సంకుచితమైన అహం స్థాన కేంద్రమునకుఁ గట్టువడిన మన వ్యక్తిత్వ మును బంధముల నూడఁబెరికి స్వతంత్ర వ్యక్తిత్వముగా మారినప్పుడే దేవుఁడు కేంద్రము గాను మానవుఁడు కేంద్ర పరిధి నాక్రమించినవాఁడుగాను నుండు స్వచ్ఛందానుభవ సిద్ధి మనకు లభింపఁగలదు అట్టి సితిలో మన మువనిషత్తులు చెప్పిన రీతిని బాహ్యమున

నున్నది లోపల నున్నది యొకటే యని గుర్తింతుము బాహ్యమునే విలోకించు నభ్యాసము నుపసరించనగాని ఆత్మ సౌందర్యానుభవసిద్ధి చేకూరఁజాలదని యోగశాస్త్రము ఘోషించుచున్నది భ్రాంతి మాయ జగద్దర్శనాపేక్ష నశించనగాని శాశ్వత సత్య జగద్దర్శ లాభము చేకూరదు

యోగశాస్త్రము మానసికాధ్యాత్మిక శిక్షణము మన కవసరమని చెప్పుచున్నది పరమార్థసంపాదనమునకుఁ బరిశుద్ధ నియమజీవిత మవసరమని ఉపనిషత్తులును జెప్పినవి ప్రశ్నోపనిషత్తున దుఃఁ బిప్పలాదుఁడను గురువు బ్రహ్మజ్ఞానము కోరివచ్చిన యాఱుగురు శిష్యుల నింకొక యేఁడు శిక్షణము పొందిరమ్మని యిటు శాసించినాఁడు పోయి మీరింకొక సంవత్సరము బ్రహ్మచర్య శ్రద్ధాతపస్సులతో జీవించి సుశిక్షితులైరండు సంసారసంబంధ బాధ్యతలులేని బ్రహ్మచర్య దీక్షవలన మనుష్యుఁడు తన యావచ్ఛక్తిని పరమార్థముపైఁ గేంద్రీకరింపవచ్చును జ్ఞానవిరోధియైన అశాంతి నశించి చిత్తశాంతి తపస్సుచే లభించును శ్రద్ధలేక విశ్వాస మన్నికర్మలకు నవసరమే ప్రకృతి స్థితినుండి ప్రకృత్యతీత స్థితికి మానవునుద్ధరించి యిచటఁ బరమేశ్వరుని ప్రత్యక్షసాంగత్యము జేకూర్చుటయే యోగశాస్త్ర ప్రబోధములోని సారాంశము మనసును బాహ్యవస్తువులకు బంధించి బానిసలుగాఁ జేయుచున్న మనస్సును నిగ్రహించినగాని మోక్షము లభించదు బాహ్యవస్తువులకుఁ బరిస్థితులకు బానిసలమై కారణముననే మనకు సంతృప్తి లభించుటలేదు పర్వతశిఖరము పైఁగురిసిన వర్షజలము నలుదెసలనుండి క్రిందకు ప్రసరించునట్లు వస్తుభిన్నగుణములచే నాకర్షింపఁబడిన వాఁడు నలుదెసలకు వానికొరకై సంచరించును శుద్ధోదకమునందు శుద్ధోదకము బోసినచో మార్పులేకుండ నిలిచినట్లు ఓ గౌతమా! జ్ఞానియొక్క ఆత్మ నిలుచును ౧ తన యాత్మనెఱుఁగని వ్యక్తి మనస్సు నిలువురాతిపైఁబడిన వర్షధారవలె నన్నివైపులకుఁ జెదరిపోవును కాని చిత్తశుద్ధికలిగిన వెనుక సర్వజంతురూపములలో డాఁగియున్న విశ్వజీవ సాగరములో నొకటై విశ్రమించును స్వేచ్ఛగా వదలినచో బహిర్ముఖమైన మనస్సు ఎడారి ఇసుకలోఁ జెదరిపోవును సాధకుఁడు తనలోనున్న అంతర్విధానమును దర్శింపఁగోరుచో మనోదృష్టిని లోపలికిఁ ద్రిప్పి నిశ్చలముగా నిలుపవలెను వాక్కును భావములోనికిని, భావమును జ్ఞానములోనికిని జ్ఞానమును విశ్వచైతన్యములోనికిని బ్రవేశపెట్టవలెను అప్పుడే నిత్యమైన ఆత్మశాంతి లభించును పంచజ్ఞానేంద్రియము లుపశాంతి బొంది మనో

౧ కరము ౨౮ ౧౪ ౨ కరము ౨౮ ౧౩ పోల్చు మనస్సు నిశ్చలమైయున్నప్పుడు కలుగు సమాలోచన ముత్తమమైనది శబ్దములు కాని, రూపములు కాని మోదభేదములు కాని దానినప్పుడు బాధింపవు మనస్సునకు దేహసంబంధము కాని దేహాభిమానము కాని లేక పురుషదర్శనలాలసమైయున్నప్పు డిట్టిస్థితి లభించును ప్లేటోఫియోడో గ్రంథము

బుద్ధులు నిశ్చలములైనప్పుడే ఉత్తమగతిని జేరుదుము ౧ ఉపనిషత్ జ్ఞానమను మహాధనుస్సును గ్రహించు నిత్యధ్యానమను నిశితాస్త్రమునందు సంధించి బ్రహ్మలగ్నమైన మనస్సును వింటిత్రాడు లాగి ఓ ఉల్లాసముగల యువకుడా! బ్రహ్మమను లక్ష్యమును గురిచూచికొట్టుము ౨ ప్రతరనుడను నాతడొక నూత్నసంయమన విధానమును గాంచెనని కౌషీతక్యుపనిషత్తు చెప్పినది దానికే అంతర్యజ్ఞమని పేరు ౩ దీనినను సరించి మానవుడింద్రియములను కామములను పూరనిగ్రహములో నుంచవలెను ౪ శ్వాసను నిగ్రహించుటచే సమాధి లభించునని ఉపనిషత్తు లప్పుడప్పుడు చెప్పినను ఏకాగ్రత ౫ కెక్కువ ప్రాధాన్యము నిచ్చియున్నవి బీజాక్షరములగు ఓమ్ తద్వనమ్ ౬ తజ్జలాన్ ౭ మున్నగు చిహ్నములపై మనస్సు లగ్నము చేయుమని చెప్పినవి ఏదోయొక ప్రత్యేకవస్తువుపై గొంత సేపు మనస్సును గేంద్రీకరించు నభ్యాసముచే నేకాగ్రత చేకూరునని చెప్పబడెను

న్యాయశాస్త్రసూచన లొక్కముండకమునందే కలవు ౮ ఈ యాత్మ బలహీనునకు లభింపదు ఆవేశముచేగాని తపస్సుచేగాని లింగముచేగాని ఆత్మను పొందజాలము ౯ లింగమనగా న్యాయశాస్త్రమని తరువాత దెలియగలదు అనగా ననుమానములోని మధ్యపదము లేక సంయోగకారణము లింగము సత్యము ననుమానప్రమాణముచే దెలియునను వ్యవహారసిద్ధాంతముగూడ బేర్కొనబడెను ఒక మట్టిముద్దవలన మంటిచే జేయబడిన సర్వవస్తుస్వభావము తెలియును ఒక సువర్ణకలశముచే సర్వసువర్ణమయవస్తు స్వభావము తెలియ గలదు ౧౦ విషయావిషయ భేదముచేతనే జ్ఞానము సాధ్యమని ప్రతరనుడు చెప్పియున్నాడు

---

౧ కఠము ౧ అ ౧౨
౨ ముండకము ౨ అ ౨ ౨
౩ అంతరమగ్ని హోత్రమ్ ౨ అ ౫
౪ బృహదారణ్యకము ౧ అ ౫ ౨౩
౫ ప్రశ్న ౫ అ ౧
౬ కేన ౪ అ ౬
౭ ఛాందోగ్యము ౩ అ ౧౪ ౧
౮ ముండకము ౩ అ ౨ ౪ ద్యూపేప్ హ్యామములు దీనికి వేరర్థమున జెప్పిరి
౯ లింగము సంయోగసాధనము చూడు ఛాందోగ్యము ౪ అ ౮ ౪
౧౦ ఛాందోగ్యము ౪ అ ౧ ౪ ౬

౨౩

భావతత్త్వ బీజములు

తత్త్వాన్వేషణముయొక్క ప్రధానలక్షణముల నుపనిషత్తులు నిర్ణయించి రాఁబోవు తత్త్వచర్చామార్గములను సూచించినవి ఇతర సిద్ధాంతయాచనల నెటుంచ ఉపనిషత్తులు పరిపూర్ణమైన తత్త్వసిద్ధాంతమునకు వలయు లక్షణములను అనఁగా ప్రపంచముయొక్క సంబంధసత్యస్థితి సత్యదారముయొక్క పూరత్త్వైకత్వములు నీతిమతజీవితానుషానావసరములను ప్రదర్శించిన విషయమును మునుమిదివఱకే చూచియుంటిమి ఆత్మపరమాత్మైక్య రూపమైన తత్త్వసమన్వయముచే నుపనిషద్విజ్ఞాన ముత్కృష్టబలసమన్వితమై దని చెప్పవచ్చును కాని యీ తత్త్వసమన్వయము నుపనిషత్తులు తర్కప్రజ్ఞావిధానముచేఁగాక ధ్యానమార్గసిద్ధివలన నిరూపించియుండుట కొంతవఱకు నుపనిషద్విజ్ఞానమునకు లోపముగా గోచరించును తత్త్వశాస్త్రముయొక్క కేంద్రసత్యము నమోఘముగా నెఱిఁగి ప్రదర్శించినను దాము ప్రదర్శించిన భిన్నతత్త్వభావముల వైరుధ్యములను సక్రమతార్కిక విధానముచే సమన్వయించి యుండలేదని మన మంగీకరింపవచ్చును

వేదమత విశ్వాసము లుపనిషత్కర్తలపై నెక్కువ యొత్తిడి కలుగఁజేసెను వారు వానిని విమర్శించుట కెసంశయమును జూపకున్నను పూర్వసంప్రదాయము వారిని గొంత లొంగఁదీసినది భావిదశాభ్యుదయమునకు వారు కర్తలమనిపించుకొని పురాతనౌన్నత్యమం దమిత భక్తిగలవారమనిపించుకొనుటకును జూచిరి ఫలితములనుబట్టి చూచిన నిది మిక్కిలి కష్టమైనపనియని తెలియఁగలదు వినిరీత మతారాధన విధానముగాని పురోహిత సోపానవరముకాని లేని స్వచ్ఛమైన తత్త్వసిద్ధాంతము నుపనిషత్తులు బోధించియున్నను వీని నన్నిటిని సహించుటయేకాక అంగీకరించికూడ నున్నవి మంత్రములలోఁగల వివిధ కర్మలు నిజమైనవే త్రేతాయుగమున విశేషముగా నాచరింపఁబడినవి సత్కామములు వాని నెలప్పు డాచరింపుఁడు కర్మ ఫలానుభవప్రాప్తి కిదియే మీ కుచితమైన మార్గము[1] వేదోక్త దేవతావరమునకు యథాస్థానమీయఁబడెను ప్రజ లాచరించుచున్న దేవతలను విసరింపుఁడని యెవ్వరును బలుకలేదు నూతనతత్త్వమునకు విరోధముకాని విధమునఁ బూర్వవిశ్వాసములే యుక్తియుక్తములైన పద్ధతులచేతను సిద్ధాంతరకల్పనముచేతను సమన్వయింపఁబడినవి నాఁటి శకము తత్త్వసిద్ధాంతనిశ్చయ ప్రకటన ప్రచారమును గోరినను నత్యధికమైన సామరస్యవిధాన ముపనిషత్తులు ప్రదర్శించినవి బాహ్యశాసనముల

౧ ముండకము ౧ ౪ ౨ ౧

నుండియుఁ గర్మకలాపముమండియు మానవునికి దస్యవిముక్తి కలిగించు మహోద్యమముగా నుపనిషద్విజ్ఞాన మారంభించినది వారికృఙ పూర్వశృంఖలములనే తిరిగి బంధించుటతో ముగిసినది జీవితమునకుఁ గ్రొత్త విలువనొసఁగి బోధించుటకుబదులు సంప్రదాయ ధర్మములనే పునరుద్ధాటనమొనర్చిరి సార్వజనిక తత్త్వ ధర్మప్రచారము చేయుటవేఱు స్థాపించుటవేఱు పురాతనవిశ్వాసము నుత్కృష్ట తత్త్వలక్ష్యముతో మేళవింప నుపనిషత్తులు వంద్యమైన కృషి చేసియున్నవి కాని నాఁటిప్రజలకుఁ బూర్వగాథా ప్రపంచమునకును నూత్న తాత్త్వికోద్యమ సత్యమునకు భేదమైనఁ దెలియుట కవకాశమైన లేకపోయినది ఉపనిషత్తు లుపదేశించిన మహనీయతత్త్వము ప్రజాసామాన్య మాదరించిన తత్త్వము కాలేకపోయినది అది జాతినంతను వెప్పుడు వశము చేసికొనియుండలేదు క్రతుకలాపమతమే సంఘమున నమలులో నున్నది ఉపనిషత్తులు దాని కధికగౌరవమును గూర్చినవి పూర్వవేదమతమునకు మూలకారణ మొకవిధమైన నూత్న శక్తి యెచటనుండియో వచ్చి ప్రవహించినది ఉపనిషద్ధర్మము ప్రజాసామాన్యములో వ్యాపించియుండినచో జాతియొక్క శీలము నూత్న దృక్పథముద్రొక్కి నూత్న సాంఘిక వ్యవస్థా నిర్మాణ మపూర్వముగా జరిగియుండెడిది కాని యిందేదియు జరిగినదికాదు శూన్యమైన మతము యథాపూర్వాంధవిశ్వాసములతోఁ బ్రబలినది పురోహితవర్గాధికారము ప్రబలమైనది మతవ్యవస్థల సంప్రదాయ దాస్య మొకవైపున సామాన్య ప్రజాకోటి క్షేమమువెడ నిర్లక్ష్యభావ మింకొకయెడ నేకకాలమందే నివసించినవి ఎకొలఁదిమందియో మహోజ్జ్వలమైన వేదాంత ధర్మమును బూర్ణానుష్ఠానములో వడపి ఎద్దులైరి అది మతతత్త్వవైరుధ్యములతో నరాజకమైన శకము స్వచ్ఛతత్త్వము మొదలు గ్రహోపాసనము వఱకుఁగల నానామత విధానములకు స్థానమునుజూపిన పద్ధతిలో నుపనిషత్తుల విజ్ఞానమును ప్రబోధింపఁబడినది ఫలితమేమన నున్న తమతతత్త్వ మథమ మితాచారములో మగ్నమైపోయినది

ఎల్లచోటులందుఁ బరస్పర విరుద్ధాభిప్రాయములు పెచ్చుపెరిగినవి మతరంగమున శేదముల ప్రకృతి దైవభావము యజ్ఞ కర్మకాండ ఉపనిషద్వైతము తత్త్వానుష్ఠానము సమ్మిళితములై నడచినవి సాంఘిక విషయములయందు వర్ణభేదమున్నది కాని దాని కాఠిన్యము తత్త్వవిశ్వవైశాల్య భావముచే సడలింపఁబడినది జన్మాంతర సమస్యా విషయమునఁ బునర్జన్మ సిద్ధాంతము పరకలోక భావములతో మిళితమై పోయినది కాని

భా ॥ 16

సత్యమైన యాదర్శ మసత్య భావములలోఁబడి యడుగంటినది. పరస్పర విరుద్ధ సిద్ధాంతములతోఁ గూడిన బ్రాహ్మణముల మతములోని సంశయావస శిఖరము నందుకొని ఉపనిషదనంతర యుగమందును లేక బౌద్ధపూర్వ యుగమందును విహరించినది. సత్యము సంప్రదాయముగను ధర్మము సత్య కర్మకలాపము ఘనీభవించిపోయి స్వతంత్రాత్మసాధనోదక మింకిపోయిన యుగ మిది. జీవిత మొక వ్యర్థకర్మపరంపరయైనది. మానవమానసము విధినియమయంత్ర చక్రబద్ధమైనది. స్వేచ్ఛాశ్వాసను కర్మపాశములు కట్టివేసినవి. ఒక మంత్రము పఠించుచునో లేక ఒక కర్మచేయుచునో మానవుఁడు నిద్రనుండి మేల్కొన్నది మొదలు త్రాగుట కుడుచుట స్నానము చేయుట మున్నగు సర్వ క్రియలు చేయవలసి వచ్చినది. అర్థరహిత కర్మలకు మూర్ఖ విశ్వాసములకు సముచితమైన గౌరవము లిచ్చిన శుష్కలఘు తత్త్వమే ప్రాధాన్యము వహించినది. గాంభీర్యములేని శుష్కతత్త్వము హ్రస్వ దృష్టిగల సంకుచితమతము ఆడంబరములతో సపారములు కల్పించి బుద్ధిమంతులను కొంతకాలముకాని జనసామాన్యమును చిరకాలముకాని తృప్తిపఱుపఁజాలదు. సర్వవిచ్ఛిన్నదశ ప్రారంభమైనది. ఉపనిషత్ప్రతిఘటనోద్యమము తీవ్రరూపము దాల్చినది. ఉపనిషత్తుల అద్వైతము వేదముల బహు దేవతారాధనము ఉపనిషత్తుల స్వచ్ఛ బ్రహ్మజ్ఞానము వేదముల క్రతుకలాపము ఉపనిషత్తుల మోక్ష సంసారభావము వేదముల స్వర్గ నరకములు ఉపనిషత్తుల విశ్వజనీన లక్ష్యము వేదముల వర్ణవిభాగము నివి పరస్పరము నసంబద్ధము లగుటచేఁ జిరకాలము కలిసి యుండఁజాలక పోయెను. ఆ యుగము సర్వాంగ పునర్నిర్మాణమును గోరినది. సామాన్యమానవ జీవితమునకుఁ దృప్తి నొసఁగు స్వచ్ఛమైన తాత్త్విక మతముకొఱకై ప్రజలు నిరీక్షించుచుండిరి. పరస్పర విరుద్ధములైన భావముల నసంబద్ధ నాఘరన ముగా నతుకు పెట్టుటచేఁ గలిగిన అసంతృప్తి స్వచ్ఛ సమన్వయమునకు వ్యతిరేకములైన భావములను బెరికివేసినఁగాని శాంతించు నవకాశము లేదు. నాఁటి మతములో స్పష్టముగా గోచరించుచున్న యతుకులను బౌద్ధులు, జైనులు చార్వాకులు బహిరంగముగాఁ జూపనారంభించిరి. బౌద్ధజైనులు నైతిక శుద్ధ ప్రవర్తనావశ్యకత నుగడించి తదనుగుణముగా మత పునర్నిర్మాణమునకుఁ బూనుకొనిరి. కాని వారి ప్రయత్నములు విపవాకృతి వహించినవి. ఉపనిషద్విజ్ఞానమొసఁగిన పరిశుద్ధ విశ్వజనీన ధర్మమును బ్రకటింపఁదలచిరి. కాని బ్రాహ్మణముల వర్ణ విభాగము క్రతుమతము ప్రజాదరణమును గన్న యితర విశ్వాసములు పూరముగా విసర్జనీయములని వారు

తలంచిరి భగవద్గీతయును దరువాత వచ్చిన ఉపనిషత్తును గత చరిత్రమును విస్మరింపక యందలి లోపములను విశాల భావముతో గమనించి యే భావమును త్రోసిపుచ్చ నవసరములేని పూర్ణ సమన్వయ సిద్ధాంత నిర్మాణముకొఱకు యత్నించవలెను. ఉపనిషదనంతర యుగమందు పురాతనాధునాతన మతపునర్నిర్మాణ ప్రతిఘటన వ్యాపారమును దేశములో వేఱువేఱు ప్రదేశములలో సాగించి యుండవచ్చును. బౌద్ధ జైనములు ప్రాచ్య దిశయందును వేదమత ప్రధానస్థానమైన పశ్చిమ దిశయందు భగవద్గీతయును కృషిచేసియున్నది. విజ్ఞాన ప్రపంచమునం జెలరేగిన ఆందోళనము ప్రతిఘటనము పునర్నిర్మాణములతోం గూడినట్టి యీ యుగమునకు మనము తరలుచున్నాము

పరిశీలన గ్రంథములు

౧ మ్యాక్సుములరు దిఉపనిషత్సు (సేక్రెడ్ బుక్సు ఆఫ్ ది ఈస్టు వ్యాల్యుములు ౧ ౧౫)

౨ డ్యూసేన్ — ది ఫిలాసఫీ ఆఫ్ ది ఉపనిషత్సు

౩ గఫ్ — ది ఫిలాసఫీ ఆఫ్ ది ఉపనిషత్సు

౪ బారువా — ప్రీ బుద్ధిస్టిక్ ఇండియన్ ఫిలాసఫీ

౫ మహాదేవశాస్త్రి — ది తైత్తిరీయోపనిషత్తు

౬ రేనడే — ది సైకాలజీ ఆఫ్ ది ఉపనిషత్సు ఇండియన్ ఫిలాసఫికల్ రివ్యూ ౧౬ ౧౮ ౧౯

౭ హ్యూమ్ — ది థర్టీన్ ప్రిన్సిపల్ ఉపనిషత్సు

మొదటి భాగము

సమాప్తము

